

Dadzis '89

0,70

Dadzis '89

LATVIJAS PSR ZURNĀLISTU SAVIENĪBA

Dadzis 1989

Rīga «Avots» 1988

92
Da 087

Sastādītājs **Jāzeps Jaunzems**
Atbildīgais redaktors *Igors Palkovs*
Imants Melgaiļa mākslinieciskais iekārtojums
Vāku zīmējis *Uģis Mežavilks*
Mēnešu titullapas darinājis *Dainis Breikšs*
Draudzīgo šaržu autori *Uģis Mežavilks* un *Gunārs Vindedzis*
Literāros materiālus ilustrējuši *Kira Liede, Imants Melgailis,*
Uģis Mežavilks, Ēriks Ošs un *Gunārs Vindedzis*

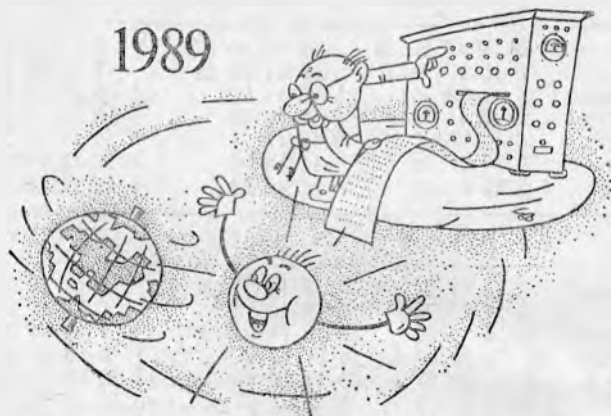
Izdots pēc Latvijas PSR Zurnālistu savienības pasūtījuma

D 5000000000—86 319 88
M 803 (11)—88

© Latvijas PSR
Zurnālistu savienība, 1988

ISBN 5—401—00245—9

Laika skaitīšana Latvijas PSR

Latvijas PSR, tāpat kā visa PSRS rietumu daļa (uz rietumiem no 37°30' austrumu garuma meridiāna), ietilpst 2. laika joslā. Šīs joslas vidējais Saules laiks ir par divām stundām priekšā t. s. pasaules laikam. Par pasaules laiku pieņemts uzskatīt tā meridiāna laiku, kas iet caur veco Griničas observatoriju Londonā. No šī t. s. nulles meridiāna sāk skaitīt ģeogrāfisko garumu.

Lai pilnīgāk izmantotu dienas gaismu, 1930. gadā saskaņā ar PSRS Tautas Komisāru Padomes īpašu dekrētu visā Padomju Savienībā pulksteņu rādītāji tika pagriezti par vienu stundu uz priekšu. Tātad mūsu vaistī 2. laika joslā faktiski laiku skaita pēc 3. joslas (t. i., pēc 45° meridiāna), 3. joslā — pēc 4. joslas uīt. Sādu laiku, kam pieskaitīta viena stunda, sauc par attiecīgās joslas dekrēta laiku.

Sākot ar 1981. gadu, pavasarī un vasarā visā Padomju Savienībā lieto t. s. vasaras laiku, kad pulksteņu rādītājus pagriež vēl par vienu stundu uz priekšu. Vasaras laiks ir spēkā no marta pēdējās svētdienas līdz septembra pēdējai svētdienai. Līdz ar to šajā

laikposmā 2. joslā pulksteņi faktiski rāda 4. joslas (t. i., 60° meridiāna) laiku, 3. joslā — 5. joslas laiku utt. Vasaras laiks ieviests ekonomisku apsvērumu dēļ — lai vēl vairāk izmantotu dienas gaismu un taupītu elektroenerģiju.

Runājot par kādas konkrētas joslas dekrēta laiku vai vasaras laiku, īsuma labad vārdus «dekrēta» un «vasaras» parasti izlaiž (ja nevar rasties pārpralums). Tā, piemēram, par «Maskavas laiku» ziemā sauc 2. joslas dekrēta laiku (resp. — faktiski 3. joslas laiku), bet vasaras laika lietošanas periodā — 2. joslas vasaras laiku (resp. — 4. joslas laiku). Tālāk uz austrumiem — 3. joslā un tālākajās joslās — t. s. «vietējais laiks» īstenībā ir attiecīgās joslas dekrēta vai vasaras laiks.

Kalendārā laika apzīmējumi doti saskaņā ar pieņemto nosacījumu — t. i., no gada sākuma līdz marta pēdējai svētdienai dekrēta laikā, no marta pēdējās svētdienas līdz septembra pēdējai svētdienai — vasaras laikā un no septembra pēdējās svētdienas līdz gada beigām — atkal dekrēta laikā. Maiņa katreiz notiek svētdienas agrā rītā — plkst. 2^h (resp., 3^h).

Saules un Mēness lēkta un rieta momenti aprēķināti Rīgai. Tie rāda Saules un Mēness augšējās malas redzamo lēkta un rieta momentu, ievērojot gaismas laušanu (refrakciju) Zemes atmosfērā. Mēnesim ievērota arī paralakse — leņķis starp skata virzienu uz Mēnesi no Zemes centra un no novērošanas vietas (šajā gadījumā — no Rīgas).

GADALAIKI 1989. gadā

□

Gadalaiku sākumu nosaka Saules atrašanās noteiktās ekliptikas vietās — pavasara punktā, vasaras saulgriežu punktā, rudens punktā un ziemas saulgriežu punktā. Gadalaiku atkārtotāšanās periods ir t. s.

tropiskais gads, kas ilgst vidēji 365 dienas 5 stundas 48 minūtes 46 sekundes.

Zeme atrodas perihēlijā (vistuvāk Saulei) 2. janvārī plkst. 1^h — attālums apm. 147 miljoni kilometru.

Zeme atrodas afēlijā (vistālāk no Saules) 4. jūlijā plkst. 16^h — attālums apm. 152 miljoni kilometru.

APTUMSUMI 1989. GADĀ

1989. gadā būs divi Saules un divi Mēness aptumsumi.

1. Pilns Mēness aptumsums 20. februārī redzams Eiropā (Eiropas austrumu daļā — viss, bet centrālajā un rietumu daļā — tikai aptumsuma beidzamās fāzes), Āzijā, Austrālijā un Jaunzēlandē, daļēji arī Ziemeļamerikā; aptumsums vēl redzams Ziemeļu Ledus okeānā, Klusajā okeānā un Indijas okeānā. Latvijā novērojamas tikai aptumsuma beigas, jo 20. februārī Mēness Rīgā lec plkst. 18^h29^m, Liepājā 18^h43^m Daugavpilī 18^h21^m, tātad visur jau pēc pilnās fāzes iestāšanās. Aptumsuma gaita ir šāda:

Vislielākā fāze (Mēness redzamā diametra vienībās) ir 1,279.

2. Daļējs Saules aptumsums 7. martā redzams vienīgi Ziemeļamerikā, Cukču pussalā, Grenlandē, Klusajā okeānā un Ziemeļu Ledus okeānā. Latvijā nav redzams.

3. Pilns Mēness aptumsums 17. augustā redzams Eiropā (kontinenta rietumu daļā — viss, austrumu daļā — tikai sākums), Afrikā, Dienvidamerikā, daļēji arī Āzijā, Ziemeļamerikā un Antarktīdā; aptumsums vēl redzams Atlantijas okeānā, daļēji arī Klusajā un Indijas okeānā. Latvijā redzams tikai aptumsuma sākums, jo Mēness riet

Rīgā plkst. 6^h59^m, Liepājā 7^h14^m, Daugavpili 6^h52^m, lātas — pilnās fāzes laikā. Aptumsuma gaita ir šāda:

Vislielākā fāze ir 1,604, tātad Mēness visai dziļi ieiet Zemes ēnā. 4. Daļējs Saules aptumsums 31. augustā redzams vienīgi Āfrikas dienvidu daļā, Antarktidā un Indijas okeānā. Latvijā nav redzams.

MĒNESS FAZES

jauns Mēness	pilns Mēness
pirmais ceturksnis	pēdējais ceturksnis

Laikposmā no jaunmēness līdz pilnmēness fāzei Mēness ir augošs (mēdz teikt arī — jauns), bet laikposmā no pilnmēness līdz nākamajam jaunajam Mēnesim — (saka arī — vecs) Mēness.

Turpinājums 89. lappusē

— Viņa ir no mūsu resora, bet viņš — no cita,
kas piegādā mūsējam izejvielas...

U. Mežavilks

Pirms loogadiem

IZ RIGAS

Dāmu mode. «Rīzsk. Vestņiks» aizrāda uz to, ka pte dāmām tagad nākot modē brošas un brasetes ar pareģojumiem. Pie šām brošām un brasetēm karajoties liela pakarama atslēga, kura, ja tanī iemet 10 kap. gabalu, aiz stikla parāda kādu skaitli. Ka minētā avīze dzirdējusi, tad dažas bufetmamzeles jau esot iegādājušās tādas paņiņas, lai varetu ziņkārīgiem kavalieriem pareģot gadus, cik ilgi tiem vēl būs jadzīvo līdz kāzām, nāvei utt.

«Baltijas Vēstnesis». 1889. gada 27. Janvāri

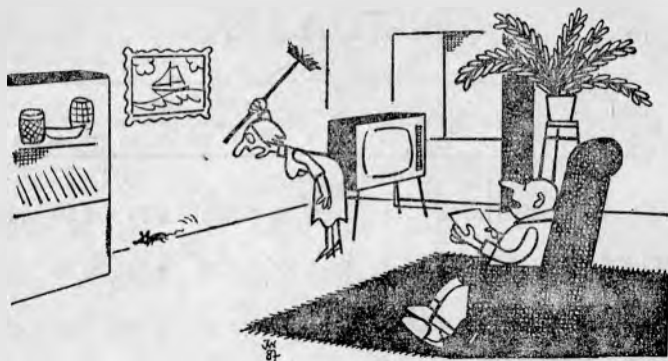
NO IEKSZEMES

Ropaži. Kāds ziņotājs «Balt. Vēstn.» 4. numurā no Jelgavas raksta, ka starp turienes ļaudīm staigājot neista sudraba nauda. Arī mīnšu vīdūci neista un sabojāta nauda ieviesusēs. Visvairak te ir pakliduši alvas un misiņa eksemplāri; pēdejie ir apsudrabotī un grūti izšķīramī no īstajiem; pat tāda nauda sastopama, kurai izurbti vairak caurumu un ar balganu masu pielietī. Ne viens nesaprot, ko ar tādū naudu lai iesāk, kas, lai gan bijuse ista, tomēr sabojāšanas deļ nevar tikt izdota.

«Baltijas Vēstnesis». 1889. gada 20. Janvāri

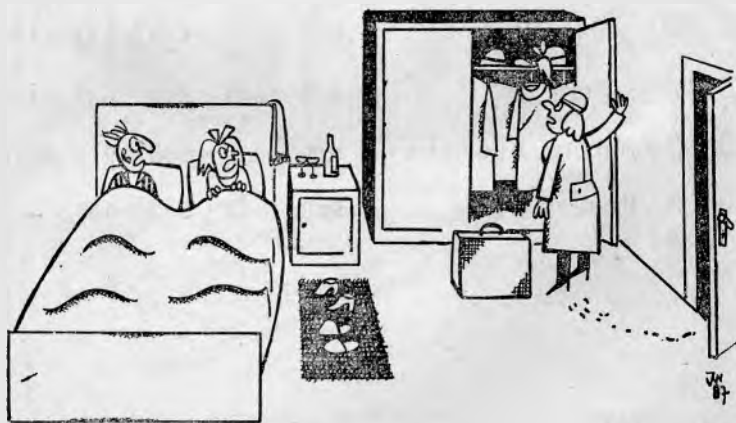

DB
88.

— Lai skraidal Vismaz kāda dzīvība mājās!

I. Melgailis

I. Melgailis

Pirmā 100 gadiem

IZ RIGAS

rak ne kā stundu laika. Ta tad izrādījās, ka ar šo mašīnu nenollek ne kāda laika aiztaupījums, bet gan drizāki laika iztēresjums, jo ar karoti, kā katrai saimniecei zinams, sviestu var izkult īsākā laikā. — Pēc vairāk reizīgiem izmēģinājumiem, noliku mašīnu kā gluži nederīgu rīku pie mātes. un tagad, Rīgā tebraucis, piensu to pārdevejam un piedāvāju, lai nemi to atpakaļ, pie kam apsolījos zaudēt kādus rubļus. Bet pārdotavā uz to man atbildeja: «Vecis krāmus vairs nepērkam atpakaļ.»

P. Egli,

Skilīņmuļžas rentīnēks.

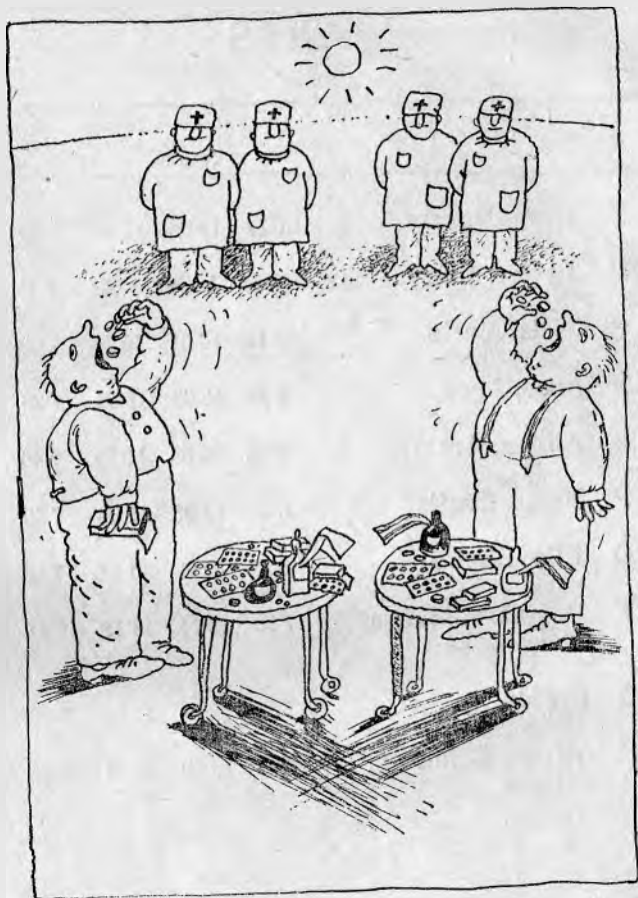
«Baltijas Vēstnesis», 1889. gada 13. februārī

IZ RIGAS

Par Rīgas «nēģiem» «Dūna-Ztg.» raksta, ka šīs ceptas, plakani saspiešanas gārdās Daugavas (arī Gaujas un Lielupes) zivis jau pagājušā gadā Rīgā tapušas par retu precl. Tagad daudz rīdzinieku ēdot sūtenis, kuri ne maz neesot Rīgas sūteni, bet no Volgas un Nevas atvesti Rīgā un Daugavas zvejnieki, kuri savu peļņu protot ievērot, tos iesālot un presejot pēc šejienes tērašas un tad diezgan dārgi pārdojot par Rīgas nēģiem. Bet šādī «Rīgas nēģi» it bieži lefot arī atpakaļ uz Iekš-Krieviju un caur to pamazinafot mūsu isto nēģu labo slavu. Avize tam piezīme: «Rīgā taču būs kāda vaide, kas šādu švīndell varelu iznīcinat?»

«Baltijas Vēstnesis», 1889. gada 18. februārī

T. Sergijenko

Pirms 100 gadiem

IZ RIGAS

No Salamonska cirkā ir šķīrušies astoņi viņa lielākie mākslinieki — ziloņi (elefanti), aizbraukdami pa dzelzceļu uz Hamburgu. Bet ka jau mākslinieki nebēdnieki, tie pirms aizbraukšanas no Rīgas padarīja vēl lielu skandalu. Vakar dienas-izrādē, kad tiem palfaban bija jāiet arenā, savu pēc programmas nosacīto munsturi izdarīt, par nelaimi ceļā sastapās zirgi, kas tos tā sadusmoja, ka tie aizmirdami savu pienākumu, šņākdami izskrēja caur arenu, otrā pusē galvā izsita biezās durvis un ielauzās koridorā, kur tad pa kreiso pagriezumā izsita vēl otras durvis un ieskrēja sētā. Tur sargi, dzelzs āķiem pie ausīm raudami, tos beidzot apmierināja. Laime, ka ceļā tiem nesastapās cilvēki, jo šie, redzēdami viņus dusmās skrejām, izklīda pie maļas; tikai viena sieviņa, kurai nebija iespējams izbēgt, tika uz pāra asīm aizsviesta sāpus, — bet citādi arī palikuse vesela.

B.

«Baltijas Vēstnesis», 1899. gada 20. martā

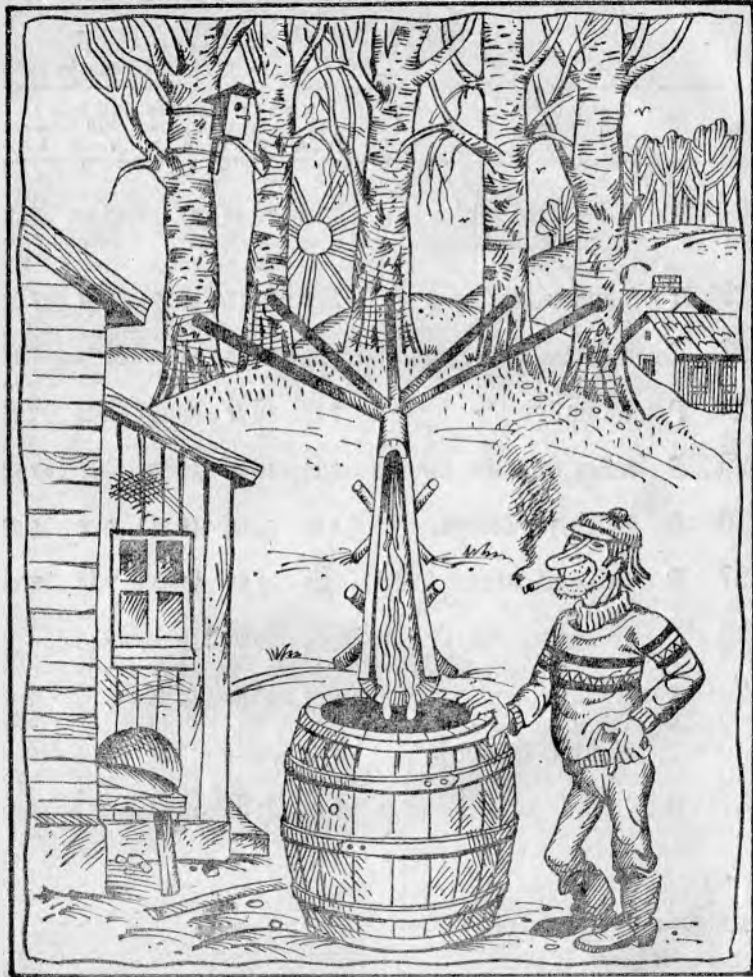
IZ RIGAS

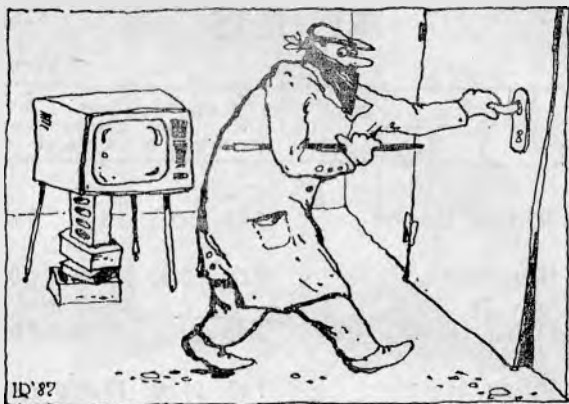

Rīgas Latviešu teātri vakar trešo reizi šīn sezonā izrādīja Bergu Jāņa tulkojo tautas lugu «Ubags un viņa audzēkne». Izrāde vispār izdevās daudz labāki, ne kā abās pirmajās reizes. (...) Ka viena publikas daļa vakar jau ar pavasara jūtām bija ieradusies teātri, tas uzmanīgajiem skatītājiem jo sāpīgi bija sajūtams. Sevīška Vecība par nepieklājīgu izturošanās jādod vienam kungam un divām dāmām, kuri zālē pa izrādes laiku, ne-ievērodamī citu skatītājus un apsūkšanu, nekautredamies dikti par privat-lietām sarunājas un skati smējās, tā ka beidzot tiem, kuri sēdēja tānī pašā rindā, cils nekas neatlikās, kā meklēt citas vietas.

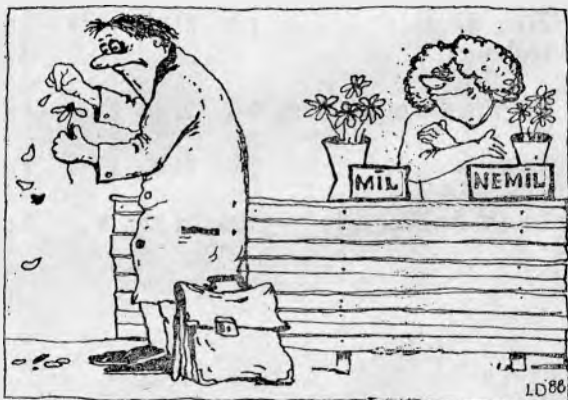
B.

«Baltijas Vēstnesis»,
1899. gada 27. martā

L. Danilāns

L. Danilāns

Pirms 100 gadiem

NO IEKŠZEMES

Jelgava. Marta pēdējā dienā kāda jauna sieviņa, kas ne visai sen kā precējusēs, bija uzgājuse uz tilta, kurš no Rētiņa dambja ved uz Meiju pirti, un no turienes ielēkuse ūdeni. Bet kad kanālī ledus netiek iznests, tad ūdens virs ledus bija ne visai dziļš, un untunīgā sieviņa tik vareja labi aplapeties un savu pašnāvības karstumu atdzisīnāt, līdz virs piesteidzās un savu balodīti izvīka no aukstā ūdeņa, pie kam laipnā sieviņa, izrādīdamās kā izsamisuse, arvienu vainmanāja: «Ūdens bija par seklu, — nevarēju noslīcināties!»

«Baltijas Vēstnesis»,
1899. gada 6. aprīlī

IZ RIGAS

Rets skats. Pāra dienas atpakaļ vareja aplūkot cilpojam pa vecās Rīgas ietām isti retu viesu, kuru dažs labs būs redzējis vienīgi tik izceptu uz galda, vaj daudz ja nedzīvu. Tas bija garais zaķis. Sākmūā šis bailīgais meža kustonis pa Troņmantnieka bulvara liepu gatvi cilpoja isti cēli, apdomīgi, bet tad, no gājiem satramdīts, nogriezās pa Suvorova ielu un devās pilnā skriešanās taisni uz smilšu kalnu pusi, uz savu «zaļo muižu». Par šādu parādīšanos dzirdēja dažādi prātojoj. Daži pat apgalvoja, ka garais, no medniekiem vajats, esot še iedzīts no pilsētas ganībām. Tuvāki apjautajoties dabuja zināt, ka šis divainais ciemiņš izbēdzis no Aleksandra un Troņmantnieka bulvaru stūrī atrodošā von Tranzē kga dārza, kurā ne tikai zaķi, bet arī vēl stīrnas liek audzinātas.

-S.

«Baltijas Vēstnesis», 1869. gada 20. aprīlī

— Janka ir ļoti apzinīgs, lai cik pilnā — uz darbu ierodas laikā...

K. Liede

Pirms 100 gadiem

IZ RIGAS

Kā ple gaļas tiek. Otrā maijā kāds laucenieks veda uz Rīgu sīvenus pārdot. Torņakalna tuvumā viņam pielot kāds vīrs un salīgst sīvenu par 4 rbļ. Tad pār sīventem uzsiētās redeles pacēlis un sīvenu ātri pakēris, pīrcejs salīglo sīvenu palaida uz grāvmalas vaļā. Sīvens, saprotams, ēakll vien aizlaidās projām. Bet kad pārdevejs par precl vēl nebija saņēmis nandu, tad tureja par vajadzīgu līdz ar pīrceju izriktot jakti uz saraino bēgll. Bet lauceniekam līcies, it kā pīrcejs pie tam līkojis «jakti» lā legrozit, ka sīvens arvien valrak no viņa vezuma atālinajas. Kad nu pārdevejs vēl pamānījis, ka viņa vezumam cīts pīrcejs tuvojas, tad viņam ne kas neatīcies, kā ātrumā atpakaļ grieštīcs.

«Baltijas Vēstnesis»,
1889. gada 5. maijā

IZ RIGAS

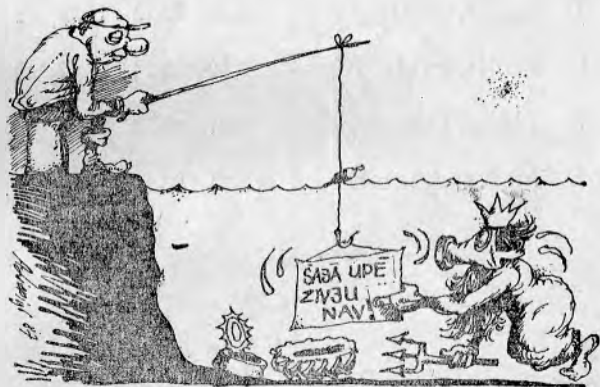
Par dāmu cepurēm teatros publikai bieži lēmesta sūdzeties. Tā «Ztg. f. St. u. L.» raksta, ka pilsētas teātri izgājušās svētdienas izrādē bijušas dažas dāmas, kuru augstās, kuplās cepures liegušas aiz viņām sēdošiem skatītājiem redzēt, kas notiek uz skatuves. Pirmajā rangā bijušas 8 tādas dāmas, no kurām divas pašā pirmajā rindā sēdejušas blakus, tā ka aiz viņām sēdetāji no izrādes ne ko nevarējuši redzēt un tadēļ bijuši piespiesti uzmeklet citas, tukšas vietas. Otrajā rangā tajā pašā vakarā kāda dāma tapuse lūgta, lai nopem savu kuplo galvas rotu, tā ka aiz viņas sēdošā dāma varētu redzēt skatuvi. Cepures īpašniece uz to paklusi sarunājusēs ar savu vīru un pēdejaīs lūdzejai izskaidrojīs, ka «viņa sieva ne-esot uz to lērikota (?), ka varētu izpildīt šo lūgumu». Ari trešajā rangā bijis labs pulciņš tādu dāmu, kuras lepojušās ar savām kuplām jaunām pavasara cepurēm.

«Baltijas Vēstnesis», 1889. gada 11. maijā

A. Liepiņš

A. Liepiņš

Pirms 100 gadiem

IZ RIGAS

Nekrietna aplaupšana. Priekš kādām dienām kādam šejienes malkas tirgotājam, kurš apmekleja Kīsezara apkārtni, iegrībijies mīnētā ezera vēsajos viļņos atvēsināties, izģērbjoties viņam pienācis kāds glīti ģērbies kungs, kurš, pēc viņa rīkošanas spriežot, arī vētejies šē peldeies, un arī sācis izģērbties, kaņeo mīnelājs malkas tirgotājs, no ka jauna nedomadams, nogājis ezarā un sācis mazgāties. Sini laikā otrajals apvīcīs steigšus vten savas kamašas, pagrābīs tirgotāja uzvalku, kurā atradies sudraba kabatas pulkstens ar ķēdi, kā arī naudas maks ar kādiem pāri deamit rubļiem naudas, devies ar savu laupījumu meža. Tā aplaupītam tirgotājam bijis puskaļam jādodas mājās. Blēdis nav atrasts.

-s.

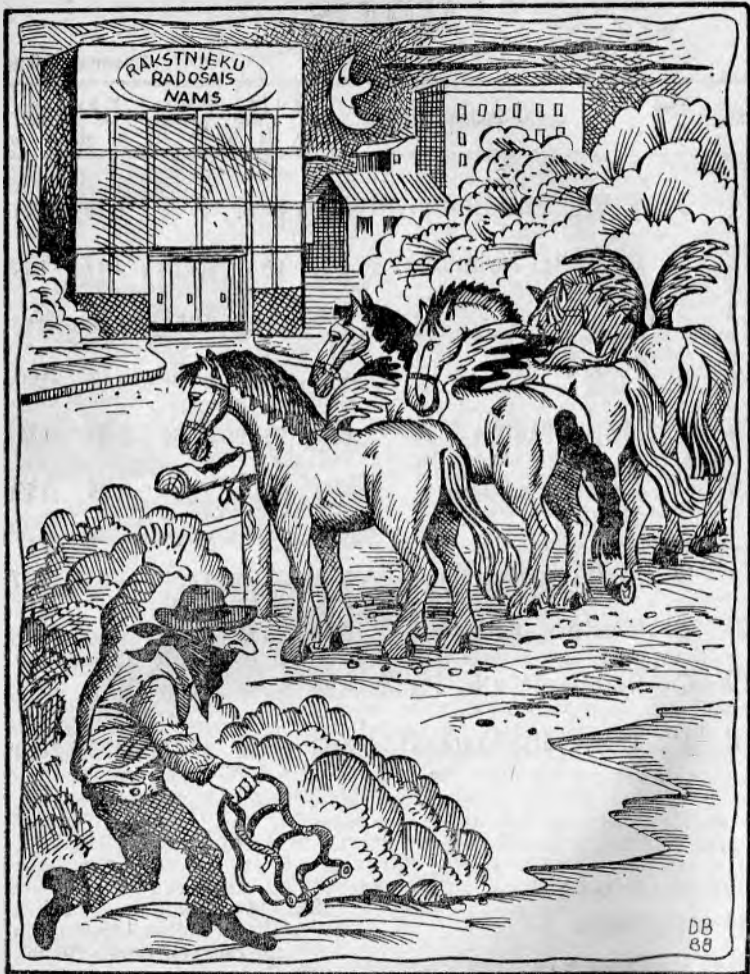
«Baltijas Vēstnesis»,
1889. gada 16. jūnijs

IZ RIGAS

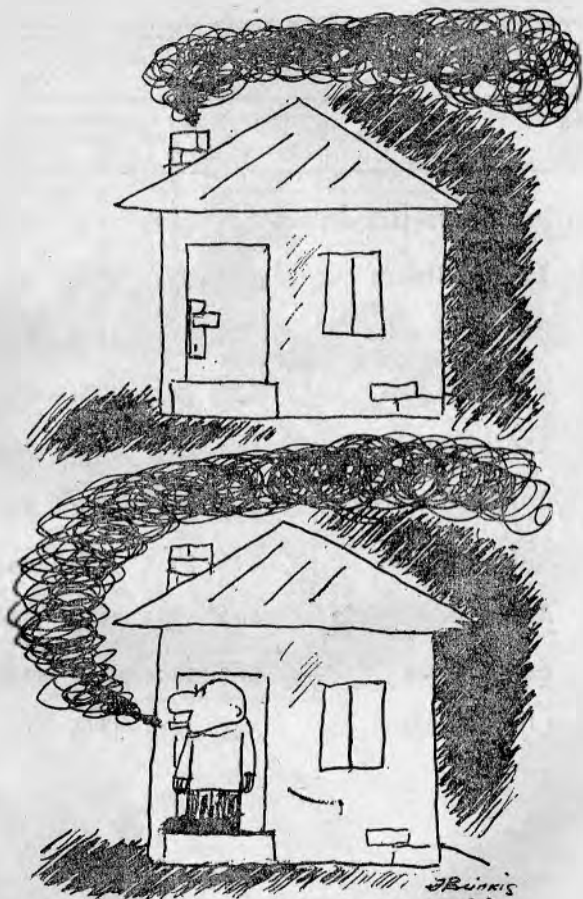
Plūkšanās. Ka auksts ūdens derīgs par izšķiršanas līdzekli ne vien priekš suņiem, kuri saklupuši kopā un rejas, plūcas, bet arī priekš cilvēkiem tādā pašā atgadījumā, to vakar dabuju pieredzet. Pie Doma baznīcas plača divi strādnieki, laikam uz zaļu vakara priekiem sa-
taisidamies, tik tālu jau bija iesīluši un iestiprinājušies, ka sanākuši viens otram matos un tad nogāzušies gar zemi plūcās, cik vien naģi spēja. Citi stāveja viņiem klāt bez padoma, nežinādami, kā abus iekarsušos izšķirt. Te kāds prātnieks, diezin kur gadījies, pašā vajadzīgā brīdī tiem iz tuvejām durvim uzgāza pilnu spaini auksta ūdeņa virsū, pēc kam abi varoņi acumirkli pielēca stāvus, izšķirās, meta savā starpā mieru un tikai apskatījās, no kuras puses atveldzinošā strāva bij nākuse; bet šis labdaris jau bija pazudis.

Ms.

«Baltijas Vēstnesis», 1889. gada 23. jūnija

DB
88

J. Brinkis

Pirmā loogadiem

IZ RIGAS

Kāds «Rīg. Tageblata» lesūtājs, rakstīdams par to, ka pilsētas zirgļem kājas īsā laikā topot sīlmīgas, saka, ka pie tam ne vien tēlu cietais bruģis esot vainīgs, bet arī pakavas. Pie pakavām mēdzot likat galā kalt stotes, bet vidū vaj nu ne maz vaj nepilnīgas. Caur to zirgs staigājot kā korpēs ar augstiem papēžiem; tadēļ ne kad ar visu nagu pilnīgi un stingri nevarot mīt. It īpaši ātri braucot kājas vienmēr slīdot uz priekšu, caur ko kāju muskuļi un dzīslas topot izstāpīti un nogordināti. Tas pats notiekot cilvēkiem, kas vienmērīgi valka korpēs ar pārliecīgi augstiem papēžiem, kurai tērāšai visi veselības kopeji runā pretī.

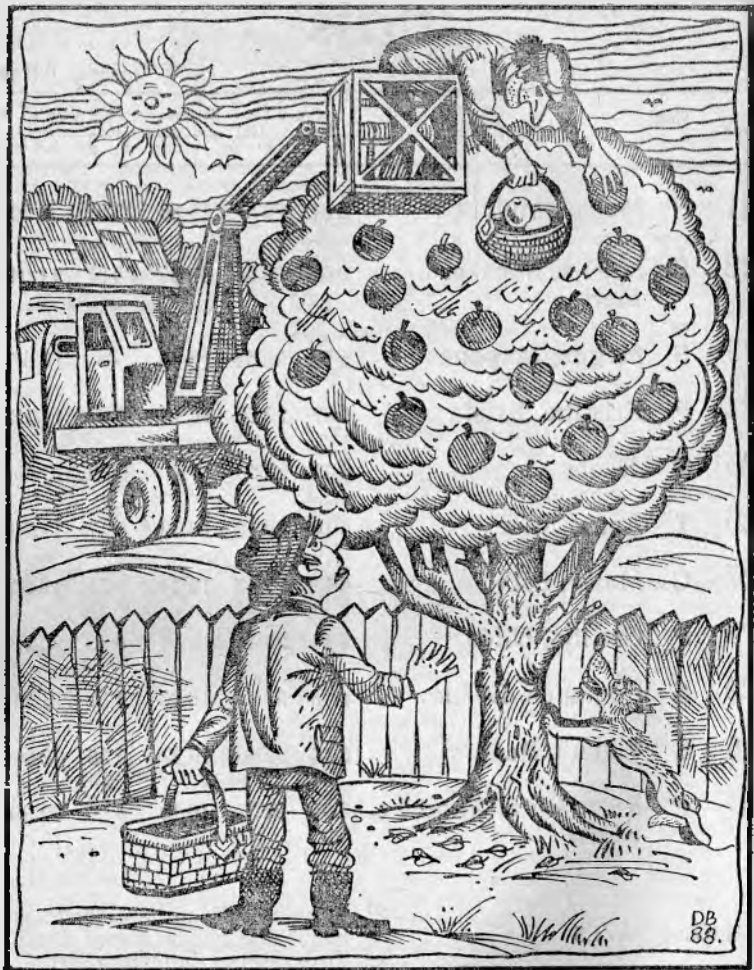
«Baltijas Vēstnesis», 1889. gada 1. jūlijā

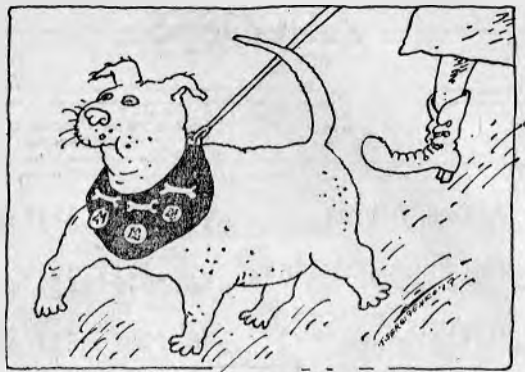
IZ RIGAS

izcēlās. Mūsu Baltieši tapuši krietni izplīkēti un bez ceremonijas izsviesti iz viesnīcas. Viesnīcas rēķinu aizmaksājuši uz iclas. — Nabags H. kungs tik stipri sasīcis, ka vēl tagad esot slims. Dr. H. (kuram pašam gluži zila acs) viņu ārstē. — Viņi dabuļūši vīsmazak vienu mācību, proti, ka taj zemei, kurā nonācis izpriecaties, japarāda pienākošais gods.

«Baltijas Vēstnesis». 1889. gada 14. jūlijā.

T. Sergijenko

T. Sergijenko

Pirms loogadiem

IZ RIGAS

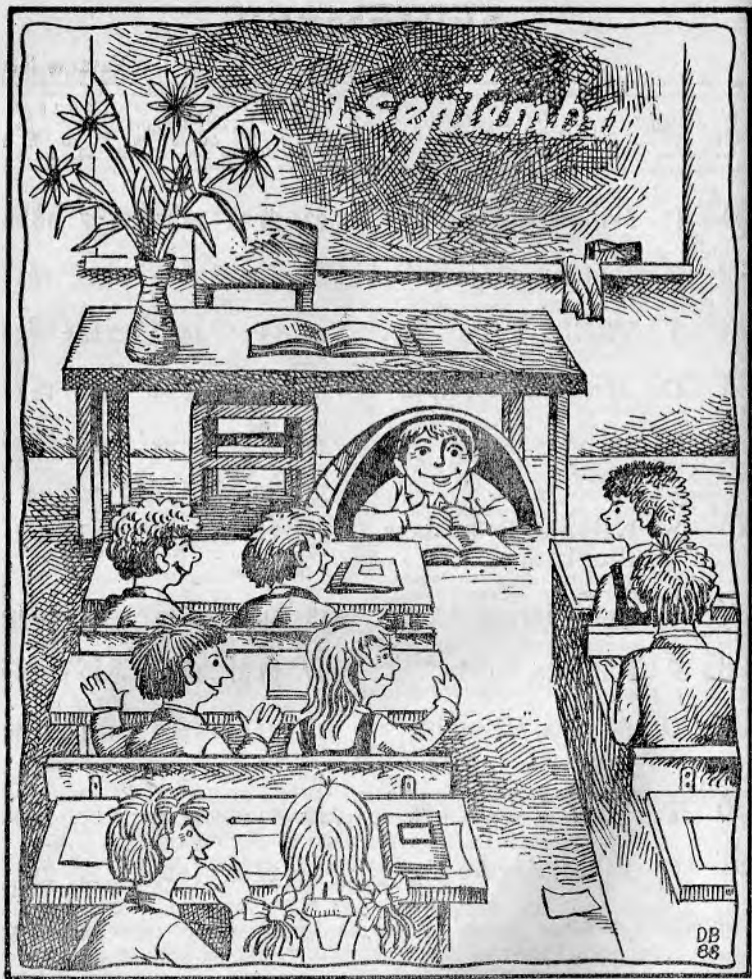
ko samaksaņot, bet kad abi nevarējuši pat vēl tad turejis ciet, kad viņš, Zakens, šo uzacinajis, viņam līdz nākt pie stacijas priekšūcka, tad to atbīdījis no sevis nost.

«Baltijas Vēstnesis», 1889. gada 4. augustā

IZ RIGAS

Keizara dārzs. Slavenie atleti Lomberga un Leidnera kungi svētdien deva pceĶejo izrādi. Mīnetie kungi savus uzdevumus izpildīja diezgan krietni. Viņi mētajās vairak poĶu smagām bumbām utt. ļoti izveicīgi, tā ka prieks bija skatīties. Pēc izrādes bumbas un kāda dzelzīs kārts, kurai abos galos bija krietni smagas čuguna bumbas, ar kurām mīnetie kungi rīkojās, publikai tika pasniegtas, lai pārliccinājas par viņu smagumu. Mīnetie kungi, cik vareja spriest, katrā ziņā var mēroģies ar ne sen atpakaļ Salamonska cirkā hījuģiem herkulesiem, brāģiem Rasso.

«Baltijas Vēstnesis», 1889. gada 8. augustā

— Un ko jūs varat pastāstīt par šķidrājiem kristāliem?
— Nu... Tos tagad grūti dabūt.

E. Ošs

Pirms loogadiem

NO IEKŠZEMES

Liepāja. Par turlenes gorodovoju uzmanību vietīgā avīze pastāsta šādu nolikumu. Kada tumšā vakarā kāds gājējs ar levērojamu aizsaini tapa sūtlis uz Jaun-Liepāju. Tādēļ ka gorodovojiem pavēlēts, laudis, kas tumšā nes helus aizsainus, apluret, gorodovojs vīru aizveda pie kvartaluzrauga. Kad viņa izsacījums izradījās par patiesu, viņš ļautri gāja tālāk. Bet viņš ne cik tālu nebija gājis, kad to otrs gorodovojs atkal aptureja un, viņa pretrunu neieverodams, aizveda atpakaļ uz kanceļu. Tagad viņš izsacīja, ka vairs negribot iet, ja viņam nedošot līdzī aplieclību.

«Baltijas Vēstnesis». 1889. gada 4. septembrī

IZ RIGAS

Dažās Rīgas viesnīcās suņi esot tapuši par sērgu. Katrā kaktā, gandrīz zem katrā galda un krēsla maza vai liels suns gulot izstiepies un vai viesim, kas savus virssvārkus un cepuri noliekot vai uz kāda brīva krēsla apsēžoties, kādam no šiem «miliem» kustoņiem pieiet tuvu. Tullin suns dusmīgi rūkdams tam lekož stīlbā. Pie tam suņu īpašnieki pārslāj savus suņus un dažī pie tam izturas ļoti nepieklājīgi. Viesnīcas īpašnieki pret šo nebūšanu ne ko neespēj. Kad viens vai otrs no viņiem saviem viesim aizliedz suņus nemt līdz, tad tādi suņu draugi apmekle citu viesnīcu, kuras īpašnieks nepretojas suņu ievēšanai, kad tikai suņu draugi pie viņa krieni tēre un par to krieni aizmaksā. Suns pēc savas dabas pieder stāllī, bet ne cilvēku dzīvoklī.

«Baltijas Vēstnesis». 1889. gada 9. septembrī

IZ RIGAS

Iemidzinošs spilvens. Parīzē izgudrots iemidzinašanas līdzeklis, kuru sākot ļoti cienīt. Līdzeklis esot vienkāršs galvas spilvens, ar apiņu lapām pildīts. Šis spilvens cilvēku ātri iemidzinajot.

«Baltijas Vēstnesis», 1889. gada 26. septembrī

DB
88

«Vējiem līdzi».

G. Bērziņš

— Mūsu grāmatvedim radies pēkšņs iztrūkums, tāpēc pēc darba viņš vēl esot palicis strādāt!

G. Bērziņš

Pirms loogadiem

IZ RIGAS

Nekārtība. (Iesūtījums.) Vakar rītā ap plkst. pusdesmitiem, pie Bastejplača, Morberg kga namā, apskatot skrodera veikala logā izliktās drēbju modes, es nejauši tiku apliets ar ūdens gāzienu no augšējā loga. Lūgtu to ievērot!

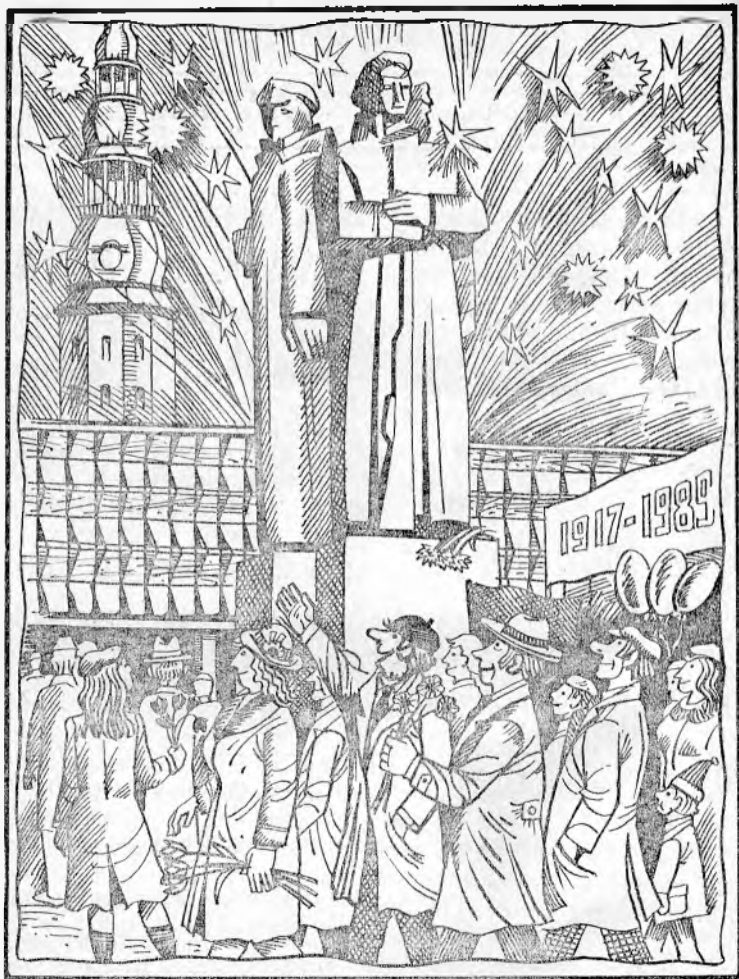
I. B.

«Baltijas Vēstnesis»,
1889. gada 7. oktobrī

NO IEKŠZEMES

No Slokas. Par Baltiešu centieniem, pēc iespējas daudz amatus un amatņus savienot vienas personas rokās, Slokas pilsētiņa, kā «Dūna-Ztg.» ziņo, uzrādot dažus ļoti jaukus piemērus. Turienes pilsētas galva esot arī nodokļu saņēmējs, draudzes priekšnieks, skolu koleģijas priekšnieks, baznīcas konventa un veselības komisijas loceklis, ugunsdzēsēju priekšnieks, krāšanas un miršanas kases direktors (senaki, t. i., pirms policijas reformas ievēšanas, arī Slokas policijas priekšnieks). Bez tam viņš pārvaldot savu aptieku, esot zemkopis, fabrikants un ugunsapdrošināšanas biedrības aģents. Tā tad Slokas pilsētas galvai iespējams izpildīt brīnum daudz amatu.

«Baltijas Vēstnesis», 1889, gada 23. oktobrī

L. Bulikina

Pirmā loogadiem

NO IEKŠZEMES

No Cēsīm. Aizgājuši visi cirkļi ar saviem klauniem, teatra trupas ar komiķiem, muzeumi ar vilku teatriem un jaunus arī laikam tik drīz nesagaidīsim, jo cits no cita nelaiimes mācoties, — šiem māksliniekiem, kā liekas, Cēsu zelta avoti beigti. Bet lai nu smieklu mīļotājiem nebūtu par garu laiku jāšūdzas, ir atkal uz kādu laiciņu par tādu barību gādāts: Cēsu lauku draudzē dzīvo kāda vecīga sieviņa, kurai bieži vien sapņos rādieties, ka Cēsu baznīcas kādā ārpuses mūra stabā atrodoties iemūrets milzīgs naudas krājums, un kamer šī nauda neesot izņemta, viņa nevarot nomirt.

Sis pareģojums atrada ticīgas ausis un paklausīgas rokas. Pagājušās nedēļas ceturtdienā un piektdienā ap minēto stabu redzeja mūrniekus laužam; viņi strādāja uzcītīgi un mekleja kāroto mantu, un — atrada tikai to pārliecināšanos, ka priekš 100 gadiem mūrnieki slīprakši strādājuši ne kā tagad, kā to paši apliecināja.

«Baltijas Vēstnesis», 1839. gada 1. novembri

DRUSKAS

Ari precības sludinājums. Kādā avīzē lasāms šāds precības sludinājums: «Jauns tirgonis, 30 gadus vecs, kuram pašam pieder lieltirgotava, mekle turīgu sievas māti, kura savai labi audzinātai meitai par ziemassvētku dāvanu grib dot gādīgu vīru. Nopietni domāti pieņemumi līdz ar fotografijām zem U. A. 125 iesūtāmi šās avīzes ekspedīcijai.»

«Baltijas Vēstnesis», 1839. gada 29. novembri

— Jūs notis pazīstat?
 — Man viss galvāt

I. Melgailis

— Tavi ciemiņi sēd kā ūdeni mutē ieņēmušit
 — Tā jau arī ir...

I. Melgailis

Pirmšļoo gadiem

IZ RIGAS

Humoristīgais vakars sestdien Latviešu biedrības zālē bija krietni apmeklēts. Izsludinātā programma bija jau bagātīga, bet pienāca vēl daži numuri piedevām. Priekšnesumi caur caurim patika it labi. Garlaicīgs bija tikai Jurjan kungs savos abos visai gari izstieptos priekšnesumos. — Vēlejšams būtu, ka, izmetot dažus programmas numurus un to vietā ņemot citus, humoristīgo vakaru atkārtotu, kur arī dāmas varetu piedalīties.

Kr.

«Baltijas Vēstnesis»,
1889. gada 18. decembrī

NO IEKŠZEMES

Torgelē (Pērnavas apgabalā), noticis šāds jocīgs atgadījums: Kāda saimniece brēkdama ieskrējuse istabā, ka traks suns viņai uzmācies, kuru viņa tik ar spaini varejuse atgāņāt. Kalps paķēris divstobru flinti un izsteidzies briesmīgo suni nogalināt. Pēc diviem šāvieniem suns nogāzies. Tuvaki piedams viņš ieraudzījis, ka nošāvis saimniece melno aunu, kurš bij gribējis lauzties pie saimnieces spaiņa un kuru ta aiz izbailēm bij domājuse par traku suni. — Kalps par savu dūšību tik izpelnījās citu mājenieku apsmieklus.

«Baltijas Vēstnesis», 1889. gada 20. decembrī

Jubilejas, jubilāri, humoreskas, dzejoļi un karikatūras

5.

APRILIS

PAIET 60 GADI,
KOPŠ DZIMIS
(1929)
LAIMONIS
VÄCZEMNIEKS,
LATVIEŠU PADOMJU
DZEJNIEKS,
PROZAIĶIS UN
KINODRAMATURGS.

LAIMONIS VÄCZEMNIEKS

MEZGLOTÄJAM

Mezglu pie mezgla mest
labi mēs protam:
kas mezglā iesiets, tam jāpaliek
mezglā iemezglotam.

Un nevar no mezglota mezgla
mezglu vairs dabūt laukā,
 kaut to par eksperimentu
vai par dvēseles mezglu saukā.

Saubos, vai derīgu dziesmu
ar mezglēm vien samezglesim,
ja skaņas un atskaņas vietā
mezglus vien dosim.

Ja netiec vairs laukā no mezglā,
ja nevari atnest to niķi,
 tad nemeklē mezglam dziesmu,
bet meklē striķi!

NELOĢISMI

Cilvēks, tā sacīt,
ir aptaurēts,
jo šķirstā viņš klusē,
bet šūpulī brēc.

Patiešām,
dzīvi vēl nepazīst,
taču brēc jau,
ka asaras šķīst.

Bet, kad pienācis laiks
dzīvi beigt, —
izrādās,
nav vairs ko teikt.

Loģiski spriežot,
vajag reiz jēgt,
šūpulī klusēt,
bet šķirstā brēkt.

16.

APRIĻIS

PAIET 100 GADI,
KOPŠ DZIMIS (1889)
ČĀRLZS SPENSERS
ČAPLINS,
IEVĒROJAMĀS
AMERIKĀŅU
KINOAKTĪERIS,
SCENĀRĪSTS
UN REŽISORS.
MIRIS 1977. GADĀ.

ČĀRLZS SPENSERS ČAPLINS

Mana biogrāfija

Fragments

Senets¹ stāvēja blakus Meiblai², vērodams skatu viesnīcas vestibālā, un patlaban nokoda cigāram galu. — Te mums vajag pāris komisku iespaidumu, — viņš uzrunāja mani. — Nogrimējieties pēc iespējas jocīgāk. Vienatļa, kā.

¹ Maks Senets (1884—1960) — kinorežisors un aktieris, amerikāņu komiskās filmas radītājs.

² Melija Normana (1891—1930) — amerikāņu komiskā aktrise.

Man nebija ne jausmas, par ko īsti grimēties. Preses korespondenta āriene no iepriekšējās filmas mani neapmierināja. Taču, ledams uz ģerbtuvi, jau izdomāju, ka ietērpšos platum platās biksēs un milzīgās karpēs, galvā uzlikšu kattiņu un rokā papemšu nēdres spieķīti. Gri-bēju, lai viss būtu savstarpējā pretrunā: bikses kā maiss, svārciņi šauri, cepure maza, kurpes — kā laivas. Nespēju izlemt, vai grimēties par veci vai jaunekli, tomēr, atcerēdamies, ka Senels bija uzskatījis mani par daudz vecāku, pielīmēju mazas ūsiņas — nospriedu, ka tās pārvērtis mani par padzivojušu vīru, neapslēpjot mīmiku.

Par tēla raksturu biju galīgā neziņā, bet, tikko apģērbos, drēbes un grims ļāva man noprast, kas viņš par puķu. Sāku savu varoni iepazīt, un, kad iesoļoju paviljonā, viņš jau bija uzradies pasaulē. Piegājis pie Seneta, iejutos lomā un cienīgi promenēju režisora priekšā, vicinādams spieķīti. Prātā šaudījās dažādas komiskas izdarības un jocīgas izdomas.

Maka Seneta veiksmes noslēpums bija viņa entuziasms. Viņš bija lielisks skatītājs un sirsnīgi smējās, kad redzēja kaut ko jocīgu. Patlaban viņš slāvēja, kļu su spurgdams, kamēr beidzot sāka locīties smieklos. Tas mani iedrošināja, un es paskaidroju tēla raksturu: — Redziet, šis puisis ir visai daudzpusīgs, viņš reizē ir klaidonis, džentlmenis, dzejnieks un vientuļš sapņotājs, kas mūžam alkst pēc romantikas un dekām. Viņam gribas, lai jūs notīcat, ka viņš ir zinātnieks, mūziķis, hercogs vai polo spēlētājs. Taču viņš nekautrējas arī pacelt no ielas cigarešu galus vai izmānīt bērnam konfekti. Un, protams, ja ir spiests, viņš iedod arī dāmai ar ceļgalu pa sēžamvietu — taču tikai tad, kad ir galīgi izvests no pacietības!

Tā es demonstrēju sava varaņa rakstura īpašības minūtes desmit vai ilgāk, likdams Senetam smieties bez apstājas. — Lai iet, — viņš beidzot noteica, — kāpiet uz paaugstinājuma un palūkojiet, ko varat darīt.

24.

APRILIS

PAIET 60 GADI,
KOPS DZIMIS (1929)
VLADIMIRS MIHAILOVS,
KRIEVU PADOMJU
RAKSTNIEKS.

Slūžotājs

Es vakariņoju ēdnīcā. Man nebija kur steigties, un tāpēc pacielīgi gaidīju pasūtītās olas. Vienu olu apēdu, bet otru iebāzu kabatā, lai vēlāk pēc minerālu cietības tabulas pārbaudītu, kurā vietā ierindojamas mūsu ēdnīcā vāritās olas.

Jūs jautājat, kas notika tālāk? Lūdzu. Pēc tam atnesa bifšteku. Kad mēģināju iedurt tajā dakšiņu, tūlīt sapratu, kāpēc mūsu dzīvokļu pārvaldes priekšnieks sūdzas, ka trūkst būvmateriālu: bifšteks noteikti bija pagatavots ar cementu.

Ak tā, es taču gribēju runāt par ko citu. Bet bifšteku es tomēr apēdu: stāsta, ka ar cementu labojot zobus, un man vienā zobā taisni ir caurums.

Tiņš galā ar vakariņām, atspiedos pret krēsla atzveltni un melanholiski sāku aplūkot kādu pilsoni pie blakus galdiņa.

Pilsonis bija iegrimis darbā. Ar vienu roku viņš metodiski nogādāja mutē kotletes gabaliņus kopā ar risieni, ar otru tikpat metodiski cilāja alus krūzi. Viņa skatiens bija pilns iedvesmas, lielās ausis kustējās rakstā ar žokļiem, un šķita, ka viņš gatavojas aizlidot pāri galdiņu pasaulei un izzust acij nesasniedzamos augstumos.

Sajutis uz sevi vērsto skatienu, pilsonis pacēla acis no šķīvja, norīja pēdējo malku alus un drūmēt noprasīja:

— Novērojiet mani?

— Nē, ko jūs! — es apjuku. — Es tikai tāpat nejauši paraudzījos.

— Novērojiet gan! — pilsonis stingri noteica. — Mani vajag novērot.

— Kālab tad? — es nesapratu.

— Vajag! — viņš dziļā pārliecībā atkārtoja. — Par Edisonu esat lasījis?

— Jūs esat Edtsons? — es bikli leprasijos.

— Nē. Bet gandrīz tas pats.

Atnīnā sakopju visu, ko biju dzirdējis par Edisonu, un ieminējos:

— Ah! Jūs arī esat izgudrotājs?

— Kādēļ «es arī»? «Arī izgudrotājs» — tas ir viņš, — atbildēja mans sarunas biedrs, smagi nopūzdamies.

Dzīvu izgudrotāju redzēju pirmo reizi mūžā un laimīgi pasmaidīju.

— Arī mani vajā un neliek mierā! — pilsonis turpināja.

— Iedomājieties tikai! — es līdzjūtīgi nopūtos un piebildu: — Bet ko jūs esat izgudrojis, ja tas nav noslēpums?

Pilsonis palūkojās apkārt, piebāza galvu man tuvāk un noslēpumaini pačukstēja:

— Es izgudroju slūžošanu!

— Piedodiet! Es nekā nesaprofu. Esmu dzirdējis par kuģu izvadīšanu caur slūžām. Bet par tādu slūžošanu nekā nezinu.

— Ek jūs! — mans sarunas biedrs atmeta ar roku. — Vai tad kāds runā par kuģiem? Es pirmais lietoju slūžošanu kā sūdzību un lūgumu izskatīšanas metodi.

Un viņš sāka man skaidrot sava izgudrojuma vēsturi.

— Pasaulē viss pakļauts stingriem likumiem! — viņš kā ar cirvi nocirta. — Planētas un pavadoņi, gan dabiskie, gan mākslīgie, riņķo pa orbitām. Vilcieni brauc pēc sarakstiem. Rubļi ir simt kapeiku. Apmeklētājus pieņem noteiktās stundās. Un tikai darbaļaužu lūgumi, sūdzības un dažādas vēstules ienāk bez jebkādas sistēmas un traucē kancelejas darba skaisto ritmu. Es nevarēju ar to samierināties! — viņš nobeidza, un viņa acis iedzirkstījās uguntiņas. — Saprobiet, nevarēju!

— Reiz, — viņš pēc mirkļa turpināja, — izlasīju avīzē par Volgas—Donas kanālu. Un tai brīdī man kā zviņas no acīm nokrita: slūžas! Lūk, kas jāiekārto, lai regulētu sūdzību straumi. Negulēju visu nakti. Rīta pusē jau biju pārliecināts, ka esmu ģēnijs. Liels izgudrotājs. Ka pats Ciolkovskis varētu no manis pamācīties.

Es toreiz strādāju par «Glavbara...», vārdu sakot, par liela tresta priekšnieka palīgu. Un tāpēc savu izgudrojumu uz karstām pēdām realizēju.

Jūs klausāties? Būtība īsumā šāda: kancelejā ierīkoju tādas kā slūžas. Katrs galds — vienas slūžas.

Jūs zināt, kā strādā slūžas? Teiksim, upē. Pieņemsim, ka pienāk kuģis. Tas iebruc kamerā. Vārti aizveras, un sāk ieplūst ūdens. Tiklīdz tas sasniedz attiecīgo līmeni, atveras otri vārti, un kuģis dodas tālāk.

Tagad iedomājieties, ka pienāk priekšniekam adresēta vēstule. Kas viņu uzplēš?

— Priekšnieks pats, — es atbildēju.

Mans sarunas biedrs rūgti pasmaidīja un teica:

— Diemžēl jākonstatē bēdīgais fakts, ka vēl ir darbaļaudis, kas nepazīst pat lietvedības pamatprincipus. Vēstuli uzplēš nevis priekšnieks, bet meitene — tehniskā sekretāre. Un le nu parādās manas sistēmas priekšrocības.

— Kādas sistēmas? — es nenocietos.

— Agrāk, saņēmusi vēstuli, meitene to tūlīt nogādāja priekšniekam un tādējādi jauca viņa darba ritmu. Bet pēc manas sistēmas — tas ir pavisam kas cits.

Teiksim: pienāk vēstule. Bet slūžas ciet. Vēstule slāv slūžās un gaida, kamēr paceļies ūdens, tas ir, papīru līmenis. Jo vairāk papīru, jo ātrāk tie tiks cauri pirmajiem vārtiem. Sekretāre paņems papīrus un aiznesis referentam.

Pie referenta savukārt slūžas. Tikai daudz lielākas. Kad tās pilnas, viņš izdara tematisku šķirošanu: vienu gubu — vienā kamera, otru — otrā un tā tālāk. Kad kameras pilnas, viņš sadala papīrus pa nodaļām. Bet nodaļās katram papīram vēl pieprasa izziņas, paskaidrojumus, papildinājumus... Te nu katrs papīrs gaida savu, tā teikt, individuālo līmeni...

Mans sarunas biedrs pievēra acis un aplūsa, laikam domās priecādamies par papīru kalniem kanceleju slūžās.

— Pēc tam, — viņš atsāka, — sāk nākt atbildes uz pieprasītajiem paskaidrojumiem un papildinājumiem, atgādinājumi, atkārtoti lūgumi... Pamazām līmenis pieaug, un, skaties, var jau nest papīrus priekšniekam...

— Bet kādēļ? Kādēļ tas viss vajadzīgs?

— Kā — kādēļ? Vai tad jūs nesaprotat, ka rodas ritms, cikliskums. Nu, redziet: cilvēks iesniedz lūgumu, bet tu nezini — vai tas ir svarīgs vai nav svarīgs. Taču šeit tūlīt redzams: ja papīri nāk vēl klāt un to līmenis ceļas — tālād dokuments svarīgs. Bet, ja ne, — tas paliks guļot slūžās. Rodas kaut kas līdzīgs dabiskai atlasei. Daudzi taču uzņācas nieku dēļ. Pieņemsim, kāds sūdzas, ka nav maļkas un viņš salst nost. Kamēr lūgums iziet caur slūžānu — skat, jau pienācis pavasaris, un maļkas vairs nevajag. Tālad viņš uzņācies ar niekiem, traucējis darbā. Tagad saprotat, kāds no tā labums...

— Bet paklausieties, — es pārtraucu. — Kur tad paliek gādība par cilvēkiem?

Viņš protestēdams savicināja rokas.

— Tā nav mana darišana. Mans darbs ir papīri. Man par tiem jādomā. Ja pavēlēts domāt par cilvēkiem, tad domāšu par cilvēkiem.

— Un ko teica priekšniecība? — es pavaicāju.

— Ko nu priekšniecība! — mans sarunas biedrs rūgti novilkā. — Vai tad tā ko jēdz, kas tai nāk par labul

— Noraidīja? — es līdzjūtīgi pajautāju.

— Nesaprata! — viņš nopūtās. — Bet es tā pūlējos! Gadījās, kādu papīrīti dienām ilgi pēlīju, domādams, ko tam vēl lai pieprasa klāt. Ierāk, teiksim, lūgums izdarīt remontu. Sāku papīru pēlīt un redzu, ka vēl jāpieprasa, kas tajā mājā dzīvo. Un tad — kas agrāk dzīvojis? Kādēļ jāremontē? Ar kādu krāsu jākrāso sienas? Vai nevar iztikt bez remonta? Un tā tālāk. Šī sistēma visiem patika. Viens referents pat pirmo kategoriju saņēma. Pa vaļas brīžiem varenī bija ietrenējies šaha spēlēt. Vēl šodien man paldies saka. Taču, pats saprotat, ir arī nenovīdīgi cilvēki. Un viens šāds tips ņēma un mani iegāza.

Redziet, biju aizbraucis uz tikšanos ar pirmrindniekiem, tikās «Daugava» ar leņingradiešiem, kuri toreiz gāja pirmajās rindās. Un sekretāre to tipu bija ielaidusi pie paša priekšnieka, un šis tad bija satāstlījis zilus brīnumus, ka viņa sūdzību marinējot jau otro mēnesi. Tiklīdz atgriezās, mani tūlīt aicina pie priekšnieka. Atbildu, ka sūdzība nedarinājas vis. Patlaban atrodas ceturtajās slūžās. Priekšnieks prasa: kādās slūžās? Ar to arī sākās... Padzina no darba.

— Nu un tagad? — jautāju.

— Iesniedzu lūgumu, lai pieņem darbā atpakaļ. Sāku vākt dokumentus, domāju: kamēr mans lūgums nokļūs līdz trešajām slūžām, pagūšu kādus pēcus papīrus piesūtīt. Bet neizdevās.

— Kā tad tā?

— Izjaukuši visu manu sistēmu, — viņš nopūtās. — Jau otrajā dienā pienāca atbilde — atteikt.

— Un ko jūs? — es vaicāju.

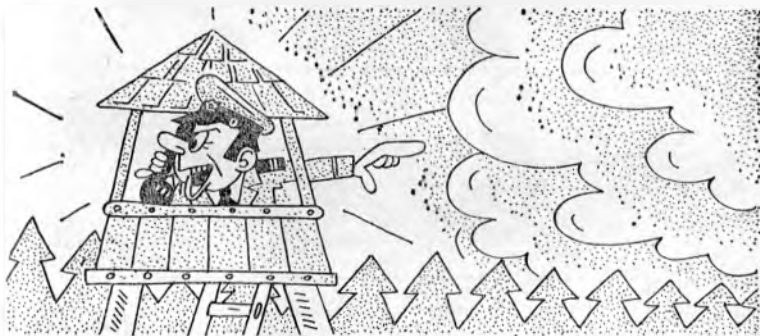
— Ko tad vairs es?... Viņi ar šo atbildi mani nolika uz abām lāpstīnām. Bet nekas. Gan es kaut kur iekārtošos, manam izgudrojumam ir piekritēji. Gaivenais, kas mani kremt, — tā ir vienaldzība

pret izgudrotāju. Pat ēst vairs ne-
gribas.

— Cik redzēju, par ēstgribu gan
jūs vēl nevarat sūdzēties! — es
tebildu.

— Ne jau nu no dienīškās mai-
zes vien cilvēks paēdis...

Es atsveicinājos. Prom ejot, man
ienāca prātā, ka nebūtu slikti vi-
esus slūžotājus aizsūtīt no kancele-
jām kaut kur tālāk un norīkot pie
jaunu kanālu rakšanas. Lai strādā
savā specialitātē. Par labu vien
nāktu...

Turpinājums 91. lappusē

11.

AUGUSTS

PAIET 100 GADI, KOPŠ DZIMIS (1889)
LUDVIGS ŠANTEKLERS (MĀRTIŅŠ GAILIS),
LATVIEŠU HUMORISTS UN AKTIERIS.
MIRIS 1941. GADĀ.

PASĪEM SAVA TEHNIKA

Ruksis zin, kur kartupeļi,
Tos bez kartes atrast var;
Palaid tik iz acīm viņu —
Re, šis vāgu priecīgs ar.

Kaķis i bez prožektora
Tumsā peļu alu rod;
Tam ir deguns īstais vedējs,
Acis nakti gaismu dod.

Suns bez kompasa prot atrast
Ceļu, kā lai mājās tiek;
Vāvere bez trepēm skraida
Egļu galos, ka vaj ciek.

Vanags lidotājs visvarens,
Motors tam ir gluži lieks.
Lec bez kārts pār šķēršļiem varde,
Sports bez publikas tai prieks.

Turpinājums 105. lappusē

14.

AUGUSTS

PAIET 60 GADI, KOPŠ DZIMIS (1929)
UĢIS MEŽAVILKS, LATVIEŠU PADOMJU
GRAFIĶIS UN KARIKATŪRISTS.

— Es uzreiz teicu, ka viņš ir tūlīt jāpēd —
tagad, starp vilkiem dzīvodams...

U. Mežavilks

16.

AUGUSTS

PAIET 100 GADI, KOPS DZIMIS (1889)
EDUARDS ŠILLERS, LATVIEŠU PADOMJU
DZEJNIEKS UN RAKSTNIEKS.
MIRIS 1944. GADĀ.

EDUARDS ŠILLERS

**LABS PADOMS JEB
«PROLETĀRISKU DZEJNIEKU RECEPTĒ»**

Ir daudzas tādas lietas,
Par kurām dzejot risks, —
Var Pegazs kļūpt uz vietas,
Var iznākt buržujisks.

Tad — kritiķeru barī
Uz iesmu tādu dur...
Un visi šādi kari
Tev ciešot jāiztur.

Ēel kāpēc lēku raizi?
Lai izbeigtos šis risks
Un sagādātu maizi —
Un būtu strādniecisks,

Es gribu minēt tēmas,
Par kurām dzejojot drīkst
Bez konspektiem un shēmas,
Ka spalva rūc un švikst.

Vispirnām kārtām — viles
Un kaltus apdziedāt:
Tad laktas, stangas, spēles
Un āmurus vēl klāt;

Par mašīnām un pīķiem,
Un skurstenļem vai ciek;
Par kaujām, cīņām, liķiem
Vēl rakstīts nepietiek.

Vēl dzelzs un tērauds cietais
Lai dzejoļos tiek celts,
Un čuguns formās lietāis,
Kas tiek no katliem smelts.

Tad — elektriskā strāva
Lai pantiem cauri skrien;
Purvs staignais, melna rāva,
Kur ļaužu bari brien...

Viss cits... Lai pasarg tēlits!
Tik nicināts un pelts,
No kritiķiem tiks svēlīts...
Tiem riebjas dvēse, zelts.

Par mīlu un par dabu —
Tas strādniekiem ir lēks...
(Par šītām lietām dabū
Jau dunku Priednieks¹...)

Kas teikto ņemns omā,
Tam dzejojot nebūs risks, —
Priekš kritiķiem, kas domā,
Tik tāds hūs strādniecisks.

Kurš gribēs, lai būt miris?
(Man tiešām paliek baiss!)
Lai neraksta kā Sviris,²
Bet tā kā Pelēkais.

(1923)

¹ K. Priednieks (1896—1943) latviešu padomju dzejnieks un žurnālists.

² P. Sviris (1891—1943) latviešu padomju dzejnieks un žurnālists.

7.

OKTOBRIS

PAIET 125 GADI, KOPŠ DZIMIS
(1864) BRAŅISLAVS NUŠIČS,
IEVĒROJAMĀIS SERBU
RAKSTNIEKS SATIRIĶIS.
MIRIS 1938. GADĀ.

BRAŅISLAVS NUŠIČS

Mana pirmā intervija

Vakar mani izsauca redaktora kungs un teica:

— Paklausieties, Ben-Akiba, es vairs nevaru jums maksāt par tukšu pļāpāšanu: dažreiz jums ir jāraksta arī apskati par svarīgiem politiskiem jautājumiem.

— Labi, rakstīšu apskatus, — es pazemīgi atbildeju.

— Neprasišu no jums ievadrakstus, bet jūs, piemēram, varētu laiku pa laikam ņemt no solidiem cilvēkiem intervijas par kādiem svarīgiem jautājumiem un izklāstīt šīs sarunas avīzē.

— Un par kādu svarīgu jautājumu man jārunā?

— Nu, kaut vai par aizņēmumu. Ejiet pie R. kunga, parunājiet ar viņu un publicējiet jūsu sarunu!

Es tūlīt paņēmu tipogrāfijā četras vai piecas loksnes papīra, noasināju zīmuli un devos pie R. kunga.

R. kungu atradu istabā, kur viņš baroja kanārijuputniņu un kaut ko svilpoja.

Nospriedu, ka tas ir brīnišķīgi — saimnieks ir labā garastāvoklī, ar viņu var apmainīties pāris vārdiem par aizņēmumu.

Es tūlīt paņēmu papīru un zīmuli un ķēros pie lietas.

— Man ir tas gods: Ben-Akiba, «Politikas» korespondents. Atrācu uzmanāt, ko jūs domājat par aizņēmumu.

— Kādu aizņēmumu?

— Par mūsu jauno valsts aizņēmumu!

— Neko nedomāju, — valsts darbinieks R. lietišķi atbildēja, turpinādams barot kanārijputniņu.

Precīzi pierakstījis visu sarunu — gan savu jautājumu, gan valsts darbinieka atbildi —, es atgriezos redakcijā.

— Kas tas tāds? — redaktors sāka kliegt.

— Intervija.

— Kāda intervija, vai tad tā ir intervija! Viņš jums taču neko pēc būtības nepateica.

— Atļaujiet, es precīzi pierakstīju visu, ko viņš man pateica. Es taču nevaru viņa vielā izdomāt atbildes.

— Jūs nekur nederat, Ben-Akiba. Jūs pats esat vainīgs, ka viņš neko nepateica.

— Kur tad ir mana vaina? — es sāku taisnoties. — Nevis viņš mani intervēja, bet es viņu.

— Protams. Bet tur jau ir intervēšanas māksla — veikli uzdot jautājumus un vērst sarunu vajadzīgajā virzienā. Bet, lai to sasniegtu, ir jāuzdod pēc iespējas vairāk jautājumu, jautājumiem ir jāseko citam aiz cita, tiem ir jākrustojas, un lai viņš uz katru atbild kaut vai ar vienu vārdu. No tā visa jūs taisāt secinājumus un sastādāt viņa atbildes.

— Kāpēc jūs man to uzreiz nesacījāt! Tūlīt iešu un ar jautājumiem iedzišu viņu kaktā.

Es vēlreiz devos pie R. kunga, ceļā izdomādams lēmumu dažādu jautājumu.

— Jūs atkal atnācāt? — viņš iesāka.

— Atvainojiet, man nebija pieredzes un tagad jālabo kļūda. Jūs nedusmosities?

Un te es viņu vārda pilnā nozīmē apbēru ar jautājumiem.

Es: — Cik jums gadu?

Viņš: — Sešdesmit divi.

Es: — Vai pie jums jau sen dzīvo šis kanārijputniņš?

Viņš: — Jau trīs gadus.

Es: — Kāds numurs ir jūsu apkaktītēm?

Viņš: — Četrdesmit otrais.

Es: — Vai šovasar brauksit uz kūrviētu?

Viņš: — Nē.

Es: — Kas ir jūsu mājas ārsts?

Viņš: — Doktors Vukadinovičs.

Es: — Cik jūs maksājat par dzīvokli?

Viņš: — Deviņdesmit dinārus.

Es: — Vai jums garšo klimpas?

Viņš: — Garšo, bet tikai ar Zemunas sieru.

Es: — Vai jums ir valsts aizņēmuma biļetes?

Viņš: — Ir.

Es: — Vai veļu jūs dodat gludināt?

Viņš: — Jā.

Es: — Par kādu summu jūs esat apdrošināts?

Viņš: — Par desmit tūkstošiem.

Nospriedis, ka esmu uzdevis pietiekami daudz visdažādāko jautājumu un precīzi pierakstījis visas atbildes, laimīgs un apmierināts devos pie redaktora.

— Kas tas ir? — redaktors sakāra galvu un sāka plūkt matus.

— Tā ir, — es teicu vislielākajā mierā, jo jutu, ka mana sirdsapziņa ir tīra. — Tā ir jautājumu krustuguns un atbildes uz tiem.

— Ak, kungs Cēbaotl! — redaktors kā traks sāka skraidīt pa redakciju un jau taisījās grābt tintnīcu.

— Pagaidiet! — es teicu stingrāk. — Ko jūs dusmojaties? Es visu izdarīju tieši pēc jūsu norādījumiem.

— Kāda man daļa, vai valsts darbinieks R. ēd klimpas ar Zemunas sieru vai neēd! — redaktors turpināja brēkt.

— Man arī nav nekādas daļas.

— Kāpēc tad jūs jautājat?

— Nu tā... Lai būtu vairāk jautājumu.

— Jā, jā, vairāk jautājumu, bet tādu, lai no atbildēm varētu izdi-

bināt viņa domas par aizņēmumu!
Izlasiet, izlasiet visus jautājumus
un atbildes un pasakiet man — vai
no tām var secināt, ko viņš domā
par aizņēmumu? — Un redaktors
atdeva man manuskriptu.

Es to paņēmu, izlasīju divas
trīs reizes un pārlicinājos, ka tik
liešām nav iespējams uzzināt, ko
R. kungs domā par aizņēmumu.

— Bet visjaunākais ir tas, — re-
daktors turpināja, — ka jūs esat
manas avīzes līdzstrādnieks, jūs tā
viņam arī stādijāt priekšā. Ko
viņš domās par manu avīzi, ja pie
viņa sūta tādas cilvēkus? Tūlīt
pat ejiet pie viņa atvainoties un,
izmantojot šo ieganstu, uzdodiet
šādus jautājumus.

Redaktors uzrakstīja uz papīra lapiņas divpadsmit jautājumus un
pēbilda:

— Iemācieties no galvas, neuzdrošinieties lasīt no papīra, skaidrs?
— Skaidrs, — es pazemīgi atbildēju un gāju trešo reizi pie valsts
darbinieka R., ceļā atkārtodams jautājumus, lai tos iegaumētu.

Kad es ienācu, valsts darbinieks R. saņēma mani ar kļiedzienu:
— Ko, atkal jūs?!... Ārā, ārā, cienītais kungs! Es nevicnam ne-
ļaušu par sevi smieties!

— Bet, cienītais kungs, es tagad visus jautājumus esmu iemāci-
jies.

— Es jums saku, vācieties prom!
Gluži apstulbis atgriezās redakcijā.

— Kas noticis? — redaktors noprasiņa, ieraudzījis mani pie dur-
vīm.

Izstāstīju visu, kā man bija gājis.

— Lieliski, lieliski, — redaktors teica, priecīgi berzēdams rokas.
Biju pārsteigts.

— Bet, redaktora kungs, kas par lietu? Mani taču izdzina no
valsts darbinieka nama, bet mēs tā arī nezinām, ko viņš domā par
valsts aizņēmumu.

— Jā, — redaktors teica ar tādu kā jaunu prieku, — toties man
būs vēl viens feļetonu. Ja gribat dabūt nelielu avansu, sēdieties,
Ben-Akiba, un uzrakstiet šo feļetonu.

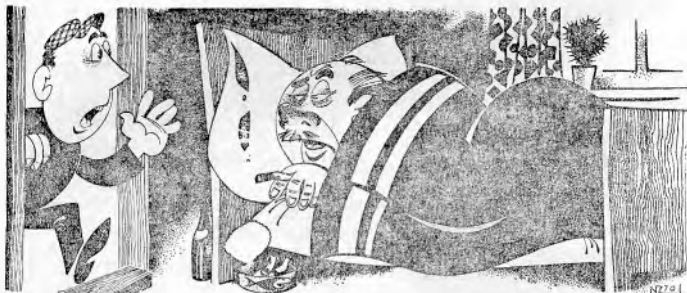
Lūk, esmu to uzrakstījis.

28.

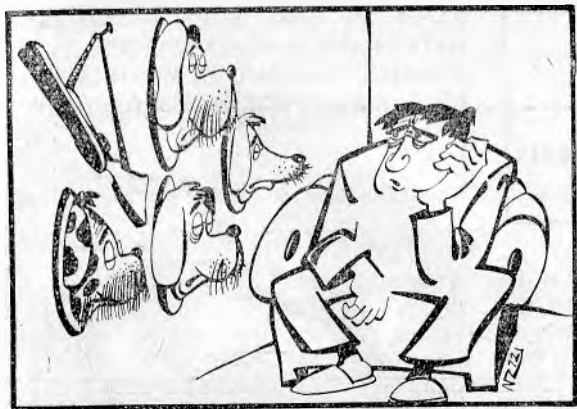
OKTOBRIS

PAIET 60 GADI,
KOPS DZIMIS (1929)
NORMUNDS ZVIRBULIS,
LATVIEŠU PAĢOMJU
MĀKSLINIEKS, GRĀMATU
ILUSTRATORS,
KARIKATORISTS.
MIRIS 1973. GADĀ.

— Celies, Jāni, brigāde jau uz laukal
— Ko, vai tad talcinieki no pilsētas jau ir prom?

N. Zvirbulis

N. Zvirbulis

Atnāca, ieraudzīja, nozāgēja...

N. Zvirbulis

11.

NOVEMBRIS

PAĪET 100 GADI, KOPŠ DZIMIS (1889)
OSTAPS VIŠŅA, IEVEROJAMĀIS
UKRAIŅU PADOMJU HUMORISTS
UN SATIRIĶIS. MIRIS 1956. GADĀ.

Mežakuilis

Ilkņainis, kaut arī ļoti smags, ar savām īsajām kājām ir žigls skrēlejs.

Kāds mednieks, turklāt pieredzes bagāts, man pastāstīja, kā ilkņainis skrien.

Manu draugu sauc par Kuzinu Demjanoviču, to visu man stāstīja viņš.

— Reiz mēs nelielā kompānijā medījām Sievu lejā, — viņš teica. — Sievu leja no vienas puses pieiet dziļai dziļai gravai. Gar otru pusi aug mežs. Aiz gravas sākas niedrēm aizaudzis purvs, tālāk ir upīte. Mēs medījām zaķišus, lapsiņas, vārdu sakot, visu, kas gadījās. Mūsu pulkā bija vietējais veucis — arī mednieks. Tā nu mēs izstāigājam cauri leju, pienācām pie gravas, apsēdāmies sausākā vietā uz paugura, pipējām, atpūtāmies. Skatstums — skaties, uz kuru pusi grib! Niedres, starp tām šur tur vid ezeri, bet aiz niedrāja kā zili sudrabaina lente upe... Aiz upes mežiņš... Pie mežiņa trīs mājas... Nokalnītē pie mājām ganās aitiņas. Var dzirdēt, kā mājās dzied meitenes...

Skatītos un skatītos... Klausītos un klausītos...

Tā mēs sēdējām, klausījāmies, par dabas jaukumu priecājāmies. Te pēkšņi vietējais veucis sacis:

— Bet šai purvā ir mežacūku bars! Un viens ilkņainis arī — milzenis no milzeņiem.

— Mēs visi, — Kuzma Demjanovičs teica, — pat palēcāmies.

— Kur?

— Šķu tepat purvā!

— Vai tiešām? — mēs visi viņam klāt. — Vai tad viņu šai purvā kāds ir redzējis?

— Kāpēc lai neredzētu? Ir redzējuši! Cik viņš mums dārzeņu sakņu dārzeņos un biešu nav izputinājis! Es pats arī ilkņaini esmu redzējis. Būs visi piecpadsmil pudī, ja ne vairāk. Brie-iesnīgs zvērs!

— Jūs taču sapratīsīt, — Kuzma Demjanovičs turpināja, — ka mēs visi tūlīt nolēmām pastaigāt pa purvu, kas zina, izdosies uziet cūkas. Mēs bijām seši. Nospriedām darīt tā: es, kā visvecākais — man tolaik rīlēja jau piecdesmit sestais gads — iešu no gravas niedrēs un tur gaidīšu, bet pārējie izklaidus, metrus trīsdesmit cits no cita, nāks pie manis.

Dzinēju mums nebija, mēs paši, zināt, bijām gan dzineji, gan šāvēji. Večuks iet kopā ar mums nevēlējās. Ēsot bail, viņš teica.

Mēs devāmies nīdrējā, bet večuks aizgāja tālāk pa leju. «Varbūt, — viņš teica, — kaut kur kādu zaķīti pabiedēšu.»

— Tā nu es iegāju nīdrēs, — Kuzma Demjanovičs stāstīja tālāk, — pagāju tādu gabaliņu, apstājos, apskatījos. Tik tiešām it kā kaut kādas taciņas būtu iestaigātas. «Nebūs tomēr večuks samelojies,» nodomāju. Iegāju nīdrēs vēl dziļāk un, izraudzījies kaut ko līdzīgu nelielam laukumīgam, apstājos, ieklausījos. Neko nedzird... Tikai nīdres san un kaut kur čabinās purva žurka. Tad atkal viss ir kluss. Ilgi es tā stāvēju. Laiks jau būtu draugiem būt klāt, bet viņu kā nav, tā nav... Teikšu godīgi, iesnaudos. Stāvu, tātad, un snažu. Te pēkšņi nīdrēs kā iebrikskšēties, kā ierukšķēties — es, goda vārds, palēcos. Palēcos un grozos uz riņķi kā vilcīšs, nezīnu, uz kuru pusi lai mūku. Bet tas nīdrēs atkal kā ierukšķēties! Es kā likos ārā no nīdrēm, tā vienā stiepienā biju pie gravas... Paguvu tikai saskaut, ka aiz manis, nīdres brikskinādams, kaut kas metās uz upes pusi. Kaut kas! Es pat nepaguvu padomāt, kas tas tāds īsti bija. Izšāvos laukā no nīdrēm un uz gravu, bet no gravas kā kurts aizjoņoju uz mežu un — augšā bumbierēt! Apsēdos, uzvilku gaiļus, gaidu. Ilgi gaidīju — nav nekā. Beidzot dzirdu — sauc:

— Kuzma Demjanovič! Kuzma Demjanovič! Ehe! Kur jūs esat?

— Seit, — es kļiedzu. — Ilkņaini gaidu! Bumbierēt!

— Kā-āpiet zemē!

— Nekāpšul — es kļiedzu.

Es jau labprāt būtu kāpis, bet nevarul Bumbiere augsta, veca bumbiere, var teikt, un līdz vidum neviena zariņa — plīks stumbrst! Kā es tiku tur augšā, sitiet vai nost, pats nevaru saprast...

Pienāca draugi. Nocēla mani no bumbieres zemē.

— Jūs kaut ko redzējāt? — es vaicāju.

— Nekā neredzējām, — viņi saka.

— Kā tad tā? — es saku. — Kā tad neredzējāt, ja rukšķēja un ne vienu reizi vien! Un aiznesās man garām! Es no šā, šīs no manis. Ka rukšķēja, lai mani pārkonos nosper, ja pats savām ausīm nedzirdēju...

— Tātad tas bijāt jūs? — Ivans Petrovičs vaicā. — Tātad jūs aizlaidāties uz gravu?

— Es pats, — es saku. — Protams, ka es! Tāpēc ka šis kā ierukšķas, tā es nodomāju — ilkņainis nīdrēs.

— Es degunu šņaucu, — Ivans Petrovičs saka. — Tikko nošņaucos, kad man viens kā spersies garām! Es nodomāju, ka tas ir ilkņainis, un no viņa pa galvu pa kaklu prom uz upi...

Te pienāca večuks.

Prašņin viņam:

— Kur tad ir tās jūsu cūkas?

— Vai tad nav?

— Ne miņast!

— Nu tad jau iznāk, ka būs ienīrušas.

— Kur ienīrušas?

— Iznāk, ka ūdeni. Kur tad vēl?

— Vai tad mežacūkas nirst?

— Nezinu, kā eitur, bet pie mums nirst, — večuks saka.

— Un, vai zināt, — Kuzma Demjanovičs prātoja, — viss var būt.

Ir taču jūras cūciņas, kāpēc lai nebūtu parādījušās arī upes cūkas? Tādas, lūk, lietas mums gadījās mežacūku medībās. Es vēl atzvienu nekādi nevaru saprast, kā tiku ārā no dziļās gravas un uzrāpos bumblerē. Tak jau piecdesmit sestais gads. Iznāk, ka medniekiem arī var būt ļoti žiglas kājas! Lūk, cik ātri skrien ilknainis.

— Sprigans zvērs, — Kuzma Demjanovičs vēl piebilda,

Turpinājums 124. lappusē

Portfelis

Tīcat vai netīcat, bet šajā pavasarī cilvēce bija tuvu milzīgi lielam zinātniskam atklājumam. Ja pēlījumi būtu sekmīgi noslēgušies, mēs uzzinātu svarīgus faktus par kādu pilnīgi noslēpumainu un līdz šim nezināmu dabas parādību.

Pie lielā atklājuma sliekšņa bija nonācis Fricis Ziņģētājs, nopietns, kārtīgs vīrs nedaudz pāri pusmūžam, filozofs pēc rakstura noslieces un sētnieks pēc profesijas. Ziemā viņš šķipelēja sniegu un vasarā slaucīja ielu, kā arī uzposa pagalmu un trenkāja žūpas, kas lida vārtu rūmē ar savām odekolona blašķītēm. No darba brīvajā laikā Ziņģētājs klausījās laulātās draudzenes Šarlotes burkšķēšanu, pārdomāja dzīves jēgu un gāja uz savu ģimenes dārziņu laistīt gurkus. Vai Ziņģētājam bija nosliece uz zinātniskiem pēlījumiem? Nē, nebija. Varbūt viņš pazina akadēmiķus vai profesorus, kuru piemērs viņu iedvesmoja ziedoties uz zinātnes altāra? Nepazina vis. Patiesību sakot, viens profesors dzīvoja turpat tuvumā, kaimiņu mājas trešā stāva otrajā durvīs pa kreisi. Ziņģētājs arī zināja, ka profesoru sauca Vējābols un viņš ir divreiz šķīries, bet tikušies viņi nebija, par iepazīšanos nemaz nerunājot. Jā, bet kā tādā gadījumā Ziņģētājs nonāca pie lielā atklājuma sliekšņa?

Laik to saprastu, vispirms darīsim zināmu, ka Ziņģētājs reizī mēnesī gāja pirtī. Vannā viņš mazgājās katru nedēļu, taču pirts paliek pirts, un pirtī iešana Ziņģētājam bija tāda kā svētku reize, kā šķīstīšanās rituāls, ko gaida ar nepacietību un svētām trīsām. Pirts dienās viņš paņēma savu drusku apbružāto portfeli — Ziņģētājam, kā jau intelligentam cilvēkam, palika staigāt ar portfeli — tēlika tajā tīru veļu, tēlika ziepes un suku pagārā kātā muguras mazgāšanai. Pēc tam viņš uzsauca Šarlotei: «Es tad nu eju!» un rāmā soli devās uz pirti. Pēc pirts Ziņģētājs vienmēr iegriezās frizētavā. Nebija jau viņam palicis pārāk daudz matu uz pakauša, bet arī tos vajadzēja kārtīgi apgriezt, jo persona, kas sevi ciena, nedrīkst staigāt apkārt kā spalvainais mežonis.

Todien Ziņģētājs kārtīgi nopērās, uzvilka tīru veļu, savalkāto ie-

svēta portfelī un devās uz frizētavu. Tur viņam glīti apgriezta matu, uzpūta odekoloņu un palūdza samaksāt astoņdesmit kapeikas, ko Ziņģētājs, protams, arī darija. Pēc tam viņš portfelī pasita padusē un devās mājās.

Tiklīdz Ziņģētājs pārradās, Šarlote gribēja izņemt no portfeļa savalkāto veļu un iesviest to vannīnā, kur tai vajadzēja atrasties līdz mazgāšanas reizei. Bet portfelī veļas nebija! Tās vietā tur bija kaut kāda instrukcija un neliela grāmatīņa.

— Frici! — Šarlote iesaucās. — Sitais nav tavs portfelis!

Ziņģētājs, stipri iztrūcies, apskatīja portfelī un tā saturu. Vai velns, tas patiešām nebija viņa portfelis! Drusku jaunāks, mazāk apbružāts, turklāt bez alirušas sānu vīles. Un tagad padomāsim, kur viņš portfelus varēja apmainīt. Vai nu pirtī, vai frizētavā. Pirts atkrita pilnīgi un galīgi — pēc tam, kad Ziņģētājs portfelī ielika savalkāto veļu, viņš līdz frizētavai portfelī vairs nebija izlaidis no rokām. Tātad samainīšana notikusi frizētavā. Nu ja, tur viņam blakus sēdēja tāds brillains subjekts tumšā uzvalkā. Un tas subjekts arī turēja rokās portfelī! Kad pienāca Ziņģētāja reize sēsties krēslā, Ziņģētājs savu portfelī nolika pie drēbju pakaramā. Tiklīdz matu apgriešana bija beigusies, viņš samaksāja, paņēma portfelī... Jā, nav šaubu, ka Ziņģētājs ir paņēmis nevis savu, bet brillainā subjekta portfelī!

Ak, ko tur gari prātot, ko spriest, žigli atpakaļ uz frizētavu, varbūt brillainais ir pamanījis notikušo misēkli un gaida, vai kāds neatnēsīs viņa lpašumu atpakaļ.

Ziņģētājs pakēra svešo portfelī un tecinjiem laidās uz frizētavu. Bet frizētavā ne brillainā subjekta, ne Ziņģētāja portfeļa vairs nebija. Varbūt frizieri brillaino pazīst, varbūt zina, kur viņš dzīvo? Nepazīst un nezina. Taisnība, viens meistars atcerējās, ka tumšajā uzvalkā

terptais klients aizgājis ar portfeli, kas bijis ļoti līdzīgs tam, ko pašreiz tur rokās Ziņģētājs. Tas tad arī bija viss...

Ziņģētājs saprata, ka viņa veļa ir pagalam. Lai arī slīpri apvalkāta, bet tomēr veļa. Taisnība gan, šis portfelis ir drusku jaunāks, tā tad ilgāk kalpos. Ek, ko tur kreņķēlies, kas zudis, pazudis!

Tiklīdz Ziņģētājs pārnāca, Sarlote jautāja: «Nu?», bet viņam atlika vienīgi nopļātīt rokas. Vēl gan bija neliela cerība, ka portfeli atrastajos papīros būs kāds mājiens par to, kas briļļainais tāds ir un kur viņu var meklēt. Diemžēl tur atradās vienīgi revidentiem domāta instrukcija, dažas inventarizācijas veidlapas un kriminālkodekss. Vairāk nekas. Ar prātu spriežot, briļļainais bija revidents, to varēja teikt puslīdz droši, bet kāds no tā labums? Pasaulē ir miljoniem revidentu un atrast starp tiem īsto, ja viņa vārds nav zināms, stāv pāri cilvēka spēkiem.

Kas attiecas uz portfeli atrasto kriminālkodeksu, to Ziņģētājs izlasīja ļoti rūpīgi. Viņš meklēja paragrāfu, kurā būtu norādīts, kāds sods draud par portfeļu samainīšanu. Taču tāda paragrāfa nebija. Līdz ar to kļuva skaidrs, ka Ziņģētāja nodarījums nav krimināli sodāms un svešo portfeli viņš drīkst uzskatīt par savu. Vismaz pagaidām, kamēr īstais portfeļa īpašnieks nav atradies.

Nākamajā dienā Sarlote sūlīja laulāto draugu uz sēklu veikalu. Mēs jau zinām, ka Ziņģētājiem bija ģimenes dārziņš, bet, ja ir dārziņš, tad pavasarī vajadzīgas sēklas, to pat muļķis saprot. Ziņģētājs pajautāja, kādas sēklas Sarlote kāro, paņēma portfeli un gāja.

Nekā ļauna nenojauzdams, viņš gāja mierīgā solī, stingri ievērodamas ielu satiksmes noteikumus. Ja krustojumā dega sarkanā gaisma, Ziņģētājs apstājās un pacietīgi gaidīja, kamēr ledegas zaļā. Vārdu sakot, gāja, kā apzinīgam cilvēkam jāiet.

Vai nu tā bija liktenīga sagādīšanās, vai ģeniāla intuīcija, bet Ziņģētājs pēkšņi paskatījās uz kājām un pamanīja, ka kurpei atraisījusies aukliņa. Turklāt — un tas ir ļoti svarīgi! — uz kājām Ziņģētājs paskatījās nevis kaut kur, bet pie siernīcas vārtiem. Lūdzu, ievērosim — pie siernīcas vārtiem.

Ko dara cilvēks, kas iet ar portfeli rokās un kam atraisījusies kurpju aukliņa? Viņš notiek portfeli uz trotuāra, noliecas un aukliņu

izsien! Ziņģelājs tā arī darīja — nolika portfeli, noliecās un nokliņķu aizsēja. Pēc tam paņēma portfeli... Paņēma un palika stā-
vum. Portfelis bija kļuvis smagāks, daudz smagāks! Jeb varbūt tas
tikai tā likās? Nē, pilnīgi izslēgts! Pagājis pārdesmit soļu, Ziņģē-
lājs paņēma portfeli kreisajā rokā, jo labā sāka tirpt. Tik smags bija
portfelis!

Turpat netālu pie trolejbusa pieturas Ziņģelājs ieraudzīja soliņu
Viņš aizstiepa portfeli līdz pieturai, nolika to uz soliņa un atvēra.
Portfeli bija liels siera ritulis. Apžēlojieties, pirms pāris minūtēm
portfeli nekāda siera nebija, to Ziņģelājs varēja apzvērēt. Kā aiz-
vērtā portfeli ne no šā, ne no tā gadījies siers?

Ziņģelājam viegli noreģa galva. Viņš ļoti labi saprata, ka siera
ritulis aizvērtā portfeli pats no sevis rasties nevar, tas būtu pretēji
dabas likumiem, un tomēr ritulis tur bija! Ko darīt? Mest sieru no
portfeļa ārā? Nekādā ziņā. Tādā gadījumā garāmgājēji viņam pie-
vērsīs uzmanību, varbūt pat miliciju izsauks. Un kā gan ne —
ja kāds izmet uz ielas no portfeļa siera rituli, tad tas noteikti ir vai
nu traks, vai zaglis, kas mēģina tikt vaļā no lietiskiem pierādījumiem...
Vispareizākais šādā situācijā ir apsēsties uz soliņa blakus
portfelim un nolikuso nesteidzīgi pārdomāt.

Ziņģelājs tā arī darīja. Vispirms
jāpārlicinās, vai ritulis, kas neiz-
protamā kārtā parādījies portfeli,
patiešām ir siers. Ar zināmām
pūlēm no rituļa nolauzis nelielu ga-
baliņu, Ziņģelājs to iebāza mutē.
Kā tad, tas bija siers, turklāt no
dārgajiem, no tiem par divi rubļi
deviņdesmit kilogramā. Un tagad
mēģināsim atcerēties, kurā vietā
portfelis siera rašanās brīdī atra-
dās. Portfelis bija nolikts uz tro-
tuāra pie siernīcas vārtiem! Cik
dīvaina sakritība — pie siernīcas
vārtiem sētnicka Ziņģelāja port-

leli... Nē un tūkstoškūrt nēl Nevis sēnieka Ziņģētāja, bet svešā revidenta portfelī tas siers uzradās! Revidenta, revidenta portfelī!

Vai Ziņģētājs tajā brīdī saprata, ka viņš atrodas uz liela, noslēpuma atklājuma sliekšņa? Ne velna viņš nesaprata un arī nevarēja saprast, jo tādos brīžos cilvēks ir pārāk uztraucies, lai spētu sakarīgi domāt. Bet pamazām kaut kāda gaismiņa viņa pakausī atspīdēja. Ziņģētājs sāka nojaust, ka viņam laimējies novērot pilnīgi jaunu, vēl nezināmu dabas parādību. Tas nu tā, bet ko lai viņš dara tālāk? Vai nebūtu pareizi, ja viņš aizietu pie profesora Vējābola, pie tā paša, kas dzīvo kaimiņu mājas trešā stāva otrajās durvis pa kreisi? Ir iespējams, ka profesors, gudrs cilvēks būdams, varēs izskaidrot, kā tas ir iespējams, ka revidenta portfelī ne no šā, ne no tā pēkšņi rodas siers... Jā, viņš tūlīt ies mājās un runās ar profesoru Vējābolu!

Sarlotte par Ziņģētāja atgriešanos jutās stipri pārsteigta.

— Jau atpakaļ? Vai tur, tajā sēklu veikatā, rindā nebija jāstāv?

Uz to Ziņģētājs nemaz neatbildēja, viņš izņēma no portfeļa siera rituli un nolika uz galda.

— Pasaki, kas tas ir?

Ziņģētāja jautājums pirmajā brīdī var likties idiotisks, bet patiesībā bija ļoti gudrs. Nav taču izslēgts, ka ritulis viņam tikai rādās, ļoti var būt, ka viņš ir traks un redz halucinācijas. Viss var būt...

— Prasa kā dumjš, — Sarlotte dusmīgi teica, — Bet es tev liku pirkt sēklas un nevis sieru!

Tātad tomēr siers... Ja tā, tad nekas cits neatliek kā runāt ar profesoru Vējābolu.

Taču nepārsteigsimies! Ja Ziņģētājs aizies pie profesora Vējābola un teiks: «Zināt ko? Revidentu portfeļos nezin kāpēc rodas sieris!»

profesors viņu uzskatījis par plānprātīgu, tas nu ir skaidrs. Tik vienmāsiat ziņai var nolīcēt vienīgi lādā gadījumā, ja ziņotājam ir lieliski pierādījumi. Tātad portfelis un siers jāņem līdzī un jānolīc profesora priekšā.

Diemžēl te radās nelīelas grūlības. Kamēr Ziņgētājs pārdomāja tālāko rīcību, Šarlote bija ritulī iegriezusi pamatīgu robu un, vēl jaunāk, zināmu daudzumu siera apēdusi. To izgriezto ritulja daļu, kas vēl nebija apēsta, viņa iedeva Ziņgētājam un teica:

— Tas ir feins siers. Bet kāpēc tu, dullais, tik daudz plīki?

Ziņgētājs apēda krietnu šķēli. Jā, patīešām lielīks siers! Un tajā brīdī, kad siera šķēle bija apēsta, viņam ieešāvās prātā ļoti gudra doma — ar portfelī atdošanu nevajag trakot. Portfelī vajag izpētīt nesteidzoties un pamatīgi, tāpēc viņš darītu ļoti pareizi, ja pētījumiem nodotos pie... Nu, kur? Pie desu ceha. Lūk, kur pētījumi būtu visīnteresantākie!

Redzēdama, ka Ziņgētājs pošas uz ieešanu, Šarlote sāka runāt par burkānu sēklām, bet viņas runāšana tika strupī pārtraukta.

— Līc mani mierā ar draņķa burkāniem! Es tagad nododos pētījumiem. Tā ja.

Visu ceļu līdz desu ceham Ziņgētājs noskrēja tecīplem vīen, it kā baldīdamies, ka cīts viņam neaīzskrīen priekšā. Netālu no ceha viņš sāka iet mierīgā solī, te vairs nedrīkstēja steigties, te vajadzēja rīkoties ar prātu. Lēnām piegājis pie ceha vārtiem, Ziņgētājs apstājās un revidenta portfelī nolīka sev blakus uz frotuāra. Nu, būs smagāks val nebūs?

Bījal īnteresantī, kas tur ir iekšā? Tepat uz vīetas skatīties, pro-tams, nedrīkstēja, tas varēja radīt aīzdomas, tāpēc Ziņgētājs pagāja gabalu tālāk, nogriezās šķērsīelā un ītikai tur pavēra portfelī. Portfelī bija trīs līelas dūndesas. Tik smukas, tik smaržīgas... Tādas redzot, uzreiz siekalas saskrīen mutē. Nu vairs šaubu nevarēja būt — revidenta portfelī patīešām īeis tas rodas no zīla gaisa! Tagad pētījumus varēja uzskatīt par pabeigtīem un doties pie profesora Vējābola ar mierīgu sirdī.

Iedams mājās, Ziņgētājs saprata, ka turpmāk viņa dzīve pilnīgi pārvērtīsies. Viņu fotogrāfēs, rādīs pa televīzīju un aprakstīs. Jā,

nepaies ilgs laiks un iznāks grāmata par lielā dabas noslēpuma atklājēja Friča Ziņģētāja dzīvi un darbu. Tas būs skaisti, tas būs pat ļoti skaisti!

Sarlote, ieraudzījusi atnestās desas, stipri izbijās.

— Vecais, tu esi sācis zagļ! Ej atdod visu un nolūdzies!

Bet Ziņģētājs neatdeva neko, viņš labsirdīgi paplikšķināja Sarlotei pa plecu un sacīja:

— Nogriez bišķi to desu. Jānoprovē, kāda ir!

Desa bija debešķīga. Ziņģētājs gremoja šķēli pēc šķēles, un viņam kļuva arvien skaidrāks, ka pētījumus izbeigt vēl būtu pārāgri. Zinātnes interesēs ir pilnīgi nepieciešams uzzināt, kas notiek, ja revidenta portfeli noliek pie spirta fabrikas vārtiem. Taisnība, spirta fabrika atradās otrā pilsētas malā, bet, ja cilvēks nodarbojas ar dabas noslēpumu atklāšanu, tad nekas nedrīkst būt par tālu.

Un Ziņģētājs devās uz spirta fabriku. Šoreiz viņš nešaubījās, ka revidenta portfeli kaut kas radīsies, un tā tas arī notika. Tiklīdz pētnieks nolika portfeli pie spirta fabrikas vārtiem, noskanēja klusa džinkstoņa, un portfeli bija kļuvis ellīgi smags. Tagad mudīgi līdz tuvākajai šķērsielīnai! Nu, kas tur ir?

Portfeli jauki mirdzēja seši kristāldzidrie. Vai tiešām seši? Viens, divi, trīs, četri... Jā, seši gan! Turklāt eksportam domātie.

Nākamajās dienās dabas noslēpumu atklāšana turpinājās ļoti enerģiski. Ziņģētājs pārstiepa mājās desmit augstākā labuma sviesta paciņas, četras visdārgākās šokolādes kastes, kilogramu žāvēta laša, duci šķīstošās kafijas bundžiņu, piecus ķobišus ar medu, vēl vienu siera rituli un vēl trīs dūmdesas.

Sarlote staigāja vienās asarās. Viņa jau bija salūkojusī siltu veļu un sākusi kaltēt baltmaizes sausiņus, lai būtu ko nest uz cietumu, kad Ziņģētājs tur tiks iesēdināts. Ka iesēdināšana notiks visai drīz,

viņu nešaubijās ne mirkli. Varbūt tiesa ņems vērā Ziņģētāja līdzsērīgo godīgo dzīvi un nabadziņu neiesēdinās uz līgtiem gadliem. Vēl labāk būtu, ja viņu atzītu par traku un nodotu sievas uzraudzībā. Ak dies, kāpēc šitādi nelaipei vajadzēja uzbrukt!

Kamēr Šariote raudāja, Ziņģētājs pamazām kļuva pārgalvīgs. Viņš savā pētīšanas trakumā aizmirsa, ka šis nav parastais portfelis, tāpēc ar to jāapietas ļoti piesardzīgi, citādi var notikt nelaime. Un nelaime notika.

Kādu dienu, bezbēdīgi svilpodams, Ziņģētājs savās pētnieka gaitās gāja gar zooloģisko dārzu. Pie dārza vārtiem viņš pamanīja, ka kurpei atkal atraisījusies aukliņa. Ak, kā tajā brīdī būtu vajadzējis kliegēt: «Ziņģētāj, uzmanies! Neapstājies, neliec portfeli uz trotuāra!» Bet kliegēt neviens nekliedza, un Ziņģētājs mierīgi nolika portfeli uz trotuāra, noliecās un aizsēja kurpes aukliņu. Pēc tam viņš paņēma portfeli... Ak vai, portfelis bija kļuvis neparasti smags, tik smags kā vēl nekad.

Tātad tajā kaut kas ir! Bet kas? Jāaiziet līdz tuvākajai šķērsielai, jāatver portfelis un jāpaskatās.

Pagājis pārdesmit soļu, Ziņģētājs juta, ka viņam pa muguru noskrien auksti drebuļi — portfeli kāds kustējās un šņāca!

Tātad revidenta portfeli ir radusies čūska! Visticamāk, tas ir briesmīgs pitons, kas tūlīt līdīs arā, uzbruks Ziņģētājam un viņu nožņaus. Tiklīdz Ziņģētājs to saprata, viņš nosvieda portfeli un skrēja. Skrēja tā, kā neviens sētnieks vēl nav skrējis.

Cik tālu viņš aizskrēja, isti nav zināms. Varbūt simt metrus, varbūt divsimt. Ir zināms vienīgi tas, ka Ziņģētājam no trakās skrēšanās sāka durt sānos, tāpēc viņš apstājās un, smagi elsdams, paskatījās atpakaļ.

Nē, pitons viņam pakaļ nedzinās. Varbūt tas ir aizlīdīs uz citu

pusī... Vai varbūt pitons sarītinājies guļ vēl portfeli? Bet kur ir portfelis?

Tajā brīdī Ziņģētājs ieraudzīja kaut ko briesmīgu — netālu no zooloģiskā dārza vārtiem jauns cilvēks pacēla revidenta portfeli, mudīgi iekāpa tramvajā un aizbrauca. Un aizbrauca...

Ieraudzījusi, ka Ziņģētājs mājās pārvelkas pilnīgi satriekts, Sarlote saņēma rokas un iesaucās:

— Manu nabaga vecīti! Tu atkal esi zadzis, viņi tevi ir pieķēruši un situši!

— Tas vēl nebūtu nekā, — skanēja klusa atbilde. — Ir notikusi daudz lielāka nelaime...

Nākamajā rītā Ziņģētājs kā parasti slaucīja ielu, un profesors Vējābols, viņam garām iedams, nevarēja iedomāties, ka klusajam, strādīgajam vīram ir zināms ļoti liels dabas noslēpums. Un, ja arī profesors Vējābols to varētu iedomāties, viņa prāts ļoti liefo dabas noslēpumu tik un tā nespētu ne aptvert, ne izprast.

Parodijas no cikla «Āzīti manu»

MĀRIS ČAKLAIS

Māra Zālīte

Dzejolis,
pateicīgs atparodēšanai

Ai, āža didītāj,
tu, likteņus kas grozi,
es arī gribu galvīņu
tai graciozā pozā,
kur viņa labi izskatās,
izskatās pilna prāta.
Ai, āžu didītāj, gribu

(savā sudmalu kratiņā,
nē, ne jau pašās sudmalās,
tas troksnis ir neapprakstāms.
Es gribu būt importa āziene
tava dārza lakstos.
Vien negribu, lai kāds cits
manā vietā pateiktu «mē»,
bet stāvus dzīvot un stāvus
vakarā gultā lēkt.

Knuts Skujenieks

atstāj āzīm pašam sevi blēt
gaužā vakarā vai aklā lēktā
atstāj skaudro mīku mē
netulkojot nevienā dialektā

un viņš aizles atkal millus malt
tumsā izkļūgt ragonagu prieku
lai kad saplauks grēcīgs ēdamgalds
neskatītos vairs uz dzirnavnieku

nenobīsties rūgti nikni ciest
negants devīgums ir āža daļa
un no tava raga ienāksies
ne vairs dzeramtrauks bet taure skaļa

Vizma Belševica

AZIS

Pa ielu iet pilnos ragos...
Pavisam mierīgs, pavisam rāms,
Kā atgriezies iikko no sudmalām.

Pa ielu iet āzis pilnos ragos...
Tik pārlieku redzams — viņš ļoti skums,
Ja viņam tiks uzdots kāds jautājums.

Bet pretī nāk āzis vēl pilnākos ragos.
Tam bārda ir stāvus un frisoša nāss.
Viņš laikam nav bijis vēl sudmalās.

Pa ielu iet āži, un abi ar ragiem.
Viens asfalta galvu, otrs dehisī mērc.
Tas viens saka: Mīku!, bet otrs vien: Mē,

Pa ielu iet āži, un abi ar ragiem.
Gaišs pārlieku biezs, gaišs tā jau ir baiss,
Kur prāts — divus āžus uz ielas laist?

Uldis Bērziņš

Smej āzis, smej nazis, smej smelša —
no sudmalām kā no leišiem.

Kas par to, ka ne milti —
rikle kā aka, dzīvība silta.

Viena vieta hrīva, lūdzu, kūti,
pats esmu nācis, ne sūtīts.

Tu, āzit, arī esi varons —
kā Činglzs Aliogli, Andris Bergmanis, Lelde vai
Krišjānis Barons.

Nebūs, dabūs, zvaigzne lai spārdās,
Miku mē, un vairāk ne vārda.

Pēteris Zirnitis

āzis nāk un klausās Stabulniekā
to kā pērkons nāk un iesper lielā liepā
to kā viņas dziesma nodziedāta liepa
kam tu viena kalnā kāpi liepa
kam
āzis ņem un iesper lielā liepā
ragi liepas mizā triecās
notrisēja stumbrs tomēr nesaliecās
it nemaz
āzis iet un nejūt vairs ko smagu
visu laiku velk uz kreiso vagu
nejūt savu dzimto labo ragu
it nemaz
būtu laikus pamanījies
būtu ragu pasaudzējis
būtu tagad citā priekā
neklausījies Stabulniekā

Arvids Skalbe

Azītis un dzirnavnieks,
Viens tāds Rēls un otrs mazs,
Tas nekas, tas nekas,
Il neviens nav lieks,

Negrib kopā? Sieniet pāri
Kā jau sieti es un tu,
Dvēseli kā kabatu
Redzēt grib uz āru.

Dzirnavniek, tu, akmens slēna,
Āzil, traustlais zieds,
Kopā sevi parādlet,
Nerādlet pa vienam.

Sliprats nepastāv bez vājā,
Arī dzirnavnieks, re, skaists,
Iesim visus iekšā laist,
Visus vienā mājā.

J. Melgailis

Kā mums ar Vari Malecki

Kurzemes katlā vadātājs piemetās

No cikla «Jaunie Sorento stāsti»

Grūti iedomāties vēl naivāku un vēl vieglāk tejūsmināmu būtni par manu draugu un savulaik tuvāko darbabiedru kinooperatoru Vari Malecki. Dienzēl šādas rakstura īpašības cilvēkam un viņa līdzgaitniekiem palaiķam sagādā nepatīkšanas un ķibeles — par to gadījās pārliicināties jau mūsu pirmajā kopīgajā komandējumā tālā Leišmales zvejniekiemā.

Vari sajūsmināja vīspirms jau pats ciemats, kur mājas, atšķirībā no liča zvejniekiemiem, nebij vis saķepinātas rindīnā kā bezdelīgu pērķī, bet brīvi, izklaidus izvietojušās jūrai piegulošā plašā meža ielokā starp smiltgām un kāpu mežiem vien klātiem smilšu klajumiem. Neauglīgajā ainavā šur un tur kā oāzītes zaloja tupeņu laucīni; šejieniēsi jūrasmēsliem jeb ķerpēm mēslotos un ar valnīšiem ierobežotos zemes plekšņus dēvēja par dumberriem. Kaijas te sauca par knievjiem. «Re, knieviji lido buntēs — būs vētra!» viens vecis reiz noteica.

Varis Maleckis pēc tam par šo teicienu jūsmoja dienu un nakti kā par skaistāko dzejas rindu. Tomēr vairāk par visu Vari izbrīnīja un iepriecināja... vai jūs varat iedomāties, kas? Dzintari!

Vagojot kartupeļus, arklis virspusē uzvērsa pa dzintara olini; vistai kasnājoties sakņudārziņā, aizripoja pabrāvs dzintargrauds; dzintara gabaliņam varēja uzkāpt virsū, ejot pa ceļu; sīkāki kriksīši kā dzeltēni un brūnsarkani zvīrgzdi spīdēja malu malās. Par visu šo dzintara lērumu neviens cits nebrīnījās un to nekādā vērtē neturēja. Vienīgi kāda veca mammīte parādīja no brangāka dzintarakmeņa izgrieztni sirdi ar sīksīki ieskrāpētiem Annas un Kārļa vārdiem — to viņai brū-

raus esot uzdāvinājis kāzu dienā. Nē, satīkt gan pašu daiļamata meistaru vairs nevarot, jo viņš jau labu laiku kā dzīvājošs mežā. «Vai tepat pie gucūliem?» priedīgi ievaicājās Varis un bij jau gatavs braucējs uz agrāk ievēroto cirsnu vējgāzē. «Jesiņ, Jesiņ, pie kādliem pušķiem?» veča atcirta, nospļāvās un uzgrieza muguru. Varis, nabadziņš, nevarēja zināt, ka kurzemnieku seņl par dzīvāšanu mežā dažkārt dēvē mūža dusu silā vai priedulājā iekārtotā kapsētā. Bet pati si padarīšana ar dzintara sirdi manu draugu aizkuslināja tiktāl, ka viņš necilājā zvejniekiema vecenē jau sāka saskatīt Džuljetas, Solveigas, Kristīnes un Turaidas Rozes hibrīdu. Lūk, par ko īstenībā numms vajagot taisīt filmu, nevis par dumajiem strīnalu kāsējiem, kas, maļā atgriezušies, mākot tikai sazvejolās reņģes uzlikt uz svariem, saņemot smuku naudu un dzert līdz tam brīdim, kad alkat jāiet jūrā. Patiešām: kamēr sievas augu dienā rāvās melnās miesās, noņemdamās ar bērniem, lopiem un zemiņi, viri ļurbojās. Tāda kārtība te pastāvēja kopš Ādama un Ievas laikiem — padomju vara to nebija mainījusi, tikai vēl vairāk nostiprinājusi, jo par nieka reņģī-tēm maksāja tādu cenu, it kā tās būtu daudzīnātās zelta zivtiņas.

Veči, spēkavīri un jaunekļi, to skaitā arī mūsu filmas varoņi, jūras sidraba smēlēji, visbiežāk bija sastopami aiz ciema bodes kadiķainā sila lelocītē, tā sauktajā Kurzemes Katlā. Dienas sākumā, saulītei vēl karājoties virs prieku galotnēm, tie ganījās starp paegļu puduriem staltī kā brieži, pčcāk, saulītei karsējot, kļuva kareivīgi un skaļi un nereti arī sagāja ragos, bet ap launaglaiku, kad jūra trīsuļoja kā pannā izkausēta alva, Kurzemes Katla nora parasti gan atgādināja pludmali ar gulošiem roņiem: visi bija garšļaukus. Sievas par to neuztraucās, sacīdamas, ka te taču neesot nedz Liepāja, nedz Klai-pēda, un nevienš mašiņš viņiem uzbraukt nevarot.

Kādu reizi, kad šajā vidē dzinām pēdas brigadierim un — ko tur grēku slēpt! — paši piegriezām pie vīru bariņa un resna, ar ēdieniem un dzērieniem servēta celma, sarunas aizķērās arī aiz dzintariem. Nē, ar ticm nu gan vairs nevienam neatliekot laika kramēties, un Ķieņu Kažus — tas sirsniņu un velliņu dreijātājs — viš jau neesot bijš riklīgs: šnabi nav jēmis ne mutē, govī slaucis pats, bet naudu notē-rējis, blāķiem pastelēdamš visādus žurnālus un avīzes.

Sīks, netīrs vīrelis, visu laiku kā nosprādzis gulējis turpat sūnās, pacēla galvu, atklādams spīcu de-gunu, mazas apsarkušas āceles un

baltiem sariem noaugušus vaigus — ģīmi gatavais ūdenszūrķis! Viņam, raug, klētiņā pūstot pīļa kaste ar tiem ķieņu Kaža ķēmiem. «Kaste?» iesaucās Varis, «ar dzintara skulptūriņām?» Jā, jā, ar visvisādīgām kultūriņām, atsaucās Zūrķis. Tur esot gan velli, gan eņģeļi, gan maģa maģiņa bāciņa ar visu guntiņu galā, gan pat, eliehe, viens plīks bābietis. «Un tie jums visus šos ilgos gadus saglabājušies?» Varis atzinīgi pajautāja. Kā tad, ka saglabājušies, bez tam viņam esot branga kule ar prāvākiem dzintara gabaliem, savulaik izkrautijs no tielkiem, esot tādi kā kulaki, viens pat zaļā krāsā. «Nevar būt!» izsaucās Varis. Kad pats brigadieris apstiprināja, ka tādi esot sastopami, Varis vairs nebija noturams: lai parādot, varbūt viņš no bagātīgās kolekcijas varot ko atpirkt? Oja, kālab ne — parādīt Zūrķis bija ar mieru un stenēdams uzrausās pussēdus. Sačamdija brūkleim kušķi pudeli, paklunkšķināja, iemalkoja un picibilda, nu jau tīri pašapzinīgi, ka naudu visos laikos — vai tie būtu latī vai markas, vai rubuļi — viņš esot nēmis vienīgi par zivīm, nevis par kaut kādiem sūdiem, tos viņš varot atdot tāpat, lai tikai aizvedot viņu mājās. To izteicis, Zūrķis uzslējās kājās un, atbildes negaidīdams, sāka stēberēt uz mūsu kinouzņemšanas grupas lupatvāģīša pusi. Redzēdams, ka dzintara kolekcijas īpašniekam no ilgstošas guļēšanas atrofējušās apakšējās ekstremitātes, Varis viņu paņēma zem rokas, un nu abi šķērsoja atuspudeļu korķu un zaķu spīru pilno noru tik cēli kā hercogs Bīrons ar pašu carieni polonēzē pa Rundāles pils Baltās zāles parketu. Bobikā vecuks, protams, tika nosēdināts lepnākajā vietā — blakus šoferim. Lai tikai mēs sukājot pa šito pašu ceļu mežā iekšā un tik ilgi, kamēr parādīšoties viena veca kūte, tai ap stūri un «štopt». To novāvuļojis, mūsu goda pasažieris mazās un jau tā šauriņās ačeles aizvēra pavisam, galva viņam nokārās uz krūtīm un, mašīnai braucot, šūpojās un zvalstījās lēngani kā tāds striķi pakarināts bokseru trenējamais ādas maiss.

Izkārpījies cauri vairākām citu mašīnu jau gaužām izmuļļātām smilšu bedrēm, mūsu lupatvāģītis apstājās. Šoferis paziņoja, ka tālāk varot ikt vienīgi ar tanku. Izskatījās, it kā te būtu ārdijies nevis gučuļu treileris, bet pats nelabais, izraknādams un sastundīdams zemi čupu čupās un vaļņu vaļnos, sametot vēl krustām šķērsām virsū skaidas, mizas, salauztu baiķu šķēpeles un egļu zarus kā mamulu ribas. Vienīgā līdzība ar ceļu slēpās tajās divās vagās, kuras stiepās visam šim karalaukam pa vidu, Zūrķis

mundās, pablisināja ačeles, noteica, ka tur, aiz tās garās egles, ir esot kā galds, un atkal nokāra galvu. Varis šoferim iestāstīja, ka cilvēšu padomju dokumentālajā kinomākslā tas būtu milzu iegul-
 lījums, ja mēs tomēr nokļūtu šī jūras arāja mājās. Nu, labi — šo-
 leris gaziņam ielēdza priekšējo tiltu un tas rūkdams un kaukdams
 aizsāka kārpīšanos uz priekšu. Reizēm mēs cēlāmies, reizēm grimām,
 reizēm slīdējām, reizēm drebinājāmies uz vietas vai pat slīdējām at-
 pakaļ. Aiz vecā minētās garās egles tik tiešām ceļš kļuva maķenīt
 labāks, taču prieki bija pārāgri: pēkšņi pret bobika grīdu kaut kas
 ar briesmīgu spēku iezvēla, kaut kas nobriekšēja, un mašīnīte pa-
 lika uz vietas. Atklājās, ka apakšā iestrēdzis pamatīgs balķēns, no-
 darīdams tādu postu, ka par braukšanu «turpmākajās trīs nedēļās»,
 kā lādēdamies teica šoferis, nevarot būt ne runas. Nabaga stūresvīrs
 aizbrīda atpakaļ meklēt traktoru, mēs ar dzintara kolekcijas īpašnieku
 ceļu turpinājām kājam. Pēc apmēram stundu ilgas pleckāšanās pa
 dubļiem mēs sasniedzām ilgi gaidīto kūti un nogriežamies ap tās
 stūri aplukušu māju pagalmā.

«Velna sātani!» pēkšņi mums aizmugurē atskanēja tik šaušalīgs
 brēciens, ka mēs visi vai salēcāmies. «Pļēguru banda nolādētā!»
 Kūtspriekšā pie tikko krautas, vēl kūpošas mēslu kaudzes ar sekumiem
 kā Neptūna trīsžuburi rokās draudoši stāvēja varens smagsvara sie-
 višķis, krūtīs kā divas raķešu bāzes izslējis, notriektos gumijzābakos
 iestūkētās lielkrainās kājas iepletis. Vispirms viņa notēmeja un ar a-
 niknoto skatienu kā ar lāzera staru caurdūra mūsu Zurkīti, cik nopro-
 tams — savu gados krietni vecāko vīreli. «Lops!» viņa noteica un,
 līdzīgi bildēs attēlotiem karavado-
 ņiem, pavēloši un nepārsūdzami iz-
 stiepa uz priekšu roku — dzīvoja-
 mās ākas virzienā. Vecitis, pagalam
 sagumis, lēnām aizsteberēja, viņam
 līdzī, asti pa zemi vilkdams, nez
 no kurienes pēkšņi izlīdis plušķains
 šunelis. Tad valdniece veltīja at-
 sevišķu skatienu mums un, netei-
 kusi pat vienu vārdu, tikai nošņā-
 kusies, izstiepa roku pretējā vir-
 zienā — pret vārtiem, pa kuriem
 bijām ienākuši. Varis, vilkdams no
 ķešas apliecību, iebilda: «Mēs
 esam no kino.» Tas bija tikpat kā
 dīzeļeļļas kannā Ligo ugunskurā.

«Kino?!» saimniece iespiedzās. «Pa Kurzemes Katla krūniem un nedēļu no vietas, ko?! Kad vecajam mulķim algas diena, tad šitādu pudeles brāšu netrūkst! Lasās, ka tiek!» Un salracinātā sieva satvēra mēslu dakšas un kā ar kaujas pīķi sāka virzīties mums virsū.

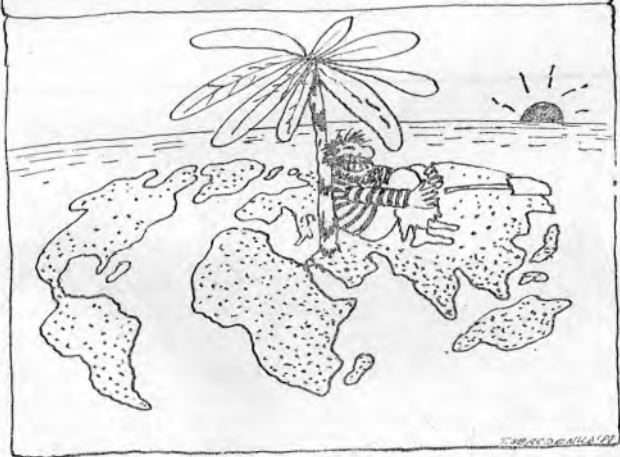
Kad mežvidus fūrījas lamām un lāstiem pa starpām Varin tomēr izdevās pateikt, ka mēs vecīti patiesība no dzērāju valģiem esam izpestījuši un, viņu uz mājām vezdami, pal automobili salauzuši, atiecības uzlabojās. Varis iekļuva atpakaļ sētsvidū un izstāstīja par dzintariem. Saimniece sarauca pieri grumbās, piepūlēja atmiņu. «Kaste? Klēti?» viņa brinījās. Klēts esot stāvējusi, vot, tāni vietā, kur tas lielais nātru un aveņu puduris, un sabrukusi jau tūlīnās pēc kara, kad tas maita vēl dzīvojis ar savu pirmo sievu. Ko mēs, intilģenti cilvēki, klausoties tāda prātiņu jau izdeidējuša kraķa muldēšanā, viņam taču galviņā vakardiena un šodiena sakratījusies vienā čupiņā!

Atlikušajā vasaras daļā, ko pavadījām tajā zvejnieku ciemā, Varis tomēr nezaudēja cerības brīnišķīgās dzintara figūriņas uziet. Viņš apklausīnāja gandrīz vai visus ciemniekus. «Palasi, re kur, avīzē,» viņš teica, «slavenā Dzintara istaba, ko vācieši nolaupījuši, arī joprojām tiek meklēta.»

Cik man zināms, vēl šobaltdien, pēc diviem gadu desmitiem diemžēl atrasta nav nedz Dzintara istaba, nedz Ķieņu Kažas darinājumi...

D. Breikšs

T. Sergijenko

VALDIS GRENKOVS

PAR CERĒŠANU

Pavasara lietavās
Sēž dzejdaris
un pantu perē,
Viņš cer,
ka izšķīlies
tas derēs...
Bet pants,
par druvu apsētu, —
rod papirkurvi
kapsētu,
jo logā
īietus lāses klauz
un ūdens jau
tāpat par daudz!

TĀ, LOKI

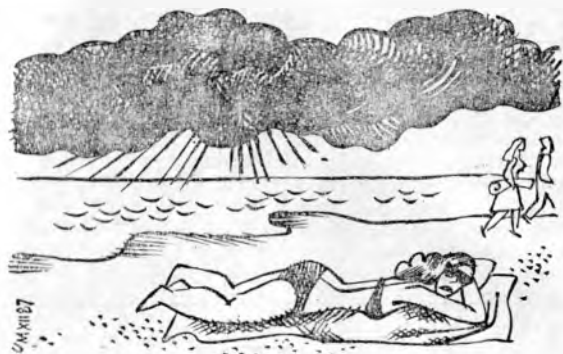
Kritiķis
ar rakstu skarbu
kauj kā āzi
dzejās darbu,
Cer, ka pēc šī
kāviens
autors mirs bez
blāviena.

Dzejniekam
ir bieza āda,
neniez pat
pēc pašām tādām:
— Sauc par āzi,
vai par aunu —
kā es māku
tā es
maunul!

Komiksa noslēgums

G. Bērziņš

Saulcerīte.

U. Mežavilks

JĀNIS LIEPIŅŠ

Kā šūsim?

Skroderienes monologs

Jūs nevarat vairs iet autorvakarā ar savu jau desmitām reīžu rādīto uzvalku. Es esmu ļoti aizņemta, bet es jums tomēr pašūšu. Lūdzu, nenesiet man tumšu drēbi, tā vēl vairāk izceļ jūsu jau tā slimīgi bālo seju, nesiet gaišu vai vismaz tādu, kas ir pa vidu. Jūsu iepriekšējais skroderis šuva, neprasiņams, kāds jūs izskalīsities, bet es esmu sieviete un man ir svarīgi, vai vīrieši, par ko mums jāgādā, izskatās pēc uzvarētājiem vai zaudētājiem. Ar visu savu žēlsirdību sieviete tomēr vēlas sev līdzās redzēt īstenu vīrieti, kas liek asinīm dzīties cauri artērijām un, ja ne vairāk, vismaz nodzen no asinsvadu

sienām dulķes, kas no dzīves ražēm un dažai no pārmēra priekiem tur uzslāņojas. Nav nekā brīnīšīgāka par stipru vīrieti blakus, tu vari krist un zini, ka tevī atkal piecels. Kāpēc mēs dzenamies uz jūru pārpildītos vilcienos, sliktu servisu un formālo tīrību, proti, netīrību, paciezdamas? Jūs domājat — ūdens, jūs domājat — smilšu dēļ? Odens jau uz vasaras puslaiku ir biezs, smiltis tikai maijā nav sabradātas melnas, bet, tikko tu ieraugi pa plūdināti pretī nākam vīrieti ar labu stāju un koptiem muskuļiem, tev pāriet riebums un īgnuma uzdzīta zosāda, sirds sāk cerīgi dautzīties, kas zina, varbūt, varbūt viņš apslāsies un uzsāks mazu sarunu par jauku laiku un alkām pēc

piemīļīgas sievietes sabiedrības. Un skroderienēm ir jāgādā, lai viss, kas zem drēbēm ir apskatīšanas vērts, jauki izceltos, nevis pazustu maisveidīgās bikšu starās vai gumzīgos svārkos. Nu jā, jūs teiksīt, peldbikses uzšūt prot katrs muļķis. Tā vis nav. Jūs domājat, savulaik praktizētie trīsstūrīši izcēla vīriešu gurnus? Nekā tamlīdzīga, šie nozēlojamie trīsstūrīši padarīja vīriešus gūžli lizlus, kā kailums padara nepievēlīgu jebkuru cilvēku, jo, vienīgi kad tu pats vari zem drānas ielantazēlī tikamas formas, tikai tad tev otrs cilvēks sāk patīkt. Anatols Franss savā «Pingvīnu salā», jā, nebrīnieties, skroderienes lasa ne tikai Kurts-Māleres un pašmāju lubenieku romānus, bet arī klasiku, jūs ieskaitot. Nu redziet, francūzis uzreiz apķer, kur slēpjas visu lietu prieks: šķitumā! Kamēr pingvīnietes visas plikas, neviens tēviņš viņām vēribu neveltī, bet, tikko apaļīgākajām ķermeņa daļām ir kāda skranda priekšā, uzreiz visi sarosās: viens iedomājas, ka zem drānām ir paradīze, cits varbūt — ka elle, bet visi, it visi ir šo uzspiesto fantāziju varā. Protams, lielās apakšbikses, par ko tik atjautīgi ir smējies jūsu draugs Birze, neder ne pludmalei, ne istabai, bet vai nu vīrieši iedomāsies par speciāli šūtām apakšbiksēm, dažs varbūt uzšuj kreklu, taču bikses velk, kādas veikals spējīgs piedāvāt. Vienulaik, kad aprūka linu un kokvilnas, vai redzējāt — vīriešiem piedāvāja sievieti bikses ar visām puķītēm un gliemežvāciņiem. Tāda ir mūslaiku sabiedrība: ka tikai un āru cēli! Es visu mūžu dzīvoju vienās bailēs: ja nu kas ar mani pēkšņi notiek, ja es nonāktu, teiksim, jūsu drausmīgās slūnīcas uzņemšanā un jauns students vai pat piedzēries sani-

irs sāktu mani izģērbt, es no kauna tūlīt izlaistu garu, ja man būtu vairas bikses kājās vai netirs kreklis mugurā. Aiz šādām bailēm — un ko jūs domājat — vai Rīgā, kad ielas netīrītas un glumas kā slīdotavas (kuru vairs, saprotams, tālab Rīgā nav!) spēj kāds cilvēks droši pa ielām iet — skaties un esi zemē ar lauztu locekli. Nu jā, tāpēc es katru reizi, kad eju no mājas laukā, veiku tīru apakšveļu. Lai, ja kas gadītos, nevienam nebūtu manis dēļ jāsarķst, vēl vairāk, varbūt izģērbējis studentis kā tāds pingvīnietis sāk kaut ko jauku ledomālies zem manām drēbēm, nevis tikai nevingrinālus muskuļus un atkārušos ādu. Kleider machen Leute — tur jau nemaz nav vācietei jābūt, lai saprastu! Visu, it visu nosaka drēbes, un karalis sastāv tikai no tām! Kas būtu angļu lēdijas bez drānām? Bālas asakas, ar ko pat vienā kabrioleitā kauns braukt, par kopīgu pasēdēšanu kādā kabarejā nemaz nerunāot.

No sīkumiem jūs jau neko man nebūsit gādājis, pogas varējāt tomēr pats izraudzīties, pašreiz ir liels izvēle, un aizvien biežāk man saviem klientiem nākas piešūt mēteli pie pogas. Bet ar stīvdrehi ir slikti, tās vienkārši nav. Man liekas, stīvums mūsaiķos drīz iemetas vīriešiem locekļos. Tāpēc nav vairs vīriešul Bet sievietes, lai censtos kā cenzdamās, nevar padarīt to, kas darāms stiprajam dzimūnam. Vai agrāk sievietes šuva vīriešiem uzvalkus? Man liekas, neviens vīrietis nebūtu iedabūjams darbnīcā, ja zinātu, ka sieviete ir piegriezēja, sieviete — uzņēmēja un pielaiķotāja. Bet tagad, jūs redzat, pat ārsti, lūgdamies un ceļos krīzdami, nāk pie manis, ja negrib vilkt mugurā svārkus, kas karājas kā mācītāja talārs, un bikses, kas saspiež gurnus tā, ka vakarā vajag masiera, kas izspaida ležmīģētās viļes. Bet vai masieris ir tagad dabūjams? Es negribu, ka mani masē sieviete, es neesmu nekāda lezbiete, es gribu, lai mani masē elegants vīrietis, un, ja jūs mani nebūtu protežējis pie labākā Rīgas masiera, uedomājiet, ka es ņemtos ar jūsu uzvalku. Man diezgan ar aktieriem, es nespēju vien liem pašūt jaunas drēbes. Un ar aktieriem jau ir tāpat kā ar sievietēm: cik viņiem kas ir, tik vienīgi drānās. Par aktieriem man ir jāgādā, jo teātris par viņiem negādā, viņiem, nabadzīņiem, ir jāskraida pa klubiem un jāuzņemas nepiemērotas lomas filmās, lai kaut kādi izvilktu dzīvību, teātris maksā tik maz, ka reizēm man neērti prasīt tādu taksi, kāda ir labāko Rīgas skroderu nosacīta. Jūs domājat, gleznotāji vien var sarunāt — nepārdoņ gleznas par četriem simtiem, arī mēs tāpat vienojamies, par cik uzvalks, par cik mētelis. Ja jūns nepatīk, lūdzu, ejiet pie skroderiem uz ateljē, tie jau nu vairāk nesajēdz kā uzšūt kārstekli manēķenam vai kaut ko putnubiedēķlim.

Vesti taču arī šūsim? Lielas jēgas jau nu vestei valrs nav, kad visnēsā tikai elektroniskos pulksteņus un vienīgi pirmskara kungiem pa-

Hkuši vecle Alpīnas pulksteni ar ķēdēm. Bet jums jau vēl ir. Es vienreiz televīzijā noskatījos, jūs savam zelta pulkstenim ar smago ķēdi piegriezāt vairāk vēribas nekā diktorei un intervētājai, bet tās nu ir gan mātītes, viņas tā spiežas cilvēkam virsū, ka izdabū no mutes vārdus pat mēmajiem un mirušajiem. Kur pasaulē rodas tik uzstājīgas sievietes? Sievietēm vajadzētu izcelties ar bīklumu un uzsvērtu atkarību no vīrieša, nevis izkomandēt vīrieti kā armiju.

Tagad sāksim mērit. Pleci gan jums ir šauri un nolaideni. Kā lai es uz tiem uzbūvēju svārkus? Par laimi polsteri atkal nāk modē. Arī sievietēm. Un zem polstera pat kniisli izskatīsies labi. Lūdzu, piedodiet, ar līdzību es nekādā veidā netēmēju uz jums, hez kā mēs, sievietes, kas gribam labi paēst, nemaz nevarētu droši pasauļē dzīvot. Kas mūs atturētu no kārbām? Mēs bez dietologiem vienkārši aiziētu bojā — no pārāk labas dzīves. Es nezinu kā citām sievietēm, bet man tieši sagādā prieku, kad vīrietis mani parāj, pakaunina. Tad es zinu, ka esmu viņam vajadzīga, jo par nevajadzīgu jau viņš neliktos ne zinīs. Nelaipe pašreiz ar sievietēm ir tā, ka viņas pašas grib būt pamācītājas un visu lietu izkārtotājas, bet dievs tomēr dzīvē ir tāds likums nolīcis, ka svarīgākajos sakaros sievietē nevar vis vīrieti sev pakārtot.

Rokas jums ir garas, bet svārkū piedurknī nevar pārāk garu fasisit. Citādāk cilvēks izskatās pēc orangutana. Taču īsas piedurknes liek ar šausmām domāt: Rīgas intelektuālajai publikai tagad Strenga dod

modi. Es viņu nemaz pie sevīs neņemu, lai gan kundzīte, kas ir smalkāka par smalku, te ietikt izlūdzās nedēļām. Vai nu sievietē sievietē kāda padoma devēja? Kā es noskatījos Strengu «Dullajā Daukā», tā man visur viņš rēgojas kā tāds briesmonis. Neietu jau es nemaz uz tādām lūgām, bet aktieri spiežas savām skroderienēm un frizierēm virsū ar pirmizrāžu biļetēm, nav glābiņa.

Vēderiņš drusciņ jums sāk iezi-mēties. Vēl jau nu bīksēm tas pāri nekaras, kā vīriešiem jūsū vecumā parasts, tomēr, es redzu, jūs mums gan daudz ko aizliedzat, bet pats baudāt līdzīgi mācītājiem, kas liek klausīties uz viņu vārdiem, neba skatīties uz izrīcību. Vai, man tieši

jānoskurinās, kad es iedomājos vīriešu vēderiņus, kas man ar drā-
mām jānoslēpj! Bet ko jūs noslēpsit sievietēm, kad būsit plīks? Ar
lietu jau gullā nekāpsit! Mākslinieki uzliek plašās jostas. Ar melnumu
druscīg var acis apmānīt. Taču reiz es aizgāju uz koncertu, kad tur
solīja Strausa valsus spēlēt — bet nespēja jau, tikai smagi kuļāja
Anūras vilņus — un izsmējos par orķestrantu veiltīgajām pūlēm dabūt
vēderus aiz melnām jostām. Tur vajag gudrāk rīkoties! Tā notiek, kad
noiet pie privātām skroderiņēm! Valsts standarts nav jūsu vēderiem
paredzēts. Un es dzirdēju, jūsu šefs esot pieprasījis, lai korpulenta-
jiem uzliek resnuma nodokli. Nu, ja jūs to panāksit, tad staigāsit bez
biksēm un savus vēderus varēsit slēpt ar plaukstām vai ar auklām
savažot. Jūsu šefam pašam taču vēders ir liels kā turku bungas!

Raudzīsīm nu tagad bikšu staras. Bez atlokiem taču? Atloki gan
arvien piedod cēlumu, bet, ko lai dara, ja vīrieši ir tik nekārtīgi: viņi
atlokos saber visu kā kabatās un tāpēc mums no atlokiem kā modes
untuma jāatsakās: nevar jau pieļaut, ka pipētāji tajos samel papirosu
galus un nepipētāji — konfekšu papirus. Neraustieties, neraustieties,
kā tad lai es jums nomēru staras iekšpuses garumu?

Skrodera darbs nav ar mūsdienu prakticismu saistāms. Ja sievietes
tik reti mainītu gērbus kā vīrieši, tad vispār pēc mums vairs nebūtu
vajadzības, tad visus apgērbtu fabrikas, un visi varētu staigāt zilos
kokvilnas uzvalkos kā ķīnieši. Zēl, zēl, ka viņi nedabūja vēl istajā
laikā, kad Staļins bija pie teikšanas, iegērbt Krieviju zilās uniformās.
Tad jūs beidzot saprasītu, ko vērtā ir ista skroderiņe, par ko vīrieši
un pat smalkjūtīgais Blaumanis smīknā, līdz beidzot nu spiesti paši
bikšu apakšas nošūt ar rāvējslēdzējiem. Kad es vīrieti, tadējādi iz-
spokotu, ieraugu uz ielas, es smejos skaļā balsī: tam sieva jau no-
teikti ir vai nu kāda ražošanas apvienības komandiere, profesionāla
lopu kāvēja, vai mednieku biedrības priekšiece. Sievas mājkalpotājs
par tādu lepību kā skroderis jau nevar domāt!

Tad nu pacietieties un nedrebinieties, kamēr es jums gurnu pla-
tumu nomēru, jo bikses jau nevar kā kules karāties! Protams, dzīnu
ievīstā gurnu izrādīšanas mode arī nekam nederēja. Vai agrāk vīrie-
tis tā būtu licis par sevi sievietei priest? Lai mute, tā sakot, nav
jādzisina: «Skatieties — tāds es esmu! Un, ja jūs ko no manis cerat
tad vīrieties uz gurniem!» Agrāk vīrieši sievietes pārlicināja un sa-
jūsmināja ar galvu, nevis kā tagad ar cīskām. Jums laikāam liekas, ka
sievietei vairāk nokā nevajag. Nekas, iežņaugšanās mode ir cauri, un
nu jūs būsit spiesti druscīg domāt arī par savu izglītību, par savāto
smadzenēm, nevis par gūžu un ikrū muskuļiem vien! Jums jau nu
paldies dievam, gurnu dēļ daudz drēbes nebūs jātērē.

Tātad nu tā zemes uzmērīšana būtu cauri. Atlokus svārkciem liksim
platus. Atloki papeš krūškurvi, kas jums ir šaurs kā jauniem pi-

kām, lai gan laīkam šo uzvalku jau šujat, pensijas balli prātā turēdams. Ārstiem vienmēr es piedāvāju platus atlokus, arī tad, kad tādi nav modē, plati atloki cilvēkiem, sevišķi sievietēm, rada drošības sajūtu, ka ir vēl vīrieši, pie kuru krūts var piespieties, kad klājas grūti. Un ārsts jau vienmēr ir tāds uzmanījamais, kad cili nepalīdz, kad vajag kādas krūts, pie kā izraudzīties.

Kad vecais Skrastiņš vēl spēlēja Čaku, tad viņa svārkatlokos tvērāmies mēs visas, kam sava glābēja nav vai glābējs ir pašam jāglābj. Vēlāk, kad viņš no skatuves nokāpa un pārāk tieši sāka spēlēt pret mums, viņš mums uzreiz apņika. Jūs domājat — sievietēm palik lik tieša izrādīšanās? Tagad jau nu gan aktieris atkal ir pierāvies, un es varu viņa burvīgo plati vakaros šad tad paklausīties.

Lai gan jūs esat ar kādu stāstiņu raudzījis aizbildināt sevi un vīriešus gadījumos, kad kāda poga paliek vaļā, nepāriesim taču tādēļ uz rāvējslēdzējiem! Ja jau nu biksēs vairs ne — kam tad vestei un svārkiem pogas? Tā sacīt, velk tikai ar auklu visu ciet! Kad es iedomājos, kā pa pārdesmit gadiem ir izvirtuši vīrieši, cik neprasīgi pret sevi viņi kļuvuši, cik nošņurkuši un ļengani kā rudenī apsaluši kukurūzas kāti — līri sirds stājas. Bet sirdszāļu nav. Ej uz aptieku, kad gribi — viss izdzerts. Un man liekas — vīrieši, nevis sievietes tik

gauži raizējas par savu sirdi. Kur tas laiks, kad nav vairs kreimeņu, nav vairs ne uzpirkstišu, ne buldureņu, un tu vari klusībā buldurēt pa savu istabu, vientulību nolādēdama un citus laikus ar atjaunotu vīriešu dzimumu gaididama.

Propelleri jau man šūt nevajadzēs. Jūs viņreiz savā autorvakarā lielījāties, ka aktrises jūs apgādādot ar iadiem laureņiem, kādu neesot kolekcijā nevienam entomologam. Es jau nu jums uzšūtu kāpostu laureņa propelleru, tad katrai sievietei uzreiz bulu skaidrs, pie kādas galvas turas tāds kāpostu laurenis. Bet bez vīrieša nabaga sieviete ir kā bez galvas. Cepures es nešuju, un tādējādi jums nekas nav man jāpierāda. Tā sakot — es palieku savos ieskatos.

JĀZEPS OSMANIS

RAKSTNIEKU VAKARS

Kad rakstnieki uz laukiem brauc,
Tie domā: vai būs ļaužu daudz,
Vai klausītāji paši nāks,
Vai viņus kopā kultorgs vāks,
Vai runātājus bijās,
Vai alks pēc diskusijas...

Gar kultūrnāmu trauc
Patiesām ļaužu daudz...
Bet masas nozūd tālē,
Un kas tad redzams zālē?
Trīs vecmammaiņas — viss.
Ne, vēl viens vecītis!
Un bērniņi, kā klājas,
Un divas skolotājas...
Tikt vecākiem bij grūti —
Daudz darba dārzā, kūti...
Un vai maz klaiņot klājas,
Ja televizors mājās...
Bet jaunie? Kas ar tiem?
Kur tie pa vakariem?
Tie gāja garām smīnot
Un aizgāja uz kino,
Bet, kas pa pāriem nāca, —
Tos parks vai mežiņš vāca.
Un veči — kā ņemt ļaunā? —
Tiem saiešana saunā.
Nu labi!
Sāksim, biedrī!
Tepat mūs galda sviedrī.
Tik nezaudēsim dūšu.
Tie pazaudēs pusmūžu!
No prozas dzeju neatšķir
Vai viņi zin, kas māksla ir!

Kas māksla ir, to zina tāds,
Kam klausītāji jāsavāc!

Izskatījās, ka Kokainis ir varen priecīgs par to, ka satīcis mani. Vēl vairāk. Varēja likties, ka viņš te uz ielas stūra kādu nedēļu dežurējis un gaidījis, kad es beidzot nākšu.

— Es tev gribu parādīt kaut ko vienreizēju! — viņš steidzīgi runāja. — Tev taču ir mazliet laika, vai ne? Tev jāziedo man kāda pusstunda.

— Vienreizēju, tu saki? — es brīnījos.

Nevarēju iedomāties, ar ko tādu īpašu Kokainis mani varētu pārsteigt, tāpēc piedāvāju šai tikšanās reizei blakusvariantu.

— Varbūt ieiesim kafejnīcā, iedzēsim pa tasītei labas kafijas?

— Kafiju pēc tam! — Kokainis blakusvariantu noraidīja. — Tas nav tālu, tikai pāris kvartālu pastaigāsimies un būsīm klāt, — viņš satvēra mani aiz elkoņa, un man nācās iet Kokainim līdz.

Tik jaukā dienā, kad vējš ir gluži mērens un lietus mākoņi arī pakliduši, neliela pastaiga īsteniem dabas draugiem nekad nenāk par skādi. Nonācām pie augsta žoga. Aiz žoga bija kaut kāda rūpnīca.

— Silajā rūpnīcā es strādāju, — Kokainis pavēstīja un turpināja soļot pa taciņu gar žogu.

— Tu gribi man parādīt savu rūpnīcu? — es bīkli ievaicājos. — Bet šodien taču svētdiena un...

— Nē, taču! — Kokainis mani pārtrauca. Balss viņam bija satraukta. Ari mani neviļus pārņēma tāda kā detektīva noskaņa.

— Es tev parādīšu kaut ko kolosālu!

— Nezinu gan, — pēc brīža, kad mēs sākām lauzties caur nātru audzi, viņš, vērtējoši uz mani paskatījies, piebilda: — Vai tu pratīsi to novērtēt.

Man pašai vienmēr ir licies, ka es neesmu tā aunapiere, lai neprastu kā pienākas novērtēt to, kas prasās pēc vērtējuma. Tāpēc teicu:

— Pratišu. Nebaidies.

Kokainis pasmaidīja.

— Nu jā, Ketij, es jau vienmēr esmu zinājis, ka tu esi gaišs cilvēks, — viņš sirsnīgi teica, un mēs bridām pa nātrēm tālāk, līdz nonācām paugurainā apvidū.

— Uzmanies, nepakļūpi, — Kokainis brīdināja. — Šī ir mūsu rūpnieas atkritumu izgāztuve. Veidojusies stihiski. Nelegāla.

Stieplu mudžekļi, kastes, puskiegeli un nenosakāmas izcelsmes grūžu kaudzes. Vai mazums tamlīdzīgu skatu redzēts?

— Parasta izgāztuve, — es tā arī teicu. — Mežā, piemēram, es tev varu parādīt šo to efektīvāku. Fantastiskas betona piramīdas, dzelzsbetona lamatas...

— Protams, ka parasta, — Kokainis piekrita. — Bet nāc uz priekšu..., te aiz šīs čupiņas... skaties!

Nelielā zaļā laukumīnā postažas vidū ziedēja violets puķīte.

— Šis ziedīnš ir ierakstīts Sarkanajā grāmatīnā, — Kokainim to sakot, balss no aizkustinājuma drebēja. — Jūrmalas miķelīte!...

— Viena pati, — es skunji teicu un nopūtos.

— Un vari iedomāties! — Kokainis iesaucās. — Pirms desmit gadiem te bija vesela plava! Tagad nu es šo vienu ziedīņu sargāju kā acuraugu. Esmu par to jau rakstījis avīzē, mani te kopā ar miķelīti pat nofotografēja. — Kokainis acimredzami lepojās ar savu dabas drauga misiju. — Uzstājos televīzijā, atvedu skolasbērņus. Un pastāvīgi uzmanu, lai miķelīti neapber ar grūžiem.

— Tu kļūsti pamazām slavens, Kokaini, — es teicu.

— Nu ko tu, — viņš kautrīgi nolaida acis. — Bet zini, sava autoritāte man ir. Aizvakar sanāksmē pie direktora pats tā arī esot teicis: uzmanās, vīri, ar to Kokaiņa miķelīti! Ja kāds tai ko uzgāzīs, galvu noraušu. Efekts, saproti!

— Varenīl — es piekritu. Pārlaidu skatienu atkritumu izgāztuvei, un tad man ienāca prātā kāda doma.

— Bet paklau, Kokaini, — es sapņaini teicu. — Ja tu pirms desmit gadiem, kad te bija vesela plava, nebūtu pieļāvis nobērt pašu pirmo čupiņu, tad gan būtu jauki...

Kokainis uz mani paskatījās tā, it kā es grasītos viņam atņemt kaut ko neaprastāmi dārgu. Varbūt pat — pašu dzīves jēgu.

Es sapratu. Mans draugs nesalīdzināmi efektīgāks izskatās uz atkritumu kaudžu fona, sargājot pēdējo puķīti. Bet ja te savā nodabā ziedētu tā plava...

Kāds nu tur efekts.

Frāzes

● Nodrāztās frāzes — tie ir aforismi, kas izgājuši caur daudzu rediģētāju rokām.

● Kas tur slikts, ka ar muti Rīgā? Lai taču rīdzinieki dzird, ko domā provincē dzīvojošie!

● Nelaiimes putni rodas, kad spārni pieaug tiem, kuri neprot lidot.

AIVARS VENTS

Dāvana

Tovakar Jukums pārnāca smaidošs. Sprauslodams ilgi mazgājās un tad teica:

— Zini, Matild! Mani izvadīs pensijā ar pamatīgu troksni. Sodien brigadieris ap mani tā vien trinās. Un vai neesmu pelnījis, ko? Pusmūžu esmu godīgi klapējis pazoles. To kurš katrs vis nevar.

— Nez, vai ko dāvās arī, — Matilde nolika adikli.

— Protams! — Jukums svarīgi izgāza krūti. — Brigadieris jau apvaicājās, ko es darot brīvajā laikā, ar ko aizraujoties. Es šim slāstu, ka pa reizei mēdzu ar kaļmiņu uzraul pa partijai. Brigadieris uzreiz kā ar īesti pa pakausi — oho! Sahs un gambīts, ko? Tad jau tev jauns spēles komplektiņš būtu tieši laikā. Es piekritu...

— Nejēgat Speilišu bungātājs, ne kurpnicks! Tas tik būtu jauki — ies pensijā un kā dāvanu saņems koka zirgu! — Jukuma stāstījumu pārtrauca Matildes bļāvieni.

— Bet mīlā! — Jukums taisnojās. — Kas par to, ka šaha figūras? Sava piemīņa būs. Autiņu man neviens nedos!

— Šitādām lietām nauda netiek žēlota, — Matilde viszinīgi sacīja. — Un mantu, kas pašiem neder, var pārdot. Tā ka tu jau rīl visiem stāsti, ka esi piļu mednieks. Tikai bez bises. Tāds šaujamaiss pašreiz cenā. Man par to iznāks lapsādas apkakle. Par lielākiem zvēriem gan nerunā. Vēl ko nebūt saputrosi.

Nākamajā nedēļā darbnīcā par to vien runāja, kāds vecais kurpnieks varens putnu šāvējs.

— Es, brāliši, esmu ar labu aci, — Jukums lielījās, — no manis ne zvirbulis neizspruks. Tanks! un spalvas vien pajūk pa gaisu. Tikai žēl, pērnvasar plinte iekrita ezerā. Tāda laba plinte bija, un nu nekā.

Jukums to stāstīja vēl un vēl, beigās vienmēr smagi nopūzdamies. Darbabadri līdzjūtīgi sīta Jukumam uz pleca, bet brigadieris domīgs kasīja aiz auss.

... Pensionāru vakars sākās lieliski. Pēdējo godināja Jukumu. Runātāji ilgi un plaši stāstīja par Jukuma raženo mūžu. Matilde sēdēja pirmajā rindā un skaji šņauca degunu. Tad uz skatuves uznāca brigadieris. Sacildinājis, kā nākas, Jukumu, viņš pasniedza jubilāram uzņēmuma Goda rakstu un tad noslēpumaini piemiedza aci:

— Tikai nesen uzzinājām, ka mūsu meistaram iet pie dūšas paša medījums. Tad nu atļaujiet visu vārdā pasniegt dāvanu.

To sacījis, brigadieris iegāja blakustelpā. Zāle sastinga gaidās. Matilde nemierīgi trinās krēslā un domās uzlaikvoja jauno apkakli.

Atpakaļ brigadieris nenāca viens. Viņš veda saitē suni pusteļa lielumā un, iespiedis pavadu pārsteigtajam Jukumam rokā, sacīja:

— Tarzāns! Šīto sauc par Tarzānu! Izdresē! Būs tev labs palīgs medībās!

Zālē nodimdēja aplausi. Suns paskatījās uz Jukumu, atņirdza zobus un ierucās.

Piķis sažina, kāpēc Valentīnai mīlestībā nelaimējās.

Viņa bija meita, noaugusi stalta kā niedre, un ne viņai velns uz gīmja zirņus bija kūlis, nekā. Tikums viņai arī bija, ka tikai turies, un savu meitas vainagu viņa nesa, ka prieks bija paskatīties. Nu, un citam par to skaudība, tā jau pasaulē iekārtots. Kam, ja ne Valentīnai šai grēku pasaulē vajadzētu liksmoties mīloša vīra paspārnē, kupļu bērnu pulciņu aprūpējot...

Nu, bet nebija.

Ne tā vīra, ne to bērnu, saprotams. Sakiet man, kāpēc nebija? Kolhozā Valentīna strādāja kā viens zvērs, citas lai mēģina līdzī tikt. Stāstīja, ka pat priekšsēdētājs, tas briesmīgais cilvēku izdzinējs, kurš, ja konstitūcija pieļautu, laikam būtu ar mieru strādīnāt ļaudis pat mēnessnaktīs, ka tas, Valentīnas rosībā noskatījies, aizgrāblts esot izsaucies:

— Nē, kā tikai tas meitietis to var!

Tas jau kaut kas bija.

Bet reizēm — un. jo tālāk, jo biežāk — Valentīnai bija tā ap sirdi, ka, nūdien, ņem tikai jauno kaprona veļas špori un ej uz mežu kārties. Ļaunas mēles melsa, ka savā laikā, kad Valentīnai vēl tie labie gadi bijuši, viņa pārāk brāķējusi un tagad tikai saņemot, ko nopelnījusi.

Vai par brāķēšanu?

Nu jā. Valentīnai tā pamazām nāca pāri trīsdesmitiem, pagaidām vēl nedaudz, bet, ja laiks turpinās tāpat skriet, tad būs jau daudz, krietni daudz. Apprecējās visādas skuķes, tām, raug, atradās, tikai Valentīnai nekā. Tiesa, prasības viņai bija augstas, un tā kopš meitenes gadiem. Varbūt Valentīna nerezē bija izteikusies, ka nelaidīs mājā vīru, kurš sev ar alliektiem galiem nenopelnīs — Valentīna nemaz negribēja, lai pelnītu arī priekš viņas, viņai pašai iznāca labi diezgan —, kurš neliks pie mutes... nu, šito pašu... un kurš ap-

darbs mājas solī tā, ka viss spīdēs un laistīsies... Viņa rūpēšoties par iekšpusi, Valentīna teica, lai tur spīdētu un laistītos tāpat. Tagad kā bija, tā bija. Valentīnas no vecīšiem mantotā māja no iekšpuses gan mirdzēja lakā un boniervaskā, bet ārpusē... nu, tur palika ko vēlēties. Valentīna vienkārši nejaudāja. Vai arī dienvidi bija par īsiem un laicīgi pēc vakariņām tāpat. Un kaut Valentīna vakariņu vietā tikai rūgušpiena krūzīti iestrebtu. Rokas viņai bija stipras, pati ar tām divus ligani iereibušus pielūdzējus bija izgāinījusi laukā pa vārtiņiem, bet...

Jā, ar tiem pašiem pielūdzējiem. Valentīna tiešām kopš skuces dienām savam iecerētajam bija apkārt uzcelusi augstu ideālu žogu. Bez tā, zināt, ne un ne. Tie ideāli stāvēja kā iemietī Valentīnas gara acu priekšā un neatkāpās ne soli, kaut pati Valentīna to kādu reizi kļūstībā vēlētos. Nu, kā, piemēram, tad, kad uzgādījās Gustiņš, kas bija likko no pilsētas atbraucis un pilnā mērā dabūjams. Viņš ap Valentīnu tolaik vien grozījās. Un viņam bija tāds jauks, pieglaudīgs raksturs, un dzert viņš arī iedzēra tikai vienu mazu lāsīti tanī tālajā visatļautības laikmetā. Valentīna skaidri jauta, šito niķīti viņa Gustiņam izdzītu viens un divi. Un sirds viņai tā saldi tvika, Gustiņš, raug, bija aplam smuks puisis, mati melni un viena švunkloka, diezin vai pavisam īsta vai pie spoguļa sataisīta, tieši pāri pieri.

Bet Gustiņš mājā nevižoja ne malkas pagaliņi krāsniņi ienest.

«Kas par to, es pati ienesīšu!» Mīlestības vēsmu skartā sirds jau bija ar mieru.

«Sliņķi es pār sliksni nelaidīšu!» prāts sabozies palika pie sava. Un to pāris malkas pagaliņu dēļ Valentīnas sirdij bija asiņojošai jānoskatās, kā Gustiņš bēdīgs aiziet no Valentīnas sētas nezināmai, droši vien grūtai un bīstamai nākotnei pretī.

Bet Mārcis? Tas prasīgas mātes paspārnē bija izaudzis kā viens mamzelītis, klausīja uz vārda un nekurnēdams cēlās agrī no rīta, lai žigulīti aizvestu mammu ar zemenēm uz tirgu, bet pats aizspētu

laikā būt atpakaļ uz darbu. Viņi ar Valentīnu mita vienā kolhozā, bet, tā kā tas bija liels kolhozs, tikai knapi vien bija redzejuši viens otru. Un tad nāca kaut kādu speciālistu svētki, traktoristu svētki, bet varbūt tie bija kombainieru svētki... Un Valentīna arī bija aizgājusi. Valentīna toreiz izvilka no skapja savu pašu smukāko kleitu un ielādās ceļā, un sirds viņai, kolhoza kultūras namam tuvāk nākot, tā modīgi vien pukstēja.

Vispār Valentīnas liktenis bija stāvēt maliņā, kad citi liksmojās, nu, tā paša trūkstošā jaunības svaiguma dēļ, un tad spēlēja jau arī tādus gabalus, ka tu cilvēks nevarēji vien saprast, kā šitie būtu jāizlūkā. Valentīna tā tad stāvēja, bet sirds viņai pukstēja, it kā viņa katru danci būtu lēkusi līdzī. Un tad vienā reizē pienāca viens tāds padruknāks puisietis un uzlūdza, un Valentīna pietvika un teica:

— Vai tad mani, vai?

Labi neies, viņa bažījās, placī iznākama. Bet gāja labi, Mārcis viņu kā uz rokām nesa, ak tu vilkos, kā viņiem saskanēja! No Mārča staroja īsta darbarūka godīgums un drusciņ arī neveiktība klāt, bet arī Valentīna taču nebija nekāda feja, turklāt viņa nepavisam nekāroja tāda būt. Kad naktī pēc balles viņa ērti iegrozījās savā guļamajā stūra divānā — ak vai, Valentīna nesen bija nopirkusi visas mēbeles jaunas, viņa tak cerēja un cerēja, cilvēka sirds, vai zināt, tāda nu reiz ir! — viņai acu prickšā tēlojās Mārča jauki apaļais ģumis, kas viņai tik maigi bija smaidījis.

Diez vai es viņu vairs redzēšu, Valentīna noskumusi domāja. Nu, diem, ir un ir tie mūsdienu kolhozi par lieliem, vajag tikai dalīt atpakaļ mazākos. Neredzēšu, neredzēšu, viņa murmināja, jau miegā laižoties. Varbūt Valentīna labprāt būtu sēdējusi pie loga un vērusies mēness bālajā vaigā, bet viņai agri bija jāceļas. Viņa nevarēja. Taču domāt par Mārči viņa domāja, kamēr nebija pilnībā aizmigusi, un arī sapnī viņai rādījās tā kā Mārcis, tā kā cits puisietis, Mārcim ļoti līdzīgs, un viņš aicinādams stiepa rokas Valentīnai pretī.

Neredzēšu, neredzēšu, viņa sevi vārdoja, otrajā rītā darbā aizgājusi.

Bet viņa redzēja gan, un pavisam drīz, zināt, Mārcis kopā ar savu zīguli ieripoja viņas sētsvidū un tūlīt devās pazistams, un tūlīt teica, viņš tā gribējis Valentīnu redzēt.

Kā neticēsi, ja pašas sirds spicž ticēl?

Mārcis bija mazruuigs, viņš gāja tieši uz mērķi. Nu, Valentīna tāpat bija darbu, ne vārdu atzinēja. Tiesa, viņai būtu gribējies, ka Mārcis piemin arī savu jūtu pasauli. Bet izskatījās, ka viņam vārdu krājums pamazs un tie paši esošie rūpīgi jāglabā. Taču pašu galveno viņš pateica skaidrāk par skaidru, Valentīna viņam patīk, un gadījumā, ja arī Valentīnai patīk viņš, tad tur vairs nav ko runāt, tad tikai jāriko kāzas.

— Tā? — Valentīna vilcinoties jautāja. Viņa tā bija gaidījusi šādu brīdi. Nu brīdis bija pienācis, un viņa nezināja, kā to uzņemt. Tas bija traki muļķīgi, ko darīsi, pieredzes trūkums.

— Jā, — Mārcis atteica sirdi aizgrābjošā vienkāršībā un uzsmaidīja tik gaiši, ka Valentīna nosprieda, viņa teiks jā, kas cits viņai atlika? Un Mārcis pastāstīja par savu māti, kura bija saimnieciska sieva. Mārča māte paklusīlēm bija pasteigusies fevākt informāciju par Valentīnu un tās tikumu, un šī informācija bija izrādījusies varen apmierinoša. Māte bija devusi svētību dēla precību braucienam.

— Nu, ko tu teiksi? — Mārcis jautāja un, kad Valentīna, vēl vienmēr kaut kādu dvēseles trisu varā, neteica neko, viņš apmierināts iesaucās:

— Nu, es jau arī tāpat ticu!

Un nobužoja Valentīnu.

Tik labi viss bija gājis un tik glūdi... Jādomā, laikam par glūdu. Jo beigās pienāca ātras un, varētu teikt, gandrīz nesāpīgas.

Mārcis piedzērās. Aiz priekiem.

Savā pēdējā vecpuīša dienā, nu, vakarā, ko viņš bija sarīkojis ar darbabiedriem. Neatejot no darba vietas, jo mājās, tur māte neļautu. Viņai bija žēl, ka cilvēks dzer iekšā tiro naudu, par kādu šņabis pārvērties. Tāpēc viņi svarīgo notikumu atzīmēja darbnīcās.

Nu un vajadzēja izgadīties tā, ka garām gāja galvenais inženieris. Jā, tieši gāja, jo, ja viņš būtu braucis savā autiņā, viņš nekā nebūtu dzirdējis. Bet tagad viņš dzirdēja.

Nebija jau nekā sevišķa. Vīru dvēseles vienkārši bija iesilušas un jūtīgas kā kristāla vāzes, atkal vienu draugu bīstamajā laulības jūrā ievadot. (Ka laulība ir mierīga osta, to sen jau vairs netic neviens,

esiel droši.) Un tāpēc viņu jūtas grasījās, grasījās un beidzot uzvaroši izlauzās dziesinā.

Nu, un inženieris gāja garām.

Par ko viņš tā apskaitās? Par izpildījumu? Nu, varbūt tas nebija pirmklasīgs, bet tas būtu piedodams apstākļi, jo dziedātājiem taču nebija nekāda muzikāla pavadījuma, un diriģents viņiem priekšā arī nestāvēja, viņi

rāva no tīras sirds un pilnas krūts, un dažas balsis, prolam, skanēja aizsmakušas, rīti ir auksti un vakari tāpat, un ja tu, cilvēks, strādā zemes darbos... Nevar jau katrā kolhozā būt savs «Ave sol».

Bet inženieris izrādījās viens pretīgs tīrās mākslas piekritējs. Ja dziesma neskan laukā pa kultūras nama logiem, tad tā ir apkarojama.

Inženieris gāja un apkaroja.

Mārcis, savu agrāk nekad neizjusto līgavaiņa jūtu šūpots, pateica Inženierim dažus izjustus vārdus. Viņš būtu tos varējis paturēt arī pie sevis, kas tur liels, bet nu, tā iznāca. Diezgan muļķīgi iznāca.

Un tas nelietis no inženiera piekāra niecīgo sadzīves gadījumu pie lielā zvana. Bet tas bimbīnāja pa visu kolhozu, un skaņas ātri nāca Valentīnai ausīs, un darba biedrenes, kuras noteikti skauda Valentīnai viņas vēlīno laimi, atgādināja, Valentīna teikusi un sacījusi, plenci viņa nekad neprecēšot.

Viņas to atgādināja brīdī, kad Valentīna pali būtu bijusi gatava sacīto aizmirst.

Valentīnas ilgi un kaismīgi paustā pārliecība pacēlās kā varena kalna ēna pāri viņas sāpju saliektajam augumam. Valentīna paskatījās apkārt: te stāvēja viņas darba biedres un gaidīja. Valentīna saprata, viņas gaida kaut ko lielu un vēsturisku. Un tad Valentīna teica, un tie vārdi nāca kā ar knaiblēm vilkti un asinim slacīti:

— Ar dzērāju es nekad neiešu kopā savu dzīves takul

Mārcis nāca lūgties, bet Valentīna nevēra viņam savas durvis, pa aizkaru spraugu viņa noskatījās, kā Mārcis klauvē, klauvē, tad ap-

mēstas uz zaļi krāsota soliņa pie durvīm — viņš pats to bija nopervējis tajā skaistajā, ak, tik isajā brūtesānās laikā — un beidzot stīviem soļiem izslāj laukā no pagalma.

Ai, kā Valentīnas sirds gribēja skriet viņam pakaļ!

Bet Valentīna palika cieta pret savu sirdi. Pasūtīto līgavas kleitu viņa atnesa no šuvējas un iekāra skapī.

Kolhoza kultūras darbiniece bija sašūdinājusi Valentīnu ar Zannu d' Arku.

Bet Mārcis pēc pusgada apprecējās.

Un, sātans, tikpat kā nemaz nedzēra.

Dieviņš, ja vien viņš sēž debesis, taikam bija nospriedis, ka tik izvēlīgai sievietei vīru sagādāt nav iespējams. Viņš jau gribēja likties mierā, un pareizi vien būtu darījis. Bet, lūk, Valentīna savos vientuļajos vakaros kādreiz rūgti noraudāja. Dārza soliņam krāsa alkal bija nost, Valentīna krāsoja to no jauna, bet viņai nekādi negribēja padoties. Un dārzā bija ābelītes jāizzāģē, pērņziem divas nokallušas... Un mašīnu Valentīna arī bija nopirkusi, bet tā rūsēja klēti. Valentīnai nebija laika braukt, un Valentīnai nebija kurp braukt, Valentīna tikai skrēja un strādāja, un kā vienīgā atlīdzība rajona avīzē kādreiz parādījās viņas bilde. Tipogrāfijas iekārta laikam bija novecojusi, bilde bija bāla un maz līdzinājās oriģinālam.

Kad put, lai put...

Bet tad nāca viens pavasara vakars, lakstīgalas tikko kā bija atfai-dušās un pogoja tā, ka vai sirdi ņem laukā. Valentīna visu nakti nevarēja aizmigt, muļķe, kāpēc viņa logu neaizvēra, tikpat troksnis būtu mazāks! Bet Valentīna tai nakli bija pavisam sajukusi, viņa atcerējās Gustiņu, un viņa atcerējās Mārci, un viņa raudāja par savu vientuļību, lai gan viņai vajadzēja priecāties, viņa taču sevi visu bez atlikuma tagad varēja atdot sabiedrībai! Bet viņai, redz, vajadzēja diczin ko.

Tiešām, ko tad Valentīnai vajadzēja?

Tie puīši, kuri viņai pagadījās ceļā, taču nebija, tuvāk apskatoties, labi diezgan. Ko tad Valentīnai isti vajadzētu, eņģeli vai?

Nezinu, kā lasītājiem, bet man Valentīnas vienīga ir žēl.

Vienmēr var nesavtīgi nožēlot to, kuram dzīvē nekādi nesanāk.

Valentīna raudāja, un lakstīgala pogoja, un laikam dievs debesis bija saklausījis un nolēmis dot Valentīnai pēdējo iespēju.

Jo, kad nākamajā dienā Valentīna atgriezās no darba, viņa ieraudzīja, ka viņas pagalmā, pie kūtiņas stāv kāds nepazīstams virs.

Tas ir, viņš nevis vienkārši stāvēja, bet gan turēja rokā kādu galdnieka daiktu. Viņš, lūk, bija izcēlis kūtiņas durvis no eņģēm. Valentīna ļoti apstulba un pat apvainojās par tādu nekaunību. Ja tev par katru cenu jāzog, zodz nakts laikā, mēnesim spīdot, bet ne gaišā dienā, turklāt tādā brīdī, kad darbaļaudis atgriežas mājās! Un tad durvis kārtīgi uzlauz vai atmūķē un nes ārā, ko esi iekārojis. Bet necel durvis laukā!

— Eļ, jūs tur! — Valentīna dusmīgi iesaucās.

Viņa gaidīja, ka nekrietnelis tūlīt dos kājām ziņu, bet tas paskatījās un teica:

— Labdien!

— Hm, — Valentīna sacīja. Viņa nūdien nesaprata, ko tālāk iesākt. Viņa bija neparasti apmulsusi. Tad viņa atcerējās, ka ir taču saimniece savās mājās, un pajautāja:

— Ko jūs te darāt?

— Laboju jūsu kūtij durvis, — nepazīstamais vīrietis atteica, un tas tik ļoti izskatījās un izklausījās pēc patiesības, ka Valentīna samulsa vēl vairāk.

— Kas jums to atļāva? — viņa interesējās.

— Vai jūs, lūdzu, esat saimniece? — svešais jautāja. — Sakiet, kurā vietā jums stāv naglas! Naglas man būs vajadzīgas.

Valentīna uz mirkli atspiedās pret sētas stabu. Tas sašūpojās, un Valentīna sabijusies atrāvās.

— Sēta jums ir galīgi satrupējusi, — svešais sprieda. — Es jau skatījos. Kā jūsu pusē ar materiāliem? Tagad grūti dabūt, vai ne?

Valentīna palocīja galvu. Viņas lielā sāpe bija aiztikta, un tāpēc viņa nespēja citādi, viņa teica:

— Materiāli tad materiāli, bet kur tu ņemsi cilvēku, kas to sētu
lulsis?

— Es sataisīšu, — svešais apsolījās.

— Jūs? — Valentīna jautāja.

— Jā. Un jumts mājai arī tūlīt tecēs. Es to jumtu salabošu.

Valentīnai samcīlās neomulīgi ap dūšu. Sītais noteikti bija gara slim-
nieks. Normāls viņš nevarēja būt. Jārauga, ka tiek vaļā ar labu.

— Nu tad jūs iedodiet man tās naglas, — nenormālais sacīja. Un
Valentīna paklausīja, viņa bija pieradusi paklausīt saprātīgiem riko-
jumiem.

Vai traks cilvēks var dot saprātīgus rīkojumus?

Līdz vakaram svešais salaboja kūts durvis un sakārtoja vārtņigus,
kuri jau sen bija izgāzušies no eņģēm.

Valentīna domāja, gribi vai negribi, vakariņas jādod.

Viņi sēdēja pie galda, un Valentīna, varbūt gribēdama pārbaudīt,
varbūt domādama ko citu, pajautāja, kā būtu ar vienu lāsīti. Cie-
miņš šausmās sasita rokas.

— Ko jūs! Ko jūs!

— Es jau neko, — Valentīna sacīja. — Bet kurš vīrietis šodien
nedzer? Varbūt tikai eņģēli.

Svešais neko nebilda. Tad Valentīna pajautāja, kāds viņam vārds.
Svešais viegli piesarka un atteica:

— Gabriēls.

— Vair — Valentīna iesaucās. — Tad jau jūs esat pats erceņģēlists!

— Kāpēc tik augstu, kāpēc tik augstu, — Gabriēls kautrīgi no-
murmināja un nodūra skatienu.

Tad viņš pajautāja, vai Valentīnai esot kāda istabiņa. Viņš esot
tālu nācis, un tad, jā, viņš gribot te pakavēties un salabot to jumtu.
Rudenī ūdens citādi nāksot cauri kā likts.

— Bet cik jūs prasīsiet? — Valentīna pajautāja stingrāk nekā pati
vēlējusies. — Ar haltūristiem es ne un ne!

— Neviena obola, — Gabriēls noteikti atteica, un, kad Valentīna
jautājoši sarauca uzacis, viņa nebija sapratusi, viņš ātri pārļabojā:
— Nevienas kapeikas.

Viņam grūti nācās iestāstīt dzīvē daudz pieredzējušajai Valentīnai,

ka viņam tiešām nav nekādu blakus nodomu. Viņš ir brīvs cilvēks, un viņam gribas palīdzēt. Viņš sakops Valentīnas dārzu. Lai viņa sagādā dažus rožu krūmus, patlaban istais laiks. Un viņš palūdz papīru un zīmuli, bet pēc tam ārkārtīgi kaligrāfiskā un drusciņ vecmodīgā rokrakstā sarakstīja virkni rožu šķirņu, kuras Valentīnai noteikti jāsadabū, tās ļoti puškos viņas dārzu.

— Tas būs ārkārtīgi skaisti, — Gabriēls apgalvoja. — Kā paradīzē.

Valentīna apmulsusi — viņa šovakar nelika un nelika vaļā no apmulsuma! — apsoliņās sagādāt. Un viņa klāja Gabriēlam gultu stūra istabiņā, kur kādreiz dzīvojusi viņas nelaiķe māmuliņa. Bet tā modīgi Valentīnai tomēr bija ap dūšu, kad nu šai naktī viņa savās mājās negulēja viena. Lai gan vajadzētu būt tieši otrādi, vai ne, otrs cilvēks mājās ir zināma drošības garantija. Bet varbūt tas nenāk uzreiz?

Valentīna, pati no sevis dikti kaunēdamās, ap pusnakti piecēlās un uz pirkstgaliem aizzagās līdz stūra istabiņas durvīm. Viņa pavēra tās spraudziņā. Pretī nāca mēness gaisma, kas spīdēja tieši logā, un šai gaismā Valentīna labi varēja redzēt, cik tikla un krietna sejas izteiksme ir gulošajam Gabriēlam, tāds nespēja izdarīt neko sliktu, nozagt vistu vai aiznest Valentīnas ietaupījumus. Apmierinājusies viņa atkal aizgāja gulēt un saldi noņņāca līdz pašam rītam, tikko neaizgulēdamās, lai gan parasti viņa bija augšā kā atspole.

Gabriēlu viņa atstāja guļam. Viņai vairs nebija baiļu. Tāds eņģelis jau nekā ļauna nepadarīs.

Savām darba biedrēm viņa nekā neteica.

Gabriēlam bija smuki gaiši, cirtaini mati, tādi paplāni gan, skaties, drīz būs plīks pakausis.

Nu, bet Valentīna jau arī vairs nebija nekāda jaunā.

Mājām tuvojoties, sirds viņai atkal tika tāda nemierīga. Muļķe sirds, Valentīna aprādama sacīja tai. Bet šī muļķe apmierinājās tikai, ieraudzījusi Gabriēla stāvu loka mies pagalmā vidū. Un šajā brīdī Valentīna apjauta, ka sirds

nav vis uztraukusies par to, ka Gabriēls varētu būt kaut ko sliktu izdarījis, bet gan, vai viņš vispār vairs ir uz vietas.

Gabriēls tāpat bija uz vietas. Viņš tīrija Valentīnas pagrabu, un viņai, kā jebkurai saimniecei viņas vietā, saimētās kauns, cik daudz dražas tur pa tiem vientulības gadiem bija sakrājies, Zelta Gabriēl! Viņš, pēc atlidzības neprasidams, bija ķēries pie darba.

— Nu ko jūs, — Valentīna izstomīja.

Gabriēls jautāja, kur lai liek sapuvušos dēļšus un caurās kastes, kuras agrākos laikos bija glabājušas Valentīnas dārza ražu.

— Uguni, — Valentīna sacīja.

Gabriēls pielieca savu gaišmataino galvu un sāka rosīties.

Vakariņas Valentīna bija sagādājusi uz goda.

Viņa noskuma, kad Gabriēls atteicās ēst uzcepto speķi. Viņam laikam ir māgas vaina, Valentīna līdzjūtīgi nodomāja. Viņš jautāja, vai nevarētu ko vieglāku. Un Valentīna vārija viņam mannas putriņu. Tas gan nav vīriču ēdiens.

So ēdienu Gabriēls notiesāja ar baudu.

Vai viņš nevēlētos vēl ko, Valentīna apjautājās. Sprotītes eļļā vai mencu akniņas. Viņai, tāpat kā visām mājasmātēm, kurām nav nekā pie rokas, vienmēr atradās kaut kas sevišķi labs. Gabriēls tikai kratīja galvu. Viņš izdzēra glāzi piparmētru tējas. Valentīna uzgriezta televizoru, tur rādīja estrādes koncertu. Gabriēls paskatījās, novērsa acis un teica, viņš labāk iešot gulēt.

Un aizgāja.

Viņš nav ar kaut ko mierā, Valentīna sprieda, savukārt gulēt aizgājusi. Rit pat viņš ņems kājas pār pleciem un dosies projām. Un Valentīna jau bija paspējusi pie viņa pierast... nē, kādas muļķības, vai pa vienu dienu iespējams pierast vai atradināties, — bet viņai bija skumji. No rīta viņa atkal aizjoza uz darbu, atstājusi Gabriēlam zīmīti un divas mīksti vārītas olas. «Pameklējiet pieliekamajā vai ledusskapī,» zīmītē aicinoši stāvēja rakstiņš. Darbā Valentīna bija izklaidīga. Vakariņām viņa nolēma nokaut vistu. No tām vistām tāpat diez kas nebija.

Gabriēls bija salabojis žogu ap māju. Apēdis viņš bija tikai vienu mīksti vārīto olu. Pieliekamais un ledusskapis izrādījās neaiztikti.

Kad Gabriels izdzirda nāvei nolemtās vistas iznīcīgos ķercienus, viņš pieskrēja Valentīnai klāt, vaigs viņam bija bāls kā drāna, un viņš izņēma Valentīnai no rokas nāves ieroci. Nu, cirvi.

— Nevajag bendēt dzīvu radību, — viņš norādāms sacīja.

— Vistu?! — Valentīna brīnījās.

— Katra dzīva radība pelnījusi, lai to žēlo, — Gabriels teica.

«Baptists!» Valentīnai iesāvēs prātā. Vista vaļņādamā aizskrēja, vēl līdz galam neticēdamā savai laimīgajai izglābšanai. Valentīna nolika cirvi pie vietas, un tad viņi klusēdami skatījās viens otrā, Valentīna lielā neizpratnē, Gabriels — ar maigu pārmetumu.

— Es taču gribēju, — Valentīna sāka taisnoties, — jūs neko tādu neēdat, un es domāju, vīstīja...

Gabriels kratīja galvu.

— Bet ko tad lai es jums ceļu priekšā?

— Raugieties uz putniem gaisā un uz lilijām laukā, — Gabriels sacīja un mīlīgi ielūkojās Valentīnai acīs. Viņa vienalga nesaprata, bet, kad Gabriels paskaidroja, tie vārdi esot no bībeles, Valentīnas skatiens sadrūma.

Baptists, nu skaidrs, ka baptists. Un, viņa domāja, labi tas nav.

Vakarā viņa pācēpa Gabriēlam pankūkas. Pati ēda spēķi, un viņai visu laiku likās, ka Gabriels uzlūko viņu — nu, ja ne tieši nosodoši, tad ar tādu kā žēlumu gan.

Valentīnai nepatika, ka viņu žēlo. Viņa vēl bija veselīga, pilnā mērā darba spējīga sieviete, kurai pat pēdējā dispanserizācijas apgaita neko nebija uzrādījusi. Viņai bija savas izstrādes dienas, cieņņjams stāvoklis kolhozā un piemājas saimniecība. Un viņai auga tādi lopu runkuļi kā nekur plašā apkārtņē.

Sitāds atklīdenis viņu žēlos! Valentīna paņēma no blodiņas pēdējo spēķa gabalu un, kaut viņai nemaz vairāk negribējās, sāka to ēst.

Gabriels dzēra tēju. Piparmētru.

— Varbūt jūs gribat paklausīties radio? — Valentīna jautāja pēc vakariņām. Viņa bija uzvilksusi savu jauno blūzi. Nevajag jau mājās

maigāt kā sušķei. Gabriēls gan uz blūzi neskatījās, tāvad viņu neinteresēja arī tas, kas varētu būt zem blūzes. Kādi tikai negadās cilvēki, Valentīna pie sevis brīnījās.

Otrā rīlā Valentīna, kuras sirds nakts krēslas vientulībā bija ievērojami atmaigusī, uzcēlās pusstundu agrāk un uzcepa Gabriēlam biezi-piena plācenišus. Darbābiedrei viņa palūdza, lai citudien atnes grāmatu par garšīgu un veselīgu uzturu, bet pusdienlaikā aizskrēja uz kolhoza kulinārijas veikalu. Pārdevējas bija tīri pārsteigtas, Valentīnu ieraugot. Un vēl pārsteigtākas viņas kļuva, kad Valentīna sapirkās dažādus sakņu salātus un zirņu biezeni.

— Tā gaļa sāk apnikt, — Valentīna sacīja. To teikdama, viņa pat nenosarka.

— Ei, kas tas par veci, kas tev tur sētā lokās? — viena sieva griebēja zināt. Valentīna bija gaidījusi šo brīdi un klusībā tam gatavojusies, un pareizi, ka tā, jo tagad viņa varēja brīvi atbildēt:

— Viens dikti feins vīrs. Viņš man mājās visu labo un taisa, nu, zelta rokas.

— Un cik viņš prasa? — sieva neatlaidās. Ā, arī zelta roku sakārojusies.

— No manis neko, — Valentīna atbildēja un novērsās. Un kaut viņa bija teikusī skaidru taisnību.

Bet vakarā viņa teica Gabriēlam, ļaudis sākot interesēties...

Gabriēls paskatījās tādām skumjām acīm, ka Valentīnai sirds iepukstējās. Viņa nebija Gabriēlam vienaldzīga!

— Ilgi tā nevarēs, — Valentīna bija nolēmusī kalt dzelzi, kamēr tā turas vajadzīgajā temperatūrā. — Es esmu neprecēta meitene, un ļaudis, vai zināt...

— Vai man vajadzēs jūs precēt? — Gabriēls jautāja vārgā balsi.

Valentīna pielēca kājās un izskrēja laukā. Viņa domāja, Gabriēls skries pakaļ. Bet tas gaudenais neskrēja vis. Valentīna sēdēja ārā uz soliņa, līdz nosala. Tad viņa nāca atpakaļ.

Gabriēls bija nomazgājis traukus, rūpīgi salicis tos plauktā un pats pazudis. Nu, protams, sust!

— Velns lai parauj tādu dzīvi, — Valentīna izjusti sacīja.

Tajā brīdī durvis parādījās Gabriēls. Viņš nebija vis sust gājis.

— Nepiemini pekles valdnieka vārdu, — viņš aizrādīja. Valentīna nikni iesmējās:

— Vai tev visī ir mājās?

— Ir, — Gabriēls godīgi apliecināja.

— Nav vis, — Valentīna dusmīgi teica un gāja Gabriēlam tuvāk. — Klausies, — viņa gribēja aplikt Gabriēlam roku, bet tas veikli izvairījās, — vai tu esi baptists?

— Nē, — Gabriēls teica.

— Tev bail ar mani precēties? Domā, tad uzreiz būs jāstājas kofozā? — Valentīna jautāja, arvien vairāk iekarsdama. — Nebaidies, dabūsim ārsta zīmi, varēsi nestāties, tu jau arī izskaties nevesels... Bet man tu patīc, un mēs varam dzīvot kā divi balodiši! Nē, kā divi eņģeļi! — Valentīna nobeidza un ar izbrīnu redzēja, ka Gabriēla sejā iestingst kaut kāda pavisam sveša izteiksme.

— Tu neesi eņģelis, — viņš tad sacīja.

— Pareizī! Un nemaz negribu būt! — Valentīna priecīgi iesaucās. — Man labi tāpat! Nu nebaidies, es tev pāri nedarišu... Čakls tu esi, šnabi arī nedzer... Tu taču nedzer, ko?

Gabriēls vilcinājās, un Valentīna pielaidīgi teica:

— Nu, kādreiz pa lāsītei jau var, bet tikai lai tas nebūtu bieži un vienmēr ar godul

← Ne lāsīti, — Gabriēls drūmi teica. — Sieva, nekārdīni mani!

— Labs cilvēks, bet runā kā no bībeles, — Valentīna nopūtās.

Bet nākamajā dienā viņa atnesa pudeli šampanieša. Viņa svinīgi uzlika to uz galda starp divām sakņu salātu bļodiņām. Un pankūkas viņa arī bija uzcepusi.

— Nu, priekā! — viņa uzsauca, glāzēs salējusi, un, kad Gabriēls savā krēslā sāka virzīties sānis, gribēja iespiest tam glāzi rokā.

— Neķēmojies!

— Neieved mani kārdināšanā! — Gabriēls ievaimanājās. Glāze pa to starpu, Gabriēla vāro pirkstu neturēta, nokrita zemē.

Valentīna šausmīgi necieta, ka plēš

traukus, un sevišķi ja to darija kāds cits. Tās sešas glāzes viņai tik ilgi bija turējušās, un tagad kaut kāda tūļas dēļ būs tikai piecas!

— Mērķājis! — viņa uzsita dūri uz galda. — Taisies ka tieci!

Gabriēls gausi slējās kājās. Vaibstos viņam bija lasāma nožēla.

Ari Valentīnai sametās zēl.

— Nu pagaidi, pagaidi, — viņa teica. — Kas tad tā glāze galu galā ir, stikla gabals, nekas... Lai tā būtu, es tūlīt paņemšu jaunu, bet tad tev jāizdzer kā cilvēkam. Uz sadzīvošanu!

— Es nevaru, — Gabriēls teica.

— Nevari, nevari! Ko tad tu, neesi cilvēks?

— Nē, — Gabriēls atzinās.

— Bet kas tad? — Valentīna bija kļuvusi nopietna.

— Eņģelis, — Gabriēls nočukstēja un skalījās zemē.

Nu tikai mieru, Valentīna domāja. Baptists viņš nav, bet viņš ir traks. Redz, man jau no sākta gala tā likās. Viņa cēlās, it kā nekas nebūtu noticis, ne glāze saplēsta, ne vakariņas pusratā palikušas. Viņa uzslaucīja šampanieša peļķīti no grīdas un tad savāca lauskas, citu pēc citas, ļoti rūpīgi, it kā viņai būtu zēl. Un, zināt, bija zēl, bet ne saplēstās glāzes.

Otrajā rītā, uz darbu iedama, viņa uz galda neatstāja zīmīti un neatstāja arī ne vienu, ne divas mīksti vārītas olas.

Kad Valentīna pārradās mājās, viņas sēta bija ļoti tukša.

Bet, kad mutīgā sieva viņai vaicāja, kur tad palicis tas virs ar zelta rokām, Valentīna paraustīja plecus un teica:

— Kā nāca, tā aizgāja.

Sarunā tejaucās arī citas sievietes un visas kā viena nosprieda, ka Valentīnai vēl dikti laimējies. Parasti, ja šitādi iet, viņi vienmēr paņem kaut ko līdzī. Vai pat paņemi līdzī ļoti daudz.

— Ko nu tas, — Valentīna sacīja ar viegla nicinājuma pieskaņu balsī, — vai tad tas ko saprata. Tāds kā.

Viņa nepateica, kāds un kā. Varbūt tāpēc, ka pati līdz galam nebija pārliecināta par Gabriēla dievišķo izcelsmi. Tā laikam ir, vai dievišķs vai ne, Valentīnai viņš tāpat nebūtu derējis.

Bet klusībā viņa domāja, ja Gabriēls ir eņģelis, viņš vēl var arī atgriezties.

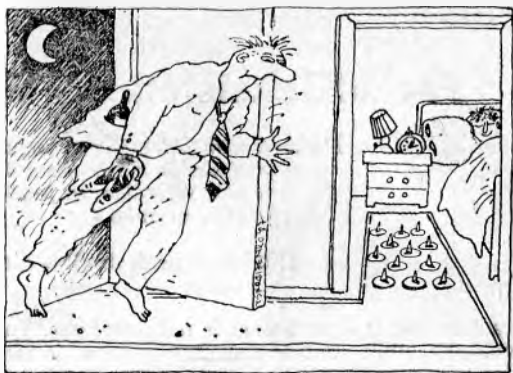

I. Melgailis

Mājās pat sienas palīdz.

G. Bērziņš

T. Sergijenko

L. Bulikina

Par «Kleksīšiem»

Moto: «... un «kleksiši» nebeigsies, kamēr vien skolās mācīs literatūru un tiks rakstīt sacerējumus, jo tāda nu reiz ir skolēnu daba.»

(No kādas neaizstāvētas disertācijas.)

«Kleksīšu» autoru radītspējas tiešām ir neaptveramas. To tematika, kā teiktu Pietuka Krustiņš, «aptver visu firmamentu», jo nav arī gala skolotāju fanlāzijai, uzdodot rakstīt sacerējumus gan par programmas vielu, gan par ārpusklases lasīšanai paredzētajiem darbiem, gan par visdažādākajiem brīvajiem tematiem. Kāds skolotājs esot uz tāfeles uzzīmējis trīs punktus un licis par tiem rakstīt sacerējumu. Un tikai retais no devītās klases skolēniem esot sapratis, ka tas ir visparastākais mīlestības trīsstūris un sacerējuma virsrakstam vajadzējis būt vai nu «Prātnieka loma Lienas un Kaspara traģēdijā «Mērnieku laikos»», vai arī «Akmentiņš kā Kristīnes un Edgara attiecību katalizators Blaumaņa novelē «Purva bridējs»». Bet visvairāk jau nu tomēr ir sacerējumu par rakstniekiem un viņu darbiem. Saprotams — arī visvairāk «kleksišu». Tāpēc mēģināsim apkopot virkni kleksišu par dažādiem rakstītājiem, rakstīšanu un par to, kas no visa šī radīšanas procesa iznāk.

«Katrs rakstnieks savus stāstus var beigt laimīgi, bet tikai retais to dara, jo nelaimīgi stāsti ir mākslinieciskāki.»

«Autors savā romānā meklēja un dažreiz arī atrada mūžīgos jautājumus, kurus mēs bez viņa palīdzības tā arī nespētu saskatīt.»

«Kaut arī tas ir ļoti grūti, dzejnieks tomēr visu laiku raksta dzejoļus, jo cita nekā viņam nav ko ēst.»

«Literārie varoņi ir tādi varoņi, kas ārpus literatūras nekur nav sastopami.»

«Brāļi Kaudzītes piespriež Prātniekam taisnīgu sodu, nodedzinādami viņa klēti.»

«Rakstniekam jāraksta tā, lai lasītājs kaut ko no visa uzrakstītā varētu saprast.»

«Visgrūtākais ir rakstnieka amats, jo viņam katru dienu galvā ir kaut kas cits.»

«Bibliotēkā ievērojamākos rakstniekus var pazīt no tā, ka tie ir visvairāk nobružāti.»

«Lai nākamās paaudzes saprastu dzejnieku, tām vajag viņa dzeju izbaudīt uz savas ādas.»

«Ievērojami rakstnieki jau jaunībā stāv pie savu kopoto rakstu šūpuļiem.»

«Birznieks-Upītis ir rakstnieks, kas lasītāju aizkustināšanai izmanto akmeni.»

«Katrā varoņī rakstnieks attēlo kādu citu daļu no sevis paša.»

«Pļūdons ir pirmais latviešu dzejnieks, kam dzejā ir tik daudz ūdens.»

«Dažos dzejoļos Aspazija mūs praktiski iepazīstina ar to, kā jārikojas pirmās mīlas gadījumā.»

«Aspazija ar savu iekšieni jau agri sajūt tuvojošos negaisus un vētras.»

«Aspazija parāda, kā dzejniekam dzejoļi jāraksta ar žultī.»

«To, ka Vanagu Jorgis ir turīgs, ar Andreja Upīša muļi mums stāsta viņa zābaki.»

«Ar Raini es iepazīnos jau bērnodārzā, kur viņš stāvēja ple sienas.»

«Leons Paegle sastāv no vairākiem posmiem.»

«Nostājies uz abiem zemeslodes galiem, Leons Paegle ir gatavs radīt jaunu pasauli.»

«Andrejs Upīts savos stāstos mums parāda tikai sliktos mācītājus, jo labu nemaz nav.»

«Blaumanis prot labi parādīt, ka barona iekšās mājo viltus.»

«Rūdolfs Blaumanis savu pazudušo dēlu Krustiņu neizglābj no nošašanas, jo citādi Blaumani atskaitītu no reālistiem.»

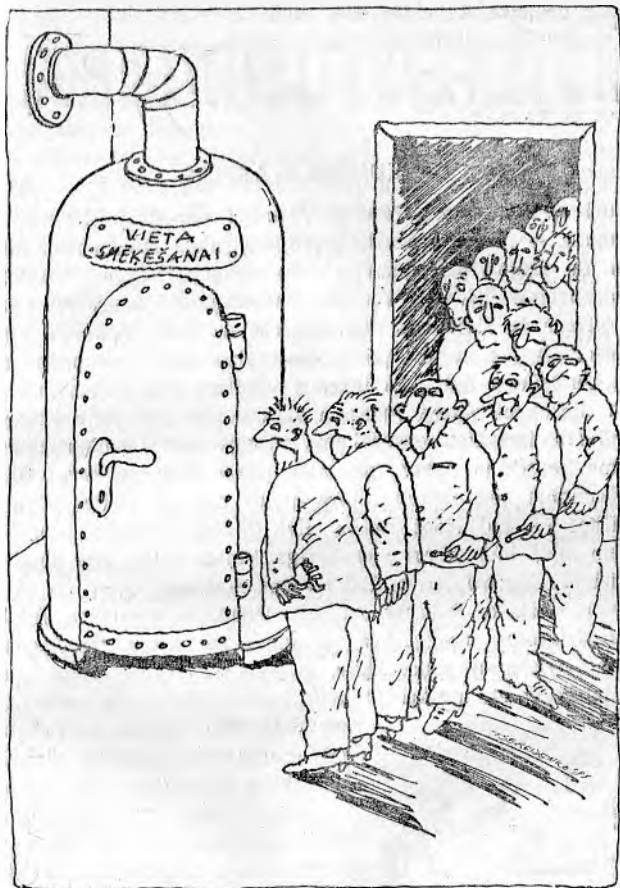
«Viņa Lāča zvejnieki, no kuriem arī viņš pats ir cēlies, galvenokārt dzīvo pie jūras un citās ūdeņainās vietās.»

«Viņa Lāča un viņa romānu varoņu kopīgā īpašība ir tā, ka viņi parasti strādā dienu un nakti.»

«Vilis Lācis atmasko buržuāziju ar Oskara murda palīdzību.»

«Aleksandrs Čaks savā dzejā ievieto gan krogus, gan kioskus, gan ūdensvada labošanu.»

T. Sergijenko

Mērija Muša VAKARĒŠANA AR DZEJNIEKU

PASKUMĪGS STĀSTIŅŠ

Ja runā godīgi, saukt Robertu Vēsmiņu par dzejnieku vēl nebija īsta pamata — pirmā grāmata joprojām gulēja izdevniecībā. Bet, tā kā Vēsmiņa dzejoļi periodiskajos izdevumos parādījās arvien biežāk, kolēģi darbavietā inženieri Vēsmiņu par dzejnieku sauca jau bez kādreizējās ironiskās pieskaņas. Kas attiecas uz pašu Vēsmiņu, viņš nekādi neiedrošinājās pamest pašreizējo maizes darbu un nodoties tikai mūzām. Un laikam tādēļ, ka inženiera ikdiens bija lietišķa un sausa, no viņa dzejoļiem vējoja infūns maigums. To pamanīja kolēģes un gādāja, lai ikviens cienīgs pasākums vainagotos ar Vēsmiņa uzstāšanos.

Būdams kautrīgas dabas, pirmajās reizēs Roberts savas vārsmas vairāk bubināja zem deguna. Vīri ieteica palietot kādas, klm, drosmes zālītes — tad iešot raitāk. Bet, tā kā Vēsmiņš pret tādiem līdzekļiem allaž bijis stipri vienaldzīgs, viņam nekas cits neatlika kā patrenēt balsi. Un tad jau ar laiku vedās skaļāk.

Nevarētu sacīt, ka Roberta taulātā draudzene pret vīra lirisko vaļasprieku izturētos nievīgi. Tā nu gluži nē. Vienkārši Jūsma bija praktiska sieviete, un viņai šķita, ka savos brīvajos brīžos taulātais draugs labāk varētu paskrūvēt kādu bojātu ūdensvada posmu, pie-

labot kādu pilošu krānu... Vai nu mazais darbalauks paveras vīrietim ar tehniskām zināšanām. Tak jau atlektu kas vairāk nekā par peršām, piedodiet, dzejoļiem — to pirmo vārdu Jūsma lietoja tikai domās. Jo Vēsmiņi bija laba, draudzīga ģimene.

Bērnus gulēt nolikuši, kādu vakaru Roberts un Jūsma virtuvē dzēra tēju. Un tad telefona zvans piecēla Jūsma

no iesildītās vietas. Jā, talsni Jūsma Roberts pie telefona negāja, jo viņam zvanīja ļoti reti. Turklāt šajā pavēlajā stundā mūzas droši vien jau gulēja.

— Tūlīt paaicināšu, — Jūsma teica ar tādu kā izbrīnu.
— Robert, nāc, tev tālsaruna.

Cauri pīkstieniem, sprakšķiem un mūzikas frāzēm, cauri visam, ko telefonisti lepnī dēvē par automātiskajiem sakariem, pie Roberta izlauzās sievietes balss. Tā aicināja dzejnieku Vēsmiņu nākamās piektdienas vakarā tikties ar lasītājiem Biezmeža kultūras namā. Autobuss no Rīgas ļoti pieņemamā laikā, pielura durvju priekšā, mēs jūsim ar lielu nepacietību gaidīsim, uz redzēšanos, pī-pī-pī...

— Biezmežs? — Jūsma pārjautāja. — Paga, kur tas atrodas?

Viņa veicīgi sameklēja enciklopēdiju, tad karti un drīz vien rādīja vīram sīku punktiņu:

— Re, kur ir. Cik tālu... Tu sāc iziet tautā, — Jūsma vārdos skanēja maigs apbrīns. — Cik saprotu, tev nāksies atprasīties no darba. Bet ja jau cilvēki aicina...

— Nu, ja reiz aicina!... — tā teica arī Vēsmiņa priekšnieks un noplātīja rokas, tādā veidā apliecinādamis atbalstu kultūras pasākumiem tālos laukos.

Jūsma atbalsts bija necerēti enerģisks. Sieva izrādījās labi informēta par mūsdienu zemnieku un viņa slāpēm pēc kultūras. Vai tad avīzes neraksta, ka tās ir neizmērojamas? Vīri, no traktoriem nokāpuši, pa roku galam aizmet smagos zābakus un auj vieglas pastaļiņas, lai lēktu «Sudmalīņas» vai «Ačkupu». Kuriem dancošana nevedas, tie sien ap kaklu prievītes un daino «Gaismas pili» tā, ka šermuļi skrien pa kauliem. Par sievietēm vispār nav ko runāt! Katra laucīniece zina no galvas gandrīz visus dainu sējumus. Šīs viedās četrfrindes viņas skandē auzdamas, adīdamas, mezglodamas. Tāpēc Jūsmai ļoti rūpēja, lai vīrs Biezmežā neizgāžas — šādi tādi panti jāatstāj mājās, līdzī jāņem intelektuālāka dzeja. Piemēram, jaunais cikls «Mēnecsnīcas ērģeles», kurā autors ievījis kaut ko no senindiešu filozofijas. Tiesa, kāds kritiķis lika bildis, ka Vēsmiņš pats šo filozofiju laikam nav iepazīnis. Bet Jūsma domāja, ka šoreiz kritiķa dzēfienam var nepievērst uzmanību.

Kad par līdzņemamo dzeju bija izlemts, negaidīti uzradās apģērba problēma. Roberts taisījās vilkt melno uzvaiku, bet Jūsma sāka klakgāt: lai taču netaisot kaunu sev, sievai un galvaspilsētai! Kautr bērns zinot, ka tagad vismodernākais vīrieša apģērba gabals ir pavalkāli dungriņi kopā ar krietni izstaipītu adītu vamzi, kuram atļūkusi apkakle. Laikmetīgās bikses Vēsmiņam, izrādās, piederēja pašam, bet to otro gabalu nācās aizņemties no kaimiņa Friža. Viņš minētajā vamzī pelnīja dienišķo maizi, mālēdams griestus. Jakas piedurknes Robertam bija krietni par garu — arī trīsreiz atlocītas, tās stiepās uz leju, vedinādamas atcerēties kaut kur kaut ko lasītu par trako krekliem. Taču Jūsma teica — nu esot moderni, kā vajag.

Vēlāk, ikarusā sūpodamies, Roberts iztēlē skatīja lielu, gaismas pielietu zāli, pilnu svētku drānās tērtu cilvēku un... Būtībā šī bija pirmā istā Vēsmiņa tikšanās ar lasītājiem. Un kurš mūsu kalps gan nealkst skatīt vaigā savus cienītājus? Jūsmai būs taisnība par tām kultūras slāpēm laukos — ja jau biezmežnieki atrada par vajadzīgu lūgt ciemos, tad...

— Biezmežs! Kuram te vajadzēja to ūķi? — šofera atgādinajums aprāva Vēsmiņa domas un, no autobusa ārā klupdams, viņš mazliet sasita kāju. Ārā bija tik tumšs, kā medz būt vakaros uz vēla rudens un ziemas robežas. Labi, ka tepat līdzās viena celtne spīdināja visus logus. Un Vēsmiņš spēra noteiktu soli uz Biezmeža gaismas pilsusi.

Gar kultūras nama stūri pabāzās pinkaina galva un uzsauca dzejniekam.

— Ei! Ko miņājies kā zirgs pie kaļēja? Nāc ar vīriem parunāt!

No tādas siltas sagaidīšanas apmulsis un Jūsma prātojumus atcerēdamies — viņa apgalvoja, ka laucinieki visus dzejniekus pazīstot vaigā, redz, taisnība arī ir, pat tādā tumsā saziemeja —, Roberts gāja uz saucienu.

— Un tev nebija slinkums kratīties šīto gabalu, lai atkal ve-
ciem klārētu, ka viņi pavasarī nedrīkstēs Mazupītē mest tiklus? —
tas pats aicinātājs vaicāja. Uz galvas viņam bija nevis pinkas, bet
ziemas cepure. Tepat tumsā mīņājās vēl kādi trīs stāvi. Viens izska-
tijās stipri grīļīgs. Pinkcepuris turpināja: — Tu, vecīt, neapvainojies,
bet mums tavi pātari pie vienas vietas. Kā metām tos tiklus, tā me-
tisim. Un personīgi es nemaz nebūtu nācis tevi klausīties, bet mums
tagad dikti stingrs priekšnieks — tūlīt nogriezīs prēmiju, ja ne-
atnāksi... Baigā kārtība, vai ne, Anton?

— Uhū! — viens no tumšajiem stāviem līdzīgi ūpim piebalsoja.
Reizē ar viņa balsi Vēsmiņam uzvēdīja kāds pazīstams, bet jau pie-
mirsts aromāts — tā smaržoja kāpņu telpa, kad mājas pirmajā
stāvā tirgoja grādīgos dzērienus.

— Piedodiet, jūs būsīt manī ar kādu sajaukuši, — Roberts
atturīgi teica. Pēc viņa domām bija tomēr pārāk tumšs, lai pazītu
dzejnieku. — Es, zināt, neesmu...

— Kā? Tu neesi tas zivju auklis? — pinkainais pārtrauca.

— Ā! Pardon, vecī, šīs būs no epidstacijas. Runās par grauzējiem.
Vai tev jifte ir? Man mājās žurkas, maitas, kažoku sagrauca.

— Nē, nē, — Vēsmiņš dziļi ievilka elpu, pievēra acis un pabeidza
teikumu nepavisam ne tā, kā sākumā bija gribējis: — Es esmu
inženieris.

— Ko tu tā stosties, vecīt! — valdonīgais tēvainis iezvēla Robertam
pa plecu. Tas laikam nozīmēja draudzīgu paplīkšķināšanu.

— Es tev teikšu: nekad nekaunies no sava amata, kaut arī tas
būtu inženieris. Ne-kad! Tā mani māte mācīja, un es pie tā turos.
Mums te ar traktoriem brauc vairāki inženieri. Sanāk tīri labi. Tā kā
neuztraucies, izmācīsim!

— Netērgā tik daudz un nekavē pagastu, — valodā iejaucās tas,
kurš rādījās pieguris. — Priekšā tik liela kluknēšana, rikle pelnos
sabirs...

Vīri sagāja aplīfi, atstādami atbraucēju ārpusē. Laikam pārrunā
jautājumus, ko uzdos dzejniekam, — Jūsma tika vīru par to brīdi-
nājusti.

Vēsmiņš iegāja kultūras nama priekšnamā un pavēra durvis uz

zāli. Tur gar puslokā saliktajiem galdiem rosījās sieviete. Viņa atskatījās, ar rādītāja pirkstu pabīdīja augstāk brilles.

— Jūs no patērētāju biedrības?

— Mans uzvārds Vēsmiņš...

— Va-il — brillainā būtne ievaidējās, noelsās, sasīta rokas, noglauda plaukstas gar brunčiem un metās Robertam preti ar tādu kvēli, ka viņš paspēra soli atpakaļ. — Nu, ļoti, ļoti patīkami! Mūsu ciema iedzīvotājiem tas būs liels un bezgala

priecīgs pārsteigums. Dzejnieks no Rīgas! Vai!... Mēs tā gatavojamies šim vakaram, tā gaidījām... Tikšanās ar dzeju mums vienmēr ir lieli svētki. Kad nu pieteikts karš alkoholam. Biezmežā plaukst dvēseli pacilājošas vakarēšanas. Mūsu klubs — jā, mani sauc Fanija — rajonā ir pirmajā vietā, ja rēķina gada laikā uz katru iedzīvotāju uzacīnāto dzejnieku, rakstnieku, mākslinieku un mūziķu skaitu.

Vēsmiņš laida acis ap zāli un samulsa no tukšuma. Fanija to pamanīja:

— Vai! Jūs nebaidīties, — viņa teica. — Viņi sanāks. Biezmežā nav tādi ļaudis, kuri nepakļautos mūsu priekšsēdētāja pavēlēm... hm, hm... mūsu ļaudis nav tādi, kuri palaistu garām iespēju veldzēt dvēseli pie dzejas skaidrā avota. Bet pagaidām atpūties no ceļa. Tikmēr arī zāļu tēja uzvārīsies. Nekādas indēšanās ar kofeinu! Tā mūsu biezmežnieki nolēma. Jā, jā, jūs vēl brīnīsities, cik Biezmežā daudz patiesu dzejas cienītāju...

Ievedusi Vēsmiņu nelielā, taču izcili saltā būcēnītī, Fanija viņam sirsnīgi uzsmaidīja un vaicāja, vai viesis lasīšot arī kādu dzejoli no tā sava mīlas cikla, kas saucas «Labāk vēlu — nekā nekad». Valšķīgi nozībinājusi acenes, viņa aizgāja tik ātri, ka Roberts nepaguva iebrīst: tas cikls taču pieder dzejniecei Ceļlapītei. Bet varbūt kultūras druvas kopēja vienkārtī gribēja pārbaudīt Vēsmiņu, lūdzu, mēs te arī nesam vakarējie. Acimredzot tā. Avizēs tagad daudz raksta par āķīgajiem jautājumiem, ko laucinieki uzdod rīdziniekiem.

Pēc britiņa Robertam pievienojās pārstāvji no mednieku un makšķernieku biedrības, no sanitāri epidemioloģiskās stacijas un milicijas. Visi trīs, īpaši pēdējais, sirsnīgi spieda Vēsmiņam roku un sacīja, ka esot ļoti patīkami. Un vispār. Laiks neesot auksts. Ja šitā pieturētos. Bet var arī nepieturēties. Kas viņu zina. Tad būs kā pērn. Vai aizpērn. Tā viņi runāja, līdz nāca Fanija.

— Vair Lūdzu, zālēt — viņa aicināja. — Cilvēki jau gaida, un tēja garo tik aromātiski. Mētelīšus gan varbūt pagaidām paturiet, tur ir pavēss... Bet es esmu pārliccināta, sveču liesmas un tikšanās prieks mūs sasildīs.

Roberts gribēja zināt, kad viņam dos vārdu un cik ilgs tas ir paredzēts. Fanija izskatījās apvainojusies.

— Vair... Nu ko jūs, it kā dzejnieka uzstāšanās būtu limitējamai! Vispirms mazliet parunās šie trīs biedri — sniegs mūsu ciema ļaudīm dažādu derīgu informāciju, ziniet, bez tās nevar, jāzina, ar ko elpo pasaule. Jūs pieteikšu beigās — lai nekas vairs netraucē dvēselei gremdēties vērsnās.

Jā, ļaužu bija gana — platība pie galdiņiem aizņemta. Balsi viegli trīsnot, Fanija sveica biezinieņniekus šajā vakarēšanā:

— Tā ļaus mums pakavēties jaukā un patīkamā gaisotnē. Tāpēc — vārds biedram no milicijas!

Roberts klausījās uzmanīgi. Jūsma bija piekodinājusi uzņemt lauku iespaidus, lai varētu ar tiem laikmetīgi bagātināt dzeju. Un vīrs ar spožajām pogām pateica ne mazumu interesanta. Piemēram, Biezmežā uzstādīts savdabīgs rekords: viena belarusa kabīnē braukuši astoņi cilvēki. Būdam ar tehniku saistīts, Vēsmiņš šo faktu nover tēja un apbrīnā grozīja galvu — kā viņi tur saspiedās?... Tātāl naca vēl apbrīnojamākas lietas: tas traktors nožāvēis pa krauju lejā un visi braucēji tikuši cauri sveikā. Savu runu milicis beidza ar aicinājumu vērsties pret alkohola lietotājiem, pretī saņemdam draudzīgus roku plaukšķus.

Arī no abiem nākamajiem Vēsmiņš dabūja zināt daudz vērtīga. Vispirms Roberts bija pārsteigts par žurku ārkārtīgi straujo bērnšanos. Pēc tam viņš sašuta par malu zvejniekiem. Tas palīdzēja aizmirst izsalkumu. Uz galda gan stāvēja divi šķīvīši ar cepumiem

taču neviena roka uz to pusi vēl nestiepās, un Roberts kautrējās būt pirmais šādā reizē.

Pie citiem galdiem rosījās daudz dzīvāk. Reizi pa reizei dažī vīri piecēlās un gāja ārā. Fanija viņus pavadīja ar saprotošu smaidu un čukstēja Vēsmiņam:

— Kultūras nama telpās pie mums nesimnēķē.

Laikam cigarete un āra gaiss deva vīru vaigiem sārtumu, bet balsim skaļumu. Tāpēc Fanijai nācās vairākkārt bridinoši nokremšloties, līdz vakarētāji kaut cik pierima un viņa varēja dzirdami paziņot:

— Un tagad, dārgie draugi, mūsu vakarēšanas turpinājumā paklausīsimies populārā dzejnieka Vēsmiņa vārsmas. Bet vispirms sveiksīsim viņu ar aplausiem.

Kad pašķidrā sumināšana pieklusa — milicim aplaudēja atsaucīgāk —, Roberts slējās kājās. No aukstuma un ilgās sēdēšanas tās bija galīgi notirpušas. Arī balss skanēja kā iesalusi. Diezin vai kaut ko dzirdēja tālāk sedošie vakarētāji, kuru vidū Roberts sazīmēja to ar pinkaino cepuri, diezin vai līdz viņiem aizskanēja «Mēnesnīcas ērģeļu» paši jaunākie, filozofiskākie panti — vīri sadūra galvas un necēla tās augšā. Roberts apklusa, lai jautu dzejas cienītājiem aptvert dzirdēto, aplaudēt un lūgt turpinājumu.

— Vai būtu kādi jautājumi dzejniekam? — Fanija, kā jau labai vakarēšanas vadītājai nākas, aizpildīja pauzi. — Nav? Nu, protams, viss skaidrs bez vārdiem. Atļaujiet pasniegt dzejniekam mazu dāvanu par to, ka merojis šo tālo ceļu un sniedzis neaizmirstamu dzejas baudījumu.

Kad viņa iespieda Vēsmiņam rokā tādu kā apdreijātu koka gabalu, biežmežņeki patiešām aplaudēja no sirds. Un tūlīt vakarēšana meta augšā varenu trokšņa burbuli — kā melleņu ievārījuma katls, kuram apakšā pakurta sausa bērza malka. Nosēdējuši klusām tik ilgu laiku, cilvēki atkal vingrināja balsis.

Vēsmiņš pamanīja, ka no vakarēšanas kuplīnātājiem palicis viens pats. Gribēja apvaicāties Fanijai par aizbraukšanas iespējām, bet emocionālā sieviete jau bija kaut kur nozudusi. Ja ir ceļš, gan gadīsies arī braucamais, Vēsmiņš nosprieda, spraukdamies uz durvju pusi ar dāvināto cibu rokā.

— Eit Piesēdi pie puikām, — kāds viņu parāva aiz mēteļa. Dzejnieks to visu laiku bija paturējis mugurā, un biežmežnieki tā arī nedabūja novērlēt līnēto vāmzi. Bet uzrunātājs laikam bija no tā pulciņa, kurš vakarēšanas priekšvakarā mīņājās aiz stūra. — Tu tak esi no Rīgas? Vai moskviča krustiņus tagad var dabūt?

Vēsniņam pašam mašīnas nebija. To viņš arī godīgi pateica: līdz šim maks allaž bija par plānu. Dzejnieka vaļsirdība tika uzņemta ar nevilnotu līdzjūtību: kā tad, ko var no plikas algas iekrāt, ja netur govī, cūku, nepaaudzé kartupeli un ķiploku. Vēsniņam vaicāja, cik pelna viņš pats un kā maksā par pantiem — no platības vai vārdu skaita. Te jau raisījās patiesi ieinteresētu cilvēku saruna. Tiesa, «Mēnesnīcas ērgles» neviens nepieminēja, bet pret Robertu vīri izturējās kā aizgādņi — iespieda vienā rokā pamatīgu sviestmaizi, otrā — kafijas krūzīti ar siltu dziru, kas īpatnēji garšoja un meta augšā saldenu smārdu. Pēc zāļu tējas neizskatījās, bet siltums locekļos ielīja. Vīri vaicāja, kur Roberts pērk savam ģimenes dārziņam kūtsmēslus, un šausminājās, kādu anđeli var taisīt ar šito preci.

Pa to laiku Roberta krūzīte bija iztukšota, bet viena gādīga roka to pielēja no jauna.

Vēsniņu pamodināja galvassāpes un nelabums pakrūtē. Pirmā doma bija šausmīga: nokļuvis cietumā! Tik neērtā un aukstā guļvieta, tik mazs lodziņš ar palsu gaismiņu... Bet tā ļāva pēc brīža sazīmēt pazīstamas aprises — Biezmeža kultūras nama aktieru ģērbtuvīti. Roberts gulēja tajā uz šaura divāniņa, apsegts ar kaut ko līdzīgu aizkaram.

Aiz durvīm, zālē, bīdīja krēslus un divbalsīgi sarunājās.

— Ar ko ta' vakar ballējās?

— Forši, ar dzejnieku.

— Ei tul Ar istu?

— Kur vēl istāku: beigās nolūza pie galda, laikam bija paņēmis pudeli līdzī, pie mums tak neīrigo.

— Tad jau būs bijis istis dzejnieks, tie met visi bez izņēmuma. Tīri žēl, ka neatnācu paskatīties.

— Nekas. Taisies uz nākamo reizi, Faniņa esot sarunājusi vienu mākslinieku.

Tagad daudz tiek runāts un rakstīts par anlivielu, antizvaigznēm un melnajiem caurumiem, kas esot tiešais ceļš uz antipasauli. Tiek rakstīti pal antiromāni un vēl citi anligabali.

Bet vai var būt arī tāda lieta kā antifeļetons? Kāpēc ne, var būt.

Sacisim, jūs ejat mājās pa neapgaismotu, tumšu ielu, kas, iespējams, ir tumšāka pat par nupat minēto kosmosa melno caurumu. Smieklī tādā reizē jums, bez šaubām, nenāk, jo nav jau par ko smieties. Līnija bojāta pirms diviem mēnešiem, tāpēc arī tumšs. Val tas augstāk stāvošām iestādēm, kas atbild par līnijām, ir zināms? Ir zināms, jo tika saņemta iedzīvotāju vēstule. Vai tika veikti pasākumi? Tika. Uzrakstīja rīkojumu: «Biedram Tādamuntādam steigami salabot līniju un ziņot man.» Bet vienalga ir tumšs. Kāpēc? Tāpēc, ka elektromontieris bija piedzīries, neieradās darbā un nepaņēma norīkojumu. Bet, ja būtu ieradies un paņēmis, pat ja viņš būtu pilnīgi skaidrs, tumšs, vienalga, kā bijis, tā paliktu. Kāpēc? Tāpēc, ka noliktavā līnijas remontam vadu nav. Un kāpēc nav. Tāpēc, ka ir gada beigas un visi fondi izsmelti.

Jūs noerrojaties par tumšu, ejat un ievēlaties bedrē. Kur te, sasdīls, ielas vidū gadījusies bedre?! Lūdzu, uz kaimiņu māju pirms divām nedēļām vilka gāzes vadu, un tranšeja palika neaizbērtā. Pēc nedēļas kādu vakaru jūs atkal ejat pa to pašu ielu, un atkal priekšā bedre. Kur tā te radusies? Tranšeju taču aizbēra. Aizbēra gan, bet, kad raka ciet gāzes vadu, aizķēra ūdensvadu. Ūdens pa izsisto robu izlauzās ārā, tāpēc bija jārok vēlreiz. Kas jums labāk patiktu — pasēdēt dažas minūtes bedrē vai varbūt vairākas nedēļas palikt bez ūdens?

Vai ielā joprojām ir tumšs? Tumšs gan. Vai bedre vēl aizvien nav aizbērtā? Nav. Vai šiem trūkumiem ir objektīvi iemesli? Ir.

Par ko lai te smejas! Istenību nav ko nomelnot, jo ielā jau tāpat ir tumšs, labāk skatieties, ka nenolaužat kaklu.

Labi, bedrei jūs šoreiz esat laimīgi ticis garām, bet pie mājām jūs saslopaties ar trim jauniem puīšiem. Viens jums prasa uzsinēkēt, otrs krauj pa degunu, trešais atņem pulksteni un izvelk naku.

Un ko jūs? Piezīmēsim, ka, pirmkārt, jums cigarešu nebija. Bet las jauniešus sarūgtināja un sāpīgi aizskāra viņu smalkstīgotās sirdis. Otrkārt, jūsu pulkstenis bija vecs un graša vērts. Treškārt, makā — tikai viens trīnītis.

Turklāt paši vien esam vainīgi, ka šādi jaunieši blandās pa ielām, jo necenšamies viņus saprast, iedziļināties viņu augošajās garīgajās prasībās, uzskatām, ka viņiem pietiek ar sagraubējušu pulksteni un sadriskātu trīnīti. Jūs viņiem par to pat neatvainojāties, bet tūlīt sākt maurot kā vērsis: «Palīgā! Milicija!» Ar to taču jūs dziļi aizvainojāt jauno cilvēku pašcieņu.

Labi, pieņemsim, ka, izdzirduši jūsu nekulturālo bļautišanu, tūlīt atskriešu milīči. Ko jūs viņiem teiktu? Varbūt jums ir zināmi jauniešu uzvārdi? Jūs sakāt, ka, ieraudzījis jaunos ļaudis, viņus pazitu. Tad kāda velna pēc jūs klusejāt un jau iepriekš — pirms dabūjāt pa zobiem — neparādījāt viņus kārtības sargiem? Tagad ķer nu veļul!

Lai notiek, jūs rakstāt milicijai iesniegumu: es, pilsonis Tādsuntāds, dabūju pa degunu tur un tur utt. Ja milīči, vainīgos meklēdami, noskriesies līdz caurāmzolēm un tos puišus noķers, tas taču nemaz nebūs labi. Jo ko tas rādīs? Tas rādīs, ka milīči it nemaz nerūpējas par likumpārkāpumu iespējas novēršanu un likumpārkāpēju pāraudzināšanu. Vai viņi varēja aizkavēt šo likumpārkāpumu? Varēja. Vajadzēja tikai pieiet pie šiem jauniešiem un sirsmīgi, cilvēcīgi pateikt:

— Miļļiel Lieciet pilsoni garāmgājēju mierā. Aizejiet labāk uz operas teātri, tur šodien rāda «Seviļas bārdzdziņi»...

To pašu varēja izdarīt skolas, sabiedrības vai arodorganizācijas pārstāvji. Bet neizdarija. Neparūpējās par šo jauniešu kultūras vajadzībām. Un notika pārkāpums. Bet varēja nenotikt.

Te jums arī ir antifeļetons!

Turpinājums seko

Durvis

Durvis bija svaigi krāsotas. Ja teiktu, ka tās bija zilas, tas būtu ļoti piesardzīgi sacīts. Tonis bija indīgi zils, kļedzoši bezgaumīgs. Tik bezgaumīgs, ka man aiz sašutuma elpa aizrāvās. Katru dienu es te nāku un domāju nākt vēl, nu varbūt vairs nenākšu? Bet kur citur iešu? Citas kafējnīcas ir tālu, šī tepat. Varu protestēt, bet ko tas dos? Ir jau par vēlu, durvis jau ir nokrāsotas. Un tomēr gaume jāaudzina.

— Lūdzu, uzmanīgāk, — sievietē baltā virsvalkā tik lūdzošā balsī uzrunāja iekšā nākošos, arī mani, ka kaut kas manī atmaiga.

— Durvis ir nupat nokrāsotas, — viņa teica.

— Bet krāsa!... — es dedzīgi iesāku.

— Tā man bija vienīgā krāsa, — pārdevēja pazemīgi paskaidroja, un mans sašutums sāka plakt. — Lūdzu, uzmanīgāk, nepieskarieties.

Savilcis ciešāk mēteļa stūrus, uzmanīgi ieslidēju telpā. Asi oda pēc krāsas, bet, ko lai dara, jāpaciešas. Vienreiz tās durvis bija jākraso. Tikai tā krāsa, tā krāsa...

— No šitās krāsas mušas beidzas nost, — man blakus stāvošais, it kā sadzirdējis manas domas, piezīmēja.

Patiešām! Kam tad patīk, ka smalkmaizīti, pirms tu viņu apēd, aptekā muša? No šāda viedokļa raugoties, pārdevējai taisnība. Lal mušas mirst, cilvēki tomēr nav tik jūtīgi — pie kā tikai mēs nepierodam. Es, piemēram, jau esmu pieradis, ka autobusi kursē neregulāri, pat sūdzības par to vairs nerakstu! Esmu pieradis, ka smalkmaizītes reizēm ir smalkas, reizēm nav, un nemaz par to neuztraucos. Tāpat kā neuztraucos, kad ēdienam blakus guļ kaķis. Es neuztraucos, neviens neuztraucos. Tad kāpēc es tagad uztraucos? Liela lieta — zilas durvis! Būtu tās zaļas, kas mainītos? Kafija būtu garšīgāka, smalkmaizīte mīkstāka? Pareizi pilsonis man blakus piezīmēja — mušas beidzas nost, un tas ir galvenais.

— Uzmanīgāk! — dzirdu pārdevējas balsi. — Durvis svaigi krāsotas! Es pati savām rokām...

Nu jā, mēs visi paši savām rokām... Krāsojam zilas durvis, cepam cietu maizi, taisām sliktus apavus. Jā, ka neaizmirstu, jāaiznes pie kurpnieka jaunā kurpe, vile pairusi... Bet durvis ir nieks, galvenais

Ir uzmanība, es domāju, sūkdams padzisušo dzērienu. Pavisam nomierinājos, kad pārdevēja metās pretī kādai kažokā tērptai dāmai.

— Uzmanīgāk, — viņa iesaucās. — Jums kažoks!

Dāma satrūkās, paskatījās uz durvīm, bet iekšā nākt neriskēja. Man vai asaras no aizkustinājuma apbira. Tāda icjūtība! Cits padara savu darāmo, un pēc tam ne silts, ne auksts. Bet te — tā pārdzīvot par pilnīgi sveša cilvēka apgērba gabalu! Uzraksts «krāsots» ir pietiekami liels. Lai katrs sargājas pats un, ja nav bijis uzmanīgs, lai vaino sevi. Nē, lai krāso kaut vai lillā, tas nav galvenais. Galvenais tomēr ir attieksme, uzmanība pret cilvēku.

— Ak, — pārdevēja atgriezās savā vietā un atviegloti nopūtās, — es lā uztraucos...

Es viņu sapratu. Patiešām, kāda skāde būtu cilvēkam, ja tik dārgu kažoku samaitātu.

— Cilvēki ir tik neuzmanīgi, — viņa turpināja, svērdama biežpiena plāceni. Ievēroju, ka svars īsti neatbilda prasītajam, bet ko var gribēt no uztraukta cilvēka. Un par to neuzmanību ir taisnība. Mans kaimiņš aiz neuzmanības katru dienu slauka kājas manā kājstauķī.

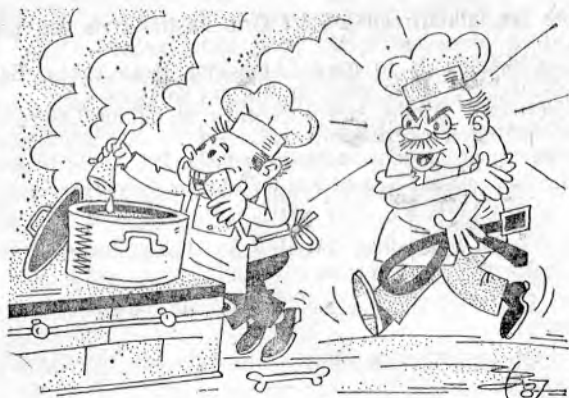
— Un nevēriģi, — pārdevēja piebilda.

Jā, jā, atkal viņai taisnība. Man kaimiņš ir šoferis, taksists, kā viņa mašīna grab, kā viņš to pagriezīenos kaucīnal! Es sievai reiz teicu, labi gan, ka tam cilvēkam nav savas automašīnas, viņš to sa-beigtu viens divi. Sieva nepiekrīta, viņa teica, es kā allaž savos spriedumos kļūdoties. Nu, nevar jau gribēt, lai cilvēkiem uzskati vienmēr sakristu, tad jau...

— Ši pati dāma kažokā, — pārdevēja turpināja. — Domājat, šī uzmanīsies? Durvis tak svaīgi krāsotas! Skatīeties, cik tīras! Bet šai taču pilnīgi vienalga, ka viņa var visas durvis aplipināt ar sava kažoka spalvām! Viss darbs pagalam, bet man vairs krāsas nav.

Turpinājums seko

Zupas izlase.

G. Bērziņš

MAIJA KUDAPA

Atklāta valoda

- Priekšniek, gribu būt pavisam atklāts!
- Tagad jau, Ozoliņ, visi ir atklāti. Sper acīs baltu patiesību. Ne ar ko vairs nerēķinās!
- Jā, priekšniek, bet reiz taču ir jārunā no visas sirds un pilnīgi atklāti. Kas tik viss pa tiem stagnācijas gadiem nav sakrājies! Gribas taču reizi mūžā atvieglojot sirdi.
- Citreiz, Ozoliņ, citreiz! Nupat jau daži biedri te atviegloja! Sirds gurst un galva plīst pušu no tādas vaļsirdības!
- Jā, priekšniek, bet ej nu sažini, kad atkal būs izdevība!
- Rīt, parīt, visu turpmāko dzīvi!
- Jā, priekšniek, bet ej nu sažini, vai citreiz varēšu sadūšoties?

— Tā nu tas, atklāli runājot, ir Grib kakītis zivis ēst, negrib kājas slāpināt.

— Tās, priekšniek, ir to garo klusēšanas gadu sekas. Bet tagad, kad var atklāti... Kad ne vien var, bet pat vajag...

— Nu labi, labi, Ozoliņ, klāj valā savu atklātību! Lai redzu, kādu čūsku savā azotē esmu perinājis.

— Es, priekšniek, neesmu no runātājiem...

— Jā, Ozoliņ, slikta vārda es no tevis netiku dzirdējis.

— Bet laba arī nel! Un tādēļ man jums vienreiz pilnīgi atklāti jāpasaka...

— ... ka esmu bijis slikts vadītājs, ka darbs nolaiests līdz kloķim, ka tālāk vairs tā nevar turpināties... Zinu jau zinu arī bez tavas atklātības! Neesmu jau aklis, ja runājam atklāti!

— Vai nu tik traki, priekšniek, vai nu tik traki! Līdz kloķim jau nu nekādā ziņā!

— Bet tu taču pats saki, Ozoliņ! Tu tak pats nāc ar savu atklātību!

— Ar atklātību es nāku, bet nekā nesaku! Es saku, ka mums ir zināmi trūkumi. Ja runājam atklāti! Bet mums ir arī sasniegumi! Ja gribam būt pilnīgi atklāti!

— Es esmu slikts vadītājs, Ozoliņ...

— Jā, priekšniek, bet ir redzēti vēl sliktāki! Par jums es pavisam atklāti varu teikt daudz labā!

— Nevajag, Ozoliņ, nevajag...

— Visus stagnācijas gadus es par jums esmu runājis tikai labul! Visus klusēšanas gadus esmu klusībā domājis tikai labul! Un man liels prieks, ka tagad es to varu pateikt skaļi, atklāti un jums taisni acīs! Labāku priekšnieku par jums mūsu uzņēmums nemaz nav pelnījis!

— Nevajag, Ozoliņ, nevajag manī tā slavēt! Vai tad tu neredzi, cik paškritiski esmu noskaņots? Cik atklāti atzīstu savas kļūdas...

— Man liels prieks, ka esat tik labi un pareizi pārkārtojies! Un vēl lielāks prieks, ka varu tā atklāti izteikt jums savu atzinību. Nekas, priekšniek! Izturējām klusēšanu, izturēsim arī atklātību! Uz jums jūs vienmēr varat droši pajauties!

Turpinājums seko

DZIDRA RINKULE-ZEMZARE

X

Ko poga vien
var līdzēt mums,
Ja mētelim
trūkst pogcaurums?

X

Dumjš dumjus jokus
taisīt prot,
Bet gudrus jokus
nesaprot.

X

Vai jāntārpīnš
spēj sacensties
ar lampu?
Un ziedavālite —
ar putas stampu? ...

KATERINS BOZIS

Dinozaura ola

Spainels izskatījās norūpējies. Mēs abi kopā pēc darba pļēpilsētas vilcienā braucām mājās. Arā līnāja, krūmi, koki, rudens arums tinās miglā, un vispār — bija ķēpīgs laiks. Sēdējām viens otram pretī, cieši piespīstī pie loga. Spainels teica:

— Tu zīni, man drīz būs maziņš dinozauriņš.

Es tā kā gribēju iesmīties, tā kā pavīpsnāt, bet Spainels skatījās uz mani tik nopīelni, es teiktu, pat tragiski, ka lāgā nezināju, kā izturēties.

— Lielākā problēma, — Spainels domīgi turpināja, — ka es nezinu, kādas sugas tas būs. Gaļas vai zāles ēdājs, lidojošs vai arī tam vajadzēs ūdensbaseinu. Ja zāles ēdājs, tad man jau laikus būtu jāgādā sieniņš, vai ne? Kā tu domā, vajag lielu pazišanos, lai tiktu par zāles pļāvēju pīlsētas parkos?

Es parausīju plecus. Darbiņš ir interesants, reizēm to biju vērojis. Bet kā pie tā tikt, man nebija ne jausmas.

— Bet ja viņš būs gaļas ēdājs? — Spainels turpināja un bažīgi paskatījās man acīs.

— Piedod, Sīmani, — es teicu, — bet kur tu to dinozauru rausi?

— Man ir dinosaura ola. Pleksis pagādāja.

Vakars aizvien vairāk satumsa, aiz loga zibēja spocīgas ēnas.

— Tad jau tas zvērs tev vēl jāizperē! — Nekad neesmu varējis sūdzēties, ka man trūktu loģiskas domāšanas.

— Es jau perēju, — Spainels atsaucās. — Pats izgatavoju inkubatoru. Tu jau zini, es esmu meistars uz visām lietām.

— Bet varbūt... Varbūt tas tomēr nav nekāds dinosaurs?

— Iri! Par to nu es nešaubos. Ja Pleksis ko pagādājis, tad tas ir ar garantiju. Ja igauņu kreklīņu, tad tas tiešām ir igauņu kreklīņš, ja japāņu radiotehniku, tad tā ir japāņu. Un ja dinosaura olu, tad tā ir dinosaura ola. Augstākās kvalitātes.

— Tu saki? — es muļķīgi pateicu un nopūtos.

Nāca kontrolieris un pārbaudīja mūsu biļetes. Vilciena riteņi ritmiski klabēja.

Jā, tā laikam ir, es domāju. Tā ir dinosaura ola un nekas cits. Un uz Spainela zelta rokām arī var pajauties. Inkubators savu darbiņu dara godam, mikroklīmats tajā ir uz ef-ef.

— Simani, — pēc britiņa es ierunājos atkal. — Man tā rādās, ka tu ar to dinosauru esi mazliet pārspilējis. Tā teikt, pārsāvis pār strīpu.

— Jā, — Spainels teica. — Man arī tā liekas.

— Nu bet tad, — es paskatījos uz Spainelu, — liec tai olai mieru! Slēdz to kastī ārā.

Spainels nopūtās.

— Tas nav iespējams, mīlais, — viņš teica un atmeta ar roku. — Pleksis tā lepojas, ka pagādājis man dinosaura olu. Tas nav vis kaut kāds nieka krokodilītis. Es pats arī palielījos darbā, sleva ir izstāstījusi pa labi un kreisi, puika skolā pateicis. Tā ka nekas neatliek, jāperē vien ir.

Mani tāpat kā Spainelu pārņēma situācijas bezcerība.

— Tad varbūt, — es minēju, — uzbūvē vismaz jau tagad ap to kastī labi stingru mūri.

— Tā nav slikta doma, — Spainels piekrita. — Jā, nav slikta. Rit ķeršos pie darba.

Bet šis drošības pasākums necik optimistiski tomēr neietekmēja ne Spainelu, ne mani.

Turpinājums seko

Salīdzinoši

Diena šodien ir skaista, bet tas tā — salīdzinot, jo vakar laiks bija sevišķi nejauks — vējš, lietus. Šodien rāms, miglains, vari mierīgi iet pa ielu, hūte turas galvā, tā nav jātur ciet abām rokām vai jācīpo tai pakaļ pa ielu citiem par uzjautrlnājumu. Kad beidzot hūte, tā, ko dēvē par virieša galvas rotu, noķerta, ak vai, turēt rokā slapju vistu, izsakoties salīdzinoši, būtu palikamāk, jo tā nav jāliek galvā.

Vispār runājot, esmu izskalīgs vīrielis, protams, salīdzinājumā, jo kaimiņš, ar kuru tiekos kāpnēs katru dienu, man blakus nelzskatās ne pēc kā. Viņam viss ir «par» — par mazu, par lielu, par liku, par pliku. Augums par mazu, kājas par liku, deguns par lielu, galva par pliku. Es uzreiz jūtu, kā celos vērtības apzinā, kad stāvu viņam līdzās. Un es to labprāt daru, īpaši, kad tuvumā ir mana, viņa vai kāda cita sieva. Manas sievas acis tad pavid īpašnieces lepnums, bet kaimiņiene mani apskata kā precī skatlogā, ko labprāt pirktu, bet maks par plānu. Bet, kad nāk Grantiņš no 25. dzīvokļa, es esmu pietiekami gudrs salīdzinājumā ar dažu labu, lai viņa tuvumā nekavētos, jo viņam viss ir «viss» — visatflētiskākais augums, viskuplākie mati, viskoptākā bārda, vismodernākās kurpes...

Jā, šai pasaulē viss ir uziverams tikai salīdzinājumā. Kaķis līdzās zirgam ir mazs, bet blakus pelei — milzīgs. Tikai tāpēc, ka ir iespējas salīdzināt, cilvēks var izdarīt secinājumus. Kad dzīvojam vecajā mājā, kur bija lielas istabas, augsti griesti, sieva mūžīgi čīkstēja — mēs dzīvojot kā tukšnesī vai stadionā, kur kā barjeras šķēršļu skrējienā vietvietām novietotas mēbeles. Kaimiņam, ar kuru salīdzinot mēs tiešām dzīvojam kā tukšumā, istabas tādas pašas, bet soli nevar paspēt kaut kam neuzduroties. Es sievai teicu: tas jau nav dzīvoklis, tas ir muzejs! Protams, to es teicu tikai tā — salīdzinot, jo patiesībā visu, kas tur bija, muzejs mestu laukā. Bet sieva preti: to tu aiz skaudības, dzīvot neproti, tukšinieks!

Nekas, samainījāmieš uz jauno māju, mēbeles tās pašas, bet, salīdzinot ar iepriekšējo, dzīvojam labāk. Lai pārsēstos no krēsla uz divānu, vajag tikai nedaudz piecelt pēcpusi un paviszīt to pa labi.

Piecel pēcpusi, pavlrzi pa kreisi — un tu jau sēdi ple rakstāmgalda. Vēl viena nelieša piepūle, un esi pa durvīm laukā. Sieva apmierināta, es arī, nekās vairs nav jāpērk, gluži otrādi — varēsīm sākt šo to nest uz komisijas veikalu, kad pārmaiņas pēc saillgosimies pēc lētāka plašuma.

Darbā esmu neaizstājams darbinieks, protams, salīdzinoši. Jo Spolite, sviļpaste, spoguli vien skatās un tikai lūko aizņmāukt uz veikalu, bet priekšnieks ar citiem viņai visu piodod, jo, salīdzinot ar pārējiem, viņai ir lielas priekšrocības — glihs augumiņš un burvīgs smaids. Līdzās viņai biedrene Strautiņa, piemēram, daudz zaudē, lai arī ir rūpīga, centīga un apzinīga darbiniece. Vēl jau ir Sašiņš, cilvēks ar vājām orientācijas spējām. Mēs viņu, teiksim tā, gaidām auslrumos, bet viņš festidzīs kaut kur rietumos. Zinām jau, kas viņu tur velk, bet viņš tomēr, salīdzinot ar citiem, ir mērenais. Padzīt Sašiņu nevar, viņam ir ģimene ar visām no tā izrietošajām sekām, bez tam citi ir vēl slīktāki. Mūsējais vismaz ir paškritisks, tālād personība ar zināmu izaugsmes perspektīvu. Mani priekšnieks vērtē augstu, jo ar mani viņam nav nekādu kļapātu. Tiesa, viņš mani bieži aizmirst, kad daļa prēmijas, toties, kad rodas kāds steidzamāks darbs, vienmēr nāk pie manis, neaizmirdams citu klātbūtnē uzsvērt manas izcilās darbaspējas un saprātu. Tas liek man justies, salīdzinot ar pārējiem, kā cilvēkam savā vietā. Tāpēc var teikt, ka man viss ir okei. Un tikai viens man dara raizes — uz lētām vairs neredz mētājamies negatīvus tipus. Tiesa, tas izskatījās neestētiski, līdzcīlvēkos tas, dabiski, izraisīja sašutumu. Toties mans pārākums salīdzinājumā ar tādiem tiņiem bija tik acīm redzams, ka neprasiņa nekādus pierādījumus... Labi, ka vismaz vēl ir rindas, attiecīgās stundās un pie attiecīgiem veikalēm. Tām es varu iet garām ar augstu paceļtu galvu. Bet, kad tās izzudīs, tad gan nāksies sasparoties, lai salīdzinājumā ar citiem nenobrauktu uz leju. Tomēr līdz tam, domāju, vēl laika diezgan. Tāpēc priecājos, ka diena visumā ir jauka, vējš arī tāda lēna vēsmīņa vien ir. Un, ja šodien veikalā atvedīs desu, kas, salīdzinot ar citām, būs lētāka, varēs droši apgalvot, ka dzīve, salīdzinot ar pirmatnējiem laikiem, ir aizgājusi tālu uz priekšu, man nekās nedraud, ja nu vienīgi vējš sāk pūst.

Turpinājums seko

Zīlēšana Vecgada vakarā

Jauno gadu nolēmām sagaidīt pie Ģimja. Viņa Livānu namelis atrodas pašā ciemata vidū un, galvenais, Ģimim nav auto. Tātad garāzā var ne tikai Jaungadu gaidīt, bet pat zaļumballes rīkot.

Vecgada vakars sākās ļautri un patikami. Dziedājām, skatījām vecus pantņņus... Eglītē dega svečītes, sprakšķēja skujuas...

Un tad velns sāka raustīt veco Prici aiz mēles.

— Sonakt vajadzētu uzrāplies kūtiņas augšā, — viņš teica. — Paklausīties, ko lopiņi runā. Jaungadā tiem tāda spēja dota. Es labprāt dzirdētu, ko tas mans cūķis saka.

Drēģis pielvika. Uzsisit dūri galdā, viņš pielēca kājās.

— Blēņas! Māži! — Drēģis sauca. — Lopi runā! Ja galvā žvīngulis, tev laburele var vijoli spēlēt! Dumjst tu esi, Prici!

— Par kustoņiem neko nemāku teikt, — rāmi ierunājās Janka, — bet sava būsna Jaungada ticējumiem ir gan. Nemsim to pašu laimes liešanu. Man, zin, pērn izlējās tāds apaļi spīdīgs ripulis. Akurāt kā mūsu metāla rublis. Un, ko domā, — nākamajā sportloto izlozē triniņis kā no gaisa!

— Jā, jā! — Jankas cienīgā piehalsoja. — Man savulaik, kad vēl meitās biju, iznāca tāds fīfīgs riņķis. Mauc kauču pirkstā! Nebija vēl ievām ziedi saplaukuši, kad mans Jancitis ar precību kumeli sētā iekšā! Lietām laimītēm vajag ticēt.

Drēģis tikai nicinoši atmeta ar roku.

Eļļu ugunij pielēja pats Ģimis.

— Sādā nakti vajagot pāri plecam spoguļi skatīties, — viņš, bārdu glaudīdams, ieteicās. — Visa nākotne parādotics kā uz delnas.

Drēģis pielēca kājās un sāka brēkt:

— Tumsonj! Pestej! Tev, Ģimi, alva ir? Stiep šurp! Liesim tās sadosītās laimes! Es visus jūsu minējumus smalki pierakstīšu! Un tad paskalīsimies, kas māji, kas īstenība.

Ģimis, kā jau salmnieks, lēja pirmais. Ilgi pēc tam grozīja divaino ķeburu pret sveci, lai uz sienas krit ēna. Nu nekā saprast! Drēģis uzvaroši sminēja. Tad ņēmas skatīties Janka.

— Zini, nāburg, — viņš heldzot ieteicās, — man cits nekas te neiznāk kā mazbērnu ratiņi. Tā vien skaties, ka vecumdienās dabūsi vēl alimentus maksāt.

Ģimis pārējo smicklus neņēma galvā. Viņš sparīgi berzēja plaukstas un purpināja ūsas:

— Tā tas varētu būt! Znots vēl rudenī kaut ko tādu minēja. Jā, jā! Tā, zin, tas varētu gan būt!

Pats pēdējais izkarsēto alvu ūdens spainī iegāza Drēģis. Pacēlis spožo ķeburu pret sveci, Drēģis mazcienīgi novaibstījās:

— Nekā prātīga te nav! Ne laulības riņķis, ne šūpulis.

— Tas taču pletizeris! — Janka iesaucās, — Nu mats maļ!

— Gludeklis gan, — kā viennēr atbalsoja Jankas cienīgā.

— Laid vien savu traktoru krūmos un ķeries pie bikšu šūšanas, — smējās Ģimis.

Drēģis tāds kā apjucis grozīja pirkstos alvas pikuci un domīgs kasija pakausi.

— Pletizeris — tu saki? Pletizeris, ko? — viņš murmināja, tad pēkšņi sarāva plecus un nelabi iebļāvās: — Pletizeris! Va vellul! Es laikam esmu aizmirsis izslēgt to kramu, kad pirmit biksēm viles dzinul!

Drēģis aizskrēja kā plēsts. Mēs izgājām verandā vērot, vai nav kur samanāma ugunsgrēka atblāzma. Gaisā šķīda raķešu spriekstis, spoži spīdēja mēness. Citas gaismas nebija.

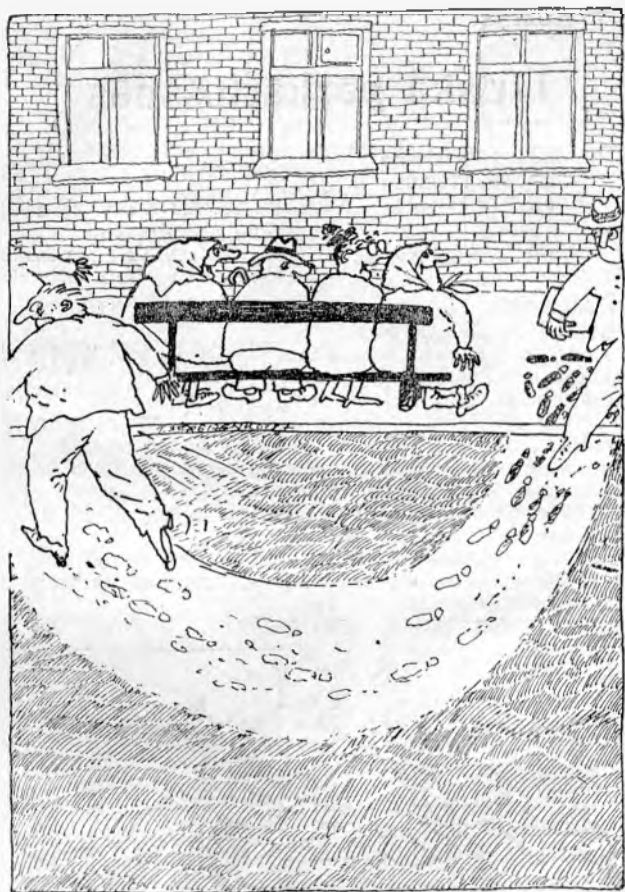
Pēc brīža Drēģis ieradās atpakaļ. No bikšu atlokiem viņam pilēja ūdens, bet sejā laistījās uzvarētāja smaids.

— Ķekit — Drēģis sauca. — Ticiet vēl māņiem! Pletizeris, bikses bušot jāšuj! Vannas istabā biju aizmirsis ūdenskrānu aizgriezti! Gāzās jau pāri malām!

Beigas

K. Liede

T. Sergijenko

Liriska pārkārtošanās

es sāku lēnām pārkārtoties
pārkārnēju vecos krāmus
nekur vairs negribas man
doties
skatos: portrets zelta rāmī

*Pēteris Zirnītis «Par
gūbjiem»*

es pats sev saku: vecīt proties
paskaties kā citi dara
jau sen tev laiks ir pārkārtoties
vienreiz tikl uz zaļa zara

es nespēju vairs savas dienas
vadīt pieticīgi rāmī
un ļoti ceru: drīz pie sienas
būs mans portrets zelta rāmī

vairs negribas man tālēs doties
ūdenī liet caurā sietā
es tādaļ beigšu pārkārtoties:
vecie krāmi savā vietā

D. Breikls

Domugraudi un pelavas

- * Var nolet no ceļa, arī staigājot pa iemītām takām.
- * Saurās pierītes sastopamas visos platuma grādos.
- * Burtā kalps palaikam ir stāvokļa kungs.
- * Sveša maize rūgta.
Bet ja kukulis?
- * Pamēģini metālistiem iestāstīt, ka viņu mūzika ir bleķisti
- * Var runāt kā no grāmatas un nezināt ābece patiesības.

JĀNIS MAULIŅŠ

Diskusija

Zināt, pie mums fabriķī strādā Teofīls Lubraks, inženierītis. Pirms dažām dienām sapulcē šis pēkšņi ne no šā, ne no tā, bez kāda ievada sper vaļā:

— Biedriši, divreiz divi vienmēr ir četri un tur vairāk nav ko tarkšket.

Zālē uz rāvienu tik kluss, ka var dzirdēt, kā resnais Kunkazāns gulēdams krāc. Tālākās debatēs neviens par Lubraka izlēcienu, protams, nebilda ne vārda, toties garajā starpbrīdī pirms saviesīgās daļas visi par to vien runāja. Un, ja kāds nerunāja, tad vismaz sminēja vai grozīja galvu. Nopietnu inženiera Lubraka runas vērtējumu vispirms deva kadrinieks. Viņš pavipsnāja un teica:

— Zināma taisnība Lubrakam ir, vismaz attiecībā uz kadru lietām. Pie mums kadru daļā patiešām tā rēķina: ja divi kadri atnāk vienu dienu, bet pēc tam nākamajā dienā citi divi, tad kopā skaitās atnākuši četri kadri. Bet tas ir atsevišķs konkrēts gadījums. Vai šo saka-

ribu var attiecināt uz citiem gadījumiem, es šaubos. Vīspār, fundamentālos dabas likumus vieglprātīgi attiecinot uz sabiedrību, mēs ātri varam ieslidēt ideālisti un sociāldarvinismā.

— Ne jau tas ir slikti, — plānu daļas priekšnieks teica, seju sakrunkojis sājā vajstā. — Lubraka galvenā kļūda, ka viņš neprata visu pieklājīgi pasniegt. Tas, ka divreiz divi ir četri, nav nekāds noslēpums, bet nav pieņemts par to kļūstāt. Un nav solidi kliegt par to no tribīnes brīdi, kad mēs nopietni apspriežam praktiskus ražošanas jautājumus. Fabrika taču nav teorētisko diskusiju klubs.

— Jā, tā ir, — darba algas daļas priekšniece piekrita. — Lubraks allaž visu sabojā ar savu asumu. Viņš to savu divreizdivi paziņoja tādā tonī, it kā visi, kam ir drusciņ citāds viedoklis, būtu muļķi! Tas aizvaino.

Cits pulciņš — citas valodas.

— Hm, — racionalizatoru priekšnieks dziļdomīgi teica. — Kāda jēga tad žandzināt sapulcē par tik elementārām lietām?

— Par to ir jārunā visur, — sagādes daļas priekšnieka vietnieks, jauns puisis, iebilda. — Pietiek mānīties ar divreiz divi — pieci.

— Ko jūs! — arodkomitejas priekšsēdētāja iesaucās. — Vai tiešām jūs apgalvosit, ka atziņā «divreiz divi ir pieci» nav nekā laba? Tā taču izvirma tālākus mērķus, ceļ augstāk domas, dod dzīvei skaistumam! Es domāju, tā ir ļoti progresīva atziņa, To taču nevar noliegt!

— Ne viss, kam piekarina vārdu «progresīvs», ir arī labs, — sagādnieks atcirta.

— Tā ir tumsoņas valoda, — arodniece sašuta. — Vai jūs tiešām vēlaties, lai cilvēku likteņus izšķir cinisks aprēķins: divreiz divi ir četri? Tādas necilvēcīgas domāšanas laiks taču ir pagājis un aizgājis.

— Šausmas! — sagādnieks teica.

— Kāpēc šausmas? — arodniece saiga vēl vairāk.

— Nezinu, — sagādnieks parautlija plecus. — Mani vienkārši pārņēma drebulis.

Citā kaktā, kur pulcējās meistars Caplaks ar remontstrādniekiem, vīri rauca pieres un rūca:

— Tas Lubraks ir īsts lubraks! Taisās pielietot te savu divreiz divi praksē! Tā viņš mūs, pašu puikas, izģērbs plikus! To nevar pieļaut!

Darba zinātniskās organizācijas laboratorijas priekšnieka palīgs sprieda zinātniskāk:

— Lubraka izteiktā doma principā nav nekas jauns, tomēr bez pierādījuma tai nav nekāda profita. Jautājums ir sarežģītāks, nekā liekas. Prolams, pirmajā mirklī šķiet skaidrāks par skaidru — divreiz divi ir četri. Bet, ja pieiet dialektiski, jautājums iegūst citu saturu. Piemēram, ņemsim divus jaunus pārus, tā teikt, divreiz viņš un div-

reiz viņa. It ka būtu četri. Bet varbūt viņiem jau veidojas piektais un sestais. Top, tā teikt, jaunas determinētas personības šajā divreiz divi ietvarā. Reizinājums allaž prasa virzību laikā. Un šajā laikā sieviete var dzeindēt. Dialektika māca to visu tvert kustībā. Līdz ar to vecajai, stingrajai metafiziskajai dogmai, ka divreiz divi ir četri, zūd pamats. Tā bija jānomaina, kā to ieteikuši gaisākie prāti jau pirms gadsimta. Atgriešanās pie savu laiku pārdzīvojušās metodoloģijas nozīmētu līdzšinējo zinātnes sasniegumu noliegšanu.

Godrajiem spriedējiem garām tobrīd pagāja fabrikas bufetniece Maija un šēpavārs Urķis. Bufetniece smīnēdama jautāja:

— Vai dzirdēji, ko viņi apspriež? Kā tu domā, cik ir divreiz divi?

Urķis piemiedza aci un noprasīja:

— A cik tev vajag?

— Lūk, tā ir kārtīga cilvēka valoda! — bufetniece uzslavēja.

Es noskatījos viņiem pakal, muti pavēris. Patiešām — prātīgi cilvēki neko nemudžina pārgudros vārdos, bet skaidri noprasa: cik vajag?

Z. DONIS SŪDZĪBA

— Biedri, mums šodien jāizskata daži jautājumi, uz kuriem... — direktors brīdī nogaidīja, kamēr sapulcinātie biedri beidza plāpāt, tad turpināja, — uz kuriem vajadzētu saasināt uzmanību. Par mūsu kanti tori sūdzas.

Klātesošie nogaidoši lūkojās uz direktoru. Vienīgi kabineta stūri sēdošais zeķu remonta darbnīcas vadītāja aizvietotājs vieglprātīgi izmēla:

— Lai sūdzas! Tā vienmēr ir bijis un vienmēr tā būs!

Direktors palaida repliku gar ausīm un, pacilājies uz galda gulošās lapiņas, runāja tālāk:

— Sūdzētājs ir rakstījis avīzei, avīze vēstuli pārsūtījusi ministrijai, ministrija pārvaldei, bet pārvalde — mums. Runa ir par ķīmisko tīrītavu.

— Atkal — iesaucās neitela auguma vīrs papliķu galvvidu. Tas bija ķīniskās tīrītavas vadītājs Irsis-Ķirsis. — Kas tad nu šoreiz nav paticis?

— Nolasīšu vēstuli, — direktors teica un uzlika acenes. — «Dārgā redakcija, rakstu jums pirmo reizi, bet, tā kā man sirds pilna...» — nu, te nekā svarīga nav, tāda pašālošana vien, — direktors pāršķīra lapu uz otru pusi, — bet, lūk, tālāk nāk galvenais! «Divdesmit septītajā maijā nodevu tīrīšanā brūnu kamzoli...»

— Biedri direktor, — Irsis-Ķirsis uzmanīgi ieteicās. Direktors pacēla uz viņu jautājošu skatienu. — Biedri direktor, kamzoluļus valkāja pirms šimt gadiem, mūsdienās tos neviens tīrīt nenes. Vispār, kamzoli nav mūsu nomenklatūrā — tikai puloveri. Un jaciņas.

— Nepārtrauc, kad lasat — Irsim-Ķirsim nepacietīgi piebikstīja spodrgludinātavas vadītāja. — Par ko viņš īsti sūdzas, biedri direktor? — «Kad gāju to saņemt vienpašmitajā jūnijā, jaunkundze, kas izsniedz pasūtījumus, teica, ka vēl neesot gatavs...»

— «Jaunkundze!» — Irsis-Ķirsis sašutis iesaucās. — Vai tā drīkst rakstīt oficiālā vēstulē!

— Tiesa, kas tiesa, — zeķu remonta darbnīcas vadītāja aizvietotājs piekrita, — pieņēmeja Evita nosen apprecējās.

— Biedri, — direktors viegli piedauzīja zīmuli pret galdu, — es patūgšu vēstuli noklausīties līdz galam! «...neesot gatavs, lai atnākot jaunredē]. Kaut arī esmu vecs vīrs un kājas man švakas, ierados devīnpadsmitajā jūnijā atkal. Šī pati jaunkundze paziņoja, ka vēl aizvien nav gatavs, bet jūnijā sākumā gan būšot. Aizgāju trešajā jūlijā, un tad šī jaunkundze (Irsis-Ķirsis saviebās) iznesa mana brūnā kamzola (Irsis-Ķirsis atkal saviebās) vietā pelēku, ar eļļas fleķiem nosmulētu vami (Irsis-Ķirsis jautājoši savilka uzacis) un nosvieda uz letes, teikdama: «Ko jūs te nesat lupatas, kuras nevar iztīrīt!» Aiz-

rādīju, ka tas nav mans kamzolis (Irša-Ķirša sejā atspoguļojās bezgalīgas ciešanas) un palūdzu sūdzību grāmatu. Tad no dibenistabas iznāca tāds mazs vīriņš ar pliku pakausi, nosauca mani par skandālistu un atteicās sūdzību grāmatu dot.»

— Un pareizi darījat! — šoreiz nenocietās spodrgludinātavas vadītāja, — Tas vecis taču neprot lāgā rakstīt! Piesmērēs tikai sūdzību grāmatu!

Un, tā kā direktors lasīšanu bija pārtraucis un nogaidoši uz viņu raudzījās, spodrgludinātavas vadītāja piecēlās kājās un vērsās pie auditorijas:

— Eļļas fleķi! Vamzis! Padomājiet, kas tā par valodu! Barbarismi un vulgārismi, kuriem nav vietas ierosinājumū grāmatā! Un vēl: nosaukt padomju iestādes darbinieci par jaunkundzi — nē, atvainojiet, tas iet pāri katram mēram!

— Mēneša laikā viņš aizmirsis, kādā krāsā bijis viņa kamzolis, pardon, pulovers! — zeķu remonta darbnīcas vadītāja aizvietotājs pievienojās spodrgludinātavas vadītājai. Pārlaidīs skatienu kabinetā sēdošajiem, viņš, kā dažiem likās, visai dīvdomīgi piebilda: — Turklāt Irša-Ķirša galvvidus vēl nebūt nav pilnīgi un galīgi plīkst!

Piecēlās Irsis-Ķirsis.

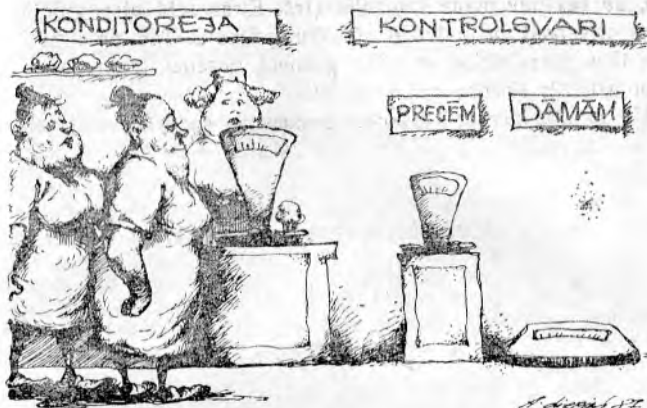
— Tā kā runa ir par notikumiem darbnīcā, par kuras vadītāju man ir tas gods būt, — viņš iesāka, — tad atļaujiet vērst jūsu uzmanību uz nelielu, bet būtisku kļūdu vēstulē: sūdzētājs varēja būt darbnīcā ieradies otrajā, varbūt ceturtajā, bet nekādā ziņā ne trešajā jūlijā, kā viņš raksta savā sūdzībā. Trešajā jūlijā mums bija sanitārā diena! Es beidzot!

Irsis-Ķirsis apšēdās.

Direktors noņēma acenes un, rūpīgi tās kabatas iakaliņā slaucīdams, rezumēja:

— Kā noskaidrojies, sūdzībā daudzi fakti tišām sagrozīti, pieļautas vairākas neprecizitātes, daudz kas nav apstiprinājies. Pēc manām domām, tā arī jāraksta albildes vēstulē pārvaldei, kas šo albildi pārsūtīs ministrijai. Ar to tad šo jautājumu varētu uzskatīt par nokārtotu.

Kantora vadošais kolektīvs ķērās pie nākamās sūdzības apspriešanas.

A. Liepiņš '87

A. Liepiņš

A. Liepiņš '87

A. Liepiņš

Kardāna krustiņš

Katram no mums liktenis devis vismaz vienu talantu. Sim ir absolūtā dzirde, tam skanīga rikle, vēl citam varēšana staigāt uz rokām un tā tālāk. Kas attiecas uz profesoru Klingēri, viņam bija neparastas spējas ātri un loģiski domāt. O, profesors Klingēris domāja apbrinojami ātri un loģiski! Ņemot vērā, ka viņa zināšanas bija plašas un erudīcija dziļa, mēs profesoru Klingēri pamatoti varam uzskatīt par gudru cilvēku.

Vai nu tāpēc, ka profesors prata ātri un loģiski domāt, vai citu apsvērumu pēc viņš bija iegādājies mašīnu. Profams, ne jau zaporožecu, jo cilvēkam ar zināmu sabiedrisko stāvokli šādu tādu braucamo stūrēt būtu nepiedienīgi. Nē, profesors Klingēris bija nopircis žiguli. Luksusa žiguli, turklāt eksporta variantu. Citiem vārdiem, brīnišķīgu mašīnu.

Profesors, bez šaubām, zināja, ka viņa žigulis ir brīnišķīgs. Bet viņš zināja arī vēl ko citu — lai cik brīnišķīgs žigulis nebūtu, agri vai vēlū tam vajadzēs rezerves daļas. Mīļum daudz rezerves daļas! Tātad, loģiski spriežot, profesors Klingēris rīkotos pareizi un mērķtiecīgi, ja nepieciešamās rezerves daļas viņš iegādātos jau laikus. Pakāpeniski.

Un profesors rezerves daļas sāka iegādāties. Kā pirmo viņš nopirka akumulatoru, jo mašīna bez akumulatora braukt nevar. Tāpat tā nevar braukt bez kloķvārpstas, tāpēc tika nopirkta arī kloķvārpsta. Tai sekoja starteris, virzulu gredzeni, blīves, gultņi... Vārdu sakot, profesors iegādājās visu nepieciešamo. Visu, izņemot kardāna krustiņu. Vai nu tas bija liktenis vai sagadišanās, bet kardāna krustiņu viņš nevarēja dabūt nekur.

Kāds no kolēģiem, kam mašīnu lietās bija zināma pieredze, profesoram teica neparasti gudrus vārdus:

— No varbūtības teorijas izriet, ka agri vai vēlū jūs satiksiet subjektu, kas spekulē ar kardāna krustiņiem. Tad kritiet ceļos tā subjekta priekšā un rubļus nežēlojiet! Krustiņi, zināt, ir fantastisks deļciņš.

Tas nu būtu tā, bet kur, atļaujiet jautāt, profesors Klingēris varētu salikt subjektu ar kardāna krustiņiem? Profesora draugiem un pazi-

pām bija visādi retumi — antīkas vāzes, vecmeislaru gleznas, astoņpadsmitā gadsimta svētbildes, viss kas, likai ne kurdāna krustīni. Šis apstākļi profesoru nedaudz uztrauca. Kas notiks, kad profesora luksusa žigulim deficītais krustiņš nolietosies vai salūzis? Tad, loģiski spriežot, brīnumskaistā mašīna vairs nekustēsies un profesors uz savām lauku mājām netiks.

Jā, viņš bija nopircis arī lauku mājas un ļoti pareizi darījis. Kā jau cilvēks ar lielu, pat pārāk lielu garīgo slodzi, profesors nekādi nevarēja iztikt bez atpūtas pie dabas krūts. Starp citu, ja tā padomā, kurš paliesi intelligentis cilvēks mūsu dienās nav nopircis lauku mājas?

Visi ir pirkuši, taču profesora Klinggera pirkums bija neparasti veiksmīgs. Pirmkārt, mājas atradās skaistā, klusā meža ielokā, un, otrkārt, tajās cauru gadu dzīvoja Ucištante, ļoti simpātiska un runīga vecenīte, kas turēja govī, vasarā dzirdīja profesoru ar tikko slauktu pienu un ziemā uzmanīja, lai žuļiki neizvazā profesora īpašumu.

Modrība šajā gadījumā bija īsti vietā, jo samērā tuvu minētajam īpašumam dzīvoja Vinsents Spira, nenosakāma vecuma persona ar neveselīgām tieksmēm pēc svešas mantas. Vēl varētu atzīmēt, ka Vinsenta Spiras īstais alcinājums bija mašīnu apzagšana, šo darbu viņš prata meistarīgi un strādāja ar prieku.

Profesors Klinggeris tik bistamu personu, protams, nevarēja ignorēt, tāpēc viņš savu brīnišķīgo žiguli uzmanīja kā acuraugu. Naktī mašīna tika iestumta siena šķūnītī un šķūnīša durvīm piekārtas divas absolūti drošas atslēgas. Bet — cik divaini! — līdz šim Vinsents Spira par profesora luksusa žiguli nekādu interesi izrādījis nebija. Vai tiešām viņš nezina, ka tepat tuvumā dzīvo cilvēks, kam pieder brīnumskaista importa varianta mašīna? Ai nē, Vinsents Spira to zināja gan, un kā vēl zināja!

Gaišās, saulainās vasaras dienās profesors Klinggeris nodevās žigula spodrināšanai. Spilgtā gaismā bija redzams kaurs plekītis, tāpēc ar zamsādas pulējamo varēja berzt precīzi tur, kur nepieciešams. Par šādu cilību nav ko sminēt, jo morāli augsli stāvošs cilvēks brauc vienīgi ar tādu mašīnu, kas ir tikpat tīra un mirdzoša kā viņa sirdsapziņa. Turklāt mašīnas pulēšana profesoram ļoti patika, un tā viņam

būtu patikusi vēl vairāk, ja viņa sirdi brīžam nedurtos mazs ērmiķītis. Viņš atkal un atkal atcerējās bēdīgo patiesību — tiklīdz ar kārdāna krustiņu kaut kas notiks, mirdzošais brīnums pārvērtīsies par lakotu un hromētu pieminekli. Tas būtu trieciens, un šo triecienu atvairīt pagaidām nebija cilvēka spēkos.

Profesora cildeno nodarbošanos iztraucēja Ucištanle, kas atnesa krūzīti tikko slaukta piena. Kamēr profesors, tēcinādams un pienu slavēdams, dzēra, Ucištanle sāka čakli runāt. Tā un tā, pasaule kļūst arvien grēcīgāka un ļaužu samaitātība iet plašumā. Kas tam netic, lai aiziet uz mežu un paskatās. Tur netālu no šosejas likuma krūmos ir lebraukts un pamests vieglais auliņš, tikpat smuks un tikpat spīdīgs kā šitais. Gan jau to auliņu būs pametuši tie paši svešie smurģuļi ar mērķaķu matiem, kas šorīt redzēti slaststāmiņos pie autobusa pieturas. Tā tas tagad ir modē — zog auliņus, izvizinās, pamet un aizbrauc ar autobusu. Ek, ņemt visus un šaut nost!

Profesors pa Ucištantes runāšanas laiku pienu bija izdzēris un varēja izteikt savas domas. Jā, mašīnu zagšana jeb, juridiski precīzi izsakoties, aizbraukšana ir noziegums, taču vainīgie jāsoda saskaņā ar likumu. Visus nevajag šaut, bet pāraudzināt šim nolūkam paredzētās iestādēs.

Uz to Ucištanle atbildēja, ka tāda pāraudzināšana esot ākstišanās un vairāk nekā, jo žuļķis ir un paliks žuļķis, viņš godīgam cilvēkam pēdējo kreklu novilkis un aci no pieres izzags.

Pēc piena dzeršanas un sarunas ar Ucištanli profesors Kļiņģeris čakli turpināja spodrināt mašīnu, bet tika vēlreiz iztraucēts. Viņu uzrunāja nepazīstams cilvēks, no kura drusciņ vilka pēc pašbrūvētā.

— Saimniek, — nepazīstamais teica aizsmakušā balsī, — vai jums nevajag akumulātoru? Primā akumulātors, es varu pagādāt, man viens ir lieks.

Pateicoties savam spožajam intelektam, profesors tūlīt saprata, ka viņa priekšā stāv neviens cits kā Vinsents Spira. Tātad šis pakludzošais cilvēks piedāvā akumulātoru. Padomāsim loģiski, kur Vinsentam Spiram var gadīties akumulātors. Viņam tas esot lieks... Meli un tūkstoškārt meli — akumulātors ir zagts! Visticamāk, no tā paša nelaimīgā žiguļa, kas pamests krūmos pie šosejas likuma. Kāda neģēlība — apzagt nozagtu mašīnu! Nē, lai nu kas, bet profesors Kļiņģeris zagtas rezerves daļas nepirks, tāda rīcība būtu amorāla un riebīga.

Vinsents Spira, protams, nezināja, cik dzelzaina ir profesora loģika, tāpēc viņš vientiesīgi pārjautāja:

— Nu, kas ir? Nemsiēt?

— Pateicos, nē — profesors ļoti ļoti vēsā tonī atbildēja.

— Varbūt jums vajag klokeni? Konfekte, ne klokeni! To es iemaiņiju no viena rumpiņa pret piecām paciņām rauga.

Lai dievs pasargā profesoru Kliņģeri no zagtas kloķvārpstas pirkšanas! Ar savu loģisko prātu viņš sekundes desmitdaļā saprata, ka runas par piecām rauga paciņām atkal ir balsti meli. Tiem degenerētajiem subjektiem, kas uzpērk raugu kandžas dzišanai, kloķvārpstu nav un nevar būt, to taču pat idiots saprot! Un tāpēc:

— Atvainojiet, arī kloķvārpsta man nav vajadzīga!

— Tad ņemiet pakalējo tiltu! Tas ir ļoti labā stāvoklī. Tiltu es manloju no vecmāmiņas. Dārga piemīņa, bet jums es to atdošu par pieņemamu cenu.

No vecmāmiņas mantols pakalējais tilts... Absolūti neloģisks apgalvojums! Vecmāmiņām pakalējie tilti nemēdz būt. Vērpjamo ratiņu, jā, to viņš varēja mantot, bet tiltu nemūžam!

Redzēdams, ka profesors krata galvu, Vinsents Spira sadrūma un teica:

— Vēl man ir kardāna krustiņš. Kā būs?

Kardāna krustiņš! Vinsentam ir kardāna krustiņš! Jā, bet kur viņš to ņēmis? Vai kardāna krustiņš nav zagts?

Profesors Kliņģeris paskalījās uz Vinsentu Spiru aizdomīgām acīm un sacīja:

— Piedodiet par netaktisko jautājumu — kā kardāna krustiņš nonāca jūsu īpašumā?

— Tas draņķītis nokrita no debesīm, — Vinsents Spira atbildēja. — Es gāju pa ceļu un — pļekst! — man priekšā nokrita kardāna krustiņš. Vot tā!

Dīvains izskaidrojums, ļoti dīvains. Bet nesteigsimies ar secinājumiem, padomāsim loģiski! Vai mēs varam apgalvot, ka krustiņa krišana no debesīm ir absolūti neticama? Nē, to apgalvojot mēs nevaram! Ir taču iespējams, ka Vinsenta Spiras atrastais krustiņš nav nekas cits kā neredzētas formas meteors... Taisnība, šī varbūtība ir samērā niecīga. Taču krustiņš varēja nokrist arī no lidmašīnas! Patiešām, pāri lidoja transporta lidmašīna, kas veda krustiņus, krava nebija rūpīgi iesaiņota, un...

— Nemsiet vai neņemsiet? Jā vai nē?

Varēja just, ka Vinsents Spira kļūst nepacietīgs. Un kāpēc lai viņš nekļūtu nepacietīgs? Kardāna krustiņu bez vārda runas paņems jebkurš žigula īpašnieks. Un tomēr, un tomēr... Profesors Klingēris nolēma uzdot būtiski svarīgu jautājumu:

— Sakiet, lūdzu, vai tajā brīdī, kad krustiņš nokrita, jūs neko nezirdējāt?

— Es jau teicu, krustiņš nokrita, ka noplekšķēja vien.

— Un rūkšana tobrīd nebija dzirdama?

Vinsents Spira paskatījās uz profesoru platām acīm.

— Rūkšana? Kā tad, bija dzirdama. Mans vēders rūca. Tā pama-tīgi.

Nu bija istais laiks domāt ātri un loģiski. Ko nozīmē jēdziens «pama-tīgi rūkt»? Tas nozīmē rūkt skaļi, stipri, apdullinoši. Vai vēders var apdullinoši rūkt? Nē, nevar! Tātad Vinsentam Spiram ir tikai izlicies, ka rūc viņa vēders, patiesībā rūcēja bijusi lidmašīna, kas vedusi krustiņus. Tātad...

— Labi, es krustiņu ņemu! — profesors apņēmīgi sacīja.

— Atiet! — Vinsents Spira atbildēja. — Rūt es to anķinu atnesīšu. Bet, drošs paliek drošs, rokas naudiņu bišķi vajadzētu gan. Daudz ne, vienu kvartiņu.

Ko vajag, to vajag, un profesors Klingēris bez liekām runām Vinsentam Spiram iedeva divdesmit piecus rubļus. Vinsents Spira piesita pirkstu pie nospeķotās cepures naga, pateica «Mersi!» un aiz-gāja.

Nākamajā rītā Ucištante profe-soram atkal atnesa krūzīti tikko slaukta piena.

— Tas pamestais autiņš ir pro-jāms! — viņa pavēstīja. — Ar mo-tocikletu atskrēja trīs miliči un gāja autiņam riņķi vien, riņķi vien. Viens ielida iekšā, nopūta pī-pī, un autiņš aizbrauca. Tie divi citi ar motocikletu no pakajas.

Profesoram Klingērim saldi no-trīcēja sirds — tātad viņa loģiskie spriedumi ir bijuši pilnīgi pareizi! Ja mežā pamestais žigulis spējis pats aizbraukt, tad tas nav apzagts, un Vinsents Spira par kardāna krustiņa krišanu no debesīm nav melojis! Tagad atliek izdzert krūzi

piena, pateikt Ucištantei miļu paldies un gaidīt Vinsentu Spiru ar de-
licīto krustiņu.

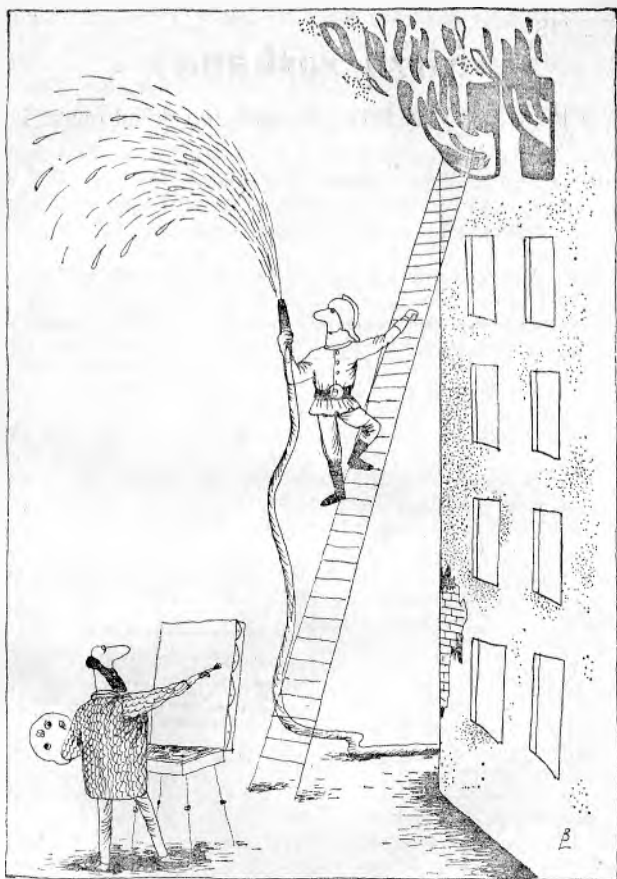
Tieši tā profesors arī darīja — izdzēra pienu, patencināja un sāka
gaidīt. Viņš gaidīja ilgi. Vienu dienu, divas dienas, trīs dienas, bet
Vinsents Spira vairs nerādījās.

Pēc nedēļas, vispusīgi apsvēris stāvokli, profesors Klūģeris izdarīja
secinājumu, ka Vinsentu Spiru viņš vairs neredzēs. Un nekļūdījās.
Nekļūdījās tāpēc, ka prata loģiski domāt.

- Nekā nedod?
— Kā to nem...

I. Melgailis

L. Bulikina

Siržu saskaņa

Bija sestdienas rīts. Viņš sēdēja pie galda un drūmi raudzījās šķīvi. Šķīvis bija tukšs.

Klusums.

— Pelīt! — viņš lūdzoši iesaucās. — Čabulīt!

Viņa iepeldēja virtuvē lēni kā jahta ostā — ritakleitā, čibiņās, ar ruļļiem matos un barojošā krēma kārtu uz sejas.

— Oja! — viņa nīgri teica. — Brēc kā uz pažaru!

— Pelīt, tavam runčukam gribas ēst, — viņš teica. — Man vēders jau pieaudzis pie mugurkaula.

Viņa paraudzījās uz savu visnotaļ tuklo laulāto draugu un pasmīnēja.

— Tu esi anatomisks fenomens! — viņa sacīja. — Tev mugurkauls ir priekšpusē! Cilvēks, mans mīļais, nedzīvo, lai ēstu! Un bez tam es neredzu iemeslu, kāpēc lai es tevi baroju. Par ko? Darbā pat tad, ja es tikai sēžu un skaitu kolēģus, man algu maksā. Bet tiklīdz sāku strādāt, prēmija nāk rūkdama... Bērnam par katru skolā dabūtu piecnieku picīti iešķiebjam, lai viņam būtu materiālā ieinteresētība...

— Un par katru trijnieku — trīs, — viņš piekrita. — Mūsu bērns drīz būs miljonārs... Es taču tev visu algu atdošu!

Viņa paraustīja plecus.

— Alga! Ieliec maciņā, aizej uz tirgu, divreiz pašvādzīn! — tukšs... Tu man pasaki, kur tu esi redzējis, ka dzīvē kaut kas notiek tāpat vien?

— Televizorā, pelīt, — viņš sacīja.

— Tad tu būsi skatījies kādu fantastisku filmu, — viņa secināja. — Tavai zināšanai, šodien pat uz spoguļa rublis jāuzliek, lai spogulis pareizi rādītu! Bez stimula, runčūt, man nav vēlēšanās tev barot! Nav tāda laika! Nav tādu produktus!

Viņš nolika nazi un dakšiņu, novilkta ritakurpi un no zolītes apakšas izņēma trīs rubļus.

— Lūdzu! — viņš teica.

Viņa pakratīja galvu.

— Par šito pat velns mušas neķers! — viņa sacīja. — Santehnikim, kad viņš aizvakar laboja krānu, tu iebrūdi picīti. Autoservisā meistaram iebāzi kabatā sarkano. Bet es? — viņa sāka šņukstēt. — Sliktāka par pēdējo santehniku!...

— Tu neesi sliktāka! — viņš iesaucās. — Tu esi mana laulātā draudzene!

— Nu tad, ja gribi dabūt brokastis, dod to divdesmitpiecnieku, kas tev aiz svārku odeses, — viņa lietišķi paziņoja un pastiepa roku.

Viņš dziļi ievilkā elpu, sameklēja prasīto un pasniedza viņai.

— Tagad cita lieta! — viņa paziņoja. — Tagad slimulis ir. Bet tu, susuriņ, kamēr es gatavoju brokastis, iznes atkritumu spainīti...

Viņš pasmīnēja.

— Piedod, pelīt, bet neredzu, par ko! Frizierenei tu par dažām lokām atdevi piecīti. Universālveikalā Ritīnai par zeķbiksēm piemēti kiāt trīnīti. Bet miesīgais vīrs var darboties par baltu velti kā mūži-
gaiss dzinējs? Nē, mīļā, ja stimuls, tad stimuls!

Viņa negribīgi izņēma no maciņa trīs rubļus.

— Bet divdesmitpiecnieks? — viņš lietišķi apvaicājās.

Viņa atkrita uz divāna un ievaidējās.

— Tādu naudu par nieka spainīti!

— Piektais slāvis! — viņš paskaidroja. — Simts pakāpieni lejā, simts augšā... Knapi desmit kapeikas par pakāpienu.

— Se, izspiedēji! — viņa iesaucās un uzmeta naudu uz galda.

— Paldies, pelīt! — viņš pateicās, bāzdams naudu kabatā. — Vai podziņu kreklam šodien piešūsi?

Viņa saausījās.

— Podziņu? Tavam kreklam? Nav stimula!

— Bet pelīt! — viņš iesaucās. — Es taču iedevu tev divdesmit piecus rubļus! Par tādu naudu var nopirkt divus kreklus!

— Bet es tev divdesmit piecus rubļus iedevu par spainīša izne-
šanu, — viņa atbildēja. — Ja negribi maksāt par šūšanu, ej pērc jaunus kreklus.

— Tātad man jāmaksā arī par podziņas piešūšanu? — viņš bri-
nījās.

— Uzminēji, runcīt, — viņa teica. — Jādabū podziņa, jādabū adata, jātever diegs... Darba pāri galvai.

Viņš negribīgi pasniedza naudu.

— Paldies, — viņa mīli pasmaidīja. — Tūlīt, mīļais, piešūšu. Bet tu aizteci uz veikalu. Sāls vairāk nav. Ēdīenam bez sāls nav garšas.

— Kur stimuls? — viņš vaicāja.

— Lūdzu! — viņa sacīja un pasniedza naudu.

— Bet tu izmazgā man zeķes... — viņš atdeva naudu atpakaļ.

— Bet tu beidzot salabo virtuves skapītim durtiņas, — viņa pazi-
ņoja un nolika naudu uz galda...

— Uzreiz cita lieta! — viņš teica, paēdis brokastis un vilkdams mugurā kreklu ar piešūto pogu. — Uzreiz cits prieks dzīvot, kad ir stimuls!

— Jā, — viņa piekrita. — Uzreiz pat mājās jūties kā cilvēks starp cilvēkiem!

Ģimenē atkal bija iestājusies pilnīga siržu saskaņa.

VALDIS ROJA

PAR PAZIŅU AR KAZIŅU

Pilsētas nomalē dzīvo man paziņa —
Krustmāte Anna, kas nopirka kaziņu.

Krustmāte nevarot nosēdēt mierīga —
Krūmiem un pelašķiem pieaugot Pīerīga.

Kaltēsot lapiņas, sapļaušot sienīņu,
Kaziņa došot pa stopiņam pieniņu.

Pielikšot pašal un slimajai māsītei,
Mazbērniem arī pret klepu — pa lāsītei.

Pēkšņi kā pasakā vilki zem ieviņas
Uzklupa kaziņai kaimiņu sieviņas.

Mrdija zālīti, kaisija sāļīti,
Svieda pār sētiņu puvušu kāļīti.

Lamāja lopiņu, vistīja dūriti,
Solīja sadauzīt kūtiņai mūrīti.

Sļepus no spainīša slaukumu šlakstīja,
Gargaras sūdzības instancēm rakstīja.

Neļaujot kļusēt svēts pilsoņa pienākums:
Kaziņa — tīrākais bezstrādes ienākums.

Kamēr šīs velkaļus kāšot ar kulītēm,
Anniņa saraušot pienu bez pūlītēm.

Visgudri vīri un tenkmutes tantiņas
Mēnešiem didīja likumu pantiņus,

Nosprieda galviņas (tukšas kā tūtiņas):
Nostaktēt kaziņu, noārdīt kūtiņu!

Toreiz nebija joki

Kārli Sebri daudzi dēvē par vienu no visprātīgākajiem mūsdienu aktieriem un daudzi — esmu to ievērojis —, tiklīdz dzird pieminam Tautas mākslinieka vārdu, smaida. Bet toreiz? ...

Šie «toreiz» ir vairāki un arī Kārļa Sebra atiecības ar asprātībām un jokiem ir dažādas.

Jau apskrējuši 50, kopš iepazīnāties Zeltmalas kursos. Kārlis tos bija sācis apmeklēt gadu ātrāk par mani. Tuvojās mana pirmā mācību gada puslāiks. Zeltmalis mani iesauca savā kabinetā:

— Ko darīsim ar jūsu dialektu? Es taču jau rudenī sacīju: līdz Jaungadam jums jātiek no tā valā vai arī umms jāšķiras.

— Es cenšos un ...

— Es nesaklausu gaidīto rezultātu. Kā tad citi var? Sebris arī no tās pašas puses. Arī viņam bija augšzemnieku dialekts, bet tagad — prieks! Ja nepietiek ar mācību plāna stundām, vajadzēs papildu, prievāli. Vai nu pie manis, vai pie Martas Sīles. Arī Augusts Gulbis var palīdzēt.

Aprunājos ar Kārli Sebri. Viņš deva padomu smiedamies. Un derīgu padomu.

— Kādēļ tev šķiesties ar naidu. Vai tad tu tik daudz nopelni, lai atļautos privātlundas?

— Bet kā tad citādi?

— Iegādājies brūti. Tapat kursos. Tādu, kas runā bez kāda dialekta, bez kādas izloknes. Un katru starpbrīdi iekrampē viņu sev elkonī. Klausies, kā šī vāvuļo, un liec, lai labo tavas kļūdas.

— Bet tas nu ...

— Kāds — «nu»? Mērķis atļaisno līdzekļus.

Zeltmalis mani nepadzina, un es Sebru Kārlim biju pateicīgs toreiz un vēlāk. Un biju priecīgs, ja varēju viņam darīt ko labu.

Divas reizes man nācies «ielēkt» Kārļa lomās un abas saistas ja nu ne gluži ar ciešanām, tad ar situācijām, kurās «joki bēga kaktā».

Pirmajā pēckara sezonā Drāmā iestudēja Viļa Lāča «Vedekļu». Kārlis Sebris spēlēja vācu zaldātu, es arī — vācu zaldātu. Kārļa zaldātam teksts partnerībā ar Jāni Osi, man — «mēmais zaldāts», ar parādīšanos «pēdējā plānā» kopā ar citiem tādiem pašiem.

Tuvojas Jaungads. Mans paziņa inženieris ar jauku sievu un diviem jaukiem mazuliem mani palūdz atnākt pie viņa mājās un notēlot salavēcīti. Inženieris dzīvo Jekaba iela. Gandrīz vai blakus teātrim. Tovakar «Vedekļas» izrāde, bet es iepriecināšu drauga bērnīpus stundu pirms izrādes un viss būs «štokos». Bet pēc izrādes... (Inženieris jau pirmajā sarunā teica: honorārs — pēc izrādes!...) Tas bija vēl partikas kartīšu laiks, un pāris reižu es jau biju novērtējis inženiera sievas gatavotās vakariņas...

To pašu dienu Alfreds Amlmanis-Briedītis man paziņo: Sebritis saslinūis. Tev nu vajadzēs viņa vietā. Mēģinājums tūlīt, kā uzliks dekorāciju. Oša nebūs. Es tevi izvadīšu. Tagad paņem eksemplāru un apskaties tekstu.

Zvanu inženierim.

— Slikti gan, — viņš saka, — bet varbūt vari atnest kostīmu un bārdu. Rīt no rīta atdošu.

Aiznesu kostīmu. Inženiera vēl nav. Sievai izsaku nožēlu, ka tā iznācis.

— Nekas, nekas, — viņa mierina. — Vīrs man jau zvanīja. Viņš sarunājis Kārli Sebri. Bet pēc izrādes jūs arī atnāciet. Būs mums visiem jautrāk.

Sakostiem zobiem mēģinu. Sakostiem spēlēju lomu. «Cemme» uz Sebri nav pārgājusi. Tā nepāriet arī, ejot pie inženiera pēc izrādes. Neielu. Bet gribas paskatīties Kārli acīs un pajautāt: «Vai tad tāda ir teātra ētika?»

Izrādijās, inženiera sieva telefona sarunā ar vīru pārpratusi, kad vīrs stāstījis par viena Kārļa salīmšanu un otra Kārļa aiznemtību. Salavēcīša lomā uzstājies pats namatēvs, un tagad visiem bija lielie smiekti, kad namamāte atstāstīja, kā Jurītis teicis:

— Tēli, tu bārdu esi sev slikti piešūvis, tūlīt nokritis.

Visi smējās. Es ne. Jutos neērti. Kaul arī tikai aizdomās, es biju

apvainojis cilvēku, kurš man darījis labu. Ja esmu aktieris uz Drāmas skatuves, tad paleicīties viņa padomam.

Otru reizi — tas bija iepriekšējā vakarā pirms eksāmena teātra vēsturē — Drāmas teātra studijā. Veselu dienu nopūlējies iegaumēt vairāku gadsimtu ģeniālu dramaturgu un aktieru dzīves gājumus (gandrīz dusmas, ka tik daudz viņu), nolēmu atpūtināt smadzenes un aiziet uz teātri, lai pavērotu: «Tartifa» pēdējo cēlienu un paskatītos, kā tad īsti lielais Moljērs nav spējis atrisināt paša radīto intrigu citādi kā ar antiķo «Deus ex machina» paņēmienu.

Tiklīdz ieeju teātri, mani sagrābj stingras rokas:

— Atri Sebra kostīmu! Ātril Cēliens jau sācies! Sebra nav teātri! Bez viņa lomas izrādi nobeigt nevar — Sebris tēlo oficiālo varas pārstāvi — šo «Deus ex machina» un dod rikojumu apcielināt Tartifu.

Es tā arī īsti neapjēdzu nolikuma svarīgumu, kad manas drēbes man norautas, citas uzvilktas un, kamēr frizieris pielīmē ūsas, Jānis Osis — viņš Tartifa lomas tēlotājs un arī izrādes režisors — uz papīra ruļļa raksta tekstu, kas man būs jānolasa. Tā arī es nedabūju atjēgties, kad mani izgrūda uz skatuves. Ne mazāk atjēgties spējīgi, kā man vēlāk stāstīja, bijuši «dotajos apstākļos» aktieri, kas nav zinājuši, ka debītes cits aktieris. Laikam jau tekstu lasu puslīdz sakarīgi, jo zāle klausās uzmanīgi. Bet tad divi man nesaprotami Jāņa Oša vārdi: «Es aizeju.» Ja rakstīts ir — nolasu. (Vēlāk noskaidrojās, ka šis «es aizeju» ir remarka un nebūtu bijusi lasāma.) Zālē — vai varbūt aizkulisēs, nezinu — kāds iesmejas. Kāda balss saka: «Idiot!» Nodomāju, ka šo vārdu Jānis Osis ir aizmirsis uzrakstīt un nu kāds man to suflē. Gribu būt drosmīgs un savā izmīsumā speru vaļā pilnā spēkā:

— Idiot!

Zālē smieklī.

Tāču izrādi varēja nobeigt un neviens mani nelamāja.

Man smieklī nenāca. Gan par savu nespēju orientēties lomas loģikā, gan domājot par to, kas noticis ar Kārli Sebri.

Otrajā dienā satikāmies. Kārlis bijis laukos. Atceļā mašīnas motorā kāda tur detaļa salūzusi. Tālu prom no apdzīvotām vietām. Kaut kur liela meža vidū. Tikai vēl vakarā kāds tai pašā ceļā iemaldījies šoferis izlīdzējies.

Kārlis Sebris man silti spieda roku. Teica, ka nemaz nezinot, kā pateikties.

— Nekas, nekas, — es sacīju, — tu jau man arī savulaik esi labu darījis.

— Nē, nē, tu man vairāk. Bet gan jau nu izdomāšu, kā un kad tev atdarīt. Lai nebūtu jādzīvo ar parāda sajūtu.

To pēdējo, šķiet, viņš bija izdomājis vēlāk — Kārļu dienā. Pareizāk sakot, Kārļu naktī, atsūtīdams zem manas istabas loga pūtējus nopelēt maršu. Mani, protams, tas iepriecināja. Taču tajās pašās kāpnēs — māja Stučkas un Revolūcijas ielu stūrī — dzīvoja tādi cienījami cilvēki kā grāmatizdevējs Atis Freināts, ievērojamais ķīmiskais profesors Strenks, dziedones Elfridas Pakules krustmāte...

No sava piektā stāva es nodrāzos sētā apklusināt muzikantus un pateikt paldies. Viņi manu pateicību negribēja pieņemt, Kārlis Sebris jau esot viņiem samaksājis.

Nu ko tad? Es savācu savus divdesmit divus ciemiņus, un aizgājām visi pateikt Sebru Kārlim paldies par maršu. Tātu nebija jāiet, līdz pagrabīgam Engelsa ielā. Kārlis Sebris, ieraudzījis mūsu baru, nesnējās. Vēl nopietnāka man šķita viņa dzīvesbiedre Nellija.

Tā es vēl šodien nezinu, vai esam viens otram ko parādā.

I. Melgailis

Gudrības lādīte

SENAS ĶĪNIEŠU FABULAS

ZINĪBU VĪRS PĒRK KURPES

Senos laikos Pekinā dzīvoja kāds zinību vīrs. Reiz, izgājis uz ielas, viņš pamanīja, ka viņa kurpes ir nodilušas un turpmāk vairs nav valkājamas. Zinību vīrs tūdaļ atgriezās mājās, nolika sev priekšā seno laiku prātnieku grāmatas un sāka tanis meklēt atbīdi uz jautājumu: kas jādara cilvēkam, ja viņa kurpes vairs nav valkājamas.

Ilgi šķīrstīja zinību vīrs biezo grāmatu lappuses, iekams izdibināja, ka cilvēkam, kura kurpes vairs nav valkājamas, ir jāiegādājas sev jauni apavi. Bet ar to zinību vīram grūtības nebeidzās. Viņš atkal sāka rakņāties grāmatās, lai uzzinātu, kur kurpes pērk. Daudz nakšu viņš nosēdēja, burtodams hieroglīfus senos rokrakstos, kamēr uzzināja, ka kurpes pērk tirgū apavu bodē.

Bet arī tas nebija viss. Vēl bija jānoskaidro, kā nopirkt kurpes, lai tās būtu laikā — ne par lielām un ne par mazām. Izlasījis septiņas biezas grāmatas, zinību vīrs atrada atbīdi arī šim jautājumam: kurpes ir jāpērk, zinot savas kājas mēru.

Uzzinājis to visu, zinību vīrs lepni nodomāja: «Cik labi, ka es varu izlasīt trīsdesmit divus tūkstošus hieroglīfu. Citādi es nekad neuzzinātu, kā jāpērk kurpes, un līdz pašai nāvei staigātu basām kājām.»

Pēc tam zinību vīrs paņēma salmiņu, izmērīja ar to savu pēdu un apmierināts devās uz tirgu. Viņš apstaigāja daudz apavu veikaliņu un beidzot vienā no tiem atrada kurpes, kas viņam ļoti iepatikās.

— Tieši tas, kas man vajadzīgs! — zinību vīrs teica. — Ceru, lās man būs laikā.

Un viņš iebāza roku kabatā, lai paņemtu salmiņu. Bet salmiņa kabatā nebija. Viņš to bija aizmirsis mājās.

— Ak, cik nepatīkami! — zinību vīrs iesaucās un aizsteidzās mājās. Pakēris salmiņu, viņš atkal devās uz tirgu. Ceļš līdz tirgum bija tāls. Kad zinību vīrs atkal sameklēja veikaliņu, tas bija slēgts.

Neko darīt, todien zinību vīram bija jāpaliek bez pirkuma. Mājās viņš ieraudzīja, ka viņa vecās kurpes nu ir galīgi izjukušas. Nākamajā dienā zinību vīrs devās ceļā basām kājām.

Iegājis veikaliņā, viņš ieraudzīja, ka kurpes, kas viņam bija tā iepatikušās, pārdotas.

— Es trīsreiz nācu uz jūsu veikalu un visas trīs reizes vēltīgi, — zinību vīrs pasūrojās veikaliņa saimniekam.

— Kāpēc jūs nenopirkāt kurpes jau pirmajā reizē, kad atnācāt? —
saimnieks gribēja zināt.

— Tāpēc ka es aizmirsu mājās savas kājas mēru.

Saimnieks izbrīnījās un teica:

— Vai tad jūs nepirkāt kurpes sev?

— Protams, sev. Jūs taču redzat, ka es esmu basām kājām.

Saimnieks izbrīnījās vēl vairāk:

— Jums mērs palika mājās, bet jūsu kājas jums taču bija līdzīgas
Kas jums liedza kurpes uzlaikot?

— Es taču jums jau teicu, ka aizmirsu mājās mēru. Bet prātnieku
grāmatās ir rakstīts, ka kurpes jāpērk pēc mēra, citādi tās nebūs
laikā.

Saimnieks iesmējās un teica:

— Lai nopirktu kurpes, nav nekādas vajadzības lasīt prātnieku grā-
matas un burtot hieroglifus senos manuskriptos. Vajadzīga tikai nauda
un kājas. Bet tas, kurš to nesaprot, vienmēr staigās basām kājām.
Jo ir teikts: gudram cilvēkam zinības ir prieks, muļķim — nelaimel!

PARCENTĀS

Reiz ieroču tirgotājs izlika tirgū savu preci un sāka saukt pircējus.
Pie viņa pienāca divi karavīri un sāka apskatīt ieročus. Viens taisījās
pirkt šķēpu, otrs — vairogu.

«Nu sava prece ir jāslavē vēl labāk,» tirgotājs nodomāja un sāka
kliegt:

— Lūk, vizīturīgākie, visasākie šķēpi pasaulē! Nav tādu vairogu,
kas izturētu šo šķēpu triecienus!

Karavīrs, kas aplūkoja šķēpu, nopriecājās un sāka meklēt naudu.
Pārdevējs turpināja kliegt:

— Lūk, vizīturīgākie vairogā pasaulē! Nav tādu šķēpu, kas varētu
tiem izdurties cauri!

Izdzirdējis šos vārdus, karavīrs, kas bija atnācis pirkt šķēpu, vai-
cāja:

— Tātad taviem vairogiem neviens šķēps nevar izdurties cauri?

— Nevar, — tirgotājs apstiprināja.

— Tātad tavi šķēpi var izdurties cauri katram vairogam?

— Var, — tirgotājs apstiprināja.

— Tādā gadījumā, — pirmais karavīrs teica, — es nepirkšu tavu
šķēpu. Kam man šķēps, kas nevar izdurties cauri tavam vairogam!

— Bet es nepirkšu tavu vairogu, — otrs karavīrs teica. — Kam
man vairogs, kas mani nespēj aizsargāt no tava šķēpa!

Un karavīri aizgāja.

Velti todien tirgotājs stāvēja pie saviem vairogiem un šķēpiem, velti viņš sauca pircējus. Kad viņš slavēja savu preci, neviens viņam vairs neticēja. Tāpēc ka liefība vienmēr dzīvo līdzās meliem.

KĀDAS ZINĀŠANAS IR VAJADŽĪGAS

Senos laikos dzīvoja cilvēks vārdā Čžu Pinmaņš. Reiz Čžu Pinmaņš uzzināja, ka vecais mednieks Ma Tens prot nogalināt pūkus. Čžu Pinmaņš aizgāja uz mežu, kur dzīvoja mednieks, un teica:

— Lūdzu jūs, godājamais Ma Ten, iemāciet man nogalināt pūkus.

— Tā ir ļoti grūta māksla, — Ma Tens atbildēja. — Lai uzzinātu, kā uzvarēt pūkus, jāmācās daudzus gadus. Vai tu esi gatavs nodzīvot šai mežā piecus gadus? Vai tu esi gatavs piecus gadus mācīties no rīta līdz vakaram? Vai tev ir nauda, lai samaksātu man par skolu?

Čžu Pinmaņš teica:

— Esmu gatavs nodzīvot šai mežā piecus gadus. Piecus gadus mācīšos no rīta līdz vakaram. Es atdošu jums visu savu naudu, tik iemāciet man uzvarēt pūkus.

— Tad ķeramies pie mācībām, — mednieks teica.

Pagāja pieci gari gadi. Visus šos gadus Čžu Pinmaņš cītīgi mācījās uzvarēt pūkus.

Beidzot pienāca ilgi gaidītā diena, un vecais mednieks teica:

— Esmu tev devis visas savas zināšanas, Tagad tu uzvarēsi katru pūki.

Laimīgais Čžu Pinmaņš atgriezās savā ciemā. Viņam vairs nebija neviena paša saišķīša čohu, jo visu savu naudu bija atdevis medniekam par mācīšanu.

Bet Čžu Pinmaņš par to neniēka nebēdāja. Viņš taču prot darīt to, ko neviens neprot — uzvarēt pūkus.

Izriezis krūti, viņš sāka staigāt no vienas sētas uz otru un piedāvāt zemniekiem savus pakalpojumus.

— Ko tu proti darīt? — zemnieki vaicāja.

— Nogalināt pūkus! — Čžu Pinmaņš lepnī atbildēja.

— Nu ko, kad pūki parādīsies, mēs tevi noteikti pasauksim, — cilvēki teica Čžu Pinmaņam. — Bet pagaidām mums lavas zināšanas nav vajadzīgas.

Čžu Pinmaņš nodzīvoja garu mūžu, bet tā arī ne reizi nesatikās ar pūki. Un, tā kā viņš nēko neprata, viņa dzīve pagāja rūpestos un trūkumā.

Un tikai kļuvis vecs, Čžu Pinmaņš saprata vienkāršu patiesību: tikai tās zināšanas der, kas vajadzīgas cilvēkiem un dod viņiem labumu.

ARNOLDS AUZIŅŠ

NOSTALĢIJA

Cik viegli agrāk dzīvot bija,
Bet kas vairs tādus laikus dos,
Kad piesūtīja instrukcijas,
Pēc kurām droši vadījos.

Bet tagad pēkšņi — bēdu liksta,
Es raugos apkārt izmisis,
Vairs nav kas ievirza un bīksta,
Man pašam jāizlemj ir viss.

Es naktīs pamostos un raudu,
Un domāju, kad citi dus:
Par ko tiem augšā maksā naudu,
Ja nesacer vairs priekšrakstus?

ROKDARBI

Es precēšu to meitiņu,
Kura liela rokdarbniece.
Skolas direktore saka:
— Darbmācībā šai ir piecl. —

Kabinetā pārsteigts skafos:
Viņa zāgē, urbji un frēzē,
Amuru kā smēdē kalējs
Tā pa naglu galvām vēzē.

— Ja jums vajag šūt vai adīt,
Tad es aicināšu brāli.
Gribat, lai ko notamborē?
Viņš to paveiks kolosāli!

E. Ošs

E. Ošs

Šodienizējusies teika

Pati pirmā bija Pakuļu Mārīte, kas pavisam neliši ar kreisās kājas sandales papēdi zemē nelielu robu izdīdīja. Tas atgadījās siltā jūlija pievakarē, kad viņa, ceļā satikusi Tiesnešu jaunāko, var teikt — tā rajona glītāko puisi, krietnu laika sprīdi tērgāja par šo un par to, kājiņu nervozi grozot un trinot, tad nu tai vietā uz ceļa, kad abi beidzot atvadījās, palika tāda maza mīlīga tūtiņai līdzīga iedobīte, ne dziļāka par plaukstu, ja pirkstus savilktu kočīti. Bet kad pa nakti zemi atveldzēja neliels lietuss, ietripta bedrīte ceļa vidū piepildījās ar debesu rasu kā tāda dabas dota bļodiņa, kur garām skrejošs kustoniņš vai brīvs putns var nodzerties. Vismaz zvirbuli to tā saprata, tādēļ, saulei lecot, pieklupa pie bedrītes liels bars un dzēra, knābjus laiku pa laikam gaisā atsviezdami. Pēc tam vēl metās paši tur iekšā, lai sajūsmā izpērtos kā savulaik romieši termās.

Tad Gustiņš, mūsmāju lielākais drīģenis, līdzko izrausies no migas, skrēja uz nolijušā ceļa ripu dzīt, un lieši mazā spožā zvirbulu čurcīte kā magnēts viņu pievilka. Tieši tur viņš centās allaž savu stipu ievadīt, kur tik jauki pašķīda ūdentīņš un arvien garāka pastiepās zemes iedobīte. Bļodiņa caur to drīzi vien par tādu kā pieķackātu krēpelpannu pārvērtās. Un kad pēcpusdien, jaunam lietuss mākonim uznākot, tā atkal ar tīru ūdeni piepildījās, mazā plančeka laistījās gluži kā spogulis pašā ceļa vidū.

Priednieku Atis, padsmītgadīgais ātrumapmātais kaimiņpuika, kas, diendienā savu mopēdu plarkšķinādams, ne meža takām, ne lauku ceļītēm miera nedeva, tūlīt caur lielajām motociklista brillēm jau radaru šos ūdensšķērsli pamanījis, bez žēlastības trieca riepas slapjūnā iekšā, kā tas iedomātā krosā pienākas un kā tik skaisti tas pa televizoru redzēts istajās Smerļa trasēs.

Kad pusdienlaikā govīs rāmi nāca no ganībām uz slaukšanu un melnraibā pieneiņe Zīle pēkšņi apstājās un izošņāja peļķi, Ance, kas govju baru pieskalīja, ar stību pa-

triekusi lopu nost, pati kailām kājām iemelās tur iekšā, vēl kā bērna prātā lēkādama un ķerkdama: «Ek, cik brangi! Kā pa plāžul!» Notriescu pusi stilbus līdz ceļgaliem melnus, viņa tipināja atkal tālāk, pati sevi apskatīdama, ieāvusies kā modes dāma smalkos zeļzābakos.

Bet tā bija tikai pirmā diena. Otrajā vairākas automašīnas šo ceļu izšūpoja cauri, katru reizi dubļu bedri attiecīgi padziļinot. Kad pats kolhoza priekšsēdētājs pēc tam ar gaziku te garām pabrauca, viņa vāgšis šai vietā jau it manāmi sakralijās, un viņš, to ievērojis, nodomāja:

«Skat, ceļš kļuvis grambains. Jāliek būs Fredim ar grēderi nolīdzināt.»

Bet priekšsēdētājam, kā jau visiem priekšniekiem, tādu cildenu domu ir tūkstošiem, tādēļ jāreķinas arī ar to, ka laba daļa nodomu ikdienības steigā piemirstas. Kad viņš te, pēc dažām dienām, atkal garām brauca, mašīna pavisam draudīgi iešķiebās paņķā, stūres rats gandrīz vai izspruka no rokām.

— Kā? Vai tad es neliku uzbērt granti? — priekšsēdētājs brīnīdamies pats sev jaulāja un pēc tam arī atbildēja: — Tā ir. Nevar gan tagad nevienam vairs uzticēties!

Istā vaina gan bija tā, ka pakalnos bija sākuši plant zaļbarību, kas nu tagad lielām kravām steidzīgi uz skābējamo lvertni nogādājama, tādēļ katra ar kaudzi piekrauta spēkratu kulba te iesita savas pēdas. Pēc nedēļas pašizgāzējs vienu grants vezumu atveda, bet nevienš to neizlīdzināja, un ne jau paņķā tas tika iegāzts, bet blakus. Tālab ceļš nu tika aizsprostots divos veidos: gan slapjā, gan sausā. Braucēji varēja izvēlēties, vai triekties pār čupu vai laisties cauri peļķei.

Vienrīt es sasparojos, iegāju vāgūzī, paņēmu šķipeli, sak', jāizrok tāds neliels grāvelis, jānolaiz tas ūdens, jāizlīdzina tā atvestā grants uz ceļa. Bet sieva, tūlīt pat manu apņemšanos pamanījusi, draudīgi nostājās priekšā un apvaicājās:

— Vai tu gribi iet tur? Tu būsi tas muķis? Vai tev vienam tas jādara priekš citiem? Mēs labosim, bet citi visi tikai braukās? Kāpēc kaimiņš Susts to nedara? Kāpēc Noriņi neliekas ne zīnīs, lai gan viņi ir gluži tikpat tālu no tās vietas kā mēs? Nē, nekur tu neiesi, es tevi nelaidsīšul! Tad jau visi par mums smiesies!

Stevām, kā paši zināt, ne vienmēr vajag klausīt. Es tomēr, satīcis ple veikala kaimiņus, aprunājos vēl ar viņiem, ko viņi par šo lietu domā. Susis teica:

— Eēēē! Nav vērts mums uz savu roku staipīties. Tikpat brauks pāri lielas mašīnas un atkal visu izdangās. Tur vajag kārtīgu šoseju nobruģēt un par valsts līdzekļiem.

Es tad nu skalījos pēc tam pa logu, kā pajūdznieki peļķes priekšā vispirms apstājās un apdomājās, ko darīt, un tikai pēc tam uzšāva saviem zirgiem. No sākuma tie it veiksmīgi vilka vezumus dangāī cauri, bet, kad mežniecības traktors ar piekabi sāka baļķu kravas tur šļūterēt, zirdziniekiem vairs nebija ko mēģināt.

Ir tāda sena viltība tautā, ja uz ceļa kas kādam nokritis, tad ap to žigli likumu mest. To var ikviens pārbaudīt pats: noliec ceļa vidū kādu laukakmeni vai ķieģeli un tad skaties, vai to kāds novāks. Varbūt izkāps un pasviedīs malā? Nekā! Tāds mēnešiem tur stāvēs, un visi tikai metīs loku. Tādēļ daudzviet šādu ceļa aizsprostojumu dēļ braucēji novirzās pa lauka malu, vietām pat apstātajiem trūmiem pāri, kur sausāks un kur gludāks. Tā arī pie mums šis pats ceļš ērti paplašinājās pa aplocēm bedrei no abām pusēm apkārt. Ar laiku vidū izveidojās tāds kā diķītis, tāds kā mazs ezeriņš. Nenolidzinātās grants uzkalniņā bērni salasījās smilšu kūkas cept, bet pa ūdent varēja jau pakuģot ar veco zirgu dzirdināmo sili. Jāsaka, veina numuri iesākās, kad šo dubļu robu apcēla cūkas, kas tur iegremdējās līdz ausīm un tiksmi rukšķēja. Piles tur urķējās un pēkšķināja. No visiem šiem priekšiem ceļa grāvji aizsērēja, caur ko ūdenskrātuve atkal itin krietni paplašinājās. Rudeni kombaini vēl taisni cirtās cauri, bet pavasarī, kad viens traktors ar visu arklu tur iesēdās, pēc tam gan neviens vairs neriskēja cauri braukt. Tikai apkārt vai pa cilu ceļu.

Kā tas gadījās, kā ne, diķim gar malām sāka augt kalmes un lēpes. Palu laikā, kad plavas pārplūda, vai kā citādi, ezeriņā iekšā tika zivis, paaugās un sāka lēkāt. Daži gudrinieki jau laida tur savas «bada pātagas».

— Eit! Vai te zivis arī ir? — citi apstājās un nāca klāt skatīties.

Un nu tikai sāka spiniņgot, nu tikai kempingot. Visiem te tā iepatīkās, ka vai traks. Kad jaunais kolhoza priekšsēdētājs ar jauno

volgu garām brauca, viņš pārsteigts savu jauno galvu vien nogrozīja.

— Tāda necerēti skaista vieta izveidojusies. — viņš pats sev sacīja. — Tas panākis, sabiedriskajam sektoram veiksmīgi sadarbojoties ar individuālo, — viņam nācās atzīt.

Šis bija tas priekšsēdētājs, kas pirmo reizi te pieturēja, un, uz laivu stekiem panācies, brīdī tur pastāvēja un papricējās.

— Piedodiet! Kā šo ezeru sauc? — pie viņa griezās kāds no ūdenssporta cienītājiem, rokā turēdams tūristu karti.

— Es gan nezīnu, — priekšsēdētājs samulsis atzinās. — Agrāk te esot gājis ceļš no kantora uz teju fermu. Bet tagad, pārkārtojoties, mēs neesam vēl šo jautājumu valdes sēdē apsprieduši. Uz šodienu, kā redzams, mums nāksies dotu reģionu par jaunu izvērtēt un tālāk labiekārtot. Tautā, cik es zīnu, to iesaukuši par Cūkļurksteni, bet es domāju, ka tikai tas, kas īsti nemīl savu zemi, var atļauties to nopulgot tādā pasaukā.

HARIJS LEHISTE,

«Pikker», Tallina

Valstisks jautājums

— Nē, tas gluži vienkārši nav izturams! Man gluži vienkārši trūkst vārdu! Kā lai to nosauc? Cauru dienu zvanu un nevaru sazvanīt. Visu laiku telefons aizņemts. Vakar no paša rīta zvanīju Miram, bet viņš man, un visu laiku bez jēgas. Ko gan domā telefona tīkls? Miram visā kabinetā tikai divi telefoni. Vai tā ir kārtība? Kad jāpmainās ar pāris vārdiem, man pie viņa jāiet kājām.

— Labāk šo sāpīgo tematu nemaz neaiztikt. Telefons atņem pusi darba laika, bail pat iedomāties.

— Un vēl raksta par darbaspēka trūkumu. Jauki, neko sacīt.

— Jā, neprot pie mums vērtēt laiku. Nekādi nespēj iemācīties. Es šorīt pulksten deviņos aizgāju pie friziera. Domāju, tik agri tur neviena nebūs. Kas to deval Trīs stundas nosēdeju, kamēr sagaidīju savu kārtu.

— Zināms, zināms, apkalpošana mums ir zem katras kritikas. Pamēģini tagad aiziet uz kafejnīcu, domā — tīkls? Lika pagaidīt!

— Pat dūsmas uznāk. Redzējāt, vakar no rīta pie manis atnāca vīrs no Legvidas. Viņš pie manis ar visu sirdi. Tā, sacīt, papīri,

dārgais biedrī, nu ir gatavi, vai mums nepacelt šai sakarā pa glāzītei konjaka. Es, protams, albīdu, nebūs ērti, bet vai tad tāds liksies micrā. Bija vien jāiet. Izstaigājām visus bārus, visas kafējnīcas — neviens brīvas vietīnas. Visur pilns kā piebāzts. Vai tad tā ir tirdzniecība! Beidzās ar to, ka viņš nopirka pudeli konjaka veikālā un iebāza man portfeli. Ja jau tādas tās lietās, lai es mājās — uz viņa veselību. Tagad jau kopā ar kundī dienas laikā pat glāzīti konjaka nav iespējams iedzert kārtīgā vietā.

— Jā, tas pie mums ir pagalam sliktī... Vajadzētu kaut ko noka- vējoties darīt.

— Paticību sakot, paši esam vainīgi. Samierināties ar šo nekār- tību, klusējam, bet nevajadzētu klusēt. Cik ilgi var mierīgi skatīties, kā tiek šķiests valsts iestādēs nodarbinātu cilvēku darba laiks!

— Tieši manas domas! Vajadzētu signalizēt kaut kur augstāk. Lai rīkojas.

— Signalizēsim. Iespiedīsim astes spilēs!

— August, tev ir vissmukākais un skaidrākais rokkraksts. Ņem pild- spalvu, es diktēšu.

— Nē, biedrī! Ja jau kaut ko darām, tas jādara oficiāli. Kopsapul- ces vārdā. Ievēlēsīm priekšsēdētāju un sekretāru, lai viss būtu tip- top.

— Pareizī! Visa kolektīva vārdāt!

— Visī uz sapulci! Visī!

— Piespraudiet pie durvīm zīmīti: apmeklētājus nepieņem. Mums ir sapulce!

— Manuprāt, mūsu kolektīvajā vēstulē jāuzņem punkts par kon- troles orgānu sliktu darbu. Vakar piemēram, es ap pulksten desmit- tiem no rīta aizgāju izdzert kausiņu alus. Tur bija kaut kas neiedo- mājams! Pa durvīm nedomā tikt iekšā. Cilvēku kā biezs, sanākušī tur visādi, kuļ tukšus salmus un kontroliera — neviens. Bet pulk- stenis desmit — kas tas ir par laiku? Darba laiks!

— Pilnīgi pareizī! Pirms svētkiem es aizgāju nopirkt biteli uz auto- busu. Tur bija vismaz pāris simti cilvēku. Divas stundas nostāvēju rindā.

— Ierakstī arī šādu punktu: mūsu kaimiņš pastāvīgi darba laikā skraida pa veikaliem.

— Jā, viņu tiešām derētu izmācīt, lai uz visiem laikiem atcerētos!

— Kas tur laužas durvīs?... Kas jums ir vajadzīgs? Paraksts?... Vai lasīt vairs neprotat? Izlasiet paziņojumu: mums ir sapulce. Ap- meklētājus nepieņem... Un kaut vai jūs būtu no Hūmā salas, kaut vai no Antarklīdas! Mums ir sapulce, mēs risinām valsts nozīmes ļautājumu... Nav liela nelaime, ka jūs esat sešas reizes braucis. Athrauksiet arī septīlo... Jūras šaurumā lieli viņi? Kāpēc jūs man

par to stāstāt? Ne jau es šaurumā sacēlu vētru... Ak, jūs gribat mājai pielikt uguni? Man nosplauties uz jūsu draudiem. Es neesmu no bailīgajiem.

— Ir gan tipil! Pie durvīm ir paziņojums, bet viņi, vienalga — laužas iekšā un laužas! Sausmas!

— Jā, mūsu dienās cilvēki vair nezina ne kauna, ne goda.

— Tieši tā. Mana sievasmāte arī saka to pašu.

— Zināt, es jums tūlīt pastāstīšu ļoti jocīgu anekdoti par sievasmāti. Reiz znots, kaut kur aizķērics, pārnāk mājās tā pavēlāk. Pāmostas viņa sievasmāte un...

— Ir jau dzirdēts!

— Biedri, biedri! Nenovirzīsimies no darba kārtības. Par ko mēs vēl rakstīsim?

— Skolotājus vajadzētu paņemt priekšā, skolu vispār.

— Kāds sakars ar mums skolai?

— Manam zēlim viņi ne par šo, ne par to ielika divnieku matemātikā.

— Eu, tā kā sāk ost pēc dūniem!

— Atkal tur daudzās!

— Kas tur ir?... Ugunsdzēsēji? Kas jums te ir vajadzīgs? Mums ir sapulce... Māja deg? Lai deg! Mums ir sapulce!

— Biedri, turpinām darbu! Kādi vēl būs ierosinājumi?

Brikšķis. Dūmi. Uguns. Velves un sienas gāžas sēdētājiem uz galvām.

Pauze.

— Ak tu pikis! Kas tas bija par troksni? Kurp mēs lidojam?

— Manuprāt, mēs jau esam atlidojuši. Mēs esam debesis,

— Debesīs? Ak kungs, cik interesanti!

— Bet mēs, liekas, esam sadeguši?

— Biedri, novirzīsimies no lietas. Mums ir jāpabeidz mūsu vēstule.

— Bet cik ir pulkstenis?

— Pusseptiņi.

— Ko?! Darba diena jau pirms slundas ir beigusies. Jūs esat jau kuši, vai? Mums taču par vīrsstundām nemaksā, tūlīt visā mājās.

— Nē, miļie, dārgie, no šejienes izejas nav.

— Kas tas par bārdaini? No kurienes viņš te gadījies?

— Es esmu apustulis Pēteris, debesu vārtu sargs.

— Nost no ceļa, vecais kraķi! Mums darba diena ir cauri!

Blaušana. Kautiņš. Debesu vārti ar lielu troksni gāžas. Troksnis un klaigas aizlido kosmiskajā tālē.

Nē, šitos vīrus nenoturēs ne debesis, ne elle. Pēc darba laika viņi pat paradīzē nav ar mieru palikt.

x

Meiļa zina, kas ir modē,
Kādi tērpi der,
Visu galavu pērk bodē,
Tētiņš maku ver.

Senāk meičas pūralāde
Villnāja mūs.
Nu, jo sevi plīkāk rāda,
Ātrāk viru gūst!

x x x

Čalo palēkdāmijs strauts,
Upei līksmoties nav ļauts,
Upe nopietna aizvien,
Dauzīties tai nepiedien.

Upi drīz vien pieņems jūra
Savā kabinetā sūrā.

Čalo, čalit, smeļies, straut,
Lai tie lielie činkst un raud!

— Ak dievs, ja nu viņš sāk spēlēties ar sērkokociņiem!

K. Liede

JĀZEPS OSMANIS

NABADZIŅŠ

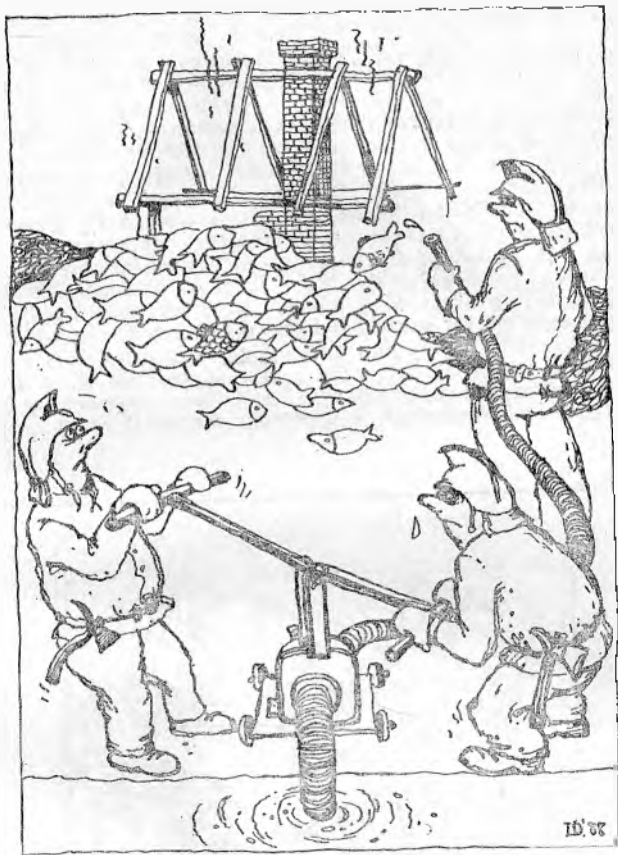
NESEŅĀ PAGĀTNĒ

— Ak, tu mans nabadziņš!
Nāc nu, nāc!
Atģērbies, atlaidies divānā!
Tiklīdz feirāms, tā pārrodies mājās,
Tikko cilādams rokas un kājas...
Vai lai pie priekšnieka tūda! skrienu? —
Vajaga isāku darba dienut
Nav izturama darbdiēna piluā —
Astonās stundās —
Galīgi pilnā!

CEĻĀ UZ NĀKOTNI

— Uz darbu neiesi?
— Es jau labprāt ietu,
Bet tur apostis un piešūs lietu.
— Ak, tu mans nabadziņš!
Cik tev dzīve skarba,
Tu jau neesi pieradis
Dzert ārpus darba.
Bet, kur dzert, tas nav vienalga —
Vajadzīga taču alga!

L. Danišans

Atspēkojums

Hallo! Tā esi tu, Konkordij? Nemaz nepazinu — tāda jociņa balsis. Ak, pilna mutel Jubileja? Kam jubileja, Katīnai? Nē, nepazīstu, nevar jau visu Jūsu lielo kantori prātā saturēt. Vai tu lasīji vakardienas avīzē to rakstu pēdējā lapā? Jā, jā, es arī nevaru nomierināties. Kā var nodrukāt kaut ko tādu! Nē, es jau saprotu, ka vajag salīdzināt darba ražīgumu pie viņiem un pie mums, bet visam taču ir robežas! Jā, jā, es arī pilnīgi uzspārgu, kad tiku līdz autora secinājumam: mūsējais ražīgums esot krietni vien zemāks. Redz, cik tālu var aiziet, ja buras tikai pa statistiku, bet nevēro reālo dzīvi. Dzīve viņa rakstiņu var satriekt lupatās uz līdzenas vietas.

Varu iedomāties, kādu gīmi taisīs Gita, kad izlasīs!... Tu taču zini, kā viņa strādā aiz savas letes. Tur ir ko noskatīties. Nu, pie viņiem, kurus autors gandrīz vai stāda mums par paraugu, — pie viņiem tāds pārdevējus vajadzētu pameklēt! Svērt, mērit un

T. Sergijenko

cenu nosaukt jau var katrs, bet Gita tajā pašā laikā palīdz mazdēlam risināt skolas uzdevumus, izriko znotu, sarunā meitai šuvēju, pielaiko sev no blakusveikala atnestos zābaciņus. Un, neskatoties uz šo milzīgo slodzi, vēl atrod brīniņu arī paziņām, ja kāds parādās. Jā, jā! Un vairāk par trīsdesmit cilvēkiem pie Gitas rindā nekad nestāv. Bet tas autors jau laikam mājās vien lup un pasauli nemaz neredz.

Un Fanija krājkasē? Jā, es vēl vakar satiku. Druscīņ paplāpājām. Nē, par Rulas brūtgānu nepaspējām. Kaut kādas histēriskas vecenes sāka kliegt, ka nevar vienā laikā strādāt ar naudu un klačoties. Jā-smejas! Fanija taču vēl ada sev jaku un rēķina sportloto izložu veik-

T. Sergijenko

smīgo variantu iespējas... Nu, gadās kāda kļūdiņa. Bet tautas paruna saka: nekļūdās tikai tas, kas neko nedara. Mūsu senči bija gudri! Un, kad nu tā padomā, tad iznāk: kurš vairāk dara, tas arī vairāk kļūdās. To arī pasacīju tai histēriķei.

Ko tu teici? Atkārtο vēlreiz! Mums te tāds mazs burkšķis. Zenla nopirkusi krustdelam mīnīmokiku. Izmēģina, kā strādā motors. Jā, paņem arī kartupeļus un gaļu, tikai skaties, lai neiedod gatavās ziepes! Nē, Konkordij, to es ne tev. Pie mants ienācis Borifācijs, dođu dažas instrukcijas. Jaunais cilvēks, ar šo dokumentu jums jāiet blakus nodaļā, jūs nesaprotat, vai? Tas ir kā, tur sacīja, ka pie mums,

tas nevar būt, to es skaidri zinu, mēs tādus garenus papirus pieņemam pretī! Vai, miļā, atvaino... Jā, pie kā mēs palikām?

Protams, taisos rakstīt redakcijai atspēkojumul! Kā nav kaunat! Mudīte arī saka: nu jau iet galīgi šreijā. Es, viņa saka, ceļos septiņos, izvedu Arvīti uz skolu, tad eju ar Ilonīti uz dārziņu, atnāku uz darbu un sākas kā viens vāveres ritenis — Mārtiņš jāved uz deju pulciņu, bet tas ir viņā pilsētas galā; jāizskrien cauri voikaliem. Tad šuvēju un tamborēšanas kursi... Es, Mudīte saka, pēcpusdienā ievēļos kantorī nogurusi kā viens, piedod par salīdzinājumu, suns, bet man vēl liks rakstīt uz mašīnas! Es, Mudīte saka, zinu likumus un savas tiesības. Pie viņiem — tur! — var cilvēku dancināt uz rūtīm, pie mums, paldies dievam, nekas tamlīdzīgs nav iespējams.

Zini, es jau domāju, vai neuzlaist tam autoram Elgu. Šis parakstās kā ekonomists. Elga tādas zinības nav studējusi, bet viņai tolies gudrība ir rokās iekšā. Ja Elga savā ceļā, tortes cepot, akli turētos pie dotajām receptēm, tur būtu tikai plika gatavā produkcija. Tiktu apmierināts pulciņš pilsoņu, kuriem būtībā ir pilnīgi vienalga, ar ko tās kūkas slapina. Turkiāt, ja pieejam no medicīniskās puses, skaidrs fēdens ir pats veselīgākais, jo nesatur nekādas kalorijas, ne tā kā sulas, sīrupi vai tie nolādētie vīni. Pieņemsim, ka Elga to visu, kā arī sviestu, olas un pārējo mālētu tortēs iekšā. Tad laču resnu, aptaukojušo pilsoņu būtu vēl vairāk. Bet tā Elga pašai izlēdzīgi regulē sabiedrības svaru. Tiesa, mēs jau nu gandrīg savu organismu ar viņas ceļa produktiem... Bet sev es vairs personīgi sviestu tikpat kā neņemu. Atodu vedeklai vai māšīcai. Jā, un lai tas autors pa-

saka: vai viņu beķeri no tā, kas Elgai paliek pāri, vispār varētu kaut ko dabūt gatavu? Pļeckas tur iznāktu, kopā neturētos! Bet Elga tā iztaisa, ka pērk kaudamies. Se tev, brālīt, zemais darba ražīgums!

Ko jūs man te grūžat priekšā?... Ne, tas nav tev, Konkordij, te viens... Ak, uz šīs lapas ir mans paraksts, bet uz otras nav! Nu, un ko jūs gribat ar to sacīt? Tūlīt jums būs arī otrs, lūdzu. Divas stundas tāpēc pazaudējāt? Zināt, netaisiet te man teātrus! Bija laiki, kad cilvēki, pieņemšanu gaidīdami, mūsu iestādes gaiteni pa nakti uz grīdas gulēja, līdzpanemto sauso doniņu piegrauzdami. Tagad gaiteni stāv veseli divi krēslī, ēdnicu, ja labi pameklē, arī var apkaimē atrast. Nē, vēl viņam nav labi! Divas stundas šīs pazaudējāt!

Ak, ko nu, Konkordij! Ja visu ņemtu galvā... Bet tādi raksti, kā minētais, taču lej ūdeni uz visādu kašķīgu tipu dzirnavām! Sie paķer avīzi un tad bļaudami skrien apkārt: lūk, lūk, statistika! Kas man statistika, es arī tā saku! Mums te bija uzklidusi viena mamzele. No studentēm. Sēdēja un ar pulksteni mērīja manu tiro darba laiku. Jā, jā, pilnīgi riebjas! Ko, pie jums arī? Cik tev iznāca? Divas stundas... Tāpat kā man. Mūsu istabā visām četrām tā — pa divām. Priekšnieks skatās tajā papīrā un saka: iznāk, ka visu var padarīt viena pati. Nu?! Zini, es pilnīgi uzsprāgu. Ja, es saku, jūs vadīsities no kaut kādiem skuķiem, tad, es saku, kļusu nestāvēšul Man, es saku, vakarā balss neiznāk — tā esmu nostrādājusies, bet jūs te vēl... Vispār jau labi būtu, ja mēs nodalā vēl kādu dabūtu klāt. Tev nav prātā viens kārtīgs cilvēks? Luīze? Brīnišķīgi, kā es to neieedomājos agrāk! Luīze mums noteikti jādabū. Viņa taču ģeniāli ada uz mašīnas. Mēs noliksīm viņas tehniku tepat stūrītī un strādāsim dieva darbus!

Divu tūkstošu vietā jums dod tikai divus simtus? Pagaidi, mīļā mazliet... Sapatrols? Zināt, vajag druscīn izvēlēties vārdus! Mūsu valoda ir tik bagāta, bet jums tāds tirgus leksikons! Liela muļķa, viena nulle! Te jums viņa ir, man jūsu nulles nevajag! Fū, ellīga diena, zini, es vēl gribēju... Tu nevari? Skrien, skrien, mīļā, uz savu baseinu! Nekas jau tā neatdod možumu kā tāda veselīga atslodze, kad esi pagalam pārstrādājies.

ARNOLDS AUZIŅŠ

SMAGAIS ROKS

Smagā roka vilnis
Pāri zemei plūst,
Jāaizbāž ir ausis,
Lai tad plīst vai lūst.

Vārdus saprast nevar,
Melodijas trūkst,
Un ar katru dziesmu
Galva dun un lūkst.

Tiņi kāpj uz sotiēm,
Šūpodamies rēc,
Viņiem patik skaļums,
Troksnis ritmizēts.

Beidzot koncerts galā,
Norimst smagais roks,
Pusdzivs velkos mājās,
Klāt ir nervu šoks.

Kuru katru brīdi
Varu zemē krist,
Es ar smago roku
Dīvas stundas sist.

J. Briņķis

Aizdomīgs tips

Svētdienas pievakarē uz rajona centru ripojošais autobuss apstājās meža vidū pie bērza, kur stāvēja mazs soliņš un pieturvieta stabiņš ar plāksnīti Siliņi. Tur pieblīvētajā autobusā iespiedās nenosakāma vecuma bārdainis vīrs ar lielu mugursomu plecos un vēl divām smagām somām rokās. Sēkdams viņš tās cēla, un šoferis, biļeti pasniegdams, ieprasījās, ko šis tik smagu vedot. Bārdainis tā kā samulsa, tad atteica, ka dzērvenes salasījis.

— Dzērvenes? — Šoferis pārprasīja. — Vai te tuvumā ir kāds purvs?

— Jā, aiz meža, — vīrs atteica.

To dzirdēja sieviņa rūtainā šakātā, kas bija apsēdusies pirmajā sēdekli.

— Bet pūrs tak izkāsts galīgi tukšs! — viņa iesaucās. — Divas nedēļas atpakaļ znots mūs abas ar meitu tur aizveda. Nomalāmies visu dienu un knapi vienam ķīselim salasījām.

— Vajag zināt istās vietas, — bārdainis norūca.

— Un tu tās zini, jā? — viņam uzklupa kāds vecāks vīrs. — Pazīstam šitādus! Noplēš ogas galīgi zaļas, saklāj ar sūnām un nogaida, kamēr metas sārtenas, tad ved uz tirgu un pārdod par baltu naudu. Vai tad tādām odziņām ir kāda vērtība? Sodīt šitādus vajadzēt!

Vīrs ar smagajām somām pavirzījās uz vīdu, jo tuvojās nākamā pietura, kur stāvēja pulciņš brauktgribētāju.

— Au! Nelieciet taču tās somas citiem uz kājām! — iespiedzās dāmiņa ar spožiem kareklišiem ausīs.

— Te jau vajadzēja kravas taksi nevis autobusu, — viņai piebalsoja blakus stāvošais jauneklis.

— Ko tu tur esi sastūķējis iekšā? — noprasīja pajauns vīrišķis ar pelēku bereti galvā. Viņš, ziņkārīgi izstiepis kaklu, skatījās pār prickšā sēdošajiem. Bārdainis vispirms atāķēja mugursomas siksnas, nolika to zemē, tad īsi noteica:

— Skrūvītes un muturiņus.

Blakus pajaunajam vīrišķim sēdēja pensionētais grāmatvedis Zanis Jukumsons. Aiz loga sakrēsoja isā rudens diena, lasīt vairs nevarēja, tāpēc viņš iebāza kriminālromānu mēteļa kabatā, tā arī neuzzinājis, vai acīgajam pensionāram izdosies ātrāk atklāt bīstamo noziedznieku nekā izmeklētājam, un sāka vērot ceļabiedrus. Ko tas bārdainis te muldēja par skrāvētēm un muturiņiem? Pirmīt taču teica, ka vedot dzērvenes.

— Ak skrāvētēs? — vīrielis beretē vaicāja. — Kur tu tādu bagātību nēmi?

— Izgāztuvē, Tur, aiz Siliņu pieturas 105. kvartālā tādas mantas, cik uziet. Vadi, izolācijas lenšu rituļi, skrūves, uzgriežņi, bultas, nēm, cik vari panest.

— Vadzi, būs jābrauc arī man!

Kaut kas te nebija riktīgi, to Zanis Jukumsons juta nemaldīgi. Mežu aiz Siliņiem viņš pazina it smalki, jo turpat netālu dzīvoja viņa radi, pie kuriem apmetās, kad brauca sēnēs. Tur kvartāliem bija pavisam citi numuri un nekādu izgāztuvi Zanis Jukumsons nebija manījis. Un kā tas tips noaudzējis ģimil' Acu spraudziņas vien redzamas. Skaidrs, ka maskēšanās nolūkā. Nodzīs bārdū un uzreiz pārvērtīsies citā cilvēkā. Tā rikojas visi noziedznieki. Kopš Zanis Jukumsons bija aizgājis pensijā un kontu grāmatas nomainījis pret kriminālromāniem, viņš bija ieguvis jaunu dzīves gudribu, tagad neviens viņu nepiešmauks.

Siliņu pieturā aiz egļu skupsnas bija tikai pāris māju, kurās dzīvoja daži vārgi veciši. Tādus aplaupīt nav nekāda māksla. Zēl, ka viņam nav sava doktora Valsona, bet nekas — gan tiks galā viens pats. Pasauks palīgā šoferi un pāris pasažieru, kamēr pats žigli aiztecēs līdz milicijai. Tā taču ir turpat pie autoostas, ielas otrajā pusē.

Jukumsons jau iztēlojās, kā milicijas mašīna, uguniem zibsnot, joņos cauri mežam, kā miliči sasietajiem veciņiem izvilks no mutes lasiatu vikšļus, kā viņi pazīs savas nolaupītās mantas — drēbes, sudraba karotes, naudu, obligācijas. Un kam pienāksies pateicība par bīstama noziedznieka notveršanu? Viņam — pensionētajam grāmatvedim Zanim Jukumsonam!

Kad autobuss tuvojās pilsētai, laukā bija gaļīgi satumsis. Šoferis neiedomājās salonā ieslēgt gaisiņu, tāpēc vairums pasažieru, kam bija sēdvietas,

snaudulāja. Pēkšņi Jukumsons jūta, ka sākas rosība, kājās stāvētājā savilņojās. Bārdainis ar visām somām, īgnu saucieni pavadīts, airējās uz priekšu. Autobuss samazināja gaitu, un Jukumsons pavērsās logā — viņi pašlaik šķērsoja dzelzceļa pārbrauktuvi. Tūlīt aiz tās bija pieturas vieta, un bārdainis acimredzot gatavojās izkāpt. Nu vairs nebija laika ilgi gudrot! Jukumsons arī rausās kājās un spraucās uz durvju pusi.

Autobuss aizdūca tālāk, bet viņi abi ar bārdaini stāvēja pilsētas nomalē gaismas aplīša vidū, ko meta laternas stabā pakārtā spuldzīte. Apkārt melnēja rudens vakars. Tikai tagad Jukumsons apdvēra, ka bārdainis par viņu galvas tiesu garāks un miesas būda tam spēcīgāka. Ar tādu viņš viens gatā netiks.

Kamēr Jukumsons prātoja, bārdainis savāca savus nesamos un devās prōjām. Pagaidījis, kamēr viņš noiet nelielu gabaliņu, Jukumsons viegliem kāka soļiem lavijās pakaļ. Bārdainis drīz nogriezās no šosejas šaurākā ceļā. Apkārt bija klajš lauks, tālāk mirgoja uguntiņas individuālo māju logos. Pie kādiem vērtīgiem bārdainis apstājās, un Jukumsons nodomāja, ka vēlāk viņš sērkokciņa gaismā apskatīsies, kas šī par lelu un kāds namam numurs.

Vērtīgi laikam bija aizslēgti, jo bārdainis sāka sparīgi dauzīt ar dūrēm. Kā atsaukdami, ierējās suns, staba galā iedegās spuldze un pa apgaismoto pagalmu šurp nāca sieviete.

— Annī, taisi žiglāk vaļāt — bārdainis nepacietīgi sauca. — Un palaid Kāravu vaļā no ķēdes! Man visu laiku seko viens aizdomīgs tips.

Noskrapstēja atslēga, un bārdainis atradās aiz vērtiem.

— Oho, cik daudz esi salasījis! — sieviete priecīgi iesaucās. — Būs čūcītim spēkbarība! Grauzīs zīles kā riekstus!

Suns, draudīgi riedams, lēkšoja uz vērtu pusi, un Jukumsons atkāvēs tālāk no sētas. Kā viņam nebija ienākusi prātā dziļā, plašā grava starp Silīņiem un valsts mežu! Tur taču ozoli auga no vienas vietas!

Velcies tagad kā muļķis pa tumsu līdz šosejai un meklē, kur pieturas vieta pilsētas autobusiem, viņš sirdijās, tad izvilka no kabatas kriminālromānu un ielidināja to grāvī.

D. Breikšs

ARMINS LEJIŅŠ

Domugraudi

Tiesības tiek dotas, lai labāk varētu izpildīt pienākumus.

*

Ja lieta nav tā vērtā, tad tā ir kaut kā cita vērtā.

*

Lai tuvīnātu skatuves mākslu dzīvei, nepietiek spēlēt teātri ģimenē,
uz ielas vai darba kolektīvā.

*

Ja kādam ir pielūdzējas, tas vēl nenozīmē, ka viņam ir arī talants.

*

Sadzīvē novērots: tā, kas palaidusi pīli, pati ir zoss.

*

Labāk mīļājas uz vietas, nekā noblietē visu apkārtni.

Tātat!

Guļ uz lauriem? Tātat — pelnītā atpūtā,

*

Iesūņojis? Tātat sen jau iebraucis purvā.

*

Švaks pulveris? Tātat laidis dūmus acīs.

*

Slēpjas aiz maskas? Tātat gatavojas spēlēt teātri.

*

Izgājis no modes? Tātat — patstāvīgs.

— Un kā, pēc jūsu domām, jāsauc tas tur?
— Sadzīves tehnika, lūdzu...

G. Bērziņš

Zārks

Vai nu tas ir labi vai slikti, bet daži vārdi un jēdzieni pēdējā laikā ieguvuši pavisam cilu nozīmi. Vēl samērā nesen ar vārdu «dzinējs» mēs sapratām motoru, kas kaut ko griež, darbina vai kustina. Tagad šis vārds visbiežāk nozīmē individu, kas dzen. Turklāt ir radušies jēdzieni «pilsēlas dzinējs» un «lauku dzinējs». Katrs domājošs cilvēks sapratis, ka «pilsētas dzinējs» dzen nevis pilsētu, bet pilsētā, un «lauku dzinējs» attiecīgi dzen laukos.

Tas viss būtu jauki un skaisti, bet pilsētas dzinēji uz lauku dzinējiem sākuši skalīties šķībi. Ar skaudību, tā sakot. Kas tiem pāķiem nekait, dzen vienā mierā. Ja mēs te, pilsētā, bišķi padzenam, uzreiz smird viss deviņstāvu nams. Un, ja arī nesmird, tad vieglu smaržu tomēr jūt, it īpaši tie, kam snūķis ir attiecīgi ieprogrammēts. Tāds marmulis dzīvoklim, kurā lobiņā drusciņ tiek dzīts, garām nepaiet, viņš piezvana un, tiklīdz paveras durvju sprauga, grūž klāt savu izburbušo mūli. Saimniek, esi cilvēks, iedod vienu trauciņu, visu mūžu par tevi dievu lūgšu! Un nedot nevar, citādi viņš, suns tāds, aizies, kur viņam nav jāiet, un noriesies. Kas notiks pēc tam, ir pilnīgi skaidrs. Bet laukos! Tur dvēsele var dziedāt, tur ir pirtiņas, tur ir krūmi, tur ir biežumi... Dzen mierīgi kā dieva ausī, neviens ne redz, ne jūt. Paradīze, un tikai!

Ak vai, tās ir ilūzijas, turklāt ļoti bīstamas. Jā, laukos ir pirtiņas, ir krūmi un biežumi, bet tur — lūdzu, ievērojiet! — ir arī vecenes. Un vecenes redz pilnīgi visu. To, kas notiek, un to, kas nenotiek. No vecenēm, mīļie, nav glābiņa ne virs, ne apakš zemes, ne debesīs, ne ellē.

Dažs varbūt teiks tā: nu, bet tādā mazā, klusā ciematīnā, kaut kur meža ielokā, tālu prom no visām metropolēm un centriem? Vai arī tur vecenes dzinējiem ir bīstamas? Ir, ir, un kā vēl ir!

Šo patiesību var apliecināt neskaitāmas personas, to skaitā vecais, cienījamais Knaģis. Viņš, cilvēks, dzīvoja tieši tādā nelielā ciematīnā meža ielokā un jutās pilnīgi mierīgs. Knaģim bija mājiņa, kūtiņa, šķūnītis un pirtiņa dārza viņā galā aiz kupliem ceriņkrūmiem. Īsi

sakot, pirtiņa atradās drošā vietā. Un tomēr notika nelaiņie. Notika tāpēc, ka nezināmi ļaundari kādu nakti nozaga kolhoza cūku.

Pirmā par izdarīto noziegumu uzzināja Buķēviciene, jo viņas znots Mušiņš bija milicis. Pēc desmit minūtēm Buķēvicienes sirdsdraudzene garā Pindriksoniete zināja ne vien par izdarīto zādzību, bet arī to, cik nozaglais lops svēris. No garās Pindriksonietes vēl sīkāku nozieguma aprakstu uzzināja Sprauķu Elza, no Sprauķu Elzas — Ciemer-māte, no Ciemermātes — Pārupes Vancenīte. Pārupes Vancenītei vairs nebija kam tālāk ziņu nest, lāpēc viņa smagi nopūtās un teica: «To jau varēja gaidīt. Mūsu laikos pat cūka par savu dzīvību nav droša.»

Tas nu būtu tā, bet nākamajā dienā Sprauķu Elza ievēroja, ka dārzā kūp Knaģa pirtiņa. Kūp nedēļas vidū! Nē, tas nevarēja būt — kurš cilvēks būs tik duļls, ka nedēļas vidū kurinās pirtiņut

Un tomēr pirtiņa kūpēja gan, turklāt visai aizdomīgi. Tāda tieva, sika dūmu strūkliņa... Kad kurina pirti, tad dūmi nāk ar joni, tas pat muļķim ir zināms. Pēkšņi Sprauķu Elza atcerējās pastrādāto noziegumu, cūkas zādzību, un visu saprata. Tiklīdz viņa saprata, kavēties vairs nevarēja ne mirkli. Sprauķu Elza žigli uzsēja lakatiņu un skrēja pie Ciemermātes. Nu tad tā, cūku ir nozadzis Knaģis un pašreiz pirtiņā žāvē. Ciemermāte arī uzsēja lakatiņu un skrēja pie garās Pindriksonietes, garā Pindriksoniete uzsēja lakatiņu un skrēja pie Pārupes Vancenītes, bet Pārupes Vancenīte teica: «To jau varēja gaidīt. Cūku viņš žāvē, lai vēlāk neviens nozagto lopu vairs nevarētu pazīt!» Pēc tam viņa uzsēja lakatiņu un skrēja pie Buķēvicienes. Lūdzu, ievērojiet, pie miliča Mušiņa sievasmātes Buķēvicienes!

Kas notika tālāk? Tas, kam bija jānotiek — Knaģa pagalmā noplirkšķēja Mušiņa motocikls. Esī tik laipniģs, miļlais Knaģi, un parādi to cūku, ko tu pirtiņā žāvē!

Nekāda cūka tur žāvēta netika, cūkas vietā Mušiņš ieraudzīja nelielu aparātiņu, kas burbuļoja kā sidraba strautiņš. Lai gan Kna-

ģis, cilvēks, cēla roku uz augšu un zvērēja, ka viņš šito nolādēto aparātu redz pirmo reizi mūžā, ka viņa pirtīnā kā indīga čūska ir ielīdis nezināms neļietis un aparātu tur nolīcis, tas neņieka nelīdzēja. Tūlīt gāja vaļā papīru rakstīšana, aparāta atņemšana un briesmīgi bargi sprediķi.

Un ne jau Mušiņš vienīgais nabaga Knaģim bruka virsū ar zaimīgiem vārdiem, mīļie kaimiņi Ģēģeris un Vēkšpēda nemaz nebija labāki. Satiķuši Knaģi pie veikala, viņi meta tam virsū pārmetumus kā smagus,

mellus akmeņus. Ipaši negants bija Ģēģeris.

— Vai tu prātu esi maizē apēdis? — viņš brēca. — Tam jābūt trīsreiz stublam, kas ņem un dzen savā pirtī, kur miljons vecoņu var dūmus redzēt! Jēdzīgs cilvēks nemūžam tā nedarīs, viņš dzīs tur un tikai tur, kur ir pilnīga drošība un inkognīd!

Drošība un inkognīdo... Ak vai, nav jau vairs uz pasaules ne drošības, ne inkognīdo, un Ģēģeris pāris nedēļas vēlāk par to pārliecinājās vistrāģiskākajā veidā. Jau otru dienu lija sīks, smalks lietutiņš, un garā Pindriksoniete gāja sēnēs. Iepretī Ģēģera mājelei mežmalā aug līri smukas sviesta bekas. Ja zina īsto vietu, var pielauzt pilnu kartupeļu kurvi un vēl pāri paliek. Ak tu, nelaimīte, pēc mēsliem un izbradātās zemes sprīcēt, gar mežmalu vēl vakar bija ganītas govīs, un, kur lopi ir ēduši, tur sēņu nav un ilgi nebūs, tāpēc garā Pindriksoniete līda dziļāk krūmos. Krūmos sviesta beku gan nav, toties tur aug rudmīses, un tās arī ir ēdamas sēnes. Viņa krūmos bija ielīdusī krietni dziļi, kad izdzirda tādu kā šņākšanu, kā burbuļošanu. Bet, pats ērnīgākais, stipri aizsmakusi rīkle lustīgi sāka ķērkēt: «To skaidro ūden' nejauciet, kas tek caur līlijām...»

Vai nu no pārsteiguma, vai cita iemesla dēļ garā Pindriksoniete dūšīgi nošķaudījās. Apči, un vēlreiz apči!

Dziedāšana tūlīt apklusā. Tad brikšēja krūmi, un parādījās Ģēģeris. Tāds sasarcis, tāds lustīgs.

— Re kur miļā Emilijai — izpletis rokas, viņš iesaucās. — Zini ko, cālīt, šitajos krūmos nenāc, iesim uz otru pusi, tur krūmi ir vēl feināki un sēnišu vairāk!

Garā Pindriksoniete nepaguva īsti atjēgties, kad Ģēģeris viņu jau saņēma zem rokas un vilka projām.

— Iesim, iesim! — viņš mudināja. — Te nav labi, te var iekāpt mēstos.

Apzēliņ, kur tie gadi, kad garo Pindriksonieti vīrieši vēl bija ņēmuši zem rokas! Un tagad Ģēģeris viņu tik mīlīgi vilka arvien dziļāk krūmos.

Pēkšņi garajai Pindriksonietei iešāvās prātā briesmīga doma — las tēviņš pie viņas miesas grib varas darbus strādāt! Bez liekas kavēšanās garā Pindriksoniete gāza Ģēģerim ar kurvi pa galvu, sarāva brunčus augstāk un aizskrēja kā stirniņa, kam pakal dzenas tukstoš vilku. Kā jau tādos brīžos vajag, skriedama viņa izmisīgi klicdza pēc palīdzības.

Skriešana un kliegšana palīdzēja — garā Pindriksoniete laimīgi tika no krūmiem ārā, varēja druscīņ alvilkt elpu un jauniem spēkiem skriet pie Sprauķu Elzas un brīdināt, lai viņa no krūmiem turas tālāk, jo krūmos Ģēģeris uzglūn sievietēm. It īpaši bistama ir tā vieta, kur skan šņākšana un burbuļošana. Sprauķu Elza ar brīdinājumu lūlīt skrēja pie Ciemermātes, Ciemermāte — pie Pārupes Vancenīles, Pārupes Vancenīle teica: «To jau varēja gaidīt, Mūsu laikos sievietē pat krūmos nevar būt drošat!» un skrēja pie Buķēvicienes.

Un atkal notika tas, kam bija jānotiek — pa krūmiem sāka mest lokus Mušiņš kopā ar diviem visai drūmiem pilsoņiem. Nekā liela jau viņi neatrada, vienīgi čuguna trijkāji, zem kura vēl kūpēja pagales, zālē izšļakstītu siltu, pašķidru putru un lukšu kanniņu.

— Jā-ā... Mušiņš domīgi sacīja.
— Tas ir bijis mudīgs puika. Zip, rip, un
gali ūdenī. Nekas, nekas, gan es to euge-
līti grābšu un tad viņš dziedās!

Bet ne nu Mušiņš Ģeģerī nogrāba,
nckā. Viņu nogrāba Vēkšpēda un Ģeģe-
rīm nikni uzkliedza:

— Mulļa tu esi, ne dievgaldnieks! Viņš
ņem un ielien ar parikti krūmos, kur sē-
nes aug un vecenes vazājas! Saki, ar
kuru gatū tu domā?

— Tu laikam esi tas, kas domā ar
abiem galiem? — Ģeģeris pretī kliedza
vēl niknāk. — Nu tad parādi savu mil-

zīgo gudrību un es, tas stulbais, tevi par Zālamanu saukšu!

Ticiet vai ne, bet Vēkšpēda savu gudrību arī parādīja. Ko viņš
darīja? Viņš pārveda mājās zārku. Kārtīgu un smuku zārku, tādu
ar sudrabotiem palmu zariem katrā pusē un zeltītām kājiņām.

Pirmā zārka pārvešanu pamanija Ciemermāte, kas dzīvoja turpat
Vēkšpēdam kaimiņos. Ar vieglu sirds drobešanu viņa noskatījās, kā
zārks tiek ienests mājā. Ak dies, ak dies, ko tas varēja nozīmēt? Ja
zārku pārved vārgs vecītis, kam dzīvība diega galā turas, tad to
var saprast. Lai atceramies pirmskara gadus, kad rotas bija tās
lauku mājas, kur klētsaugšā neslāvēja kārtīgs zārks. Bet šodien tāds
likums vairs nav modē, un, pats galvenais, Ciemermātei bija pilnīgi
nesaprotams, kāpēc zārku iegādājās Vēkšpēda, vīrs pašos spēka ga-
dos. Ne viņš klepoja, ne splāva, ēda kā zirgs, bija šķīries no otrās
sievas un pašreiz meklēja trešo. Nē, tur kaut kas nebija kārtībā!

Un tomēr, var jau būt, ka cilvēkam ir kāda iekšējīga kaile, bruka
vai kas cits. Bet priekš tam taču ir tējiņas, priekš tam ir kompreses
un vārdi, kas neskaitāmus cietējus no nāves ir glābuši. Tāpēc būtu
pareizi, ja Ciemermāte aprunātos ar Vēkšpēdu tā īsti, tā no sirds.
Kas tev, nabagam, kait un ko mēs tur varētu līdzēt. Visu kārtīgi
pārdomājusi, viņa apsēja lakatiņu un devās pie mūļā kaimiņa, pie
Vēkšpēdas un viņa zārka.

Ciemermāte izspraucās cauri žogam, kas šķīra viņas grunti no Vēkšpēdas grunts, un pa gurķu dobēm aizgāja līdz mirēja mājai. ledama garām ķēķa logam, viņa nejauši palūrēja iekšā. Palūrēja un iztrūkās. Zārks bija ienests ķēķī un nolikts pie plīts. Pats Vēkšpēda sēdēja zārkam virsū un — vai tas var būt? — mizoja kartupeļus.

Nu Ciemermāte skaidri saprata, ka te vairs nav labi. Viņa žigli aizskrēja pa gurķu dobēm, izspraucās cauri žogam atpakaļ un tūlīt tecīņiem vien laidās pie savas bērniņas draudzenes, pie Sprauķu Elzas.

Padzirdējusi, kas noticis, Elza sasīta rokas, bet viņas laulenis, vecais Sprauķis, par zārka atvešanu nebrīnījās nemaz.

— Vai tev ir zināms, kad stundiņa sitīs? — viņš Ciemermātei noprasīja. — Ak tā, nav zināms. Nu re, Vēkšpēdam arī nav zināms, un tāpēc viņš zārku ir nopircis jau laikus.

— Bet Vēkšpēda ir brangs un smuki sārtens! — Ciemermāte iebilda. — Tādu tu sizdams nenositīsi.

— Nesaki vis, — Sprauķis nopūtās. — Tie stiprie aiziet paši pirmie. Jā, es arī domāju pirkt zārku. Ko var zināt...

— Nemuldi! — Sprauķu Elza iekliedzās. — Kā zārks pa durvīm tekšā, tā es pa logu ārā! Man no zārkiem ir briesnīgi baill!

Vecā Sprauķa vārdi Ciemermāti tomēr drusku nomierināja. Ko tur var zināt, varbūt Vēkšpēda patiešām rīkojas prātīgi. Kādreiz taču visiem mūža māja būs vajadzīga, vai ne? Jo, redzat, mēs šeitam esam viesi, ne māju vielīgā... Un tomēr — kāpēc Vēkšpēda zārku turēja ķēķī? Vai to tu, Sprauķi, vari izskaidrot?

Jā, Sprauķis varēja.

— Varbūt, ka Vēkšpēdam mājelēs bēniņos vai šķūnītī ir peles. Sakī, vai tev patiktu gulēt zārkā, kas smird pēc pelēm? Ak nepatiktu vis? Re, nul!

Tas bija prātīgi teikts, to noliegt nevarēja, un Ciemermāte nomierinājās vēl vairāk. Bet, mājās ejot, sirds dziļumā viņa jūta kaut ko nelabu. Ko isti, to viņa pateikt nevarēja, bet nelaba jušana bija.

Ja cilvēkam ir nelaba jušana, viņam no aizdomīgās vietas, kas nelabo jušanu rada, vajag turēties pēc iespējas tālāk. Un tomēr — cik dīvaini! — kaut kāds noslēpumains spēks Ciemermāti vilka uz Vēkšpēdas mājeles pusi, vilka pie ķēķa loga. Ciemermāte divas dienas spēkam turējās pretī, taču spēks bija stiprāks. Kad otrās dienas vakarā satumsa, viņa otrreiz izspraucās cauri žogam un klusiem soliņiem zagās ķēķa logam tuvāk un tuvāk. Kas to būtu domājis — logs bija aizklāts ar avīzi, bet vienuviet pa spraudziņu varēja ielūrēt. Un Ciemermāte ielūrēja.

Pēc piecām minūtēm viņa jau pārbijusies klauvēja pie Sprauķu Elzas durvīm. Tikusi pāri sliekšnim, Ciemermāte skanīgi iesaucās:

— Nu vairs nav un nav labi! Tam zārkam ir elektrība leķšā!

— Kungs, apžēlojies! — Sprauķu Elza sasīta rokas.

Soreiz arī vecais Sprauķis bija pārsteigts.

— Elektriņa? Kā tu to zini?

— Es redzēju! — Ciemermāte drusku trīcošā balsī atbildēja, — Savām aciņām redzēju! No zārka nāk ārā drāte ar štepseli galā!

Sprauķis pakasīja pakausi.

— Padomāsim ar prātu un pīpēšanu, — viņš teica. — Vai tad tas ir slikti, ka zārkā ievilkta elektrība? Mironis var avīzi palasīt...

— Nezaimo! — Elza viņam uzkliedza. — Zaimot ir grēki!

— Man sirds tā vien trīc, — Ciemermāte nopūtās. — Nāks nakts, un tad sirds trīcēs vēl vairāk...

— Nebaidies neko! — Sprauķis viņai uzlika roku uz pleca. — Ej mājās, ieņem buldurjāņus, un viss būs labi.

Bet nekā laba nebija, Ciemermāte aizmigt nevarēja, nē un nē. Tiklīdz viņa aizvēra acis, viņai tūlīt rādījās elektriski zārki, zārkos gulēja mironi un lasīja avīzes. Tikai uz rīta pusi viņa iegrīma tādā kā snaudā, bet jau vajadzēja celties un iet govi slaukt.

Drīz pēc brokastlaika pie Ciemermātes atnāca Pārupes Vancenīte.

— Visi tagad runā, ka Vēkšpēda esot ievilcis zārkā elektrību, — viņa sacīja. — Tā ir slikti, ļoti slikti zīme!

— Uz labu tas nav, — Ciemermāte piekrita. — Man sirds to jūt! Pārupes Vancenīte no brunču kabatas izvilkta pudelīti un teica: — Te iekšā ir svētīts ūdens. Ja tu redzi, ka Vēkšpēdam mati sāk celties slāvus un acis spīd kā sarkanās ogles, tad uzlej viņam no šīs pudelītes virsū.

Ciemermāte, to dzirdēdama, ķēra roku pie sirds.

— Jālej virsū? Ak dies, kāpēc?

— Viņš, redzi, ir vampīrs, par to nu vairs nav nekādu šaubu. Mūsu laikos vampīri laiž miroņiem cauri elektrību un sūc asinis.

Ciemermāte kļuva zaļganbāla un atslīga uz gultas malas, tāpēc Pārupes Vancenīte sāka viņu mierināt.

— Tur nav ko baidīties! Tiklīdz vampīram uzlej svētītu ūdeni, viņš gēn un iznīkst!

Uzzinājusi, kas viņas kaimiņš īsti ir, Ciemermāte stipri sasirga. Est vairs nemaz negribējās, kājas bieži trīcēja un, tiklīdz viņa paskatījās uz Vēkšpēdas mājeles pusi, sāka dauzīties sirds. Lai notiek, kas notikdams, Ciemermāte tur nemūžam savu kāju vairs nespers!

Nav ne mazāko šaubu, ka viņa kāju tur arī nebūtu spērusi, bet viņai sāka uzmākties tas pats noslēpumainais spēks. Kā būtu, ja drusku palūrētu pa loga šķirbu un mudīgi skrietu atpakaļ? Te, mājās sēdēdama, viņa nemūžam neuzzinās, kādas šausmas Vēkšpēdas ķēķī īsti notiek. Bet nē, tas ir pārāk bīstami, turpat pie loga viņu var ķert trieka, un ko tad?

Ciemermātes kārdināšana ilga laisni trīs dienas un trīs nakts. Ceturtais dienas vakarā viņa uzlika brilli, lai labāk var redzēt, un trešo reizi izspraucās cauri žogam. Vai, Vēkšpēdas logs bija aizklāts ar deķi, turklāt rūpīgi aizklāts! Un tomēr pašā augšā spīdēja gaiša spraudziņa. Ja pieliktu trepi...

Un Ciemermāte pielika trepi. Klusitīnām viņa kāpa augšā, palūrēja un iekliedzās. Necilvēcīgi iekliedzās! Ciemermāte skaidri redzēja, ka zārka vāks ir pacelts un ārā nāk garaiņi!

Ciemermātes kliedziens bija tik briesmīgs, ka Vēkšpēda kā plēsts izskrēja no mājeles. Oja, dullā kaimiņiene, kur tu esi uzkāpusi un kāpēc tu blauj kā aizkauta?

Redzēdama, ka Vēkšpēda viņai tuvojas, Ciemermāte gribēja izvilk

pudēlīti ar svētīto ūdeni un uzliet Vēkšpēdam, lai viņš ņem un iznīkst, bet zaudēja līdzsvaru un iegāzās ar visām trepēm cerīnos. No cerīgiem viņa pusrāpus, pusslāvus vienā mirkli pāršļūca pāri gurķu dohēm, izšāvas cauri žogam un joza pie Sprauķu Elzas. Sprauķu Elza, padzirdējusi, kas notiek Vēkšpēdas ķēķī, kopā ar Ciemermāti skrēja pie garās Pindriksonieles, pēc tam kopā ar garo Pindriksonieti pie Pārupes Vancenītes, Pārupes Vancenīle teica: «To jau varēja gaidīt. Mūsu laikos pat mironiecu

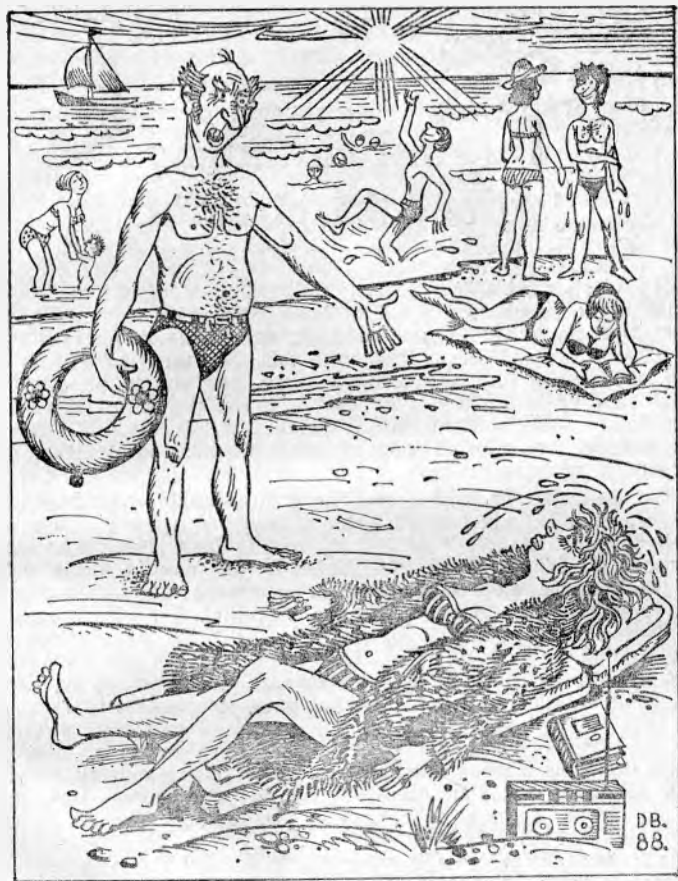
miera vaīrs nav!» un kopā ar Ciemermāti, Sprauķu Elzu un garo Pindriksonieti skrēja pie Buķēvicienes, lai viņas znots tūlīt un bez kavēšanās ņem vampīru ciet, citādi viņš vēl lielākas briesmeklības pastrādās.

Jā, bet Mušiņš pašreiz bija izbraucis, un, kamēr viņš atgriezās, uzklausīja ziņojumu par elektrisko zārku, kam garaiņi nāk ārā, kamēr lika līdz Vēkšpēdas mājelei, nebija vaīrs ne zārka, ne garaiņu.

To, ka viņš patiešām ir nopircis zārku, Vēkšpēda nenoliedza. Kas bijis, tas bijis. Bet šonakt parādījušies seši balti spoki, paņēmuši zārku un aiznesuši. Uz kuriem? To Vēkšpēda nezināja. Viņam galu galā nav jāzina, uz kuriem spoki zārkus nes, tā ir milicijas darīšana.

Lai arī kā Mušiņš pūlējās, elektriskā zārka pēdas sadzīt viņam neizdevās. Taču zārks nav izgaisis, jo zārki izgaist nevar. Ja mēs gribam elektrisko zārku redzēt, mums gaišā mēnessnaktī jānostājas pie Vēkšpēdas žagaru kaudzes. Tieši pusnaktī starp žagariem mēs redzēsim pamirdzam zeltu. Patiesībā tur nemirdzēs zells, tur mirdzēs zeltījums uz zārka kājas, bet tas nav būtiski. Būtiski ir kas cits — elektriskā zārka atrašanās vietu nezina ne Ciemermāte, ne Sprauķu Elza, ne garā Pindriksoniete, ne Pārupes Vancenīte, ne Buķēviciene. Nevieni to nezina!

Bet mēs zinām!

— Tavu kažoku visi jau ir redzējuši ziemā!!!

D. Breikšs

Parkinsona likums jeb augošā piramīda

Darbs piepilda visu tam atvēlēto laiku. Tas ir vispār zināms un izsecināms no parunas: «Jo vairāk laika, jo vairāk darba.» Tā, piemēram, veca lēdija, kurai nav ko darīt, var veselu dienu rakstīt un sūlīt vēstuli brāļameitai uz Bognoreidžisu. Stundu viņa meklēs atklātni, vēl stundu brilles, pusstundu adresi, tad stundu un ceturksni rakstīs un divdesmit minūtes gudros — ir vai nav vajadzīgs lietus-sargs, lai ietu un lemeslu vēstuli pastkastītē aiz stūra. Darbs, ko viens padaris trīs minūtēs, otru pagalam nomocīs ar šaubām, par dzīvojumiem un pašu darišanu.

Tā kā darbu — un papīru smērēšanu jo sevišķi — iespējams tik stipri stiept laikā, kļūst skaidrs, ka tā apjoms nemaz vai gandrīz nemaz nav saistīts ar cilvēku skaitu, kuri to dara. Ja nav ko darīt, tas nebūt nenozīmē, ka obligāti jāslinko. Kad nav ko darīt, nebūt nav jāsež, rokas klēpi salikušam. Jo svarīgāka un sarežģītāka ir lieta, jo vairāk laika tiek atvēlēts tās veikšanai. Tas visiem zināms, taču ir ļoti maz pēfītas šī likuma sekas, it īpaši administratīvajā jomā. Politīķi un nodokļu maksātāji gandrīz vienmēr tic, ka ierēdņu skaits iestādēs palielinās tāpēc, ka darba kļūst aizvien vairāk. Ciniķi šo viedokli apšauba, viņi domā, ka daudziem ierēdņiem vispār nav ko darīt vai arī viņi var strādāt aizvien mazāk. Tomēr nedz ticēšana, nedz šaubīšanās neved pie patiesības. Bet patiesība ir tāda, ka ierēdņu skaits ne mazākā mērā nav saistīts ar darba apjomu. Ierēdņu skaits palielinās pēc Parkinsona likuma, un šis process nav atkarīgs no darba apjoma palielināšanās vai samazināšanās; ierēdņu skaits aug pat tad, kad viņiem vispār nav ko darīt. Parkinsona likums ir svarīgs tāpēc, ka tam pamatā ir ierēdņu skaita palielināšanās galveno faktoru analīze.

Šī nesen atklātā likuma vērtību nosaka galvenokārt statistikas dati, kurus mēs drīz minēsim. Nespeciālistam tomēr būs interesantāk uz zināt, tieši kuri faktori noteic mūsu likuma pausto tendenci. Neiedziļinoties tehnikas sīkumos — un to nav mazums —, varam izšķirt

divus galvenos virzītājus spēkus. Mūsu pašreizējām vajadzībām formulēsim tos kā divus gandrīz aksiomatiskus nosacījumus:

1. ierēdnis vairo padotos, bet ne sāncenus;
2. ierēdņi strādā cits priekš cita.

Lai izprastu 1. nosacījumu, iedomāsimies, ka ir ierēdnis A, kas sūdzas par pārslodzi. Sai gadījumā nav svarīgi, vai tas tiesām tā ir vai viņam tikai liekas. Piezīmēsim tikai, ka A sajūtas — patiesas vai šķietamas — var izraisīt arī spēku apsikums, kas cilvēkiem pusmūžā ir neizbēgama parādība. Ierēdnim A ir trīs iespējas: viņš var aiziet no darba; viņš var lūgt sev palīgā ierēdņi B; viņš var lūgt divus padotos C un D. Praksē A vienmēr izvēlas trešo variantu. Aiziedams viņš zaudē tiesības uz pensiju. Dalīdams darbu ar sev vienlīdzīgo B, viņš riskē netikt W vietā, kad tā beidzot būs brīva. Tāpēc divi padotie ir daudz vēlamāki. Tie viņam piešķirs lielāku svaru, bet viņš sadalīs darbu starp abiem. Turklāt no visiem trim viņš vienīgais pārzina visu darbu. Ievērojiet, ka C un D praktiski ir nešķirami. Nevar pieņemt darbā tikai C. Kāpēc? Tāpēc ka tad viņš dalītu darbu ar A tāpat kā atraidītais B un pielīdzinātos viņam. Būtu pat vēl jaunāk, jo viņš tēmētu uz A vietu. Tātad padotajiem jābūt vismaz diviem, lai viens uzmanītu un kavētu otru, baidīdamies, ka viņš var atzskriet priekšā.

Kad C sāks sūdzēties par pārslodzi — bet to viņš darīs noteikti —, A ar viņa piekrišanu ierosinās priekšniekiem pieņemt viņam divus palīgus. Lai novērstu iekšēju rīvēšanos, A ierosinās pieņemt divus palīgus arī D. Tagad, kad A ir padotī vēl arī ierēdņi E, F, G un H, viņa virzīšanās uz augšu pa dienesta kāpnēm ir nodrošināta.

Kad septiņi sāk darīt to, ko bija darījis viens, stājas spēkā 2. nosacījums. Septiņnieks tik daudz dara cits priekš cita, ka visi ir pilnīgi noslogoti. Arī A ir nodarbināts vairāk nekā agrāk. Katram papīram ir jāiet cauri katra ierēdņa rokām. E nospriež, ka lieta ir F kompetencē. F sacer atbildes uzmetumu un nodod C, kurš to izredīgē un dod tālāk D, bet D savukārt — G. Bet G ir sataisījies doties atvaļinājumā, tāpēc nodod lietu H, kas visu uzraksta no jauna ar D parakstu, un papīrs atkal nonāk pie C, kurš to izskata un noliek uz galda A.

Ko tagad dara A? Viņš varētu papīru ar vieglu roku parakstīt pat nelasijs. Jo viņam ir daudz lietu, par ko vajag domāt. Viņš zina, ka nākamgad ieņems W vietu, tāpēc jāizdomā, kas nāks viņa vietā — C vai D. Ir arī jāizlemj, vai laist atvaļinājumā G — viņam vēl būtu tā kā par agru —, vai labāk nebūtu laist H veselības stāvokļa dēļ — viņš slīkti izskatās un ne tikai ģimenes nesaskaņu dēļ. Tad vēl jāsamaksā F par darbu konferencē un jāaizsūta uz ministriju lūgums piešķirt viņam pensiju. Lidz A ir nonākušas ziņas, ka D iemīļiesies

mašīnrakstītājā, kas ir precējusies, bet G nezina kādēļ sašķīdojies ar F. Isī sakot, A varētu parakstīt papīru, to nelasījis. Bet A nav no tiem, kas tā dara. Lai cik ļoti viņu nomāktu problēmas, ko rada viņa kolēģu eksistence, sirdsapziņa neļaus viņam pamest novārtā pienākumu. Viņš uzmanīgi izlasa dokumentu, izsvītro ne visai izdevušās rindkopas, ko pierakstījuši C un H. Rezultātā dokuments atkal kļūst tāds, kādu to bija uzrakstījis prātīgais — kaut arī kašītgais — F. A palabo arī stilu, un tā mēs galu galā esam nonākuši pie varianta, ko būtu uzrakstījis viņš pats, ja tādu C, D, E, F, G un H nemaz nebūtu. Bet tagad pie šī variantā ir strādājis vesels ierēdņu kolektīvs un tas prasīja milzums laika. Nevienam nestiepa guntiju, visi centās. Tikai vēl vakarā A atslāj savu posteni, lai dotos garajā ceļā uz mājām. Tagad visos viņa ieslādes logos ir nodzisusi gaisma un diezē tumsa, rādot, ka beigusies vēl viena nebūt ne viegla darbdiena. A aiziet viens no pēdējiem, ierāvis galvu plecos, uzmetis kūkumu un greizi sminēdams par to, ka vēlā stunda, tāpat kā sirni matī, ir panākumu alga.

Cilvēkam, kas pēti valsts iestāžu struktūru un darbību, šī atkāpe parādīs, ka ierēdņi šādā vai tādā mērā ir pakļauti vairošanās gēnam.

Ir savākts ļoti daudz statistikas datu, kuru izpēte deva iespēju formulēt Parkinsona likumu. To sīka analīze prasītu pārāk daudz laika, bet lasītājam būs interesanti uzzināt, ka mūsu darbs sākās ar Admirālīātes tāmju studēšanu. Lietas šeit ir vieglāk izpētāmas nekā sacīsim, tirdzniecības ministrijā. Viss tiek reducēts uz skaitu un tonnām. Lūk, daži dati. 1919. gadā flotē dienēja 146 000 jūrnieku, 3249 ierēdņi un 57 000 ostas strādnieku. 1928. gadā bija palicis 100 000 jūrnieku, 62 400 ostas strādnieku, toties ierēdņu skaits bija palielinājies līdz 4558. Karakuģu skaits bija samazinājies no 62 līdz 20, bet Admirālīātē kalpoja ne vairs 2000, bet 3569 ierēdņi, veidojot, ka izteicās kāds asprātis, «varenu sauszemes floti». Uzskatāmāk tas viss redzams tabulā.

Uzskaites objekts	Gadi		Pieaugums vai kritums %
	1914	1928	
Lielie kuģi	62	20	-67,74
Kara jūrnieki (matroži un virsnieki)	146 000	100 000	-31,5
Ostas strādnieki	57 000	62 000	+9,54
Ostas ierēdņi	3249	4558	+40,28
Admirālīātes ierēdņi	2000	3569	+78,45

Savulaik ļaudis brīnījās, kāpēc cilvēku, kas nepieciešami kaujai, kļuvis mazāk, bet cilvēku, kas derīgi tikai sēdēšanai kantoros, — vairāk. Mūs tomēr interesē kas cits. Mēs gribam uzsvērt, ka ierēdņu skaits no 2000 1914. gadā 1928. gadā bija izaudzis līdz 3569, bet darba apjoms šai laikā netika audzis. Flotes personālsastāvs samazinājās par trešdaļu, kuģu skaits pat par divām trešdaļām, bet Admirālītes ierēdņu skaits 14 gados palielinājās par 78%, tas ir, par 5—6% gadā.

Ierēdņu skaita pieaugumu nav iespējams saprast, ja nav zināms, ka tas ir pakļauts noteiktam likumam. Mums var iebilst, ka šajos gados strauji attīstījās jūras tehnika. Līdzmašīnas vairs nebija rotaļlieta, ar ko spēlējās daži īpatņi. Aizvien plašāk sāka izmantot elektroierīces. Pierada pie zemūdenēm. Flotes inženierus sāka uzskatīt — visumā — par cilvēkiem. Tāpēc mēs nebūtu pārsteigti, ieraudzījuši algu sarakstos vairāk rasētāju, tehnologu, inženieru un zinātnieku. Bet šo darbinieku skaits palielinājies tikai par 40%, toties Vaiholla ierēdņu štati auguši par 80%. Uz kātru jaunu meistarū vai elektrīki Portsmouthā iznāca divi ierēdņi Cēringkrosā. No tā izriet, ka administrācijai pieauguma tempi ir apmēram divreiz straujāki nekā tehniskajam personālam, lai gan pašies vajadzīgo cilvēku (šai gadījumā jūrnieku) kļuvis par 31,5% mazāk. Starp citu, pēdējais skaitlis, kā ir pierādīts, uz lietu neattiecas — ierēdņi vairotos tādā pašā tempā, ja jūrnieku nebūtu vispār.

Būtu ļoti interesanti palūkoties, kā tas viss attīstījās tālāk, kad Admirālītes štati no 8118 cilvēkiem (1935. g.) pieauga līdz 33788 (1954. g.). Bet koloniju ministrijas štati impērijas norieta laikā ir vēl interesantāks pētījumu objekts. Flotes statistiku sarežģī virkne faktoru (sacīsim, jūras aviācija), kas apgrūrina atsevišķo gadu salīdzināšanu savā starpā. Pieaugums koloniju ministrijā ir uzskatāmāks, jo tur, izņemot ierēdņus, nekā nav. Statistika šeit ir šāda:

Gadi	1935	1939	1943	1947	1954
Stati	372	450	817	1139	1661

Iekams parādīt, ar kādu ātrumu aug štati, atzīmēsim, ka ministrijas darbu apjoms šajos gados nebūt nebija paslāvīgs. Tiesa, no 1935. gada līdz 1939. gadam koloniju palība un iedzīvotāju skaits gandrīz nemainījās. Toties līdz 1943. gadam tie ievērojami samazinājās, jo plašas teritorijas sagrāba ienaidnieks. Līdz 1947. gadam tie atkal palielinājās, bet pēc tam ik gadus gāja mazumā, jo kolonija pēc

kolonijas ieguva neatkarību Varētu domāt, ka tam vajadzētu ietekmēt arī koloniju ministrijas štatus. Bet, aplūkojuši tabulas skaitļus, redzam, ka štati ir nemitīgi auguši. Šis pieaugums kaut kādā veidā stāv sakarā ar analogisku pieaugumu citās iestādēs, bet nekādi nav saistīts ar impērijas lielumu un pat ar pašu tās eksistenci.

Par cik procentiem gadā aug ierēdņu štati? Lai to noteiktu, nepaplūkosim kara gadus, kad štati auga ļoti strauji, bet atbildība krita. Pamācošāks ir miera laiks: ap 5,24% no 1935. gada līdz 1939. gadam un 6,55% no 1947. gada līdz 1954. gadam. Caurmērā — 5,89% gadā, praktiski tas ir tas pats, kas notika Ādmiralitātē no 1914. gada līdz 1928. gadam.

Tātad, ja runājam par štatu palielināšanos, mūsu pētījumi parādīja, ka tie vidēji aug 5,75% gadā. Tas ļauj mums izteikt Parkinsona likumu matemātiskas formulas veidā. Jebkurā administratīvā iestādē miera laikā štatu palielināšanos var aprēķināt pēc formulas:

$$x = \frac{2s^m + 1}{n},$$

kur s — ierēdņu skaits, kuri pieņem darbā padotos, lai paši tiktu uz augšu pa dienesta kāpnēm; l — darbā pavadīto gadu skaits; m — cilvēkstundu skaits, kas izlietots materiāla apstrādei; n — vajadzīgo ierēdņu skaits; x — vajadzīgais jaunu darbinieku skaits gadā.

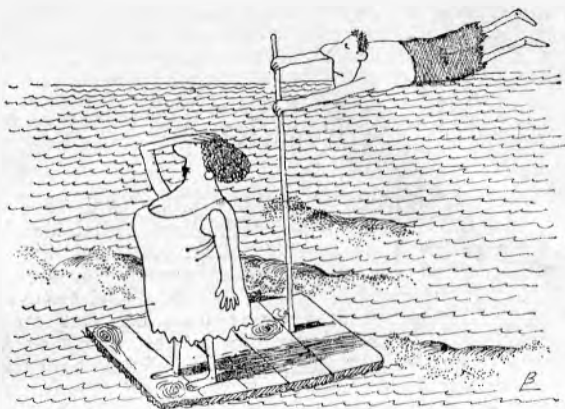
Matemātiskiem ir skaids, ka pieauguma izteikšanai procentos x ir jāreizina ar 100 un jādala ar iepriekšējā gada ierēdņu skaitu (Y). Tādā gadījumā formula izskatās šādi:

Šīs formulas, kā arī vispārīgo principu, uz kuriem tā pamatojas, atklāšana, protams, nav aplūkojama politiskā aspektā. Mēs nedomājam izvirzīt jautājumu, vai štatiem ir jāaug. Ja jūs domājat, ka tas var mazināt bezdarbu, tā ir jūsu darišana. Ja jūs šaubāties, vai var būt stabila tāda ekonomika, kurai pamatā ir papīri, ko lasa un pār-lasa ierēdņu armija, tā arī ir jūsu darišana. Mēs atkal un atkal atkārtosim, ka Parkinsona likums ir tīri zinātnisks atklājums un aktuālajai politikai piemērojams tikai teorijas līmenī. Botāniķim nav jāravē nezāles. Viņš aprēķinās to augšanas ātrumu un vairāk no viņa prasīt nevar.

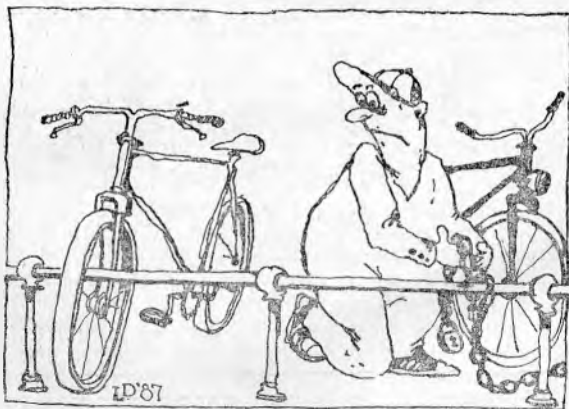

T. Sergiyenko

L. Buikisa

L. Danilans

Bende

Runā, ka dievs nekad nedodot cilvēkam pilnu laimi. Tāpat kā miesnieki tirgū, kuri cenšas katram gaļas gabalam pielikt kādu piedevu, dievs pieliek pie laimes nelaimi. Lūk, piemēram, Paija Sotriēšs, dāmu skroderis, it kā nevarētu sūdzēties par likteni: viņa darbnīca strādāja labi, viss pārējais tāpat bija kārtībā. Viņš nešuva krāsņas trualetes bagātām dāmām, kuras daudz grib, bet maz maksā; viņš pāršuva vecus sieviešu mēteļus, mainīja odeses, grieza uz otru pusī drēbi, apgrieza galus piedurknēm, piegrieza blūzes, īsināja vai pagarināja brunčus; starp citu, dažreiz viņam gadījās pašūt arī jaunu tērpu kādai trūcīgai lērdņa sievai vai istabenei. Tāpēc viņam vienmēr bija tik daudz darba, cik nepieciešams pašam un ģimenei. Visumā Paijam viss bija pilnīgā kārtībā, taču arī šai labklājībai, izrādās, bija priedeva — viņa laulība.

Viņš iepazīnās ar savu sievu Spasēniju, kad piegrieza viņai kleitu. Vai viņš toreiz mēru bija nopēmis nepareizi un laulība viņam tagad bija kļuvusi par šauru, vai arī vēlāk kaut kas bija mainījies — nav zināms; skaidrs ir tikai tas, ka viņu ģimenes dzīve čīkst kā nesmērēti rati. Un kā lai būtu citādi, pietiek uz viņiem paskatīties un salīdzināt. Viņš — sažuvis, var teikt, caurspīdīgs, lēnprātīgs, tāds, kādam jābūt viņa aroda cilvēkam, bet Spasēnija ir virišķīga, ļoti līdzīga žandarmu feldfēbelim, kas uzvilcis mugurā kleitu. Lai dievs viņai piedod, bet mājās viņa arī uzvedās kā visistākais feldfēbelis, uzskatīdama vīru ģimenes dzīvē par parasto teriņnieku, vienu no tiem, ko liek kreisajā plangā.

Nesaskanēja viņim arī gaumes. Paija, piemēram, vienmēr augstu vērtēja «liniju», bet Spasēnija augstu vērtēja kaimiņu — miesnieku Marko; ļautātie draugi šai ļautājūnā bieži nonāca līdz attiecīgu noskaidrošanai un tad Spasēnija laida darbā ne tikai virtuves traukus, bet arī visus Paijas darbnīcas rīkus.

Būdams pacietīgs — jo visi sievtešu skroderi ir pacietīgi jau pēc sava aicinājuma — Paija visu būtu pacietīgs, vienīgais, ko viņš nevarēja izturēt — pastāvīgi nicinošo attieksmi pret viņa personu. Spasēnija Paiju pazemoja tā, it kā viņas priekšā būtu viņa zellis. Tik līdz viņš mēģināja kaut ko bilst, viņa tūlīt kļēdza: «Turī muti, tavš pienākums ir klusēt, nevis runāt!» Lai kā viņš pūlējās iekarot mājās cietījamāku stāvokli, viņu vienmēr ļauni izsmēja. Reiz viņš iesaucās:

— Dieva vārds, Spasēnija, tu plespiedīsi mani atteikties no darbnīcas, izmest gludekli uz ielas un aiziet haidukost!

— Ak tu, diegabiskal! — viņa sāka skaļi smieties. — Tu esi haidukost! Varbūt vienīgi tad, ja es arī iešu kalnos mazgāt tavu veļu!

Vai gan jābrīnās, ka šādos apstākļos dāmu skroderim Paijam Sotričam reiz ienāca prātā pārsteidzoša doma un viņš, dandz nedomādams, tai piekērās. Viņš izlasīja avīzē, ka ir miris valsts bēdē, kas izpildīja nāves sodus, un uz vakanto vietu izsludināts konkurss. Nekāda īpaša kvalifikācija nav vajadzīga. Netiek prasīta, sacīšini, galavības apliecība vai zināšanas svešvalodā; kandidātam tāpat nav jāprot spēlēt kāds mūzikas instruments.

Izlasījis paziņojumu avīzē, Paija lūdal nolēma piedalīties šai konkursā. Viņam nebija nekādas īpašas kvalifikācijas, starp citu, konkurss to arī neprasija. Tikai viens apslāklis bija pret viņu: dāmu skroderis no visiem rīkiem prafa izmantot vienīgi adatu. Tāpēc viņš varēja būt pārliecināts, ka viņu neņems, un tieši uz to viņš palāvās. Paijam ne prātā nenāca mainīt arodu, viņam tikai gribējās, lai par viņu uzrakstītu avīzēs, lai to uzzinātu miesnieks Marko, lai to uzzinātu viņa sieva, kuras acis viņš tad pēkšņi iemanlotu autoritāti. Ja cilvēkam ir tik stingrs raksturs, ka viņš var kļūt par bendi, tas nav joks.

«Ak Paija, vai tiešām tev pietiks dūšas nogalināt cilvēkus?» viņš nodomāja un iztēlojās, kā Spasēnija iekliegsies un tūlīt ieraudzīs, ka miesnieks Marko tik tiešām ir radīts bez linijas.

Šī doma Paijam tā iepatikās, ka viņš nekavējoties devās uz rakstāmlietu veikalu, nopirka loksni papīra un uzrakstīja lūgumu, kurā īpaši uzsvēra savu nodarbošanos — «dāmu skroderis» —, tas kritīs acīs tiem, kuri izlems viņa lietu, un viņam atteiks. Viņš aiznesa vēstuli uz pastu un, iekšēji drebēdam, nosūtīja. Iedams mājās, viņš ne bez bailēm un uztraukuma jautāja pats sev:

— Bet ja mani tomēr pēkšņi pieņem?

Šī doma — «bet ja nu tomēr» — sāka viņu briesmīgi mocīt, nedodama mieru pat naktīs. Pirmajā naktī pēc vēstules nosūtīšanas viņš sapnī redzēja karātavas. Zem tām stāvēja notiesātais miesnieks Marko pats personīgi. Bet tiklīdz viņš taisījās apgriezt viņam sprandu, kā no gaisa nokrita Spasēnija un sāka viņu, bendi, durstīt ar adatu, ko lieto, apšujot matračus. Nākamajā naktī viņš alka redzēja Marko pie karātavām, bet šoreiz Marko viņam teica: «Vai nu tev, diegabiksi, būt par bendi! Ej uz savu darbnīcu gludināt brunčus!» Šādus sapņus viņš tagad redzēja katru nakti.

Pēc trim nedēļām no policijas iecirkņa pienāca pavēste ar trim svītrām. Viņš sastinga aiz šausmām, un viņam sāka tricēt kājas.

Viņš nevienam nav parādā, nevienu nav apvainojis, tālād nevlens nevar par viņu sūdzēties. Viņu neizsauc arī kā liecinieku, jo pavēstē ir skaidri uzrakstīts: «Zināmam paziņojumam». Un ja nu «zināmais paziņojums» skanēs tā: «Saskaņā ar jūsu lūgumu jūs esat iecelts par bendi»? Tad viņam atliks tikai viens — atgriezties darbnīcā, atlaist zelli mājās, aizslēgt durvis un sadauzīt ar gludekli sev galvu.

Kad kājas viņu bija aiznesušas uz lecītkni un nostādījušas rakstveža priekšā, viņš jutās kā cilvēks, kuram tūlīt pasludinās nāves spriedumu.

Rakstvedis paņēma lietu un skaļi iesmējās. Paiju pārņēma izmīsums; viņš pārlaida neko neredzošu skatienu pāri kancelejai un sāka blenzt uz mušu, kas šai brīdī lika punktu uz kāda dokumenta.

— Tu, Paija, esi iesniedzis lūgumu, lai tevī ieeļ bendes amatā? — verdams vajā dokumentu un smieklos ristīdamies, rakstvedis vaicāja.

Šai brīdī Paijam iecāvās prātā doma atteikties no sava lūguma, pateikt, ka lūgumu bez viņa ziņas uzrakstījusi sieva, bet, ieraudzījis rakstvedim priekšā papīru ar savu parakstu, viņš varēja tikai noslupstēt:

— Jā.

— Aha, redzi nu, lūgums ir atnācis atpakaļ, jāpaziņo precīzāki dati. — rakstvedis teica, turpinādams smielies.

Augstākā priekšniecība prasīja, lai lūdzējs papildinātu lūgumu, tas ir, paziņotu savu vecumu, ticību, ģimenes stāvokli un citus sīkumus. Paija čukstus atbildēja uz jautājumiem, parakstīja papīru un kā lode izšāvās no iecirkņa. Labi būtu, ja ar to viss beigtos, diemžēl ziņa par viņa lūgumu arī izšāvās kā lode viņam pakaļ un acumirkli izplatījās iedzīvotāju vidū.

Viņš to juta pēc smaidiem, ar kādiem viņu, ceļā tiekoties, sveicināja. Bērni, viņu ieraudzījuši, pārtrauca rotaļāšanos, par kaut ko sacūkstējās un rādīja uz viņu ar pirkstiem. Viņš zināja, ka baumas, protams, jau būs nonākušas līdz viņa mājai un Spasēnijai sensācija ir zināma. Viņu mocīja neziņa — kā viņa uzņēma vēsti, ka viņš nolēmis kļūt par bendi: vai viņa autoritāte sievas acīs būs cēlusies, vai arī viņa rīcība Spasēniju būs satracinājusi.

Paijas garastāvoklis bija tāds, ka viņš nolēma mājās pagaidām neiet, bet aiziet uz kafejnīcu un iedzert, lai gan līdz šim to nekad nebija darījis. Kafejnīcā viņu sagaidīja ar svilpieniem un izsmieklu:

— Tu laikam esi atnācis noņemt mēru no mūsu kakliem, ko?

— Vai tikai tu, Paija, nelaisies notiesāto vispirms nodurt ar adatu un tikai pēc tam pakārt?

— Vai tu nedomā pakārtos gludināt?

Paija to visu pacietīgi noklausījās, piegāja pie sava kūma, kurpnieka Jovas, pasūtīja puslitru vina un sāka dzert. Viņš izstāstīja kū-

mam, kas viņu bija piespiedis pamest dāmu skrodera darbnīcu un pievērsties bendes amatam.

— Nu labi, — kūms teica, visu noklausījies, — bet ko par to saka kūma Spasēnija?

— Nezinu. Es neuzdrošinos iet mājās, kamēr nebūšu uzzinājis, ko viņa par to domā. Gribu palūgt tevi, kūm: aizej pie viņas, paskaties kā viņa to ir uzņēmusi. Ja viņa, sarg' dievs, sāks dusmoties, noniecinī viņu, pasaki, ka tas viņai ir liels pagodinājums saukties par bendes kundzi. Saki, ka viņa brauks man līdzī uz tām pilsētām, kur man būs jāsođa ar nāvi. Saki, ka mūs tur saņems ar lielu godu, ka viņai ierādīs goda vietu bankelos, kurus pilsētas valde rīkos sakarā ar nāves soda izpildīšanu savam pilsonim, un, kad brauksim prom pilsētas iedzīvotāji viņai pasniegs ziedu pušķus. Saki viņai, lūdzu, ka šis amats ir ienesīgs: ja tu norauj cilvēkam galvu, par to tev maksā daudz vairāk nekā par tualetes pašūšanu kādai dāmī. Saki vēl viņai, ka bende nekad nekar uz kredīta, bet vienmēr par skaidru naudu. Lūdzu, pasaki viņai to un vēl visu, kas tev ienāks prātā, tikai pacienties, lai viņa būtu labā noskaņojumā, lai nedusmojas.

Kūms aizgāja, bet Paija pasūtīja vēl puslitru vīna, kā to būtu darījis katrs bende.

Viņš nepaguva izdzert šo puslitru, kad kūms bija atpakaļ, acimredzot izpildījis uzdevumu.

— Ko viņa teica? — bende vaicāja.

— Lika nekavējoties iet mājās.

— Labi, es iešu. Bet ko viņa teica?

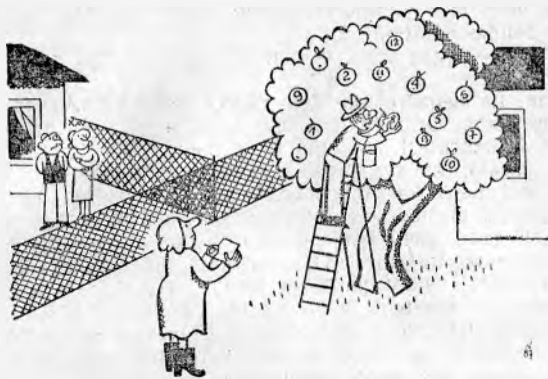
— Noklausījās, bet neko neteica. Lika tev tūlīt iet mājās, citādi viņa pati nākšot šurp.

Paija, bende, saprata, ka būs daudz ļaunāk, ja Spasēnija atnāks šurp. Viņš piecēlās, samaksāja un devās mājās. Ceļā viņam visu laiku likās, ka viņu ved uz karātavām, viņš pat divas trīs reizes palūkojās uz debesīm, meklēdams mierinājumu. Ja ceļā viņš satiktu kādu mācītāju, noteikti palūgtu, lai tas pieņem viņa grēksūdzi.

Kas ar Paiju notika mājās, nav zināms pilnīgi drošu ziņu trūkuma dēļ. Vēsture lielās tautu kaujas tikai vēlāk parāda istajā gaismā. Tomēr varam pateikt, ka visas mantas mājās bija sadauzītas, rīki darbnīcā salauzti, logi izsisti. Darbnīca veselu nedēļu bija slēgta, bet Paija visu nedēļu nogulēja gultā. Liekas, viņš sadursmē ar sievu bija cietis tādu sakāvi, kādu vēsture neatceras no Hanibāla laikiem.

Pēc nedēļas, kad zilumi bija daudz maz apdzijuši, Paija paziņoja iecirknī, ka savu kandidatūru bendes amatam atsauc.

I. Melgailis

A. Lielis

Grāmatas un dzīve

Visu dzīvi mani ir pavadījušas un vadījušas grāmatas.

Nu, ne jau gluži pašas grāmatas, bet lieli darbi, kas tur aprakstīti, gudrās doinas, kas tur pateiktas, un cēlās jūtas, kas tur paustas.

Bērība tās bija pasakas. Pusaudža gados — piedzīvojumu romāni. Es auļoju ar mustangiem, ko bija apsegļojis Mains Rīds... Zils Verns man rādīja ceļu uz Ziemeļpolu... Bet kā jūs domājat, kas man jūdza suņu kamanas, lai es varētu doties uz Klondaiku meklēt zeltu? Nu, protams, Džeks London! Dzertuvēs es kā spēlēdamies tiku galā ar kardināla gvardiem, no briesmīgajiem mežoniem Kalahari tuksnesī izspruku, ielēkdams gaisa balonā...

Tā bija dēku pilna, neaizmirstama dzīve!

Bet tad kādu dienu atklāju grāmatās kaut ko tādu, ko līdz šim kaut kā nebiju ievērojis. Tas notika tā.

Atvēru Main-Rīdu, jau iepriekš pricēdamies par alkalredzēšanos ar nenotveramo indiāņu virsaini, un ko es tur izlasīju?

«Katalīna pagriezās uz Karlosa pusi, saņēma mīļotā roku savējās un sirsnīgi teica:

— Karlos! Vai jūs vēlaties, lai esu jums līdzī?

Tanī pašā acunīklī Karloss apskāva un noskūpstīja viņu.»

Varu zvērēt, agrāk šajā grāmatā nekā tāda nebija! Bet nu ir! Varbūt tas tā ir tikai ar Mainu Rīdu? Paņēmu Džeku Londonu un jau pirmā, uz labu laimi atšķirtā lappuse lika man saraukt pieri grumbās: tur melns uz balta stāveja:

«Pricēgais mirdzums meitenes acīs soliņa daudz vērtīgāku guvumu nekā viss Monokrikas zelts. Smouks zem galda pastiepa roku un sastapa Džojas pirkstu spiedienu, kas lika jaunam silluma vilnīm izplūst cauri viņa ķermenim.»

Tai dienā es nolēcu no mustanga, palaidu gaisa balonu zilajās tālēs, iesviedu zobenu kaktā, suņus ar visu aizjūgu atdevu sētās puikām. Lai ar dēkām aizraujas viņi. Galu galā, vai pasaulē trūkst nopietnu grāmatu! Kur rakstīts par... nu, par to, kas tur rakstīts.

Kēros pie Balzaka un vēl daudzām, ļoti daudzām grāmatām. Galu galā, vai bibliotēkās trūkst nopietnu grāmatu, kur rakstīts par... nu, par to, kas tur rakstīts. Lasīju aizgūtnēm, līdz kādā jaukā dienā atjēdzos, ka esmu apprecējis.

Gāja laiks, un es savu iemīļoto rakstnieku darbos atklāju atkal jaunas vērtības.

Reiz vēlā pusnaktis stundā, kad pārlasīju vissmalkāko mīlestības fīnešu zinātāja Mopasana «Mīluli», pēkšņi ieraudzīju:

«Viņiem pasniedza cepeli, irbes un paipalas, pēc tam cukurzirnišus un tad aknu pastēti un salātus ar robainām lapām, kas līdzīgi zaļaj sienai piepildīja lielo salāttrauku.»

Mutē saskrēja siekaias. Jutu, ka man mostas zvērīga apetīte. Klušīgām piecēlos un aizzagos uz virtuvi palūkoties, kas ir ledusskapī. Irbju un paipalu tur nebija, tomēr šis tas patīkams atradās.

Nākamajos vakaros turpināju klasiku studijas, un viņi man atklāja pilnīgi jaunā kvalitātē. Balzaka «Daiļā Impērija», ko biju uzskatījis par, sacisim, zināmā mērā šokējošu gabalu — bet kādi gastronomiski apvāršņi pavēras šai darbā!

«... Krūkas ar labo Kipras vīnu, trauciņi ar garšvielām, cepļi pāvi, zaļā mērce, sāļiti šķiņķiši...»

Es burtiski riju šos aprakstus, acis no grāmatas atraudams tikai uz brīdi, lai pastieptu roku pēc brūni apkūpināta vistlas gabaliņa, kas bija bļodā uz naktsgaldiņa.

Tā pagāja mani vakari. Pasaules literatūras šedevri mani ietina tūkstoš smaržās vilpojošos fluīdos kā mīkstā vatē...

Dienu pirms kārtējā atvaļinājuma, ieturējis krietnas vakariņas, atlaidos uz divāna, paņēmis nemirstīgā Kostēra nemirstīgo Pūcesspiegeli. Te jāpiebilst, es uzskatīju un uzskatu joprojām, ka grāmatas īstais varonis ir Jērs Maigums, kura labākle biedri dzīves ceļā, kā viņš pats izsakās, ir visi smalkie un gardie ēdieni.

Un kad nu es atlaidos, lai kopā ar Jēru dalītos priekos, ko viņam sniedza dāsnā Flandrijas zeme, manu uzmanību saistīja šādas rindas:

«Pūcesspiegeli un Jērs sēdās ēzeļiem mugurā un ļāja uz Lježas pusi...»

«Atstājuši savus ēzeļus Stokemā, viņi paši devās uz Antverpeni...»

«Pēc tam nakti viņi gāja uz Gentli...»

Es sāku domāt: ja lielais izēdājs Jērs Maigums varēja krustām šķērsām izstaigāt visu Flandriju, kas man varētu liegt atvaļinājuma laikā aizbraukt, sacisim, līdz Brakiem? Vai līdz kāda mūsdienu klasika bērniņas un jaunības vietām? Paskatīties, kā mūsu rakstnieki dzīvo, ko un kā viņi ēd un vai iedzer arī...

Atzišos, nekas no tā neiznāca. No sava dzīvokļa mājas ceturtajā stāvā lejā nokāpu tīri labi, arī līdz tramvaja pieturai tiku, ne reizi neatpūsdamies, bet tad sapratu, ka līdzināties Jēram Maigumam varu tikai apjomā un svarā... Bet ne jau ceļošanas priekā.

Dzīve ir negaidītu pavērsienu pilna.

Arī grāmatās.

— Tādā gadījumā, Lestreid, man nekādu jautājumu vairs nav, — Holms paziņoja. — Jūs droši varat apsūdzēt lordu Stentonu krāpšanā! Lords Stentons nobūleja, Lestreids izbrīnā iepleta acis, bet Holms mierīgi sāka piebāzt pipi.

— Sākumā es domāju, ka sulainis, zīmēdams diagrammu, būs kļūdiļles, tāpēc pajautāju seram Henrijam, vai melnais karalis neatradās uz lauciņa f3. Taču lords Stentons, būdams ļoti pārliecināts, ka nekas nevar apgāzt viņa apgalvojumu, manu versiju noraidīja. Laļ gan tā varēja viņu glābt. Bet Stentons palika pie sava varianta un turpināja aizslāvēt melus! Redzat, Lestreid, ja ballie var izdarīt rokād, tas nozīmē, ka viņu karalis un tornis nav bijuši izkustināti no vietas. Bet tādā gadījumā melno karalis nekādi nevarēja nokļūt uz lauciņa c1! Šaha spēle, kungi, ir sasodīti gudra padarišana, — noteica Holms un atzsmēķēja pipi.

SAKĀRTOJIS O. MĀCS

Šaha krikumi

VIRU VALODA

Senos laikos spēlētāji sevīšķu uzmanību veltīja pretinieka karaļa nomatošanai ar lielu efektu. Tad gadījās, ka viens no viņiem savu partneri noveda līdz infarkta robežai ar pērkondārdošu saucleņu: «Mats četros gājienos!»

Par šo tradīciju saglabāties nolūzums dažādu nostāstu. Viens no tiem ir par lielmeīstaru J. Bogolu-bovu.

Kādā turnīrā, kas notīcis mūsu gadsimta sākumā, šis lielmeīstars spēlējīs kārtējo partīju. Būdams liels optimīsts, viņš paziņojīs, ka piesaka pretinieka karalīju matu divos gājienos. Kā rakstīja prese, «partīja vēlāk tika pārtraukta pozīcijā, kur Bogolubovs saglabā ne-lielas izredzes uz neīzšķirtu...»

PROFESIONALS KOMENTĀRS

Stokholmas avižu šaha komentētājs B. Sedeborgs rakstīja par kādu divpadsmitgadīgu junioru, kas sekmīgi nospēlēja vairākos turnīros. «Viņš aug tikpat nemanāmi un klusi kā... ķirbis,» tā komentētājs raksturoja jauno talantu. Kā izrādījās, Sedeborgs savā laikā bija mācījis lauksaimniecības koledža.

LABS NOVELĒJUMS

Holandiešu meistars J. Kolste, kas dzīvoja pagājušā gadsimta beigās un šā gadsimta sākumā, kalpoja par zemākas klases ierēdni pasta. Savās atmiņās Kolste atceras, kā rakstījis iesniegumu priekšniecībai. Iesniegumā maestro ziņojis, cik spēcīgas radnieciskās jūtas viņam liek apmeklēt saslimušo krustmāmiņu.

— Ir jau labi, — sacīja šefs un uzrakstīja rezolūciju, ka neelbilst. — Es ceru, turnīrā jūs parādīsiet daudz lielāku izdomu nekā šajā iesniegumā...

VAR NODERĒT...

Ak, šis atklāto lamatas! Cik daudzi šahisti tās nav nolādējuši! Tāpēc ir gluži saprotams, ka cilvēki meklē izeju. Un, šķiet, beļģu starptautiskais meistars D. Pergerihs ir atradis vienu no tām. Piezīmēsim, ka meistars vada šaha rubriku kādā no preses izdevumiem. Reiz redakcija saņēma meistaram adresētu lasītāja vēstuli ar jautājumu: kā vislabāk atklāt pašas villīgākās atklāto lamatas?

«Spēlējiet, kamēr tajās leklītīsiet,» tāda bija Pergerihta atbilde. Padoms, kas, starp citu, nav grūti legaumējams un viegli izpildāms.

AICINAJUMS BŪT AUGSTSIRDĪGAM

Malaižijas šaha čempionāla organizatori visai ceremoniāli lūdz kādu turnīra dalībnieku būt augstsirdīgam un mainīt savu uzvārdu Monikavazagamzegathezans pret vienkāršāku.

LABĀK TĀ

Pēc profesijas austrāliešu lielmeistars J. Rodžers ir meteorologs. Pametis šo nodarbošanos, viņš tagad piltņīgi pievērsies šaham. Kādam reportierim Rodžers, paskaidrodams savas rīcības iemeslus, teica: — Meteoroloģijai un šaham ir daudz kopēja. Kā vienā, tā otrā gadījumā nepieciešama loģiska domāšana, intūicija, fantāzija. Tomēr šahs sagādā vairāk morāla gandarījuma. Jūs taču piekritīsīt, ir daudz palikamāk izdarīt precīzu kombināciju nekā precīzi paredzēt lietaņu laiku nākamajā nedēļā.

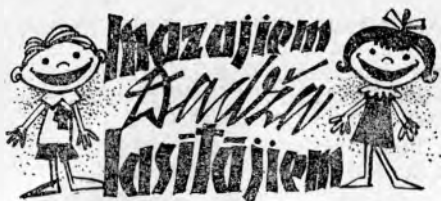
TIKUMISKS MOTĪVS

Viens no stiprākajiem Itāļu šaha meistariem 16. gadsimta beigās un 17. gadsimta sākumā bija P. Karrera. Savā grāmatā «Šaha spēle» (1617) viņš apcerēja arī šīs spēles nozīmī sabiedriskās morāles stiprināšanā: «Tam, kas spēlē šahu, atliek mazāk laika vieglas uzvedības sieviešu apciemošanai...»

TĒLAINI

Peruāņu šaha jaunā zvaigzne ir H. G. Suniga. Viņš izdarījis visai īpatnēju atklājumu šahistiskajā attapībā. Sakarā ar to, ka jaunais lielmeistars bieži nonāk laika trūkumā, viņš kādam korespondentam sūdzējies: «Lai atrastu precīzus risinājumus visasākajā laika trūkumā, ir nepieciešami profesionāla kramplauža nervi...»

LEONS BRIEDIS

AIZMĀRSIŅA

Augu dienu, cik tik spēka,
ķirzaciņa apkārt tekā.
Kamēr grozījās pie ciņa,
astri pazaudēja viņa.

Bet vai tāpēc nobēdājās?
Aušodamās skrēja mājās
cauri zāļu ceriem viņa —
aizmāršiņa, ķirzaciņai!

— Mamma, bet kur ir tētis?

E OŠs

LEONS BRIEDIS

MĀRITE UN DEGUNTIŅŠ

Bizl — biz mārītei, bizl — biz,
nez kur viens lāsumiņš pazudis.

Izmeklējās gan te, gan tur —
neatrada to it nekur.

Noskuma gauži, līdz — kas tad tas? —
nāk viņai preļi deguntiņš mazs,
un uz tā lāsumiņš spidinās.

— Deguntiņ! — uzsauca mārīte tad. —
Atdod man lāsumu tūda! pat!

— Jā, labprāt. — atteica deguntiņš. —
Tik tas nav, mārīt, tavs lāsumiņš,
bet gan mans vasaras raibumiņš.

— Vai sēnes pazīstat?

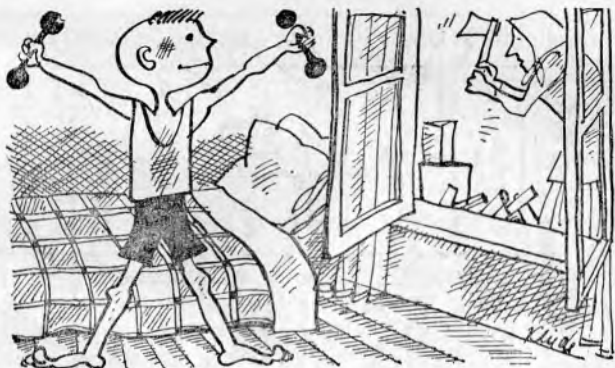
U. Mežavilks

LEONS BRIEDIS

KURMIŠA LIGAVIŅA

— Teici, mans kurmiņi, teici,
Kas tava ligaviņa!
Kāpēc līdz šim es ne reizi
Neesmu satīcis viņu?

— Vai, manu puisīti, satikt
Bieži tev nācies viņu!
Zvaigznīte tumšajā naktī —
Tā mana ligaviņa.

Rīta rosme.

K. Liede

Tabulkalendārs 1989. gadam	3
Laika skaitīšana Latvijas PSR	4—7
Janvāris	8—13
Februāris	14—19
Marts	20—25
Aprīlis	26—31
Maijs	32—37
Jūnijs	38—43
Jūlijs	44—49
Augusts	50—55
Septembris	56—61
Oktobris	62—67
Novembris	68—73
Decembris	74—79
Jubilejas, jubilāri, humoreskas, dzejoļi un karikatūras	80—245
Saha krikumi	246—250
Mazajiem «Dadzā» lasītājiem	251—253
Tabulkalendārs 1990. gadam	254

Союз журналистов Латвийской ССР

Дадзис-89

Рига «Авотс» 1988

На латышском языке

Составитель Язепс Яунземс

Ответственный редактор Игорс Палковс

Художник Иманте Мелгайлис

Обложка Угиса Межавилкса

Титульные листы месяцев рисовал Дайнис Брейкшс

Авторы дружеских шаржей Угис Межавилкс

и Гунарс Виндедзис

Литературные материалы иллюстрировали Иманте Мелгайлис,

Угис Межавилкс, Эрикс Ошс и Гунарс Виндедзис

ИБ № 1964

Latvijas PSR Žurnālistu savienība

DADZIS '89

Сastādījis Jāzeps Jaunzemс

Redaktore Mirdza Streipa

Mākslinieciskais redaktors Jānis Reinsons

Tehniskais redaktors Laimonis Rudzītis

Korektores Mārite Starka un Ilze Cerņevska

Nodots saikšanai 03.06.88. Parakstīts iespēšanai 05.12.88.
JI 00936. Formāts 70x108/32. Tipogrāfijas papīrs № 2. Literatūras
garnitūra. Augstspiedums. 11,20 uzsk. iespiedl.; 11,55 uzsk.
kr. nov. 12,38 izdevn. l. Melns 150 000 eks. Pasūt. № 614-5.
Cena 70 kap. Pasūtījuma izdevums. Izdevniecība «Avots»,
226050 Rīgā, Padomju bulv. 24. Izdevn. № 86/2/88. Iespiedts
Latvijas izdevniecību, poligrāfijas un grāmatu līdzniecības ra-
žošanas apvienības tipogrāfijā «Cīņa», 226011 Rīgā, Blaumaņa
iela 38/40. Vāks ofsetspiedumā, iespiedts Rīgas Paraugtipogrāfijā,
226004 Rīgā, Vienības gatvē 11.